

PLAN RAZVOJA GRADA ZAGREBA ZA RAZDOBLJE DO KRAJA 2027.

OPIS RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA

Razvojna agencija Zagreb za koordinaciju i poticanje regionalnog razvoja

Zagreb, prosinac 2023.

Sadržaj

I. OPIS RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA (U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU)	6
1. OSNOVNI PODATCI O GRADU.....	6
1.1. GEOGRAFSKA, KULTURNA I PRIRODNA OBILJEŽJA GRADA ZAGREBA	6
1.1.1. Geoprometni položaj i osnovna obilježja Grada Zagreba	6
1.1.2. Prirodno-geografska obilježja.....	7
1.1.3. Kulturna baština	14
1.1.4. Krajobraz	16
1.1.5. Identitetski potencijali.....	16
1.2. DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA	17
1.2.1. Broj stanovnika	17
1.2.2. Dobna struktura	18
1.2.3. Obrazovna struktura.....	19
1.2.4. Zaposlenost i nezaposlenost	19
2. DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA I KAPACITETI	20
2.1. DRUŠTVENE DJELATNOSTI.....	20
2.1.1. Odgoj i obrazovanje.....	20
2.1.2. Visokoškolsko obrazovanje i znanost	27
2.1.3. Cjeloživotno obrazovanje	31
2.1.4. Kultura	32
2.1.6. Zdravstvo	41
2.1.7. Socijalna skrb.....	49
2.2. UNAPRIJEĐENJE I PROMICANJE LJUDSKIH PRAVA I PARTICIPACIJA GRAĐANA	55
2.2.1. Ravnopravnost spolova	55
2.2.2. Suzbijanje rasne i druge diskriminacije	57
2.2.3. Integracija stranaca u hrvatsko društvo	59
2.2.4. Nacionalne manjine.....	60
2.2.5. Vjerska prava i slobode	62
2.2.6. Poticanje razvoja civilnoga društva i ostvarivanje slobode udruživanja	62
2.2.7. Mladi u Gradu Zagrebu.....	63
2.2.8. Branitelji u Gradu Zagrebu	64
3. GOSPODARSTVO.....	68

3.1. GOSPODARSKA KRETANJA.....	68
3.1.1. Opća gospodarska kretanja u hrvatskom i europskom gospodarstvu	68
3.1.2. Osnovni gospodarski pokazatelji i struktura gospodarstva Grada Zagreba	69
3.1.3. Financijski rezultati poslovanja poduzetnika.....	72
3.1.4. Obrtništvo.....	74
3.1.5. Poduzetnička infrastruktura.....	75
3.1.6. Poticajne mjere za razvoj malog i srednjeg poduzetništva i obrta.....	76
3.1.7. Investicije - ulaganja u fiksni kapital.....	78
3.1.8. Vanjskotrgovinska razmjena	79
3.1.9. Zaposlenost i plaće	81
3.2. TURIZAM.....	83
3.3. POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I LOVSTVO	87
3.3.1. Stanje poljoprivredne proizvodnje i ruralnog prostora.....	87
3.3.2. Šumarstvo.....	89
3.3.3. Lovstvo	90
4. PROSTOR	90
4.1. PROSTORNI RESURSI I UPRAVLJANJE PROSTOROM.....	90
4.1.1. Prostorno uređenje	90
4.1.2. Upravljanje podacima o prostoru i stanovništvu Grada	98
4.1.3. Upravljanje gradskom imovinom	100
4.1.4. Stanovanje.....	103
4.1.5. Zelena infrastruktura.....	105
4.1.6. Javni gradski prostori i sadržaji.....	107
4.2. KOMUNALNA INFRASTRUKTURA	108
4.2.1. Odvoz i odlaganje otpada.....	108
4.2.2. Vodno gospodarstvo	109
4.2.3. Razvoj elektroničke komunikacijske infrastrukture	111
4.2.4. Gradska groblja.....	112
4.2.5. Zaštita i zbrinjavanje životinja	115
4.2.6. Gradske tržnice.....	115
4.3. PROMET.....	118
4.3.1. Osnovne značajke.....	118
4.3.2. Načinska raspodjela.....	119
4.3.3. Zračni promet	119

4.3.4. Javni putnički promet	121
4.3.5. Cestovni promet	124
4.3.6. Pješačka zona	130
4.3.7. Promet u mirovanju	132
5. OKOLIŠ	136
5.1. ZAŠTITA OKOLIŠA.....	136
5.1.1. Praćenje stanja okoliša i planiranje zaštite okoliša	136
5.1.2. Vode	138
5.1.3. Zrak.....	141
5.1.4. Otpad.....	142
5.1.5. Buka	148
5.2. ENERGIJA I KLIMA.....	150
5.2.1. Energetski sustavi.....	151
5.2.2. Obnovljivi izvori energije, ekološki prihvatljiva goriva i učinkovito gospodarenje energijom ..	156
5.2.3. Sigurnost opskrbe energijom, problem energetskog siromaštva i inflacije cijena energije	157
5.2.4. Klimatske promjene	157
6. UPRAVLJANJE RAZVOJEM.....	159
6.1. INSTITUCIONALNI OKVIR ZA UPRAVLJANJE RAZVOJEM	159
6.1.1. Tijela Grada Zagreba.....	160
6.1.2. Gradska uprava.....	160
6.1.3. Upravljanje i koordinacija upravnih tijela	161
6.1.4. Strateško planiranje razvoja Grada	161
6.1.5. Instrumenti u funkciji unaprjeđenja gradske uprave	162
6.2. URBANA SIGURNOST / SIGURNOSNI POKAZATELJI.....	164
6.3. FINANCIJSKI IZVORI ZA RAZVOJNE PROJEKTE I ZA FUNKCIONIRANJE GRADA	166
6.4. REGIONALNA I MEĐUNARODNA SURADNJA.....	168
6.4.1. Regionalna suradnja i koordinacija	168
6.4.2. Međunarodna suradnja.....	170
6.5. RAZVOJNI SEKTORSKI DOKUMENTI.....	171
6.5.1. Razvojni sektorski planovi, programi, strategije	171
6.5.2. Sustav planiranja i upravljanja glavnim razvojnim projektima.....	171
6.5.3. Korištenje sredstava EU fondova i EU projekti Grada Zagreba	172
6.5.4. Strateške zone	178
II. SWOT ANALIZA.....	185

4.1. SWOT – Društvo (društvene djelatnosti, prava i participacija građana, upravljanje razvojem) .	185
4.2. SWOT – Gospodarstvo (gospodarske djelatnosti i infrastruktura, institucionalni okvir)	186
4.3. SWOT – Prostor (prostorni resursi i upravljanje prostorom, komunalna i prometna infrastruktura)	188
4.4. SWOT – Okoliš	191

I. OPIS RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA (U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU)

1. OSNOVNI PODATCI O GRADU

1.1. GEOGRAFSKA, KULTURNA I PRIRODNA OBILJEŽJA GRADA ZAGREBA

1.1.1. Geoprometni položaj i osnovna obilježja Grada Zagreba

Grad Zagreb je samostalna, jedinstvena teritorijalna i upravna jedinica sa statusom županije. Površinom zauzima 641,24 km²¹, što čini 1,13% površine Republike Hrvatske. Prema konačnim rezultatima popisa stanovništva 2021., u Gradu Zagrebu je živjelo 767 131 stanovnika² u 68 naselja³. Grad Zagreb graniči sa Zagrebačkom i Krapinsko-zagorskom županijom. Položaj Zagreba u srednjoeuropskom prostoru obilježava međudnos triju najvećih gradova koja povezuju povijest i sadašnjost – Zagreba, Beča i Budimpešte. Potreba za povezivanjem srednjoeuropskog prostora s Jadranskim morem čini ga jednim od najistaknutijih zajedničkih interesa.

Povezanost s europskim prostorom. Grad Zagreb nalazi se na Mediteranskom koridoru⁴: Xg – (Salzburg – Ljubljana – Zagreb – Solun) i Vb (Rijeka – Zagreb – Budimpešta). Mreža autocesta približila je Hrvatsku Europi i pozitivno je utjecala na regionalnu integraciju Hrvatske sa Zagrebom kao nacionalnim središtem. Sve hrvatske autoceste (A1, A2, A3, A4, A6 i A11) imaju svoje ishodište u Zagrebačkoj obilaznici.

Integriranje hrvatskoga prostora. Grad Zagreb je na spoju dvaju ključnih hrvatskih i europskih prostora – podunavskog i jadranskog. Ujedno ima središnji položaj u odnosu na tri sekundarna hrvatska središta – Rijeku, Split i Osijek i na većinu središta nižeg reda.

Značajna je i uloga Grada Zagreba u Urbanoj aglomeraciji Zagreb. Urbana aglomeracija Zagreb ustrojena je 2016., a obuhvaća Grad Zagreb kao središte aglomeracije te još 29 gradova i općina – 7 s područja Krapinsko-zagorske i 22 s područja Zagrebačke županije. Na ovom području živi 1.187.818 stanovnika prema popisu stanovništva iz 2021., odnosno 30,7% stanovništva RH (DZS, 2021⁵). Iz prostora spomenutih dviju susjednih županija, Grad Zagreb dobiva dio potrebnih prirodnih resursa, hranu, radnu snagu koja dnevno migrira u grad na posao, radi školovanja i sl. Također je utvrđena snažna dnevna migracija građana Zagreba prema susjednim županijama ponajviše radi odlaska na posao obzirom na postojanje proizvodnih pogona te uslužnih i trgovačkih tvrtki smještenih van administrativnih granica Grada Zagreba. U prostoru koji okružuje Grad Zagreb stanovnici Grada ostvaruju svoje potrebe za boravkom u prirodi, rekreacijom, sekundarnim, ali sve više i primarnim stanovanjem i odlaskom na posao što pojačava intenzitet dnevnih migracija, proces suburbanizacije, potrebu zajedničkog planiranja bitnih razvojnih projekata, razvoja infrastrukture i razvoja gospodarstva, potrebu integracije sustava javnog prijevoza putnika, razvoj proizvodno poduzetničkih zona i poticanje rasta gradova i naselja u zagrebačkoj aglomeraciji. Time se ispunjavaju pretpostavke za sagledavanje ovog prostora kao jedinstvene prostorno-funkcionalne cjeline koja nadilazi administrativno-teritorijalne granice i pojedinačne interese te omogućuje planiranje razvoja koji donosi koristi svima obuhvaćenima u UAZ.

¹ Izvor: Grad Zagreb, Ključni podatci o Gradu Zagrebu, kolovoz 2022.

² GUGEOSP, Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. – konačni rezultati Grad Zagreb, 9.11.2022.

³ GUGEOSP, Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. – konačni rezultati Grad Zagreb, 9.11.2022., str.14.

⁴ Jedan od devet koridora Osnovne prometne mreže TEN-T (Trans European Network – Transport)

⁵ DZS, Popis 2021, Konačni rezultati, 22.09.2022. https://popis2021.hr/assets/PDF/Popis_2021_konacni_rezultati.pdf

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ geoprometni položaj Grada Zagreba se u osmišljavanju njegovog razvoja dovoljno ne percipira kao važan razvojni potencijal ▪ nedovoljno jasno artikulirani i operacionalizirani, kao i smisao i ciljevi umrežavanja Grada Zagreba sa susjednim europskim metropolama i mogućnost da se suradnja koristi za njegov razvoj ▪ nelogične upravno-teritorijalne granice Grada Zagreba ▪ smještaj značajnih prirodnih i razvojnih resursa izvan granica Grada Zagreba (podzemne zalihe pitke vode, proizvodni pogoni...) ▪ nedovoljna integracija sa susjednim županijama	▪ vrednovati geoprometni položaj Grada Zagreba kao razvojni potencijal i resurs za jačanje njegove konkurentnosti ▪ razvijati, planirati i koristiti postojeće pogodnosti geoprometnog položaja Grada Zagreba kako bi on preuzeo ulogu gospodarskog, financijskog, političkog, tehnološkog, kulturnog i sportskog lidera u široj regiji ▪ umrežiti Grad Zagreb sa susjednim europskim metropolama i poticati da se suradnja iskoristi za njegov razvoj i jačanje konkurentnog položaja ▪ ojačati svijest o nužnosti razvoja cjelokupnog "zagrebačkog prostora" kroz partnerski i participativni pristup ▪ poticati suradnju Grada Zagreba sa susjednim županijama, prvenstveno Zagrebačkom županijom i Krapinsko – zagorskom županijom, kroz zajedničke razvojne projekte

1.1.2. Prirodno-geografska obilježja

Geološka obilježja i obilježja tla.

Prostor Grada Zagreba složenog je geološkog sastava. Glavninu prostora Grada čine mlađe tercijarne naslage znatnim dijelom pokrivene najmlađim pleistocenskim i holocenskim pokrovom. Područje obuhvaća dugačka i široka aluvijalna ravan uz Savu koja se pruža u smjeru sjeverozapad-jugoistok. Aluvijalna ravan pokrivena je najmlađim riječnim naplavinama, a u gornjim slojevima je šljunak, valutice, pijesak i mulj. U istočnom dijelu aluvijalna ravan Save postupno se diže prema sjeveru i prelazi u pleistocenska uzvišenja te u prigorja Medvednice. U sastavu prigorja zastupljene su neogenske tvorevine, a u nižim dijelovima pleistocenski sedimenti. Medvednicu u osnovnom sastavu čine starije stijene paleozojske i trijasne starosti – većinom od karbonskih brusilovaca, zelenih škriljavaca te vapnenaca i dolomita gornje krede. Pedološki sloj oblikuju automorfna i hidromorfna tla koja su raširena sukladno postanku (pribrežja, nizinsko područje, brežuljkasto područje). Na području Grada Zagreba identificirana su ležišta tehničko-građevnog kamena, ciglarske gline, građevnog pijeska i šljunka, arhitektonsko građevnog kamena⁶(četiri mineralne sirovine različitog stupnja perspektive na području Grada Zagreba) te jedno ležište geotermalne vode u energetske svrhe. Trenutno se na prostoru Grada stvarno eksploatira jedino geotermalna energija, a kod mineralnih sirovina prisutan je problem ilegalne eksploatacije šljunka.

Erozija i nestabilnost.

Nagnuti tereni na području Grada Zagreba izloženi su eroziji tla vodom različitog intenziteta, ovisno o količini i intenzitetu oborina i svojstvima tla. Posljedica erozije tla s padina nije samo nepovratni gubitak tla, nego i onečišćenje vode. Jedan od oblika incidenata na gradskom prostoru su klizišta na terenima koji su prije početka građevinskih zahvata bili u stanju labilne ravnoteže ili čak aktivna klizišta. Na području Grada Zagreba to je posebno podslijemenska zona i prostor Vukomeričkih gorica.

Potres.

Seizmičnost na području Grada Zagreba posljedica je intenzivnih tektonskih pokreta i iznosi VII – IX stupnjeva Mercalli-Cancani-Siebergove (MCS) ljestvice. Zona najveće seizmičke aktivnosti proteže se

⁶ Izvor: Rudarsko-geološka studija Grada Zagreba, 2013.

od Podsuseda do Sesveta, u širini od 7 do 10 kilometara. Najugroženije područje u Gradu Zagrebu obuhvaća gradske četvrti: Gornji Grad – Medveščak, Čnomerec, Podsused – Vrapče i četvrt Donji grad. 22. ožujka 2020. Zagreb i šire zagrebačko područje pogodio je snažan potres magnitude $M = 5.5$, sa žarištem na dubini oko 10 km koji je preliminarno ocijenjen intenzitetom VII. stupnja MCS ljestvice u epicentralnom području Markuševca i Čučerja. Ubrzo nakon glavnog potresa uslijedio je još jedan jaki potres magnitude 5.0 po Richteru koji je bio popraćen brojnim naknadnim potresima. Do kraja travnja je zabilježeno oko 145 potresa koje su osjetili građani (magnitude iznad 1.3), dok su seizmografi zabilježili još oko 850 potresa magnituda manjih od 1.3.⁷ Posljedice na Zagreb ostavili su i potresi u Sisačko-moslavačkoj županiji 28. prosinca 2020., u 6 sati i 28 minuta dogodio se jak potres magnitude $M = 5.0$ s epicentrom kod Petrinje. Isti dan uslijedilo je još nekoliko jačih potresa, a naredni dan 29. prosinca 2020. u 12 sati i 19 minuta, područje oko Petrinje pogodio je razoran potres magnitude $M = 6.2$, čiji je intenzitet u epicentru ocijenjen na VIII – IX stupnjeva EMS ljestvice⁸.

Poljoprivredno zemljište.

Poljoprivredno zemljište se kontinuirano prenamjenjuje u nepoljoprivredno. Najveći gubitak poljoprivrednog zemljišta zbog izgradnje je baš na najvrjednijim tlima (tlima najbolje klase uporabne vrijednosti) u dolini Save (k.o. Blato, Brezovica, Klara, Jakuševac, Čehi, Demerje). Gubitak poljodjelskog tla izražen je u svim kategorijama. Najizrazitije je smanjenje površine pašnjaka, ali je znatno i smanjenje površine oranica i vrtova, osobito u urbanim sredinama.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ trajna konverzija tla najbolje uporabne vrijednosti u nepoljoprivredne svrhe ▪ izgradnja na nestabilnim padinama s potencijalnim aktiviranjem klizišta ▪ nepostojanje cjelovitog registra klizišta koji bi se kontinuirano ažurirao, što bi olakšalo izdavanje potrebnih dozvola i planiranje prostora. ▪ neadekvatna seizmička mikrozonacija radi kvalitetnije procjene ugroze od potresa ▪ pretvaranje nesaniranih kopova u divlje deponije ▪ ilegalna eksploatacija šljunka ▪ ugroženost kvalitete tla zbog neracionalne uporabe gnojiva, pesticida i nekontroliranog ispuštanja nepročišćenih otpadnih voda	▪ transparentnim planskim propozicijama ograničiti nekontrolirano širenje građevinskih područja ▪ sanirati nestabilne padine sukladno inženjersko-geološkim podlogama ▪ ažurirati registar klizišta ▪ nastaviti izradu seizmičke mikrozonacije ▪ jačati svijest o važnosti tla kao elementa biosfere ▪ kontinuirano provoditi analizu tla te sustavno poduzimati mjere u očuvanju njegove čistoće ▪ provoditi edukaciju poljoprivrednika o racionalnoj primjeni gnojiva i pesticida i primjeni "zelene gnojidbe" ▪ unaprjeđenje korištenja geotermalnog potencijala kao obnovljivog izvora energija

Klimatska obilježja.

Prema geografskom smještaju, područje Grada Zagreba spada u umjerene širine u kojima su razvijena sva četiri godišnja doba. U 2021. za postaju Zagreb – Maksimir srednja godišnja temperatura zraka iznosila je 12,2°C zbog čega se 2021. našla u osmoj skupini najtoplijih godina od početka meteoroloških motrenja na toj postaji. Najviša temperatura zraka u 2021. je iznosila 36,8°C u kolovozu, dok je najniža temperatura zraka bila – 8,1°C i bila je izmjerena u veljači. Očigledan je i daljnji pozitivan trend srednje godišnje temperature zraka (0.2°C/10 god), s odgovarajućim međugodišnjim varijacijama. Na mjernoj postaji Zagreb – Maksimir utvrđena je prisutnost značajnih međugodišnjih varijacija u praćenju trenda godišnjih količina oborina (– 3.9 mm/10 god).⁹ Navedeno ukazuje na činjenicu da temperatura zraka u

⁷ Izvor: https://www.pmf.unizg.hr/geof/seizmoloska_sluzba/o_zagrebackom_potresu_2020

⁸ Izvor: http://www.pmf.unizg.hr/geof/seizmoloska_sluzba/potresi_kod_petrinje

⁹ Izvor: DHMZ, Prikazi br. 33, Praćenje i ocjena klime u 2021.godini, str 41.-43., https://klima.hr/razno/publikacije/prikazi/prikazi_33_2021.pdf

Hrvatskoj i dalje prati trend globalnog zatopljenja s izvjesnim međugodišnjim kolebanjima. Usporedbom s dugogodišnjim prosjekom 1926. – 2020. za postaju Zagreb – Maksimir s dnevnim količinama oborina za 2021. prevladavala su pozitivna odstupanja srednje dnevne temperature zraka u odnosu na dugogodišnji prosjek. Prema podacima mjerne postaje Zagreb-Maksimir ukupna godišnja količina oborina u 2021. iznosila je 772,20 mm², a u 2022. je bila 826,30 mm². Nasuprot tomu, ukupno zabilježena godišnja količina oborina mjerne postaje Zagreb – Grič za 2021. je 725,30 mm², a za 2022. je 798,80 mm².¹⁰ Godišnji hod pokazuje dva maksimuma: jedan u rano ljeto (kontinentalni utjecaj), drugi u jesen (maritimni utjecaj). Najmanja količina padalina prema mjerenjima mjerne postaje Zagreb – Maksimir zabilježena je u veljači 2021. Odstupanje srednje temperature zraka za zimu 2021./2022. u odnosu na normalu 1981. – 2010., u Zagrebu je bilo za 2.3°C viša od višegodišnjeg prosjeka. Prema raspodjeli percentila, temperaturne prilike u gradu Zagrebu za zimu 2021./2022. su bile vrlo tople. Odstupanja količine oborine za zimu 2021./2022. u odnosu na normalu 1981. – 2010. za grad Zagreb su iznosila 99% od višegodišnjeg prosjeka. Oborinske prilike u gradu Zagrebu za zimu 2021./2022. godine izražene u percentilima bile su u normalnim kategorijama.¹¹

Prema objavljenim podacima mjerne postaje Zagreb – Maksimir, srednja ljetna temperatura se u razdoblju od 2000. do 2022. uz stalna višegodišnja kolebanja konstantno povećavala te je u 2021. dostigla vrijednost od 24,8°C, a 25,4°C već iduće 2022. te se tako približila vrijednosti iz 2003. kada je iznosila 26°C. Pozitivan trend porasta temperature zraka za Grad Zagreb u razdoblju 2000. – 2022. iznosio je 1,64°C i jasno je uočljiv tijekom ljetnih mjeseci i upućuje na jaki urbani efekt globalnog zagrijavanja.¹² Maksimalna visina zimskog pokrivača u 2017. nije bila viša od 20 cm, a trend visine zimskih temperatura je uz višegodišnja kolebanja porastao od 2000. do 2021. kada je zabilježena prosječna zimska temperatura bila 3,3°C, što je u odnosu na 2019. lagani pad od 1°C, ali i povećanje od 1,8°C u odnosu na 2017.¹³

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ sve veći negativni utjecaji globalnog zatopljenja (povećanje broja ekstremnih klimatskih događaja) ▪ nedovoljno ulaganje u povećanje energetske učinkovitosti objekata (poslovne i stambene zgrade, obiteljske kuće)	▪ aktivno provoditi mjere definirane u Akcijskom planu energetske održivosti razvika i prilagodbe klimatskim promjenama Grada Zagreba ▪ ugrađivati energetske i klimatske parametre u procese prostornog i budžetnog planiranja ▪ uskladiti sve aktivnosti s Europskim zelenim planom

Šume.

Posebno vrijedni dijelovi prirode su park-šume Grada Zagreba s površinom od 395,08 ha i zaštićene su mjerama Generalnog urbanističkog plana grada Zagreba. Područje gradskih park-šuma su Grmošćica, Lisičina, Zamorski breg, Šestinski dol, Mirogoj, Črleni jarek, Remetski kamenjak, Remete, Dotršćina, Miroševčina, Dankovečina, Čulinečina, Oporovec, Novoselčina, Jelenovac, Vrhovec i Tuškanac, Dubravkin put, Cmrok, Zelengaj, Kraljevec, Pantovčak, Prekrižje i Grad mladih. Za njihova održavanja, njegovanje i uređenje zadužene su Hrvatske šume d.o.o. i Uprava šuma Podružnica Zagreb.¹⁴

¹⁰ Izvor: DHMZ, Ukupna mjesečna i godišnja količina oborine, https://meteo.hr/klima.php?section=klima_podaci¶m=k2_1&Godina=2022

¹¹ Izvor: DHMZ, Ocjena mjeseca, sezone i godine, Odstupanje srednje mjesečne temperature zraka u zimi 2021./2022., https://meteo.hr/klima.php?section=klima_pracenje¶m=ocjena&el=msg_ocjena&MjesecSezona=zima&Godina=2022

¹² Meteo-info.hr, Vedra strana prognoze, Alarmančno! Izniman rast ljetnih temperatura!, https://www.meteo-info.hr/article/188/Alarmančno_Izniman_rast_ljetnih_temperatura

¹³ Meteo-inof.hr, vedra strana prognoze, Klimatske promjene, Alarmančno! Zime sve toplije!, https://www.meteo-info.hr/article/188/Alarmančno_Zime_sve_toplije

¹⁴ Izvor: Grad Zagreb, Program poljoprivrede šumarstvo 2016.– 2020., 3. Stanje šumarstva na području Grada Zagreba, str. 20., www.zagreb.hr › arhiva › Program_poljoprivrede_sumarstvo_2016-2020

Najniži vegetacijski pojas je u zajednicama poplavnih šuma vrba i topola, crne johe s trušljikom, poljskog jasena s kasnim drijemovcem, hrasta lužnjaka s velikom žutilovkom te hrasta lužnjaka i običnog graba. U brežuljkastom vegetacijskom pojasu nalazi se Ilirska šuma hrasta kitnjaka i običnog graba s biskupskom kapicom te šuma hrasta kitnjaka i pitomog kestena s enklavama termofilnih šuma, npr. acidotermofilna šuma hrasta kitnjaka i sitnocvjetoga petoprsta, kontinentalna šuma hrasta medunca i crnog graba te šuma hrasta kitnjaka s jesenskom šašikom. Sljedeću klimazonalnu diferencijaciju šumskog prostora šume hrasta kitnjaka i običnog graba smjenjuje bukova šuma s lazarkinom i bukova šuma s bjelkastom kapicom. Od 600 do 1.000 m nmv karakterizira rasprostranjenost panonske bukovo jelove šume s brdskom vlasuljom. U posebnim sinekološkim uvjetima razvijaju se sastojine gorskog javora i običnog jasena s gronjastim vratićem i šuma velelisne lipe i tise.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedovoljna senzibiliziranost i educiranost javnosti za općekorisne funkcije šuma ▪ veliki udio privatnih usitnjenih šumskih parcela u ukupnoj površini šuma ▪ nedovoljno definiran način upravljanja i mogućnosti korištenja šuma ▪ neriješen imovinsko-pravni status šuma u vlasništvu fizičkih osoba ▪ izrađeni i odobreni programi za privatne šume za svega jednu trećinu privatnih šuma na području Grada Zagreba	▪ senzibilizirati javnost za šume u njihovu okruženju (kritična točka su šume u centru grada) ▪ osigurati opstanak šume na malom posjedu privatnih šumovlasnika ▪ dovršiti i staviti u funkciju program gospodarenja privatnim šumama ▪ riješiti imovinsko-pravni status šuma u vlasništvu fizičkih osoba ▪ izraditi program za gospodarenje šumama za preostale dvije trećine šuma u privatnom vlasništvu te osigurati pravne podloge za provođenje programa

Bioraznolikost.

U Gradu Zagrebu još uvijek nedostaje cjelovita slika bioraznolikosti, jer su provedena samo fragmentarna istraživanja životinjskih, biljnih i gljivljih vrsta te utjecaja djelovanja čovjeka. Na području Grada Zagreba je flora, fauna i staništa tipična za južnije dijelove srednje Europe. Ukupno je dosad prema nacionalnoj klasifikaciji potvrđeno 63 različitih tipova staništa, 37 prirodnih i 26 antropogenih. Lista staništa međutim još nije potpuna i novija istraživanja će doprinijeti točnijim saznanjima. Ukupni broj vrsta gljiva, flore i faune nije poznat, iako je bilo pokušaja da se procijene biljke (>1.160 vrsta). Zasad se zna samo približan broj zabilježenih autohtonih vrsta nekih skupina životinja – 65 sisavaca, od 156 raznih vrsta ptica, 70 su redovite ili povremene gnjezdari, 12 gmazova, 15 vodozemaca, 45 riba i 116 danjih leptira. Regionalnih endema koji su zbog svog ograničenog rasprostranjenja globalno potencijalno najosjetljiviji, dosad je najviše nađeno u staništima izvora i intersticija rijeke Save i medvedničkih potoka te u malobrojnim špiljama na Medvednici. Na području Grada Zagreba nalazi se i petnaest zaštićenih područja Grada Zagreba te pet područja ekološke mreže u kojima je cilj upravo očuvanje nekih vrsta i staništa prema Direktivi o staništima. Novijim istraživanjima zabilježen je regionalni nestanak 7 vrsta staništa, uglavnom uz rijeku Savu poslije njena kanaliziranja. Urbanizacijom parka Maksimir u bližem prigradskom području rijetko se mogu naći mnoge životinjske vrste, ponajprije veliki biljožderi poput srne i jelena te vukova. Od sisavaca vrlo su česte vjeverice, puhoči i šišmiši, a mogu se zamijetiti i kune te lisice.¹⁵ Ukupno je dokumentiran i regionalni nestanak oko 25 vrsta vaskularnih biljaka, 8 vrsta riba, 10 vrsta ptica, 9 vrsta danjih leptira, 8 vrsta sisavaca, 4 vrste vretenaca, 3 vrste vodozemaca, 2 vrste rakova, po jedna vrsta kukaca obalčara i ravnokrilaca te vjerojatno i jedna vrsta zmija. Broj lokalno nestalih vrsta je sigurno daleko veći jer u prošlosti nikada nije bila obavljena

¹⁵ Izvor: Javna ustanova Maksimir, Prirodna baština, Životinjski svijet, <https://park-maksimir.hr/prirodna-bastina/>

sustavna inventarizacija flore i faune današnjeg područja Grada, a nije poznat ni cjeloviti popis danas živućih vrsta.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedostatak planskog upravljanja bioraznolikošću ▪ nedovoljna istraženost flore i faune ▪ nedostatak detaljnije karte staništa Grada Zagreba ▪ nedovoljna educiranost građana o značenju bioraznolikosti ▪ fragmentacija, degradacija i nestanak staništa ▪ znatna prisutnost invazivnih stranih vrsta ▪ nerazumijevanje usluga ekosustava koje osiguravaju bioraznolikost ▪ nedostatak pokazatelja stanja bioraznolikosti ▪ napuštanje tradicionalnih načina korištenja travnjaka u rubnim dijelovima Grada Zagreba ▪ nedostatna sredstva za zaštitu bioraznolikosti i povezanih usluga ekosustava ▪ nedostatak ljudskih resursa za provođenje mjera zaštite bioraznolikosti i usluga ekosustava ▪ prenamjena šumskih zemljišta	▪ izraditi/revidirati te primjenjivati Lokalni akcijski plan zaštite bioraznolikosti i odabranih vrsta ▪ provoditi sistematska istraživanja postavljanjem trajnih ploha, inventarizaciju i praćenje bioraznolikosti ▪ provesti kartiranje staništa Grada Zagreba ▪ izraditi tzv. zelene infrastrukture Grada Zagreba ▪ planirati razvoj Grada Zagreba uvažavajući potrebe bioraznolikosti i osiguravati usluge ekosustava ▪ izraditi Akcijski plan upravljanja invazivnim stranim vrstama i provoditi propisane mjere ▪ razviti listu pokazatelja bioraznolikosti za Grad Zagreb te prilagoditi postojeće pokazatelje ▪ izraditi planove upravljanja područjima ekološke mreže ▪ osigurati poticaje za gospodarenje travnjacima na način koji pogoduje bioraznolikosti ▪ ojačati Javnu ustanovu za upravljanje zaštićenim područjima Grada Zagreba ▪ educirati djelatnike, ustrojiti timove stručnjaka koji će surađivati sa znanstvenim institucijama i nevladinim udrugama radi pripreme i provedbe projekata s bespovratnim EU sredstvima i/ili sredstvima drugih nacionalnih i/ili međunarodnih institucija ▪ redovito pratiti javne pozive iz područja bioraznolikosti radi korištenja bespovratnih EU sredstava i/ili sredstava drugih nacionalnih i/ili međunarodnih institucija ▪ umrežiti i ojačati suradnju s nevladinim udrugama koje djeluju na području Grada ▪ ojačati suradnju sa znanstvenim institucijama i na provođenju istraživanja i monitoringa ▪ prostorno-planskom dokumentacijom spriječiti prenamjenu šumskog zemljišta u građevinsko

Zaštićena i druga posebno vrijedna područja prirode.

Oslanjajući se na tradiciju zaštite prirode, Grad Zagreb kontinuirano nastoji proširiti mrežu zaštićenih dijelova prirode prepoznajući vrijednosti i potencijale očuvanog, ali i ugroženog zelenog prostora Grada. Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o osnivanju Javne ustanove „Maksimir“ (SGGZ 3/2014) djelatnost Javne ustanove Maksimir, a koja je upravljala spomenikom parkovne arhitekture Park Maksimir, proširena je na zaštićena područja Grada Zagreba (7 posebnih rezervata, 18 spomenika parkovne arhitekture, 3 značajna krajobraza)¹⁶ upisana su u Upisnik zaštićenih područja koji vodi tijelo državne uprave nadležno za poslove zaštite prirode.

¹⁶ Izvor: Biportal

Spomenik prirode Veternica zajedno s Parkom prirode Medvednica, sukladno Prilogu V. Uredbe o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/2019) pod upravljanjem Javne ustanove Park prirode Medvednica, uključen je u sklopu Parka prirode Medvednica uz 5 ostalih područja ekološke mreže na području Grada Zagreba (Sava kod Hrušćice sa šljunčarom Rakitje, Vejalnica i Krč, Potok Dolje, Sava uzvodno od Zagreba, Stupnički lug) u ekološku mrežu Natura 2000 s međunarodnim značajem.

Ukidanjem kategorije zaštite spomen-područja kao kategorije u Zakonu o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19) imalo je za posljedicu ukidanje Dotrščine, dotad zaštićene tom kategorijom, iz Upisnika zaštićenih prirodnih područja, čime je površina zaštićenih prirodnih područja na prostoru Grada u odnosu na razdoblje do 2013. smanjena za 1.201 ha. Došlo je i do prekategoriizacije pa je Savica uvrštena u kategoriju značajnog krajobraza za razliku od kategorije posebnog ornitološkog rezervata kojim je bila zaštićena temeljem Rješenja o preventivnoj zaštiti. U proteklom razdoblju Grad je financirao obnovu zaštićenih spomenika parkovne arhitekture prema njihovim povijesnim matricama, a kontinuirano se obnavljaju i povijesni elementi u parku Maksimir, npr. staze, mostovi, dječja igrališta i okoliš pojedinih lokaliteta.

Tablica 1. Zaštićena područja na području Grada Zagreba

Kategorija zaštite	Područje	Površina (ha)	Udio u obuhvatu Grada Zagreba	Reg. broj
Posebni rezervat	1. Bliznec – Šumarev grob	175,56	100%	-
	2. Mikulić potok – Vrabečka gora	101,72	100%	-
	3. Tusti vrh – Kremenjak	19,45	100%	-
	4. Babji zub – Ponikve	151,81	100%	-
	5. Gračec Lukovica – Rebar	28,45	100%	-
				-
	6. Rauchova lugarnica – Desna Trnava	103,84	Grad Zagreb 103,76 ha (99,92%) Krapinsko-zagorska 0,09 ha (0,08%)	-
	7. Pušinjak – Gorščica	192,29	Grad Zagreb 192,24 ha (99,97%) Krapinsko-zagorska 0,05 ha (0,03%)	-
Park prirode	8. Medvednica	17932,25	Grad Zagreb 8.437,46 ha (47,05%) Krapinsko-zagorska 5465.90 ha (30,48%) Zagrebačka 4028,88 ha (22,47%)	-
Spomenik prirode	9. Veternica	-	100%	-
Značajni krajobraz	10. Savica	79,54	100%	-
	11. Goranec	477,38	100%	-
	12. Lipa na Medvednici	266,64	100%	-
Spomenik parkovne arhitekture	13. Zagreb – Park uz dvorac Junković	1,75	100%	276
	14. Zagreb – Vrt u Prilazu Gjüre Deželića	-	100%	406
	15. Zagreb – Park u Jurjevskoj 27	0,86	100%	7

	16. Zagreb – Park u Jurjevskoj ulici 30	0,17	100%	256
	17. Zagreb – Mamutovac II	-	100%	405
	18. Zagreb – Park Zrinjevac	2,03	100%	260
	19. Zagreb – Park Josipa Jurja Strossmayera	1,43	100%	258
	20. Zagreb – Park kralja Tomislava	2,16	100%	259
	21. Botanički vrt Prirodoslovno-matematičkog fakulteta	4,77	100%	271
	22. Zagreb – Park kralja Petra Svačića	0,63	100%	431
	23. Zagreb – Park Ribnjak	4,67	100%	253
	24. Park Opatovina	0,85	100%	432
	25. Zagreb – Perivoj srpanjskih žrtava	2,04	100%	429
	26. Zagreb – Mallinov park	1,69	100%	46
	27. Zagreb – Leustekov park	0,47	100%	76
	28. Botanički vrt Farmaceutsko-biokemijskog fakulteta	2,41	100%	228
	29. Zagreb – Park kralja Petra Krešimira IV.	2,43	100%	430
	30. Zagreb – Park Maksimir	356,21	100%	122

Izvor: www.bioportal.hr Pristupljeno: 14.03.2023.

Pojedini prostori s atributima vrijednih rezervata, krajobraza, gradskih park-šuma te pojedinačni objekti prirode, vrijedni parkovi, vrtovi i drvoredi štite se posebnim mjerama prostornih planova – prostorni planovi područja posebnih obilježja, Prostorni plan Grada Zagreba, Generalni urbanistički planovi Zagreba i Sesveta, detaljniji planovi.

Područja ekološke mreže.

Proglašavanje područja zaštićenim ili područjima ekološke mreže jedan je od najvažnijih mehanizama očuvanja dijelova prirode ili cjelokupnih ekosustava, odnosno bioraznolikosti općenito. Stupanjem na snagu nove Uredbe o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19 i 119/23), proglašena je ekološka mreža RH koja na temelju Zakona o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19) predstavlja i ekološku mrežu Natura 2000 u Hrvatskoj.

Na temelju Zakona o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19) i Uredbe o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19 i 119/23), štiti se i ekološka mreža unutar granica Grada Zagreba, a njezina površina iznosi 13,54%. Proglašenjem ekološke mreže, u pravni poredak Republike Hrvatske prenesene su direktive Europske unije – Direktiva o pticama i Direktiva o staništima. Temeljem tih direktiva, na području Grada Zagreba nalaze se područja očuvanja značajna za ptice – POP, područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove – POVS i posebna područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove – PPOVS. Kao POP područje proglašeno je područje HR1000002 Sava kod Hrušćice sa šljunčarom Rakitje, POVS područja su HR2000583 Medvednica, HR2000589 Stupnički lug, HR2001506 Sava uzvodno od Zagreba a PPOVS područja su HR2001228 Potok Dolje i HR2001298 Vejalnica i Krč.

Tablica 2. Površina područja ekološke mreže (EM) unutar Grada Zagreba

Šifra područja	EM	Naziv područja	Površina (ha)
HR2001506	POVS	Sava uzvodno od Zagreba	209.74
HR2001228	PPOVS	Potok Dolje	5.22
HR2001298	PPOVS	Vejalnica i Krč	142.81
HR2000583	POVS	Medvednica	18.529.94
HR1000002	POP	Sava kod Hrušćice sa šljunčarom Rakitje	1.453.26
HR2000589	POVS	Stupnički lug	760.878

Izvor: : www.bioportal.hr

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ neusklađenost valorizacije i procedure zaštite prirode na državnoj razini s potrebama na lokalnoj razini, osobito u urbanim prostorima te komplicirana, dugotrajna i gotovo neprovediva zaštita prirode na prostorima u privatnom vlasništvu ▪ loša educiranost korisnika o potrebi zaštite prirode i nepoznavanje mogućnosti u korištenju zaštićenih i drugih vrijednih dijelova prirode ▪ nepostojanje planova upravljanja zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže	▪ predložiti usvajanje zakonske podloge koja će lokalnoj zajednici omogućiti da provede zaštitu na lokalnoj razini, uvažavajući lokalne specifičnosti i posebne vrijednosti ▪ svaku eventualnu nužnost smanjivanja zaštićenih područja zamijeniti posebnim režimom korištenja (primjerice „buffer-zona“ i sl.) ▪ provjeriti mogućnosti i mehanizme za rješavanje vlasničkih odnosa ▪ intenzivirati popularizaciju i edukacije o zaštićenim i drugim posebno vrijednim područjima prirode ▪ izraditi cjelovitu studiju – strategije i programa obnove za sveobuhvatan plan zaštite, obnove, upravljanja i korištenja parka Maksimir ▪ izraditi i donijeti planove upravljanja zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže ▪ kartirati i valorizirati usluge ekosustava na području Grada Zagreba ▪ institucionalno jačati Javnu ustanovu za upravljanje svim zaštićenim područjima i upravno tijelo Grada Zagreba nadležno za zaštitu prirode

1.1.3. Kulturna baština

Na području Grada Zagreba se nalazi 623 nepokretnih kulturnih dobara upisanih u Registar kulturnih dobara RH koji se štite Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara – 22 povijesne cjeline ukupne površine oko 21,6 km², 48 graditeljskih sklopova, 508 pojedinačnih građevina, 4 arheološka lokaliteta te 41 ostalih nepokretnih kulturnih dobara. Uz nepokretna kulturna dobra na području Grada Zagreba nalazi se 202 pokretna i nematerijalna kulturna dobra upisana u Registar kulturnih dobara RH – 15 zbirke arhivskog gradiva (cjeline arhivskih fondova), 106 zbirki, 67 pojedinačno zaštićenih pokretnih kulturnih dobara i 14 fenomena nematerijalne kulturne baštine. Ukupnim zbrojem dolazi se do respektabilne brojke od 825 zaštićenih kulturnih dobara na području Grada. Kao ishodište i temelj kulturno-povijesnog identiteta Zagreba treba istaknuti prostor Gornjeg grada i Kaptola te središnjeg dijela Donjeg grada koje s dijelom podbrežja Medvednice formiraju kulturno dobro Povijesna urbana cjelina Grada Zagreba površine oko 18 km². Uz spomenutu Povijesnu urbanu cjelinu u kojoj se nalaze

ikonična mjesta i najvidljiviji simboli grada (crkva sv. Marka, katedrala sv. Stjepana, tržnica Dolac, Trg bana Jelačića, perivojna potkova s okolnim reprezentativnim pročeljima i istaknutim javnim građevinama, Mirogojske arkade te brojni drugi), Zagreb posjeduje bogatu industrijsku i postindustrijsku baštinu, npr. područja Paromlina, Gredelja i Badela čijom će se revitalizacijom osnažiti razvojni potencijal grada u područjima kulture, kreativnih industrija, turizma i kvalitete života i građana i posjetitelja Grada Zagreba.

U potresu koji je Zagreb zadesio 22. ožujka 2020., teško su stradala navedena kulturna dobra kao i povijesno gradsko središte u cjelini, odnosno kulturno dobro Povijesna urbana cjelina Grad Zagreb s više od 19.000 zgrada u njezinu obuhvatu. Nastala šteta pokazuje izravnu vezu s razdobljem izgradnje te s primijenjenim tehnikama i materijalima. Najveće štete nastale su u najužoj gradskoj jezgri Gornjega Grada i Donjega Grada koja je izgrađena tijekom 18. i 19. te početkom 20. st. Pristup obnovi temeljit će se na očuvanju graditeljskih i ambijentalnih vrijednosti kulturno-povijesne cjeline grada Zagreba, afirmaciji njezina povijesno-urbanog karaktera, prihvaćenih vrijednosti središta grada i potrebama njegovih stanovnika. Dugoročno, održivi model obnove zahtijeva multidisciplinarni pristup, znanstveno utemeljen i stručno relevantan.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ bogata kulturna baština, zaštićene prirodne i tradicijske vrijednosti koje se u dovoljnoj mjeri ne prepoznaju i ne koriste kao razvojni resurs u kontekstu pametnog, održivog i uključivog razvoja ▪ nedovoljna briga za očuvanje identiteta i tradicijskih vrijednosti ▪ nedovoljna briga vlasnika o održavanju i obnovi kulturnih dobara ▪ nedovoljna financijska sredstva za sustavnu obnovu kulturne i prirodne baštine ▪ pritisak, negativni trendovi globalizacije i neprimjeren odnos dijela građana uzrokuju degradaciju kulturne baštine ▪ manjak planskih dokumenata u području zaštite kulturnih dobara na području Grada Zagreba ▪ nedovoljna educiranost građana o potrebi zaštite i obnove kulturnih dobara i mjerama zaštite te nepoznavanje mogućnosti, komparativnih prednosti, ali i ograničenja u korištenju zaštićenih kulturnih dobara ▪ nedovoljna kapacitiranost sustava zaštite ▪ nedefinirani i neriješeni imovinsko-pravni odnosi ▪ nedostatna međusektorska suradnja ▪ nedostatak prostora za skladištenje, zbrinjavanje muzejske građe ▪ posljedice potresa iz ožujka 2020. na kulturnoj baštini i veliki iznos potrebnih sredstava za njihovo saniranje	▪ u cijelosti očuvati povijesni identitet Grada Zagreba sa svim karakterističnim elementima i dijelovima koji tvore njegovo povijesno određenje te ga afirmirati kvalitetom novog građenja ▪ izraditi osnovne akte planiranja, strategije i akcijskog plana na polju zaštite kulturne baštine Grada, na razini koja omogućuje održivo upravljanje i programiranje uvažavajući specifičnosti prostora, multidisciplinarnost i međusektorsku suradnju ▪ planirati korištenje prostora tako da se omogući očuvanje i unaprjeđenje sveukupnih vrijednosti kao nositelja prepoznatljivosti kulturno-povijesnog identiteta Grada ▪ poticati kvalitetu i raznolikost u arhitekturi kao nastavak duge urbane i graditeljske tradicije Grada, uz obvezu očuvanja njegove povijesne slike i karakterističnih povijesnih vizura ▪ uklanjati izrazite elemente degradacije ambijenta ▪ sustavno pratiti stanje kulturnih dobara, vrednovati povijesne graditeljske strukture te predlagati mjere zaštite ▪ koristiti modernu IT tehnologiju za kartiranje, detaljnu inventarizaciju, digitalizaciju i dokumentiranje ▪ analizirati imovinsko-pravne odnose i provjeriti mogućnosti i mehanizme za rješavanje vlasničkih odnosa ▪ popularizirati i educirati građane o kulturnim dobrima ▪ učinkovito povlačiti i koristiti sredstva kroz europske strukturne i investicijske fondove u nadolazećem razdoblju ▪ promovirati kulturnu baštinu u svrhu turističke ponude grada Zagreba ▪ izgraditi objekte i urediti prostore za zaštitu muzejske građe i prostore za konzerviranje i restauriranje ▪ poticati ustanove na izradu planova postupanja u kriznim situacijama usmjerene na zaštitu kulturne

- baštine, redovito provoditi vježbe evakuacije i spašavanja ljudi, imovine i kulturne baštine
- osigurati prostor za zaštitu i pohranu muzejske građe u kriznim situacijama (depo)
- osigurati sredstva za otkup kulturnih dobara od posebnoga interesa za Grad Zagreb
- sufinancirati energetske obnovu kulturne baštine radi njezina očuvanja te dodatne afirmacije i značenja te primjenjivanja načela energetske učinkovitosti u provedbi mjera zaštite i očuvanja kulturne baštine
- poboljšati sustav korištenja spomeničke rente u funkciji zaštite i očuvanja kulturnih dobara

1.1.4. Krajobraz

Na području Grada Zagreba izdvaja se 6 osnovnih krajobraznih cjelina (gorsko-brdski / brežuljkasto-brdski / nizinski urbani / nizinski riječni / nizinski ruralni / brežuljkasti) koji se dalje raščlanjuju na 24 krajobrazna tipa. Pritisci koji dominantno utječu na krajobrazne cjeline su neobazrivo (oblikovno, sadržajno, prostorno) urbano širenje na neizgrađene prostore strukturiranih krajobraznih obilježja prirodnih i doprirodnih staništa, ali i izgrađenih gradskih prostora.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedostatak konceptualnog okvira i mjera za zaštitu krajobraznog karaktera i integriranje u razvojno i prostorno planiranje ▪ nedostatak niže klasifikacije krajobraza (provedena je opća klasifikacija krajobraza) ▪ nedostatak praćenja i provjere razvojnih i prostornih dokumenata u odnosu na karakter krajobraza ▪ nedovoljno poznavanje, a time i afirmacija vrijednosti krajobraza u procesima prostornog razvitka ▪ nedovoljno senzibilizirana i educirana javnost o važnosti krajobraza	▪ izraditi konceptualni okvir i mjere za zaštitu karaktera krajobraza i integriranje u razvojne i prostorne dokumente ▪ stvoriti okvire za detaljne studije s uspostavljanjem baze podataka ▪ pratiti i kontrolirati provedbu mjera za razvitak Grada i njihovog utjecaja na stanje krajobraza; ▪ jačati opću svijest u procesu planiranja o značenju karaktera krajobraza ▪ obavještavati i educirati javnost o uspostavljenim krajobraznim politikama

1.1.5. Identitetski potencijali

Grad Zagreb u identitetskom smislu sadržava nekoliko izražajnijih megaprostornih cjelina. Jedna od njih je povijesna cjelina s Gornjim i Donjim gradom i Kaptolom. Zatim, rijeka Sava s pratećim zelenim sportsko-rekreacijskim pojasom s jezerima Bundek i Jarun i Zagrebačkim hipodromom. Sjeverno od grada smještena je gora Medvednica sa skijalištem.

Identitetski prepoznatljiva je i cjelina Novog Zagreba koja obuhvaća planska naselja visoke urbanističke i arhitektonske kvalitete te uz koju se i prostorno i identitetski čvrsto veže zaštićeni sklop Zagrebačkog velesajma, važnog subjekta u memoriji Novog Zagreba kao prostora što ga treba revitalizirati i transformirati.

Na području između željezničke pruge i rijeke Save nalazi se heterogeno naselje Trnje koje presijecaju dvije značajne gradske avenije, od kojih Vukovarska avenija, široka i protočna ulica s tramvajskom prugom uz koju se nižu brojne stambene i poslovne zgrade, predstavlja važan urbanistički ambijent iz 50-tih i 60-tih godina 20. stoljeća i remek-djelo hrvatske moderne arhitekture.

Identitet područja grada prema istoku i prema zapadu je neujednačeno definiran. Pojedina naselja (Dubrava, Špansko, Gajnice i dr.) imaju supkulturnu prepoznatljivost. Maksimir je važna lokacija zbog parka Maksimir, Zoološkog vrta i Dinamovog stadiona, Lanište se afirmiralo otvaranjem Arene i Arena centra, uz Zagrebačku aveniju i uz Radničku cestu formiralo se novo poslovno središte, no veći dio tih područja se ne percipiraju kao cjeline s turistički atraktivnijim centralnim dijelovima grada.

Okvirno identitetsko naslijeđe Zagreba može se diferencirati kao predmoderni i moderni, pri čemu predmoderni naslijeđe opisuje raspon od prvih materijalnih dokaza života na teritoriju grada do početaka stvaranja moderne građanske industrijalizirane kulture, a moderni naslijeđe opisuju upravo razvoj i promjene od sredine 19. stoljeća do danas.

Bitnu stavku u identitetu grada čini njegova arhitektonska baština, bilo kao građevine koje su u funkciji za koju su građene, bilo kao preuređeni industrijski i slični kompleksi, odnosno zaštićeni graditeljski sklopovi.

U kreiranju identitetskog sustava važno je spomenuti brojne kulturne manifestacije svjetskog značaja, kao što su Animafest, Smotra folklor, Zagreb film festival, Tjedan suvremenog plesa, Festival komorne glazbe, Muzički biennale, Eurokaz i drugi. U nedostatku cjelovitog sustava komunikacijskog vrednovanja povijesne baštine, na suvremenoj razini svijesti, moguće je zaključiti kako bi najveće identitetske potencijale grada Zagreba iz njegovih povijesnih slojeva bilo moguće izvesti upravo iz:

- vrijednosti prirodnih cjelina na čijem se području razvio Grad Zagreb: Medvednice i Save,
- vrijednosti povijesnih i suvremenih gradskih ambijenata - trgovi, parkovi, ulični potezi,
- vrijednosti povijesno održanih, memoriranih i suvremenih rituala – od grčkog topa do Hrelića,
- vrijednosti tradicije održavanja kulturnih manifestacija.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ globalizacijski procesi otežavaju definiranje i učvršćivanje lokalnih identiteta ▪ Zagreb tijekom svoje moderne povijesti nije uspio stvoriti i održati prepoznatljiv proizvod koji bi mogao biti asociran s gradom ▪ nesustavni pokušaji materijalizacije simboličke vrijednosti grada ▪ stanovništvo nedovoljno dobro poznaje grad, njegove prostore i potencijale	▪ vrednovati, zaštititi, obnoviti i održati razvitak konstitucijskih elemenata slike Grada: povijesne jezgre, Medvednice i Save ▪ razviti jedinstveni pristup u utvrđivanju i promicanju identiteta Grada Zagreba ▪ afirmirati identitet povijesnih i planiranih urbanih cjelina na području Grada Zagreba ▪ valorizirati teren Velesajma radi afirmiranja identiteta Grada

1.2. DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA

1.2.1. Broj stanovnika

Od 1948. do 2021. broj stanovnika u Gradu Zagrebu se povećao s 356.000 na 767.131. U posljednjem međupopisnom razdoblju (2011. do 2021.) Grad Zagreb bilježi pad broja stanovnika (2,50% ili 22.866)¹⁷ u odnosu na 90-te godine. Unatoč tome, zbog produbljivanja regionalnih razlika u razvoju Hrvatske u odnosu na Grad Zagreb, odnosno na uvjete neravnomjernog razvoja Hrvatske, Zagreb je još uvijek privlačan brojnim mlađim doseljenicima iz slabije razvijenih područja.

Dok je u Gradu Zagrebu još uvijek blago pozitivan saldo ukupne migracije, zadnjih godina primjećuje se priljev stanovništva iz drugih županija, dok se u isto vrijeme bilježi odljev njegovih stanovnika u inozemstvo. Prema podacima¹⁸, saldo ukupne migracije u 2021. je u Gradu Zagrebu pozitivan i iznosi 863. U Zagreb je 2021. doselilo 16.476 osoba, od čega 8.077 iz drugih županija, a 8.399 iz inozemstva, a u isto je vrijeme iselilo 15.613 stanovnika, pri čemu 8.222 u druge županije, a 7.391¹⁹ u inozemstvo.

¹⁷ Izvor: GUGSP, Tablica 1. Broj stanovnika u Gradu Zagrebu po gradskim četvrtima, popis 2021. – konačni rezultati, <https://www.zagreb.hr/popis-stanovnistva-kucanstava-i-stanova/1043>

¹⁸ Izvor: DZS, Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2021., Godina LIX, Priopćenje od 22.07.2022., <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29030>.

¹⁹ Izvor: DZS, Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2021., Priopćenje od 22.07.2022., Godina: LIX, <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29030>.

Osobe s invaliditetom su 1. 09. 2022. činile 111. 486 stanovnika (14,50%). Od ukupnog broja osoba s invaliditetom, 49,50% su žene (55.152) te se njih 50,50% (56.334) nalazi u dobnoj skupini 65+, a invaliditet se pojavljuje kod 14,40% djece u dobi 0 – 19 godina. U Gradu Zagrebu, u odnosu na ostatak Hrvatske, živi najveći broj djece s invaliditetom i većim teškoćama u razvoju, odnosno 16. 081 dijete, što čini 2,17% ukupnog broja djece u Hrvatskoj, odnosno svako 19-to dijete ima određene teškoće u razvoju ili invaliditet.²⁰

Broj živorođenih u Gradu Zagrebu u 2021. iznosio je 8. 030 . Tijekom 21-godišnjeg razdoblja (2001. – 2021.) smrtnost je bila veća tijekom petnaest, a rodnost tijekom šest godina. U ovom razdoblju Grad Zagreb imao je ukupni prirodni pad stanovništva od 9. 201 stanovnika. Zbog prirodnog pada stanovništva u razdoblju 2001. – 2021., ukupan je porast stanovništva Grada Zagreba u posljednjem međupopisnom razdoblju, kao i razdoblju nakon popisa (2011. – 2021.), ovisio o migracijskom priljevu stanovništva s trajnim doseljenjem.

Tablica 3. Prirodno kretanje stanovništva

Godina	Živorodeni	Umrli	Prirodni prirast
2010.	8.792	8.465	327
2011.	8.411.	8.396	15
2012.	8.394	8.329	65
2013.	8.254	8.360	–106
2014.	8.452	8.359	93
2015.	8.039	8.821	–782
2016.	8120	8.528	–408
2017.	8.076	8.826	– 750
2018.	8.235	9.036	– 801
2019.	8.062	8865	– 803
2020.	7.865	9.938	–2.073
2021.	8.030	10.962	–2.932

Izvor: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2021, str. 80 - 83 i DZS, Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2021., Priopćenje od 21. srpnja 2022., Godina: LIX, STAN-2022-1-1, ISSN 1334-0557, <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29028>

1.2.2. Dobna struktura

Podatci Popisa stanovništva iz 2021. pokazuju nastavak ranijih trendova ubrzanja procesa starenja stanovništva u Gradu Zagrebu, kao i u Hrvatskoj. Stanovništvo Grada Zagreba znatno je starije nego 2001. Udio stanovništva starog 65 i više godina porastao je sa 17,30% u 2011. na 20,70% u 2021.

²⁰ Izvor: Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj 2022. (www.hzjz.hr)

godini²¹., a prosječna starost iznosi 44,3²² godina, što je približno prosječnoj starosti hrvatskog stanovništva. Zabrinjavajuće je što Grad Zagreb bilježi vidljivo smanjivanje udjela mlađe populacije, uz porast udjela starije. Bude li u narednom razdoblju taj trend dodatno ubrzan pojačanim procesom iseljavanja mladih u inozemstvo, zbog otežanog zapošljavanja Grad Zagreb bi trebao poduzimati specijalne mjere gospodarsko-populacijske politike koje se svojim pozitivnim primjerom za zaustavljanje iseljavanja mladih mogu razlikovati od nacionalnih. Ujedno, zbog niskog nataliteta smanjio se broj i udjel mladog stanovništva dobnih skupina 0 – 14 godina na svega 15,20%²³. Središnje gradsko područje ima starije stanovništvo, a širi prostor naselja Grada Zagreb i sesvetsko područje znatno mlađe stanovništvo, uglavnom zbog doseljavanja novog stanovništva u ta područja.

1.2.3. Obrazovna struktura

Prema Popisu stanovništva iz 2021., 1,1% stanovništva starijeg od 15 godina nije imalo obaveznu osnovnu školu, 10,4% imalo je samo osnovno obrazovanje, dok je 49,3% imalo srednjoškolsko obrazovanje, a 39,1% neki stupanj visokog obrazovanja. Evidentan je znatan porast visokoobrazovanih sa 29% u 2011. na spomenutih 39,1% u 2021.

Udio osoba sa stručnim obrazovanjem (od SSS do visokog – specijalističkog i drugih stupnjeva visokog obrazovanja) u ukupnom broju školovanog stanovništva iznosi 88,4% (nacionalni prosjek iznosio je 79,6%). Ovaj pokazatelj je važan jer se radi o dijelu stanovništva koji najviše pridonosi razvoju na svim područjima. U razdoblju 2011. – 2021. evidentiran je vidljiv porast razine obrazovanosti zagrebačkog stanovništva, ali još uvijek dominira srednjoškolska razina. Posebno je značajna razlika u udjelu visokoobrazovanih, zajedno s magisterijem i doktoratom. Dok je Grad Zagreb na 1. 000 stanovnika 2021. imao 331 visokoobrazovanog (2011. ih je bilo 290), na razini Hrvatske prosječno je tek 206 visokoobrazovanih na 1. 000 stanovnika. Grad Zagreb ima najveću koncentraciju visokoobrazovanih stručnih radnika i znanstvenika u Hrvatskoj, iako je taj udjel još uvijek niži u usporedbi s razvijenijim europskim zemljama i glavnim gradovima. Prema Popisu stanovništva iz 2021., od 16.879 popisanih doktora znanosti u Hrvatskoj, čak ih je 9. 062 (53,7%) živjelo i radilo u Zagrebu.

1.2.4. Zaposlenost i nezaposlenost

Borba protiv nezaposlenosti ključan je izazov, kako za EU i nacionalnu razinu tako i za lokalnu. Prema zadnjem dostupnom podatku Hrvatskog zavoda za zapošljavanje o registriranoj nezaposlenosti u listopadu 2022., na području Grada Zagreba je evidentirano 12. 936 (11,5%) nezaposlenih. Od tog broja je 6. 333 muškaraca te 6. 603 žene. Prema razini obrazovanja, udio nezaposlenih osoba bez završene osnovne škole je 3,3%, sa završenom osnovnom školom 12,2%, sa završenom srednjom školom 52,7%, sa završenim prvim stupnjem fakulteta, stručnim studijem i višom školom 11,7% te sa završenim fakultetom, akademijom, magisterijem i doktoratom 19,8%.²⁴ Tijekom prosinca 2022., u Gradu Zagrebu je evidentirano 1. 350 nezaposlenih osoba s invaliditetom.

²¹ Izvor: Grad Zagreb, Popis stanovništva, kućanstava i stanova, Popis 2021. – konačni rezultati, <https://www.zagreb.hr/popis-stanovnistva-kucanstava-i-stanova/1043>

²² Izvor: DZS, Procjena stanovništva (03.listopada 2022.), https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi_jK6m8-T7AhVFi_OHHageDiQQFnoECCEQAQ&url=https%3A%2F%2Fpodaci.dzs.hr%2Fmedia%2Fvb1ae2vm%2Fprocjene-stanovnistva.xlsx&usg=AOvVaw02-zL6OQMIP98CLzJBCQDm

²³ Izvor: DZS, Procjena stanovništva Republike Hrvatske u 2021., Priopćenje od 30.09.2022., Godina: LIX, <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29032>

²⁴ Izvor: HZZ, Mjesečni statistički bilten za 10.mj. 2022 Godina XXXV/2022, str 26-35., https://www.hzz.hr/app/uploads/2022/11/stat_bilten_10_2022.pdf

Prema evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, tijekom listopada 2022. u Gradu Zagrebu je zaposleno 189 osoba. Od toga broja, 105 su muškarci, a 84 su žene²⁵. Također, od siječnja do lipnja 2022. evidentirano je zapošljavanje 231 osobe s invaliditetom²⁶.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
- nastavak procesa starenja stanovništva, posebice u središnjem gradskom naselju - smanjivanje udjela mladih - prirodni pad stanovništva - daljnji pritisak na gradsku infrastrukturu i potražnju za radnim mjestima zbog imigracijskog priljeva - znatne razlike u gustoći naseljenosti na području Grada Zagreba	- unaprijediti poticajne mjere pronatalitetne i obiteljske politike (zapošljavanje mladih, poticaji za povoljnije rješavanje stambenog pitanja mladih obitelji, unaprjeđenje sustava potpore obiteljima, odnosno zaposlenim roditeljima i dr.) - poduzimati indirektne mjere za zaustavljanje iseljavanja mlade obrazovane populacije - razviti gradski program za pomoć starijim zaposlenicima te starijim nezaposlenima kako bi očuvali i usavršili svoje vještine tako da na tržištu rada ostanu što duže - potreba razvoja programa za aktivno uključivanje starijih osoba (65+) u društvo i u svijet rada - aktivirati neaktivne radne snage u radnoj dobi (20 – 64)

2. DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA I KAPACITETI

2.1. DRUŠTVENE DJELATNOSTI

2.1.1. Odgoj i obrazovanje

Predškolske ustanove

Na području Grada Zagreba u pedagoškoj godini 2023./2024. djeluju 122 dječja vrtića različitih osnivača na 311 lokacija. Grad Zagreb je osnivač 60 dječjih vrtića – javnih predškolskih ustanova koji su osnovni nositelji gradskog programa javnih potreba u predškolskom odgoju i obrazovanju. U njima se provode programi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na 230 lokacija za 31. 090 djece rane i predškolske dobi u 1. 542 odgojno-obrazovne skupine, od čega je 7. 744 djece jasličke dobi u 450 jasličkih odgojno-obrazovnih skupina i 23. 346 djece vrtićke dobi u 1. 092 vrtićke odgojno-obrazovne skupine.

Kapacitete gradskih predškolskih ustanova nadopunjuju 62 vjerska i privatna dječja vrtića te 2 privatne i 1 vjerska osnovna škola s programima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Grad Zagreb sufinancira i program dadilja, osmosatno čuvanje, brigu i skrb o djeci rane i predškolske dobi pet dana tjedno za djecu s prebivalištem na području Grada Zagreba u 42 obrta dadilja, i to za oko 427 djece.

Ulaganja u proširenje kapaciteta predškolskih ustanova

²⁵ Izvor: HZZ, Mjesečni statistički bilten 10., Godina XXXIV./2021. pdf, https://www.hzz.hr/content/stats/1221/HZZ-stat_bilten_12_2021.pdf.

²⁶ Izvor: HZZ, Središnji ured, Izvješće o aktivnostima hrvatskog zavoda za zapošljavanje u području zapošljavanja osoba s invaliditetom u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2022. Godine, 25.07.2022., str. 2., <https://www.hzz.hr/app/uploads/2022/09/HZZ-OSI-Izvjescje-01.01.22-30.06.22.pdf>

Opseg programa predškolskog odgoja i obrazovanja te skrbi o djeci rane i predškolske dobi koji se provodi u 60 dječjih vrtića u Gradu Zagrebu u 2024. planira se proširiti na 243 lokacije raspoređene na sve gradske četvrti Grada Zagreba.

Prema Programu javnih potreba u predškolskom odgoju i obrazovanju te skrbi o djeci rane i predškolske dobi u Gradu Zagrebu za 2023. (SGGZ 39/22, 17/23 i 24/23), osiguran je nastavak provođenja pravilne prehrane djece radi standardizacije, ujednačavanja i povećavanja kvalitete prehrane u svim gradskim dječjim vrtićima u skladu s normativima, u iznosu do najviše 1,99 EUR dnevno po nazočnom djetetu u redovitom programu.

U 2024. se planira završetak radova na 4 nova objekta (DV Ivanja Reka, DV Sesvetski Kraljevec, DV Žitnjak i DV Sveta Klara) te na prenamjeni 7 prostora mjesnih odbora u područne objekte dječjih vrtića, čime će se povećati smještajni kapaciteti za 53 odgojno-obrazovnih skupina. Također, u 2024. se planira izrada projektne dokumentacije s ishodenjem građevinske dozvole i početak radova za 4 objekta čijom se realizacijom planira povećanje smještajnih kapaciteti za 2 nova objekta s 24 odgojno-obrazovne skupina te u 2 zamjenska objekta za 5 odgojno-obrazovnih skupina.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ postojeći kapaciteti gradskih dječjih vrtića ne zadovoljavaju potrebe djece i roditelja/skrbnika, taj problem je posebno naglašen u gradskim četvrtima: Sesvete, Stenjevec, Podsljeme, Trešnjevka – sjever i jug, Novi Zagreb – zapad i Brezovica ▪ većina objekata gradskih dječjih vrtića prosječno su stariji od 30 godina, a oko 25% su stambeni i poslovni prostori prenamijenjeni za dječji vrtić koji nemaju odgovarajuću dvoranu za tjelesne aktivnosti te igralište za dnevni boravak na otvorenom ▪ nedostatni uvjeti, organizacijske pretpostavke i educiranost za informacijske djelatnosti	▪ poticati gradnju objekata radi većeg obuhvata djece, ponajprije u novim stambenim naseljima i u gradskim četvrtima gdje nedostaje kapaciteta ▪ poticati gradnju prostora u dječjim vrtićima za razvoj i provođenje specijaliziranih programa ▪ poticati opremanje prostora u dječjim vrtićima za razvoj i provođenje posebnih i alternativnih programa ▪ osigurati adaptacije, uređenja i opremanje starih prostora i objekata prema zahtjevima kurikula ▪ podržati mrežu dječjih vrtića ▪ dograditi polivalentne prostore za tjelesne aktivnosti djece; dvorane prenamijenjene u odgojne skupine vratiti osnovnoj namjeni ▪ osigurati svakom dječjem vrtiću ograđen i siguran prostor za boravak na zraku, vanjske prostore i objekte staviti pod video nadzor ▪ razvijati poludnevne, smjenske i kraće programe za djecu i roditelje/skrbnike koji ne trebaju cjelodnevni, desetosatni program, a radno vrijeme prilagođavati potrebama obitelji ▪ ulagati u izgradnju i rekonstrukciju objekata koji služe za edukaciju djece u prirodi te u dodatne sadržaje na tim lokacijama ▪ kontinuirano ulagati u podizanje standarda objekata u kojima borave djeca i mladi ▪ ulagati u dodatne sadržaje za boravak djece izvan škole/dječjeg vrtića ▪ otvoriti prostor dječjeg vrtića u popodnevni satima programima za djecu i roditelje u organizaciji civilnog društva ▪ razvijati programe za djecu od 6 mjeseci do 1 godine, za djecu s teškoćama u razvoju i darovitu djecu

- osigurati svakom djetetu jednu godinu prije polaska u školu uključivanje u obvezni program predškole
- u redoviti cjelodnevni program prioritetno uključivati djecu sukladno odredbama Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju (NN 10/97, 107/07, 94/13, 98/19, 57/22)
- poticati i razvijati programe rane intervencije
- poticati i razvijati programe za podršku boljem roditeljstvu – razvoj dječjeg vrtića kao centra za obitelj
- osigurati softversku podršku i povezanost sustava predškolskog odgoja i obrazovanja
- educirati djelatnike, ustrojiti timove stručnjaka u dječjim vrtićima i lokalnoj upravi za izradu i provođenje projekata bespovratnim sredstvima EU i/ili sredstvima drugih nacionalnih i/ili međunarodnih institucija
- poticati javno-privatno partnerstvo za izgradnju dječjih vrtića i organizaciju programa vrtićke skrbi kako bi se povećali kapaciteti te kako bi se proširio obuhvat djece (npr. poticanje dnevne brige o djeci unutar poslovnih zona u organizaciji privatnih institucija, uz gradsku financijsku i stručnu potporu

Djelatnost odgoja i osnovnog obrazovanja

Djelatnost odgoja i osnovnog obrazovanja je obvezna razina odgoja i obrazovanja koja osigurava stjecanja šireg općeg odgoja i obrazovanja, provodi se u školskoj godini 2023./2024. u Gradu Zagrebu u:

a/ osnovnim školama (ustanovama) čiji je osnivač Grad Zagreb

Tablica 4. Podatci o osnovnim školama u školskoj godini 2023./2024. čiji je osnivač Grad Zagreb

OSNOVNE ŠKOLE	BROJ ŠKOLA	BROJ UČENIKA	BROJ RAZREDNIH ODJELA
REDOVITE	111	62.419	3.020
POSEBNE (ZA UČENIKE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU)	4	680	126
UMJETNIČKE	2	854	74
SREDNJE UMJETNIČKE ŠKOLE KOJE PROVODE OSNOVNO GLAZBENO OBRAZOVANJE	6 glazbenih i 3 plesne škole	4.082	337

Izvor: Grad Zagreb, Gradski ured za obrazovanje, sport i mlade

b/ privatnim osnovnim školama s pravom javnosti

Tablica 5. Podatci o privatnim osnovnim školama s pravom javnosti za školsku godinu 2023./2024.

OSNOVNE ŠKOLE	BROJ ŠKOLA	BROJ UČENIKA	BROJ RAZREDNIH ODJELA
PRIVATNE	13	1.254	82
PRIVATNE UMJETNIČKE	1	25	6
SREDNJE PRIVATNE UMJETNIČKE ŠKOLE KOJE PROVODE OSNOVNO GLAZBENO OBRAZOVANJE	7	561	74
MEĐUNARODNI PROGRAMI	6	349	27

Izvor: Grad Zagreb, Gradski ured za obrazovanje, sport i mlade

Ukupan broj učenika u osnovnim školama Grada Zagreba (redovite, posebne, privatne i škole koje provode međunarodne programe): 64.702.

Osnovno glazbeno obrazovanje izvodi se prema osnovnoškolskom umjetničkom kurikulumu u šestogodišnjem trajanju, a osnovno plesno obrazovanje prema osnovnoškolskom umjetničkom kurikulumu u četverogodišnjem trajanju. U osnovnim i srednjim glazbenim i plesnim školama osnivača Grada Zagreba obuhvaćeno je 4. 936 učenika u 411 razrednih odjela i svi su istodobno polaznici redovitih osnovnih škola. Osim redovitih razrednih odjela, u 30 redovitih osnovnih škola ustrojeno je 76 posebnih razrednih odjela i 2 odgojno-obrazovna za potrebe školovanja 411 učenika u posebnim razrednim odjelima i 11 učenika u odgojno-obrazovnim skupinama.

Četiri osnovne vjerske škole financiraju se u cijelosti na temelju Ugovora između Svete Stolica i Republike Hrvatske, osim plaća zaposlenika i naknada za prijevoz, za rad na terenu i odvojeni život.

U Osnovnoj školi Matija Gubec realizira se i međunarodni program MYP IBO, program Hrvatske škole na engleskom jeziku i djelatnost predškolskog odgoja i naobrazbe te skrbi o djeci predškolske dobi, ostvarivanjem desetosatnog programa odgojno-obrazovnog rada s djecom predškolske dobi od navršanih pet godina života do polaska u osnovnu školu.

Program Škola u bolnici pokrenut je 2003. kako bi se hospitaliziranoj djeci olakšala odvojenost od obitelji i od primarne socijalne sredine, umanjio hospitalizacijski stres, omogućio kontinuitet usvajanja nastavnih sadržaja te kako bi im se bolnički dani učinili zanimljivijim, kraćim i sadržajnijim. Ne manje važan cilj je da se djeci omogući lakši povratak u matičnu školu nakon povratka iz bolnice, odnosno da povratak bude bez većih praznina u znanju te lakši i ugodniji prelazak u viši razred. U Školi u bolnici rade učitelji i bolnički pedagozi posebno senzibilizirani za rad s bolesnom djecom. Nastava je organizirana za 772 učenika u 36 razrednih odjela u svim bolnicama koje u svom sastavu imaju odjel pedijatrije, a realiziraju je učitelji pet zagrebačkih osnovnih škola. Broj učenika se mijenja, ovisno o trajanju liječenja pojedinog učenika.

Sukladno članku 30. Državnog pedagoškog standarda osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (Narodne novine 63/08 i 90/10) u deset osnovnih škola organiziraju se sljedeći modeli organiziranja i provođenja nastave za učenike pripadnike nacionalnih manjina:

- 1) Osnovna škola Ivana Gundulića, Zagreb, Gundulićeva 23a – Model B i C za učenike pripadnike mađarske nacionalne manjine, model C za učenike pripadnike ruske nacionalne manjine,

model C za učenike pripadnike poljske nacionalne manjine, model C za učenike pripadnike srpske nacionalne manjine

- 2) Osnovna škola dr. Ivana Merza, Zagreb, Ul. F. Račkoga 4 – Model C za učenike pripadnike albanske nacionalne manjine
- 3) Osnovna škola Tituša Brezovačkoga, Špansko 1 – Model C za učenike pripadnike albanske nacionalne manjine
- 4) Osnovna škola Silvija Strahimira Kranjčevića, Zagreb, Bogišićeva 13 – Model C za učenike pripadnike češke i ukrajinske nacionalne manjine
- 5) Osnovna škola Nikole Tesle, Matetićeve 67 – Model C za učenike pripadnike makedonske nacionalne manjine
- 6) Osnovna škola Augusta Harambašića, Harambašićeva 18 – Model C za učenike pripadnike makedonske nacionalne manjine
- 7) OŠ Hugo Kon, Trg Katarine Zrinske 2 – Model C za učenike pripadnike židovske nacionalne manjine.
- 8) OŠ Žitnjak, Zagreb, I. Petruševac 1 – Model C bosanskog jezika i kulture za učenike pripadnike bošnjačke nacionalne manjine
- 9) OŠ Borovje, Zagreb, Davora Zbiljskog 7 – Model C bosanskog jezika i kulture za učenike pripadnike bošnjačke nacionalne manjine
- 10) OŠ Jabukovac, Zagreb, Jabukovac 30 – Model C za učenike pripadnike ruske nacionalne manjine
- 11) OŠ Prečko, Dekanići 6 – Model C za učenike pripadnike srpske nacionalne manjine

U školskoj godini 2023./2024. u osnovnoškolsko obrazovanje uključeno su 1. 492 učenika pripadnika nacionalnih manjina, od čega ih 615 pripada romskoj nacionalnoj manjini (podatci bez umjetničkih škola).

Od 111 redovitih osnovnih škola u školskoj godini 2023./2024., 35 ih radi u jednoj, 75 u dvije, a 1 škola u tri smjene, dok od 4 osnovne škole za učenike s teškoćama u razvoju jedna radi u jednoj, a tri u dvije smjene. Zbog prihvata učenika iz OŠ Bukovac čija se zgrada rekonstruira i nadograđuje, 3 će osnovne škole do povratka učenika u novu zgradu OŠ Bukovac raditi u dvije smjene.

Zbog brige i skrbi za učenike mlađe školske dobi Grad Zagreb organizira program produženog boravka. Škole organiziraju program za učenike I., II. II. te iznimno IV. razreda, vodeći računa o prostornim, kadrovskim i drugim organizacijskim uvjetima. U školskoj godini 2022./2023. produženi boravak je organiziran u svih 111 osnovnih škola čiji je osnivač Grad Zagreb te u 4 privatne vjerske osnovne škole i u jednoj osnovnoj školi čiji je osnivač Zagrebačka županija, a pohađaju je učenici sa zagrebačkog područja. U školskoj godini 2022./2023. program je povećan za 612 učenika te za 31 odgojno-obrazovnu skupinu u odnosu na školsku godinu 2021./2022.

Od svibnja 2023. Osnovna škola Ivana Cankara, Zagreb, Cankareva 10 se Odlukom Ministarstva znanosti i obrazovanja nalazi na popisu odabranih osnovnih škola koje će sudjelovati u eksperimentalnom programu „Osnovna škola kao cjelodnevna škola – Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja“. Provedba programa započela je u školskoj godini 2023./2024. u ograničenom broju škola u trajanju od četiri školske godine. Cilj programa je unaprijediti kvalitetu osnovnog obrazovanja te pružiti na činjenicama temeljenu osnovu i argumente o opravdanosti i mogućnosti implementacije predviđenog okvira i modela rada osnovnih škola kao cjelodnevnih škola u sve osnovne škole u Hrvatskoj.

Djelatnost odgoja i srednjeg obrazovanja.

Sustav odgoja i srednjeg obrazovanja u školskoj godini 2023./2024. na području Grada Zagreba provodi se u:

- a) srednjoškolskim ustanovama čiji je osnivač Grad Zagreb
 - 66 srednjih škola s 33. 253 učenika u 1. 467 razrednih odjela
 - 14 učeničkih domova /4 u sastavu škola/ u kojima je smješteno 1. 863 učenika u 94 odgojne skupine te 306 studenata,
 - Centru za dopisno obrazovanje "Birotehnika"
- b) vjerskim srednjim školama s pravom javnosti
 - 4 srednje škole sa 757 učenika u 36 razrednih odjela
- c) privatnim srednjim školama s pravom javnosti
 - 21 srednja škola s 1. 963 učenika u 148 razrednih odjela
- d) 2 privatna učenička doma u koja je uključeno 25 učenik u 4 odgojne skupine
- e) 3 ustanove u djelatnosti socijalne skrbi koje organiziraju srednjoškolsko obrazovanje s 258 učenika u 52 razredna odjela.

Broj škola i prostorni kapaciteti srednjih škola ne zadovoljavaju u cijelosti potrebe za srednjoškolskim obrazovanjem kako zagrebačke mladeži tako ni mladeži s drugih područja Hrvatske koja dolazi na daljnje školovanje u Zagreb. Stoga od 55 redovnih srednjih škola 48 ih radi u dvije smjene, a tek 7 škola u jednoj smjeni. Ustanova za djecu s teškoćama u razvoju radi u dvije smjene.

Nakon provedenih hitnih mjera sanacija nakon potresa na velikom broju srednjoškolskih objekata u razdoblju od 2020. do kraja 2022. radi poboljšanja standarda, u 2024. se planira nastavak aktivnosti na radovima cjelovite obnove od potresa, izradi projektne dokumentacije, ishođenju dozvola i početku izvođenja radova, odnosno provođenje pripremnih radnji za dogradnju postojećih i izgradnju novih objekata. Prema podacima iz prosinca 2022. završeni su radovi na XII. gimnaziji (izgradnja novog objekta) te su u 2023. godini završeni radovi, opremanje i otvaranje Glazbene škole Blagoja Berse (rekonstrukcija i prenamjena objekta u Frankopanskoj 8). Radovi cjelovite obnove od potresa još u tijeku su na zgradama Gornjogradske gimnazije, Gimnazije Tituša Brezovačkog i Prve ekonomske škole te analize i priprema za nastavak radova cjelovite obnove na zgradi Škole primijenjene umjetnosti i dizajna. Osim toga, u tijeku je izrada projektne dokumentacije i ishođenje građevinske dozvole za Športsku gimnaziju (dogradnja objekta sa sportskom dvoranom) i Umjetničku plesnu školu Silvije Hercigonje (izgradnja novog objekta).

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedostatak školskog prostora u postojećim osnovnoškolskim i srednjoškolskim objektima, nedostatak sportskih dvorana i igrališta u osnovnim i srednjim školama ▪ nedostatak novih osnovnih i srednjih škola u dijelovima grada s pojačanom stambenom izgradnjom ▪ dotrajaloost dijela postojećih školskih objekata i školske opreme u osnovnim i srednjim školama ▪ nedostadni uvjeti za obuhvat učenika osnovnih škola u program produženog boravka ▪ smjenski rad osnovnih i srednjih škola ▪ ograničena sredstva za poticanje postojećih te razvoj novih programa i izvannastavnih aktivnosti u osnovnim i srednjim školama ▪ nedostadni uvjeti za otvaranje novih posebnih razrednih odjela za školovanje učenika s teškoćama u razvoju ▪ nepotpuna socijalna integracija nacionalnih manjina i inkluzija djece s teškoćama u razvoju te nedovoljno razvijeni uvjeti za njihovo ostvarivanje	▪ poboljšavati uvjete rada u osnovnoškolskim i srednjoškolskim ustanovama te njihovu opremljenost ▪ sagraditi nove škole u dijelovima grada s iznimno jakom stambenom gradnjom i tamo gdje su veća migracijska kretanja unutar gradskih područja usmjerenih prema rubnim gradskim dijelovima ▪ adaptirati, rekonstruirati, dograditi i osigurati pristupačnost osnovnoškolskih i srednjoškolskih prostora tamo gdje to prostorni i drugi uvjeti dopuštaju ▪ izgraditi sportske dvorane i sportske terene u osnovnim i srednjim školama koje ih još nemaju ▪ omogućiti uvjete za prelazak osnovnih i srednjih škola na rad u jednoj smjeni ▪ osigurati potreban broj učitelja za program produženog boravka u osnovnim školama ▪ provoditi odgojno-obrazovne programe radi integracije i sprječavanja diskriminacije djece s

	teškoćama u razvoju, a sve u funkciji osiguranja mogućnosti za potporu inkluzivnom odgoju i obrazovanju ▪ podupirati provedbu preventivnih programa radi sprječavanja nasilja, trgovanja djecom i ljudima te radi zlorabe svih oblika ovisnosti i osiguranja sigurnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama ▪ pružiti potporu programskim aktivnostima vezanim uz promicanje kulture i prava nacionalnih manjina ▪ podupirati nove programe i projekte na razini Grada kao i provođenje projekata financiranih iz fondova EU radi unaprjeđivanja cjelovitog sustava odgoja i obrazovanja ▪ podržavati i poticati srednjoškolske ustanove Grada Zagreba u provedbi programa međugradske i međunarodne suradnje s odgojno-obrazovnim te drugim ustanovama koje se bave odgojno-obrazovnom djelatnošću u zemlji i inozemstvu ▪ podupirati rad i razvoj regionalnih centara kompetentnosti kao mjesta izvrsnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i doprinosa gospodarskom rastu ▪ podupirati programe/projekte organizacija civilnog društva kojima se ispunjavaju ciljevi i prioritete definirani strateškim i planskim dokumentima ▪ razvijati partnerstvo svih odgojno-obrazovnih čimbenika na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini kako bi se osigurala kvaliteta i raznolikost programa u skladu s potrebama i interesima tržišta rada te učenika i roditelja ▪ poticati upis učenika u deficitarna obrtnička zanimanja dodjeljivanjem stipendija i suradnjom s privatnim sektorom (obrtima i trgovačkim društvima) radi stvaranja sinergije i omogućavanja prakse ▪ izgraditi Zagrebački obrtnički centar s prostorom za provođenje praktičnog dijela nastave / sajam zanimanja
--	---

Tehnička kultura

Tehnička kultura u suvremenom trenutku jedan je od uvjeta uspješnoga odgojno-obrazovnog procesa, razvoja i života svakog pojedinca i suvremenog društva u cjelini. Njezini raznovrsni programi i djelatnosti važan su izvor znanja, umijeća i sposobnosti, a njihovo ovladavanje je bitna pretpostavka uključivanja u suvremene radne i životne procese. Ona je važan temelj za razvoj stvaralačkih aktivnosti i nezaobilazan je čimbenik primjene novih tehnoloških dostignuća u svakodnevnom životu svih dobnih skupina, ponajprije djece i mladih koji se svakodnevno moraju prilagođavati brzom znanstveno-tehnološkom i tehničkom razvoju i napretku.

Tehnička kultura sufinancira se prikupljanjem programa s javnih poziva, pretežno programa granskih saveza i, nešto manje, samostalnih udruga. Sustav tehničke kulture u Gradu Zagrebu danas čini mreža od 13 granskih strukovnih saveza, jedne zajednice tehničke kulture i više od 150 njihovih udruga. Godišnje oni, U prosjeku, godišnje zajednički izvedu više od 700 programa (akcije, manifestacije, natjecanja, smotre, izložbe, seminari, tečajevi, radionice, škole, kampovi, utrke, regate) kroz koje prođe više od 30. 000 sudionika.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedefinirana strateška uloga tehničke kulture i nedovoljna spoznaja njezina doprinosa sveukupnom razvoju Grada Zagreba ▪ nedostatak sredstava za sufinanciranje novih i inovativnih programa na području tehničke kulture ▪ nedovoljno koherentna i za različite potrebe nedovoljno prilagođena organizacijska struktura tehničke kulture u Gradu Zagrebu ▪ neravnomjerna pokrivenost gradskih četvrti različitim sadržajima iz tehničke kulture ▪ nedovoljan broj programa za darovite i programa za uspješnu integraciju u redovite programe djece i mladih s teškoćama u razvoju ▪ nedostatak prostora, opreme i drugih uvjeta za adekvatno zadovoljavanje i razvoj potreba građana u tehničkoj kulturi ▪ nedovoljna briga subjekata tehničke kulture o promotivno-propagandnim aktivnostima i prisutnosti u medijima ▪ nedovoljno osmišljena i ostvarena međugradska i regionalna suradnja subjekata tehničke kulture ▪ međunarodna suradnja, iako razvijena, je nedostatna s aspekta mogućnosti i potreba	▪ poticati stvaranje adekvatnih programsko-sadržajnih, kadrovskih, materijalno-financijskih i prostornih uvjeta za razvoj i unapređivanje djelatnosti tehničke kulture među djecom i mladima Grada Zagreba ▪ stimulirati nove, inovativne programe koji šire područje djelovanja tehničke kulture i pridonose znanstveno-tehničkom razvoju društva u cjelini ▪ javno raspraviti i usvojiti novu organizacijsku strukturu tehničke kulture koja će više odgovarati iskazanim javnim potrebama građana za tehničkom kulturom i omogućiti njezinu ravnomjerniju disperziju po gradskim četvrtima ▪ osmisliti više posebnih programa za darovite i programe za integriranje djece i mladih s teškoćama u razvoju u redovite programe tehničke kulture ▪ osigurati opremu i adekvatne prostore u kojima bi građani, prije svega djeca i mladi, mogli adekvatno zadovoljavati potrebe na području tehničke kulture ▪ poticati na bavljenje djelatnostima tehničke kulture učenika u izvanškolskim i izvannastavnim aktivnostima, osobito osnivanjem i podupiranjem rada klubova mladih tehničara ▪ poticati programski osmišljenu nakladničku djelatnost (bilteni, časopisi, brošure, knjige) i druge oblike medijske promocije tehničke kulture ▪ poticati suradnje na međugradskoj, regionalnoj i međunarodnoj razini ▪ promicati ugled Grada Zagreba organiziranjem većeg broja međunarodnih manifestacija iz područja tehničke kulture

2.1.2. Visokoškolsko obrazovanje i znanost

U Zagrebu se nalaze brojne visokoškolske ustanove koje pružaju raznovrsne programe obrazovanja na svim razinama, od preddiplomskih do doktorskih studija. Tu je sjedište 55 visokih učilišta.^{27]} Sveučilište u Zagrebu najveći je obrazovno-istraživački sustav u Hrvatskoj. Sveučilište se dijeli na znanstveno-istraživačku, stručnu, umjetničku i visokoobrazovnu djelatnost. Na Sveučilištu prevladava studijska struktura 3+2+3, što je slučaj i u ostalih 46 europskih zemalja koje su pokrenule studijski sustav u okviru Bolonjskog procesa. U sustavu je 31 fakultet i 3 akademije, a redovna nastava se izvodi u Zagrebu, Varaždinu, Čakovcu, Sisku i Petrinji. Ostale sastavnice Sveučilišta u Zagrebu su Studentski centar u Sisku, Studentski centar u Varaždinu, Studentski centar u Zagrebu, Sveučilišni računski centar u Zagrebu, Sveučilišna tiskara d.o.o., Hrvatska sveučilišna naklada d.o.o. Pored sastavnica, u sklopu Sveučilišta u Zagrebu su i Sveučilišni računski centar – SRCE te sadržajno pridružene im institucije – Nacionalna i sveučilišna knjižnica i Klinički bolnički centar Zagreb.

Analizom postojećeg stanja ustanovljeno je da unutar postojećih prostornih okvira dio fakulteta ne zadovoljava potrebne prostorne standarde u nastavi. Stoga je, u skladu s vizijom Sveučilišta u Zagrebu, razvoj četiriju kampusa u Zagrebu i kampusa u Varaždinu jedan od preduvjeta uspješnog prostornog i funkcionalnog razvoja koji će zadovoljiti sveučilišne zahtjeve u nastavi i učenju, istraživanjima te u akademskim i društvenim potrebama.

U dugoročnom razvoju Sveučilišta u Zagrebu izgradnja Znanstveno-učilišnog kampusa Borongaj pridonijet će kvaliteti akademskoga obrazovanja, razvoju znanstvenoistraživačkoga rada i njegovoj

²⁷ Publikacija Zagreb u brojkama 2022. <https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/01/Zagreb%20u%20brojkama%202022.pdf>

primjeni te razvoju i primjeni znanja u tehničkom i tehnološkom području. Izgradnjom Kampusa stvorit će se novo „vibrantno“ središte u tkivu grada koje će svojim urbanim elementima i javnim prostorima podići razinu atraktivnosti istočnoga dijela grada Zagreba i koje će unaprijediti sadržajnost i kvalitetu života u tom dijelu, ali će i utjecati na razvoj i rast grada i aglomeracije u svim područjima. Izgradnjom planski programiranih novih sadržaja na kampusu Borongaj mogu se osigurati optimalni uvjeti za akademske i znanstveno-istraživačke aktivnosti sastavnica.

Zadnja intervencija u standard studentskog smještaja bila je u okviru Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020., Poziv KK.09.1.2.01, projekt „Rekonstrukcija građevina, infrastrukture i okoliša unutar Studentskih naselja „Stjepan Radić“ i „Cvjetno naselje“ na postojećim paviljonima 2015. i „Sveučilišni kampus Varaždin, Faza III. – Studentski dom s pratećim sadržajima“ izgradnja novog studentskog dom u Varaždinu 2016.

Objedinjavanje predmetnih odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta na lokaciji Horvatovac u planu je već dugi niz godina te je prioritet svih dosadašnjih uprava fakulteta i dio je strateškog plana prostornog i funkcionalnog razvoja Sveučilišta u Zagrebu. Planiranom izgradnjom nove zgrade Biološkog, Geološkog i Geografskog odsjeka osigurat će se adekvatni kapaciteti za nastavu i znanstveno istraživački rad. U neposrednoj blizini, uz postojeći Botanički vrt Farmaceutsko-biokemijskog fakulteta, na lokaciji Zmajevac planira se izgradnja kompleksa u kojem bi se objedinili svi sadržaji Farmaceutsko-biokemijskog fakulteta. Pored navedenih projekata treba istaknuti i projekt izgradnje ALUARTFORUM-a – Umjetničke galerije Akademije likovnih umjetnosti, interpolacija zgrade na ulazu u kampus ALU u Ilici između postojećih objekata Ilica 83 i Ilica 87.

Svi navedeni projekti su usklađeni sa Strategijom prostornog i funkcionalnog razvoja Sveučilišta u Zagrebu za razdoblje 2013. – 2025. nalaze se na listi strateških projekata Sveučilišta te su uvršteni u bazu projekata u sklopu Strategije razvoja Urbane aglomeracije.

Prema podacima iz Državnog zavoda za statistiku u zimskom semestru akademske godine 2022./2023. na visoka učilišta u Republici Hrvatskoj bilo je upisano 151. 827 studenata, od čega 87. 969 studentica, odnosno 57,9%.²⁸ Od ovog broja na dodiplomski, preddiplomski, diplomski i poslijediplomski studij u Gradu Zagrebu bilo je upisano 75. 614 studenata, od čega 57% studentica. Ukupno 60. 645 studenata bilo je upisano na fakultetima, 8. 957 na veleučilištima, 1. 314 na umjetničkim akademijama te 4. 698 studenata na visokim školama. Na području Zagreba nalaze se 4 studentska naselja sa smještajnim kapacitetom za 7. 344 korisnika. Trenutačno u ponudi smještaja u Zagrebu nedostaje oko 3. 500 kreveta, a dio postojećih kapaciteta trebalo bi hitnu i ozbiljnu obnovu.

Nedostatni i dijelom neadekvatni postojeći prostorni kapaciteti Sveučilišta u Zagrebu dodatno su oslabljeni dvama potresima iz ožujka i prosinca 2020., a koji su pogodili i šire zagrebačko područje te Sisačko-moslavačku županiju kada je oštećeno čak 113 zgrada na području Grada Zagreba, dok ih svega 8 nije imalo oštećenja.

Tablica 6. Podatci o broju i površinama oštećenih zgrada – fakulteti/akademije – Grad Zagreb

Kategorija	Broj	Površina
Nema oštećenja	8	12. 181
Zeleno	70	308. 832

²⁸ Publikacija Zagreb u brojkama 2022. <https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/01/Zagreb%20u%20brojkama%202022.pdf>

Žuto	40	163. 002
Crveno	3	21. 556
Ukupno oštećeno	113	493. 390

Izvor: Sveučilište u Zagrebu

Tablica 7. Podatci o broju i površinama oštećenih zgrada prema kategorijama oštećenja – Studentski centar

Kategorija	Broj	Površina	Broj korisnika/studenata	Broj djelatnika
Zelene	29	63.996	8.367	568
Žute	3	3.329	166	5
Crvene	0	0	0	0
UKUPNO	32	67.325	8.533	573

Izvor: Sveučilište u Zagrebu

U potresu od 29. prosinca 2020. s epicentrom u Sisačko-moslavačkoj županiji, znatno su oštećene dvije sastavnice Sveučilišta u Zagrebu, Metalurški fakultet u Sisku (dvije zgrade, 3. 228 m²) te Učiteljski fakultet u Petrinji (zgrada površine 2. 475 m²). Navedenim potresom pogoršana su stanja na već oštećenim zgradama na području Grada Zagreba.

Usprkos planiranim razvojnim projektima, pripremljenim i djelomično provedenim aktivnostima radi poboljšanja energetske učinkovitosti postojećih zgrada te dugotrajnom planiranju i provedbi aktivnosti u svrhu izgradnje novih kapitalnih projekata, posljedice potresa nameću nužnost restrukturiranja postojećih planova i aktivnosti te primarno saniranje šteta na postojećim objektima radi osiguravanja kapaciteta za osnovne djelatnosti u znanstveno-nastavnom procesu.

Tablica 8. Podatci o broju i površinama oštećenih zgrada visokoškolskih ustanova – Studentski centar

	Ustanove iz sustava visokog obrazovanja i znanosti	Broj ustanova Grada Zagreba
VISOKOŠKOLSKE USTANOVE		
1.	Sveučilište	5
2.	Fakultet	31
3.	Umjetnička akademija	3
4.	Veleučilište	4
5.	Visoka škola	10
	UKUPNO	50

Izvor: MZO (www.mzo.hr, 3.09.2020.)

Na izazove od pandemije COVID-19, Sveučilište u Zagrebu je promptno odgovorilo osnivanjem Kriznoga stožera Sveučilišta u Zagrebu vezano uz nCoV bolesti (COVID-19). Zadatak Kriznoga stožera bio je da prati razvoj događaja vezanih uz nCoV bolesti (COVID-19) te da daje preporuke Upravi Sveučilišta u Zagrebu u skladu s aktualnom epidemiološkom situacijom. Također, znanstvenim kapacitetom i potencijalom Sveučilište doprinosi prevladavanju pandemijskih izazova aktivnim učešćem nastavnog osoblja u Znanstvenom savjetu Vlade RH te u predlaganju i provedbi konkretnih znanstvenih rješenja kroz znanstvene projekte Hrvatske zaklade za znanost, a koja financira temeljna i primijenjena istraživanja radi stvaranja novog i unaprijeđenja znanje o zaraznim bolestima uzrokovanim koronavirusima te istraživanjem društvenih aspekata i učinaka pandemije na obrazovni sustav.

Znanost.

Znanstveno-istraživačke organizacije su javni instituti u vlasništvu države (u Zagrebu ih je 34), instituti na fakultetima ili znanstvene jedinice u okviru poduzeća. U Zagrebu je i sjedište HAZU-a – Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti koju je 1866. osnovao đakovački biskup Josip Juraj Strossmayer. Unatoč velikom broju znanstvenih institucija i zavidnom znanstvenom potencijalu, veze između pojedinih znanstvenih institucija, njih i Sveučilišta te Grada Zagreba na zajedničkoj realizaciji strateških razvojnih programa je izuzetno slaba, ali i s gospodarstvom na području Grada. Sustav znanosti Sveučilišta u Zagrebu organiziran je na temelju visoke autonomije istraživača, što posljedično rezultira iznimno raznovrsnim područjima djelovanja. Znanstvenici sa Sveučilišta u Zagrebu su u 2019. objavili više od 4. 000 znanstvenih radova, što je polovina ukupne znanstvene produkcije u Hrvatskoj, a njihovi radovi su kategorizirani u 233 (od ukupno 252) istraživačka područja. Sveučilište u Zagrebu također je sudjelovalo u 106 Obzor 2020 projekata, što je 22% svih Obzor 2020 projekata u Hrvatskoj, odnosno 80% projekata svih hrvatskih sveučilišta. U okviru Europskog fonda za regionalni razvoj, Sveučilište sudjeluje u 108 projekata iz linija financiranja: Znanstveni centri izvrsnosti, Ulaganje u organizacijsku reformu i infrastrukturu u sektoru IRI (istraživanje/razvoj/inovacije), Ulaganje u znanost i inovacije, Sinergija H2020 & ESIF (Twinning & ERA Chairs), Povećanje razvoja novih proizvoda i usluga koji proizlaze iz aktivnosti IRI čime se jačaju kapaciteti poduzeća za istraživanje, razvoj i inovacije kroz poticanje njihove suradnje s organizacijama za istraživanje i širenje znanja. Upravo ovakva struktura predstavlja snažan potencijal za razvoj suradnje s Gradom Zagrebom na stručnim i razvojnim projektima kojima je moguće osigurati razvoj grada korištenjem najsuvremenijih znanstvenih postignuća. Jedan od takvih je i projekt razvoja Europskoga sveučilišta postindustrijskih gradova – UNIC u kojem je Sveučilište u Zagrebu jedno od osam odabranih sveučilišta koja sudjeluju u oblikovanju novih transnacionalnih saveza, a funkcionirat će kao europska sveučilišta koja je odabrala i koje financijski podržava Europska komisija. Kroz aktivnosti Gradski laboratoriji (City Labs) kreirat će se prostori za razmjenu znanja unutar gradova u kojima djeluju UNIC sveučilišta radi osiguranja utjecaja sveučilišta na preobrazbu gradova koji su izgubili nekadašnje značenje u klasičnim industrijama.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ lokacijska raspršenost sastavnica sveučilišta, nedostatni i/ili neodgovarajući prostorni i kadrovski kapaciteti na fakultetima (nastava se na pojedinim fakultetima odvija na 5 – 10 različitih lokacija) ▪ veze znanosti i industrije su izrazito slabe ▪ nedostatna suradnja Grada Zagreba i visokoškolskih ustanova i znanstvenih institucija u Zagrebu kojima bi se unaprijedio gospodarski i društveni razvoj ▪ nedostatan smještaj za studente koji su u Zagreb došli iz drugih mjesta	▪ graditeljskim i prometnim zahvatima Sveučilište preurediti u skup od četiri ili pet prepoznatljivih policentričnih cjelina (kampusa) ▪ urediti i unaprijediti prostor kampusa Borongaj po mjeri studenta ▪ osnovati nove visoke škole (poslovne, financijske i inženjerske) u skladu s potrebama gospodarstva ▪ osigurati odgovarajuće prostorne i kadrovske uvjete i kapacitete na zagrebačkim fakultetima ▪ jačati suradnju zagrebačkih znanstvenih instituta, fakulteta, gospodarstva i uprave na razvojnim projektima

▪ nepristupačnost visokoškolskih ustanova za osobe s invaliditetom – arhitektonska, komunikacijska, informacijska ▪ međunarodna suradnja je, iako se provodi i na Sveučilištu i u okviru pojedinih znanstvenih instituta, nedostatna s aspekta mogućnosti i potreba ▪ cjeloživotno učenje prepušteno je većim dijelom privatnoj inicijativi ▪ digitalizacija sveučilišnih procesa i obuka stručnog osoblja zaostaje za suvremenim potrebama i okolnostima ▪ nedostatak kvalitetnih i pravovremenih (realnih) statističkih i prostornih podataka, njihove pohrane, vizualizacije i (javne) dostupnosti ▪ sveučilišne zgrade su uglavnom starije i energetske neučinkovite te ne postoji održivi sustav njihova upravljanja ▪ nije uspostavljen (jedinstveni) sustav održivog gospodarenja otpadom na svim sveučilišnim sastavnicama ▪ studentska prehrana uglavnom ne zadovoljava nutricionističke preporuke i nije prilagođena suvremenom načinu života i razvoju svijesti studenata ▪ studijski programi i upisne kvote nisu usklađene s potrebama društva i gospodarstva	▪ jačati međunarodnu suradnju na Sveučilištu ▪ jačati suradnju zagrebačkih fakulteta s fakultetima u drugim županijama i u susjednim državama te suradnju s tijelima javne uprave (JLP(R)S) i s ostalim javnim institucijama (ne nužno samo u razvojnim projektima već i u obliku savjetovanja, suradnje studenata tijekom izrade svojih istraživačkih radova i sl.) ▪ surađivati s lokalnom zajednicom – otvorena vrata institucije za komunikaciju i zajedničke projekte, suživot s kvartom, prepoznavanje zajedničkih problema i ciljeva, zajedničke aktivnosti (čišćenje i održavanje okoliša, koncerti za kvart, aktivnosti artikuliranja specifičnih zajedničkih potreba, zajednička provedba aktivnosti Sveučilišta i Grada Zagreba u razvoju Europskog sveučilišta postindustrijskih gradova, podrška u rješavanju problema, npr. prometne povezanosti kampusa Borongaj = javni prijevoz) osigurati smještaj rastućem broju studenata te pristupačni smještaj za studente s invaliditetom ▪ osigurati pristupačnost za osobe s invaliditetom ▪ jačati svijest o značenju cjeloživotnog učenja te podržavati razvoj novih te djelovanje postojećih institucija na području grada koje ga promoviraju ▪ digitalizirati poslovne procese, prikupljanje i obradu podataka, obrasce, komunikaciju među sveučilišnim sastavnicama, s administracijom i s drugim javnim tijelima te nastavni proces i usluge ▪ osigurati pravovremeno prikupljanje podataka, sigurnu pohranu, obradu, vizualizaciju, neograničenu dostupnost akademskoj zajednici i određenu dostupnost javnosti ▪ osigurati energetske učinkovitost sveučilišnih zgrada i njihovo održivo upravljanje ▪ omogućiti zdraviju i prilagođeniju studentsku prehranu ▪ prilagoditi studijske programe i upisne kvote budućim društvenim i gospodarskim izazovima/potrebama

2.1.3. Cjeloživotno obrazovanje

U Gradu Zagrebu je trenutno aktivno oko 160 ustanova za obrazovanje odraslih. Programi obrazovanja su prilagođeni dobi, prethodnom obrazovanju, znanju, vještinama i sposobnostima polaznika koji stječu, dopunjuju i proširuju svoja znanja, vještine i sposobnosti radi stjecanja znanja o novim tehnikama i tehnologijama i njihovoj primjeni te za rad u struci.

Obrazovanje odraslih u Gradu Zagrebu još ne djeluje kao uređeni podsustav odgoja i obrazovanja u pogledu praćenja i uvođenja novih obrazovnih programa koji su u skladu s potrebama tržišta rada, osobito u pogledu uvođenja obrazovnih programa za „zelene poslove“ prema kojem se usmjerava trenutni industrijski razvoj.

Postoji niz naraštaja pojedinaca koji unatoč završenome formalnom obrazovanju ne raspolažu određenim znanjima i vještinama nužnima za funkcioniranje u današnjem društvu. Također, postoji velika populacija starijih osoba bez završenog ili nepotpunog osnovnoškolskog obrazovanja. Može se pretpostaviti da gotovo svi oni nisu stekli veći dio ključnih kompetencija, odnosno da ne vladaju

elementima tzv. funkcionalne ili nove pismenosti koja uključuje osnovna znanja i vještine za rad na računalu, vladanje materinskim jezikom i osnovama znanja stranih jezika, spremnost i motivaciju za učenje.

Mladi su važan dio populacije za koje je poželjno da se usporedno s polaženjem redovnih oblika formalnog odgoja i obrazovanja (rani i predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje te visoko obrazovanje) uključuju u različite druge oblike cjeloživotnog učenja kroz koje će razvijati kritičko mišljenje, odgovornost u odnosu prema sebi, drugima i okolini, timski rad, usmjerenost rješavanju problema, financijsku i potrošačku pismenost, poduzetnost, kreativnost i inovativnost.

Djelatnici u nastavničkim zanimanjima bi se također trebali usavršavati u području novih tehnologija i novih metoda učenja, a zbog čega bi bilo dobro razviti programe cjeloživotnog razvoja učiteljskih kompetencija. Pored nastavničkog iskustva, od ravnatelja se očekuju organizacijska, upravljačka i financijska znanja i znanja o vođenju timova, efikasnome upravljanju sastancima i drugim važnim kompetencijama. Tako bi se unaprijedila kvaliteta rukovođenja odgojno-obrazovnim ustanovama.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedostatna svijest o važnosti cjeloživotnog obrazovanja ▪ ne postoji sustav koji bi pratio trajno usavršavanje odgojno-obrazovnih djelatnika i njihov profesionalni razvoj ▪ nedostatak interesa kod poslodavaca za sufinanciranje troškova obrazovanja ▪ slabe veze ustanova za obrazovanje odraslih s gospodarskim subjektima i Zavodom za zapošljavanje ▪ nedostatna suradnja Grada Zagreba i ustanova za obrazovanje odraslih radi unaprjeđivanja gospodarskog i društvenog razvoja grada ▪ nedovoljno korištenje bespovratnih sredstava iz EU fondova u obrazovnim institucijama ▪ cjeloživotno učenje prepušteno je većim dijelom privatnoj inicijativi ▪ nedostatak poduzetničkih vještina i samopouzdanja polaznika ustanova za obrazovanje	▪ promovirati i jačati svijest građana o važnosti cjeloživotnog učenja i poticati građane na usavršavanje ▪ poticati poslodavce ciljanim olakšicama da sufinanciraju usavršavanje, osposobljavanje i obrazovanje svojih zaposlenika ▪ potaknuti suradnju poslodavaca i ustanova za obrazovanje odraslih, definirati uvjete suradnje i proizvesti model kontinuiranog usavršavanja za određeno radno mjesto ▪ provesti istraživanje u kojem će se analizirati potrebe tržišta rada te ključne kompetencije zaposlenika i sukladno tome osmisliti relevantne programe usavršavanja, osposobljavanja i obrazovanja za obrte, mala i srednja poduzeća ▪ definirati programe neformalnog i formalnog obrazovanja od posebnog interesa za Grad Zagreb ▪ jačati međunarodnu suradnju ▪ jačati suradnju lokalne samouprave s obrazovnim ustanovama za obrazovanje odraslih i gospodarskim subjektima u stvaranju novih programa obrazovanja ▪ osigurati sufinanciranje troškova polaznicima obrazovanja za odrasle ▪ povećati ponudu programa cjeloživotnog učenja ▪ poticati poduzetničke vještine i samopouzdanje kod djece od najranije dobi, tj. kroz osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje u partnerstvu s gospodarskim sektorom

2.1.4. Kultura

Kulturne aktivnosti Grada Zagreba provode se u 33 ustanove gdje je Grad Zagreb jedini osnivač te u 5 ustanova gdje je suosnivač. Republika Hrvatska i Grad Zagreb zajednički su osnivači dviju ustanova – Galerija Klovićevi dvori (u jednakim dijelovima) i Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu (49% Grad Zagreb i 51% Republika Hrvatska). Grad Zagreb je suosnivač triju centara za kulturu na modelu civilno-javnog partnerstva i to Pogona – Zagrebački centar za nezavisnu kulturu i mlade, Centra za kulturu Histrionski dom te Centra za promicanje tolerancije i očuvanje sjećanja na holokaust.

Grad Zagreb kao kulturno središte Republike Hrvatske ponosi se svojim brojnim kulturnim i umjetničkim aktivnostima. U Zagrebu se godišnje realizira više od 5. 000 kulturnih i umjetničkih događanja, što Zagreb čini živom pozornicom koja njeguje i promovira kulturu i umjetnost.

Kulturne djelatnosti i poslovi, akcije i manifestacije u kulturi od interesa za Grad Zagreb financiraju se putem Javnog poziva za predlaganje programa u kulturi Grada Zagreba na godišnjoj razini.

Osobiti doprinos zagrebačkoj kulturi u razvojnog smislu daje nezavisna kulturna scena, čiji se programi podržavaju putem Programa javnih potreba u kulturi na godišnjoj razini.

Zagreb je hrvatsko središte kulturnih/kreativnih industrija koje su djelomično integrirane u kulturnu politiku Zagreba i to samo kada se radi o umjetničkom segmentu u okviru pojedinog kulturnog produkta (glazba, film, vizualna umjetnost, izdavaštvo).

Posebne okolnosti koje su zadesile Grad Zagreb – pandemija i potres od 22. ožujka 2020. onemogućile su održavanje brojnih kulturnih programa i umjetničkih aktivnosti, što je rezultiralo otkazivanjem ili prolongiranjem programa za drugu polovinu 2020., odnosno za 2021. Kako bi se održao kontinuitet umjetničkog i kulturnog stvaralaštva podržana su nastojanja i naponi ustanova u kulturi, udruga, umjetničkih organizacija, umjetnika i dr. koji su kulturne sadržaje objavljivali i dijelili na digitalnim platformama. Od proglašenja epidemije 11. ožujka 2020., kulturne aktivnosti odvijale su se u skladu s preporukama Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske.

Grad Zagreb se susretao s velikim problemima u svim djelatnostima kulture nastavno na negativne posljedice koje je prouzročio potres i pandemija virusa COVID-19. Brojni objekti kulturnih ustanova, muzeji, kazališta i koncertne dvorane oštećeni su u potresu te nisu sigurni. Dodatne negativne posljedice uzrokovane su mjerama za suzbijanje epidemije virusa COVID-19, što je dovelo do zatvaranja mnogih kulturnih ustanova za javnost ali i nemogućnosti rada brojnih samostalnih umjetnika koji su susreću s egzistencijalnim problemima. Potrebno je ozbiljno pristupiti u rješavanju navedenih problema kroz privlačenje financijskih sredstava za obnovu i sanaciju oštećenih objekata. U okviru Fonda solidarnosti provodi se niz mjera zaštite kulturne baštine oštećene u potresu 22.ožujka 2020. godine u koji je uključena cjelovita obnova i zaštite nepokretne i pokretne kulturne baštine Grada Zagreba, kao i nacionalne baštine u nadležnosti muzeja kojima je osnivač/suosnivač Grad Zagreb.

Program razvoja kulture Grada Zagreba 2024. – 2030.

Polazeći od velikih kulturnih potencijala grada, a uzimajući u obzir instrumente kojima raspolaže, Grad Zagreb izradio je Nacrt prijedloga Programa razvoja kulture za razdoblje od 2024. do 2030. (otvoreno savjetovanje sa zainteresiranom javnošću u razdoblju od 5. listopada do 4. studenog 2023.), a u cilju osiguravanja razvoja sektora kulture u Zagrebu koji će posredno djelovati kao jedan od pokretača razvoja grada.

Knjižnice grada Zagreba.

Organizirana je mreža narodnih knjižnica i najveća su kulturna ustanova u Gradu Zagrebu (42 ustrojstvene jedinice, 12 područnih s 27 ogranaka i 1 bibliobus). Fond svezaka knjiga od 2016. do 2020. je smanjen za 10%, ali je povećan Fond neknjižne i audiovizualne građe za gotovo 10%. Posudba knjižne građe je u padu, ali raste broj posudba e-knjiga. Potrebe u ovom području tiču se obnove infrastrukture gradskih ustanova oštećenih u potresu, izgradnja nove Gradske knjižnice, povećanje sredstava za nabavu svih vrsta knjižne građe, stalno ulaganje u informacijsko-komunikacijsku infrastrukturu i nove tehnologije te kontinuirano i sustavno obrazovanje knjižničnih djelatnika.

Nakladnička djelatnost.

Podrazumijeva izdavanje knjiga, odnosno časopisa. U periodu 2020. – 2022. uz potporu Grada Zagreba su 33 nakladnika objavljivala 45 tiskanih i 19 elektroničkih časopisa. Sufinancirani časopisi su uglavnom specijalizirani za određene kulturne djelatnosti (npr. film, kazalište, književnost), neki su kvartovski časopisi, a dio su časopisi za osobe s invaliditetom, odnosno oni koji se bave kulturom nacionalnih manjina. Podupiru se 2 znanstvena časopisa i 5 vjerskih (kršćanskih). I izdavanje časopisa u odnosu na

2019. prati pad. Nakladničke djelatnosti žele snažniji angažman na povećanju čitanosti i razvoju publike, veću promociju domaćih autora, bolju povezanost izdavača s javnim knjižnicama.

Muzejska djelatnost.

Obuhvaća poslove muzejskih ustanova i zbirke unutar ustanova i drugih pravnih osoba. Grad Zagreb osnivač je jedanaest muzeja te je suosnivač javne ustanove Galerije Klovićevi dvori. Gotovo svi muzeji smješteni su u prilagođene i preuređene prostore i objekte povijesnih zgrada koje imaju status zaštićenog kulturnog dobra i atraktivni su, ali zahtijevaju znatna sredstva za održavanje. Dio muzeja pretrpio je manje i veće štete u potresima. Osim muzeja, Grad Zagreb sufinancira i 33 muzejske zbirke, a dio njih je također zatvoren za javnost zbog oštećenja u potresu. U Gradu Zagrebu djeluje i niz privatnih inicijativa koje nose naziv muzeja, iako nemaju takav pravni status. Treba istaknuti Muzej prekinutih veza kao nagrađeni primjer i turističku atrakciju te Muzej iluzija, Antimuzej, Židovski muzej, Muzej čokolade itd. Manifestacija Noć muzeja značajno doprinosi educiranju publike i posjećenosti muzeja i uspješno se organizira već godinama. Potresi i pandemija uzrokovana virusom COVID-19 utjecali su na pad broja posjetitelja svih muzeja, a jedino Etnografski muzej se uspio oporaviti i čak premašiti broj posjetitelja iz 2019. Neki od problema s kojima se muzeji u Gradu Zagrebu suočavaju odnose se na neadekvatnu zaštitu, odnosno na manjak prostora za čuvanje građe, na nedovoljno atraktivne izložbe ili zastarjeli načini prezentacije i interpretacije u pojedinim muzejima, na troškove održavanja objekata, osobito onih koji su u statusu zaštićenog kulturnog dobra, na njihovu još uvijek nedovoljnu turističku orijentiranost i promociju, na nedostupnost pojedine građe javnosti te na neadekvatnost ili slabu prilagođenost za osobe s invaliditetom. Vidljiva je i nedovoljna konkurentnost zagrebačkih muzeja u usporedbi sa svjetskim muzejima.

Kazališna i plesna djelatnost.

Obuhvaća pripremu i organizaciju te javno izvođenje dramskih, glazbeno-scenskih, lutkarskih i drugih scenskih djela te produkciju plesne scene. Grad Zagreb osnivač je 7 kazališta te je suosnivač HNK. U 2022. u Zagrebu je za obavljanje kazališne djelatnosti registrirano 140 umjetničkih organizacija, 15 trgovačkih društava i 11 ustanova. Pored toga, postoje i amaterske kazališne i lutkarske grupe. Niz je kazališnih festivala i manifestacija, a od 2008. godine se provodi i manifestacija „Noć kazališta“ koja doprinosi boljem spajanju izvedbenih umjetnosti i kazališne djelatnosti sa zajednicom i publikom. Nezavisna produkcija vrlo je raznolika, od onih koje karakterizira kritičko i angažirano djelovanje, napredne umjetničke i kulturne prakse, kreativnost i istraživački program, preko onih koji su komercijalno usmjereni, do onih koji igraju na sigurno s repriznim repertoarima i ustaljenim, repetitivnim oblicima aktivnosti. Uvjeti za rad nezavisne produkcije zahtjevniji su od uvjeta institucionalne kazališne scene. Među najvećim problemima kazališne djelatnosti ističu se neodgovarajući prostori za rad, što zbog potresa koji je ošteti kazališta (Gavella, Komedija, Kerempuh), ali i zbog dugo priželjkivanog razdvajanja scena HNK Zagreb. Mladim je glumcima otežano uključivanje u glumačke ansamble, dok je izvaninstitucionalnim akterima iznimno teško doći do radnih prostora, od prostora za probe do prostora za produkciju.

Glazbena umjetnost.

Grad Zagreb je osnivač dviju glazbenih ustanova – Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog (KDVL) i Zagrebačke filharmonije, a u Zagrebu djeluju i brojni profesionalni ansambli i orkestri. Na godišnjoj razini financira se niz manifestacija, od festivala do glazbenih natjecanja. KDVL je najveći prostorni resurs za kulturno-umjetničku produkciju u Zagrebu i trenutno jedini akustički projektiran prostor za izvođenje glazbe u Zagrebu, ali i šire u Hrvatskoj zbog čega se stvara pritisak na moduse i rasporede korištenja tog prostora. Pored toga, postoji i dvorana Hrvatskog glazbenog zavoda koja je trenutno u obnovi zbog potresnog oštećenja. U prostornom smislu, Zagrebačka filharmonija je orkestar s najvećim ansamblom u Republici Hrvatskoj. Potrebe glazbene umjetnosti u Zagrebu prvenstveno se odnose na dvoranu srednjeg kapaciteta (cca. 1.000 mjesta), izgradnju i razvoj publike i povećanje broja

posjetitelja, omogućavanje platformi u smislu co-working prostora za nezavisne umjetnike iz područja klasične glazbe te predstavljanja na međunarodnim sajmovima (npr. Classical Next).

Vizualna umjetnost.

Istaknutu izložbenu djelatnost od ustanova čiji je Grad Zagreb osnivač i / ili suosnivač imaju Umjetnički paviljon, Galerija Klovićevi dvori, Muzej suvremene umjetnosti i Muzej za umjetnost i obrt. Podupiru se izložbe, skupne međunarodne izložbe, manifestacije, akcije, predavanja itd. U području vizualne umjetnosti u Zagrebu je registrirano 429 udruga, a krovne profesionalne udruge su Hrvatsko društvo likovnih umjetnika (HDLU), Udruga likovnih umjetnika primijenjenih umjetnosti (ULUPUH) i Hrvatsko dizajnersko društvo (HDD). Od nezavisne scene izdaje se rad i naslijeđe udruge *Što, kako i za koga*, Ureda za fotografiju, BLOK – Lokalne baze za osvježavanje kulture, KONTEJNER biro suvremene umjetničke prakse, 90 – 60 – 90 platforme za suvremenu umjetnost, galerije Miroslav Kraljević, galerije Hrvatskog dizajnerskog društva itd. Važan privatni dionik u ovoj djelatnosti je LAUBA – Kuća za ljude i umjetnost. Među likovnim manifestacijama se ističu Salon mladih, Trijenale hrvatskog kiparstva, Hrvatski trijenale grafike, Izložba hrvatskog dizajna, Zagrebački salon primijenjene umjetnosti i dizajna. Od važnijih problema iz područja likovnih djelatnosti ističu se slabo razvijena tržišta umjetnina, slaba kupovna moć, niska razina poznavanja koncepta kulturnog menadžmenta samih umjetnika, nedovoljan broj stalnih i povremenih prostora za rad umjetnika, neodgovarajuća tehnička opremljenost malih galerijskih prostora, nedovoljna suradnja likovne djelatnosti s drugim sektorima.

Audiovizualna djelatnost.

Gotovo sve filmske produkcijske i distribucijske kuće registrirane su u Zagrebu, Hrvatski audiovizualni centar (HAVC) također ima sjedište u Zagrebu, a tu djeluje i niz profesionalnih udruženja (Hrvatsko društvo filmskih djelatnika, Hrvatska udruga filmskih snimatelja, Društvo hrvatskih filmskih redatelja, Hrvatski filmski savez, Hrvatska udruga producenata). Grad Zagreb ovu djelatnost podupire kroz programe javnih ustanova (centara za kulturu), programe gradske Ustanove Zagreb film i programe nezavisne scene. Također, sufinancira i filmske produkcije koje na godišnjoj razini u periodu 2016. – 2022. variraju od 27 do 32. U sklopu Ustanove Zagreb od 2019. djeluje i Filmski ured koji, među ostalim, ima zadatak svjetske promocije Zagreba kao prepoznatljive i privlačne filmske destinacije za snimanje filmova, serija i reklama. Potrebe ovog sektora se tiču obnove oštećenih kina, nadogradnje postojeće infrastrukture kina u vlasništvu Grada uz sustavno ulaganje u održavanje objekata i jačanje programskog upravljanja, strateško pozicioniranje Zagreba kao mjesta snimanja filmova, jačanje infrastrukture za razvoj same filmske djelatnosti (izgradnja modernog filmskog studija, sustavni rad na komunalnoj obnovi grada za povećanje atraktivnosti lokacija).

Centri za kulturu.

U Gradu Zagrebu djeluje 15 centara za kulturu, a većini je Grad Zagreb osnivač. Cilj centara je disperziranje brojnih kulturnih sadržaja, programa i aktivnosti u gradskim četvrtima radi podizanja kvalitete života za građanstvo, a osim kulturno-umjetničkih, centri nude i socijalne i obrazovne programe te rad s djecom, mladima i građanima. Radi se o polivalentnim ustanovama koje su ravnomjerno raspoređene po gradskim četvrtima. U svome sastavu imaju dvorane koje mogu primiti do 276 posjetitelja pa ih kao svoje izvedbene prostore koriste neovisna kazališta, odnosno glazbenici. S obzirom na broj, značaj i potencijal zagrebačkih kulturnih centara, kao nužan korak u daljnjem planiranju i razvoju centara nameće se njihovo umrežavanje. To podrazumijeva i potrebe za novim modelima upravljanja te odluku o ulozi centara (kulturna izvrsnost naspram amaterizma ili oboje).

Kulturno-umjetnički amaterizam.

Djelatnost obavljaju udruge iz najrazličitijih područja kulture. Kulturno djelovanje u ovom smislu shvaćeno je kao društvena rekreativna djelatnost koja ima važnu ulogu u životu zajednice, ali nije nužno izraz kulture koja promiče izvrsnost. Grad Zagreb godišnje financira programe kulturno-umjetničkog amaterizma u gradskim ustanovama u kulturi, ali i programe udruga različitih kulturno-umjetničkih

izričaja te manifestacije, odnosno smotre, a posebna je pozornost usmjerena na financiranje udruga koje okupljaju treću dob, promiču ljudska prava i slobode, prava manjina, ravnopravnost spolova te udrugama koje podržavaju rad osoba s invaliditetom. Od problema u kulturno-umjetničkom amaterizmu se ističe manjak prostora za provedbu aktivnosti te stručnog kadra.

Interdisciplinarne i nove umjetničke i kulturne prakse.

Uključuju interdisciplinarne i eksperimentalne umjetničke programe koji razvijaju kritičke i eksperimentalne umjetničke pristupe i/ili koji povezuju umjetnost sa znanostima i tehnologijama, programe nezavisnih kulturnih klubova i društveno-kulturnih centara, programe urbane kulture koji doprinose raznolikosti urbanih kulturnih izričaja ili su vezani uz određene sociokulturne pokrete i stilove, s posebnim naglaskom na događanja u javnom prostoru i društveno angažirane i inkluzivne programe. Kroz djelovanje nezavisne kulturne scene, financijski se podupiru programi kulturnih klubova, manifestacije, festivali, kazališne i likovne aktivnosti, kreativne radionice i tečajevi, tribine, okrugli stolovi, javna predavanja, edukacije i programi neformalnog obrazovanja. Potrebe koje se ovdje ističu su stabilizacija financiranja za organizacije/dionike, značajnija valorizacija inovativnih umjetničkih i kulturnih praksi uz osiguravanje boljih uvjeta rada za dionike, uspostava novih i dodatnih mehanizama i instrumenata podrške za razvoj dionika iz tog područja.

Kultura i umjetnost u zajednici.

Program je uveden 2022. kao jedan od važnih prioriteta kulturnog razvitka Grada Zagreba. Kroz ovaj program, u području dostupnosti, pristupu i sudjelovanja u kulturi podupiru se programi koji uključuju povećavanje dostupnosti kulturnih i umjetničkih sadržaja u gradskim četvrtima Grada Zagreba, snažniji angažman lokalne zajednice i civilnoga društva u kulturnom životu grada, iniciranje programa radi razvoja dugotrajne suradnje udruga, umjetničkih organizacija, gradskih ustanova u kulturi te drugih aktera lokalne zajednice ili radi nastavka postojećih programa i suradnji u području ovog programa i u aktiviranju različitih kulturnih i društvenih te javnih prostora u gradskim četvrtima. Kako je tekuća godina prva u provedbi programa Kultura i umjetnost u zajednici, ne može se dati cjelovit pregled dosadašnjeg stanja. No, ono što se može ustvrditi jest da je ovim programom napravljen zaokret prema horizontalnom razvoju lokalne kulture kroz jačanje i povezivanje kvartovskih kultura, a što otvara prostor za konstruiranje autentičnog i jedinstvenog lokalnog kulturnog identiteta.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedovoljan interes građana za sudjelovanje u kulturnim događanjima ▪ nedovoljno razvijene metode uključivanja građana i publike u kreativne procese ▪ nedovoljna vidljivost kulturnih programa ▪ nedostatak inventivnih kulturnih programa ▪ nedovoljno razvijena razmjena programa ▪ neravnomjeran raspored kulturnih sadržaja po gradskim četvrtima ▪ oprema prostora muzeja, kazališta, centara za kulturu, galerija, knjižnica, koncertnih dvorana je u mnogim slučajevima nepotpuna i neadekvatna ▪ nedostatak prostornih kapaciteta za provođenje aktivnosti ustanova u kulturi ▪ nedostatak radnog prostora za umjetnike, udruge i umjetničke organizacije	▪ povećati interes građana za umjetnost i kulturu te ih potaknuti na kreativno stvaralaštvo kroz povezivanje edukativnih i kulturnih programa ▪ osiguravati prostore i sadržaje kojim bi građani mogli zadovoljiti svoje kulturne potrebe u svim gradskim četvrtima ▪ osigurati suvremenu tehnologiju za rad ustanova u kulturi ▪ uvoditi nove izvore financiranja ▪ kontinuirano educirati i informirati ustanove u kulturi i nezavisan sektor o mogućnostima financiranja programa i projekata infrastrukturnih projekata bespovratnim sredstvima EU i/ili sredstvima drugih nacionalnih i/ili međunarodnih institucija ▪ izgraditi nove objekte sukladno specifičnim potrebama ustanova te poticati revitalizaciju zapuštenih industrijskih objekata

▪ nedostatna suradnja između institucionalnog i nezavisnog sektora ▪ nedostatna međusektorska suradnja (poduzetništvo, KKI i dr.) ▪ nedovoljno povlačenje bespovratnih sredstava ▪ nedovoljna poduzetnost ustanova u kulturi i umjetnosti ▪ nedostatak dugoročnog planiranja u kulturi ▪ nedovoljna uključenost u europski kulturni prostor	▪ osigurati zajedničku čuvaonicu za pohranu građe za potrebe ustanova kulture kojima je osnivač Grad Zagreb, a u skladu s potrebama pojedinih kulturnih djelatnosti (osobito muzejske) ▪ osigurati radne prostore za umjetnike, udruge i umjetničke organizacije ▪ poticati nacionalnu i međunarodnu suradnju umjetnika i organizacija u kulturi i razmjenu programa ▪ promicati ugled Grada Zagreba u svijetu podupiranjem realizacije međunarodnih kulturnih manifestacija i time pridonositi turističkoj ponudi grada ▪ poticati otvorenost institucija u realizaciji suradničkih projekata s nezavisnim kulturnim sektorom ▪ poticati poduzetništvo u kulturi ▪ promovirati zagrebačku kulturu u europskom kulturnom prostoru ▪ osigurati informacijske i komunikacijske tehnologije za povećanje dostupnosti programskih sadržaja ▪ prilagoditi kulturne sadržaje osobama sa senzoričkim oštećenjima ▪ promicati kulturne pisane riječi, kulturne baštine primjenom digitalnih, suvremenih tehnologija ▪ stvarati okruženje za primjenu suvremenih informacijsko- komunikacijskih tehnologija u učenju, poučavanju ▪ inicirati inovativne i kreativne procese u domeni razvoja i prezentacije kulturnih i kreativnih sadržaja kako bi se potaknuo interes za čitanje, prvenstveno mlađe populacije ▪ omogućiti pristup i dostupnost kulturnih sadržaja za osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju
--	--

2.1.5. Sport i rekreacija

U suvremenom svijetu sportska djelatnost sve manje je u službi dokolice i zabave, a sve je više svakodnevna potreba čovjeka kao aktivnog vježbača. Stalno se i brzo povećava broj sudionika u raznovrsnim sportsko-rekreativnim aktivnostima zbog osobnih spoznaja o prijekoj potrebi za bavljenjem sportom u suvremenom i urbanom načinu života. Bavljenje sportom, sportskom rekreacijom, promidžba kroz sportske priredbe i postizanje vrhunskih sportskih rezultata osnovni su motivi ulaganja u sport za svaku naprednu sredinu. Sport sukladno svojim ciljevima i društvenim funkcijama predstavlja javno dobro čije korištenje doprinosi blagostanju pojedinaca i društva, stoga je sportska djelatnost osobit interes Grada Zagreba.

Poticanje građana na sudjelovanje u sportsko-rekreacijskim aktivnostima te promidžba Grada kroz organizaciju sportskih priredbi i postizanje vrhunskih sportskih rezultata osnovni su motivi ulaganja u sport za svaku naprednu sredinu. Sport aktivno doprinosi zdravlju građana, a samim time i njihovu produktivnost u društvu.

Zagreb se vrhunskim sportskim rezultatima može mjeriti i dokazivati na svjetskom planu, a sve većem broju građana omogućava bavljenje mnogim sportsko-rekreativnim aktivnostima.

Sportske aktivnosti Grada Zagreba odvijaju se djelovanjem sportske zajednice koja trenutačno obuhvaća 68 redovna gradska sportska saveza, 3 pridružene i 4 privremene članice gradskih sportskih saveza u kojima djeluje ukupno 775 sportskih klubova s 53.519 registriranih aktivnih sportaša. U međuškolska natjecanja uključen je 17.191 učenik, a više od 5.000 studenata sudjeluje na sveučilišnim natjecanjima. Rekreacijom se povremeno bavi 30-ak tisuća građana, u sportske aktivnosti osoba s invaliditetom uključeno je 1.059 aktivnih sportaša, a u sport gluhih 206 gluhe i nagluhe osobe. Sportski savezi i klubovi provode programe u 70-ak sportova. Programi se realiziraju u 164 sportske građevine i u velikom broju osnovnih i srednjih škola Grada Zagreba. Kroz zagrebački sport aktivno je u sustavima natjecanja i različitim rekreativnim programima blizu 140.000 građana.

Programi sportskih saveza i klubova različiti su po programskom opsegu i obuhvatu sudionika i po sportskim rezultatima. Grad Zagreb prati te programe primjenjujući sportske kriterije koji se dopunjavaju i izmjenjuju iz godine u godinu. U zajedničkoj sinergiji Sportskog saveza Grada Zagreba i pridruženih članova (savezi i klubovi) nastoje se osmisliti kvalitetni razvojni programi, a koji bi predstavljali impuls razvoja zagrebačkog sporta, kako u smislu kvalitete postojećih sportaša, tako i u smislu afirmacije sporta unutar populacije djece i mladih.

Programska područja sustava sporta

- Održavanje i izgradnja sportskih građevina od posebne važnosti za sustav sporta
- Ulaganje u razvoj mlađih sportaša s naročitim brigom za darovite sportaše radi stvaranja široke kvalitativne osnove kao uvjeta daljnjega napretka, odnosno očuvanja dostignute razine kvalitete zagrebačkog sporta
- Sportska priprema, organiziranje i provođenje sustava domaćih i međunarodnih natjecanja te opća i posebna zdravstvena zaštita sportaša
- Vrhunski sport, odnosno vrhunska sportska kvaliteta koja potiče razvoj sporta, stvara kontinuitet vrhunskih sportskih dometa te pridonosi ugledu Grada
- Poticanje i promicanje sporta organizacijom velikih sportskih priredbi i priredbi od gradskog značaja
- Stipendije i nagrade za sportske rezultate na osnovi mjerila o vrednovanju sportskih rezultata
- Poticanje i promicanje provođenja školskih sportskih aktivnosti osobito za djecu i mladež radi stvaranja zdravih navika redovitog vježbanja i organizacija sustava natjecanja
- Djelovanje zajednice sportskih saveza i udruga Grada Zagreba koje obuhvaćaju promicanje sportskih djelatnosti, stručnog rada u sportu, informacijske djelatnosti u sportu, provođenje dodatnih aktivnosti koje nisu natjecateljskog karaktera, međunarodna i međugradska suradnja
- Izdavačka i promidžbena djelatnost radi senzibiliziranja javnosti o brojnim vrijednostima sporta
- Poticaj za uključivanje što većeg broja studenata u akademski sport
- Sportska rekreacija građana
- Sportske aktivnosti osoba s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom
- Sportske aktivnosti gluhih

Sportsku infrastrukturu Grada Zagreba čine 154 sportske građevine na kojima se provodi opsežan program te od čega su 93 sportske građevine u ugovornom odnosu zakupa, 31 nema zakupnika/upravljača, a s 21 upravlja i održava ustanova Upravljanje sportskim objektima u kojima se odvijaju sportski programi te s 9 sportskih građevina upravljaaju obrazovne institucije. Osim kategoriziranih sportskih građevina u vlasništvu Grada Zagreba, a za potrebe provođenja Programa javnih potreba u sportu, Grad Zagreb je sklopio ugovore o zakupu za još 10 sportskih građevina koje su u vlasništvu pravnih osoba, odnosno trgovačkih društava te su na upravljanje povjerene ustanovi Upravljanje sportskim objektima.

Materijalna osnova gradskog sporta je neizostavan čimbenik u povećanju ukupnog broja sudionika u sportsko-rekreativnim aktivnostima, npr. u stvaranju vrhunskih sportskih rezultata. Ponuda sportskih građevina djelomično udovoljava suvremenim potrebama, ali ih je nužno ujednačiti i rasporediti prema sportskim i rekreacijskim potrebama na području Zagreba. Za potrebe sporta u Zagrebu je nužno predvidjeti izgradnju sportskih objekata koji će doprinositi razvoju sporta i rekreacije, a odnose se na dvoranske borilačke sportove, nogomet, tenis, klizanje, hokej na travi, hokej na ledu, rukomet, sportove u vodi, sportove na vodi, košarku itd. Budući planovi gradnje usmjereni su na strateške objekte grada Zagreba, na gradnju novih zatvorenih i otvorenih sportskih objekata, energetske obnovu te obnovu i rekonstrukciju postojećih objekata kako bi se ispunili visoki standardi za održavanje najzahtjevnijih međunarodnih natjecanja i redovnih treninga sportaša. Zbog potresa koji se dogodio u ožujku 2020. je oštećeno 49 sportskih objekata u Zagrebu. Oštećene objekte potrebno je sanirati sukladno prioritetima i pravilima struke. Također, posebnu pozornost treba obratiti na sport i rekreaciju osoba s invaliditetom, prilagoditi postojeće sportsko-rekreacijske sadržaje njihovim potrebama.

Sport u sustavu odgoja i obrazovanja.

Osnovni cilj sportskih programa za učenike je stvaranje navika redovitog vježbanja te pozitivna utjecaja na opći rast i razvoj s naglaskom na zdravstveno usmjerene tjelesne aktivnosti. Ovaj segment sportske djelatnosti iznimno je važan jer se preko njega prožima zajednički interes školskog i sportskog sustava u ostvarivanju zajedničkog cilja – unaprjeđenje zdravoga i kreativnog načina života učenika osnovnih i srednjih škola Grada Zagreba. Uz redovnu nastavu tjelesne i zdravstvene kulture u školama zadaća je svih institucija koje su nadležne za sport da u sportske aktivnosti uključe što veći broj učenika. Većina programa sportskih škola i sportskih obuka provodi se u školskim sportskim dvoranama za što se termini osiguravaju preko Programa javnih potreba u sportu Grada Zagreba. Tako se provodi omasovljenje jer su za organizirano bavljenje sportom gradski sportski i školski objekti dostupniji školskoj populaciji. Natjecanja osnovnih škola organiziraju se za dječake i djevojčice u tri uzrasne kategorije u 21 sportu, odnosno u 40 natjecateljskih programa u atletici, badmintonu, futsalu, graničaru, hrvanju, judu, košarci, krosu, kuglanju, maloj odbojci, mini nogometu, odbojci, odbojci na pijesku, plivanju, rukometu, skijanju, sportskom plesu, stolnom tenisu, streljaštvu, šahu i taekwondou na kojima na godišnjoj razini nastupa 1.526 ekipa s 11.687 djevojčica i dječaka. Srednjoškolska natjecanja se održavaju u muškoj i ženskoj konkurenciji u 13 sportova, odnosno u 25 natjecateljskih programa – atletika, badminton, futsal, košarka, kros, odbojka, odbojka na pijesku, plivanje, rukomet, skijanje, sportski ples, stolni tenis i šah na kojima nastupa 767 ekipa s 5.504 sudionika. U sportskim objektima kojima upravlja Ustanova Upravljanje sportskim objektima organiziraju se aktivnosti „Odmorko“ koji godišnje obuhvaća 15.000 učenika. Školski sportski savez Grada Zagreba provodi i godišnje programe Univerzalne sportske škole i sportske Vježbaonice u 137 odjela u kojima godišnje sudjeluje 7.150 učenika.

Sveučilište.

Zagrebački sveučilišni sportski savez u suradnji s Uredom za sport Sveučilišta u Zagrebu zadužen je za organizaciju i provedbu studentskog sporta i rekreativnih aktivnosti studentske populacije kao sastavnog dijela akademskog života kojim se podiže kvaliteta studiranja i življenja. Zagrebački sveučilišni sportski savez organizira i provodi sportska natjecanja u 23 različita sporta kojim je obuhvaćeno oko 5.000 studenata, a konstantan rast sportaša bilježi se svake godine. Zagrebački sveučilišni sportski savez konstantno uvodi novine te je među prvima u svijetu uveo e-sport u sustav studentskog natjecanja. Osim toga, rekreativnim programima i promotivnim zdravstvenim i sportsko-rekreativnim akcijama, tribinama i konferencijama obuhvaćeno je još toliko studenata. Nedostatak sportskih građevina namijenjenih studentima osnovni je ograničavajući faktor razvoja ovog segmenta sporta.

Sportska rekreacija.

U Zagrebu je u sustav sportske rekreacije uključeno oko 10.000 građana, a u povremenim sportsko-rekreacijskim aktivnostima (Svjetski dan sporta, Svjetski dan pješačenja, Europski tjedan kretanja i sl.)

sudjeluje oko 30.000 Zagrepčana. Pokret "Sport za sve" primarna je društvena kategorija u osmišljavanju stvaralačkog načina i stila života, očuvanju svekolikog zdravlja i primarne realizacije ljudske potrebe za kretanjem, fizičkom aktivnošću i igrom. U dijelu koji se odnosi na poticanje sportske rekreacije zajedno se realizira 200-tinjak programa „Sporta za sve“ na skoro stotinu gradskih lokacija. U usporedbi s gradovima razvijenih europskih zemalja u kojima je u „Sport za sve“ aktivno uključeno od 30 – 70% građana, Zagreb znatno zaostaje jer je u rekreaciju uključeno samo 20% građana (djeca i odrasli, bez sportaša). Sadašnji objekti ne zadovoljavaju potrebe Zagrepčana niti prostorno niti kvalitetom.

Sport osoba s invaliditetom.

Program obuhvaća članove koji pokazuju sklonosti i sposobnosti za redovito treniranje i natjecanje te im omogućuje sportsko usavršavanje pod stručnim nadzorom. U Gradu Zagrebu živi oko 111.486 osoba s raznim kategorijama invaliditeta, od čega su 56.334 osobe muškog spola (50,5-1%) i 51.992 osobe ženskog spola (49,5%).²⁹ U sportskim programima koje Zagrebački parasportski savez i Zagrebački sportski savez gluhih provode u atletici, plivanju, košarci, tenisu, šahu, kuglanju, nogometu, rukometu i sl. sudjeluje oko 11% sportaša – osoba s invaliditetom. U sportskim programima koje Savez invalida i Savez gluhih i nagluhih grada Zagreba provodi u atletici, plivanju, košarci, tenisu, šahu, kuglanju, nogometu, rukometu i sl. sudjeluje oko 11% sportaša – osoba s invaliditetom.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedostatna osviještenosti o nužnosti bavljenja zdravstveno usmjerenim tjelesnim vježbanjem te sportsko-rekreacijskim aktivnostima ▪ manjak osviještenosti šire javnosti o dodatnoj vrijednosti sporta, njegovoj ulozi u promicanju socijalnog uključivanja i jednakih mogućnosti za sve ▪ nedovoljno promicanje sportskih postignuća žena i muškaraca u pojedinim sportovima te nedovoljna medijska zastupljenost žena u medijima ▪ nedostatna uključenost sportaša – osoba s invaliditetom u sportskim programima ▪ vrhunski sport na međunarodnoj razini iziskuje velika ulaganja obzirom da sustav tzv. profesionalnog sporta u Hrvatskoj nije do kraja definiran ▪ nedostatno unaprjeđenje zdravog i kreativnog načina života učenika osnovnih i srednjih škola ▪ nedostatna edukacija i stručnost sportskih djelatnika te nedostatan broj uključenih, educiranih i opremljenih volontera ▪ nerazvijen sustav podrške dvojnim karijerama sportaša na lokalnoj/regionalnoj razini ▪ neprilagođenost zdravstvenog sustava skrbi za sportaše ▪ opterećenost i prekapacitiranost postojećih sportsko-rekreacijskih građevina (otvorenog i zatvorenog tipa), nedostatna pristupačnost za osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju ▪ Zakonom o sportu (NN 141/22) predviđeno je donošenje da pravilnik donese čelnik državne uprave nadležan za sport (kojim se propisuju prostorni uvjeti, standardi i normativi sportskih građevina te posebni uvjeti za planiranje, programiranje, projektiranje,	▪ poticati zdravstveno usmjerenom tjelesno vježbanje i povećati broj sudionika u sportsko-rekreacijskim aktivnostima ▪ jačati svijest o dodatnim vrijednostima sporta i o ulozi sporta u promicanju socijalne inkluzije i jednakih mogućnosti za sve ▪ razvijati specijalizirane sportske, rekreativne i rehabilitacijske sadržaje za osobe s invaliditetom te uključiti sportaše-osobe s invaliditetom u sportske programe ▪ učinkovitije organizirati sportske sadržaje za djecu i mladež putem sportske obuke i sportskih škola ▪ ulagati u edukaciju i stručnost sportskih djelatnika te u edukaciju volontera u sportu ▪ promicati obrazovanje u sportu i preko sporta, s posebnim naglaskom na provedbu Smjernica EU-a o dvojnim karijerama sportaša ▪ poticati ravnopravnost spolova u aktivnostima vezanim za sport i količinu medijske pozornosti žena u sportu ▪ unaprijediti uvjete za kvalitetniju zdravstvenu skrb svim zagrebačkim sportašima ▪ osigurati sredstva za izgradnju novih sportsko-rekreacijskih građevina, koristeći vlastita sredstva i razvojne fondove EU, poglavito sa stajališta samoodrživosti te pristupačnog i univerzalnog dizajna ▪ jačati suradnje ustanova i organizacija koje u svom djelokrugu rada obuhvaćaju i tjelesnu aktivnost ▪ unaprijediti energetske učinkovitosti sportskih građevina (koristeći razvojne fondove EU) te

²⁹ CERANEO, Aktualizacija Akcijskog plana Europskog stupa socijalnih prava u urbanom kontekstu, Socijalna slika Grada Zagreba, ožujak 2022., str. 6

gradnju, održavanje i sigurnost korisnika), a koji još uvijek nije donesen ▪ nedostatan udio energetski učinkovitih sportskih građevina te nedovoljno osigurana pristupačnost građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti ▪ 49 oštećenih sportskih objekata od potresa iz ožujku 2020.	prilagoditi ih osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću ▪ razvojnim programima poboljšati selekcijske postupke potencijalnih perspektivnih i vrhunskih sportaša i poboljšati uvjete rada sportaša i sportašica ▪ promicati ugled i doprinositi turističkoj ponudi Zagreba organizacijom važnih svjetskih sportskih priredbi ▪ izraditi i donijeti sveobuhvatne studije za planiranje i izgradnju sportskih građevina (koje će odrediti plan izgradnje, obnove, održavanja i upravljanja kao podloge za izradu dokumenata prostornog uređenja) te osnove za daljnje planiranje ▪ sanirati štete izazvane potresom, revitalizirati zapuštene građevine, unaprijediti kvalitetu postojećih sportskih građevina te prilagoditi osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću
--	---

2.1.6. Zdravstvo

Sustav zdravstvene zaštite.

Zdravstvena zaštita organizirana je na tri međusobno povezane razine koje surađuju u pružanju zdravstvene skrbi građanima Grada Zagreba, a čine ih primarna, sekundarna i tercijarna zdravstvena zaštita. Na primarnoj razini zdravstvenu zaštitu organiziraju i provode domovi zdravlja čiji je osnivač Grad Zagreb: Dom zdravlja Zagreb – Centar, Dom zdravlja Zagreb – Istok, Dom zdravlja Zagreb – Zapad te Dom zdravlja MUP-a u vlasništvu Republike Hrvatske. Usluge zdravstvene zaštite pružaju i privatni zdravstveni djelatnici, ljekarne (249 ljekarni na području Grada Zagreba, od čega Gradske ljekarne Zagreb s 42 ljekarničke jedinice, uključujući Galenski i analitički laboratorij), Nastavni zavod za hitnu medicinu Grada Zagreba, Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ i Ustanovu za zdravstvenu njegu u kući. Nastavni zavod za hitnu medicinu Grada Zagreba, Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ i Ustanova za zdravstvenu njegu u kući zdravstvene su ustanove u vlasništvu Grada Zagreba. U domovima zdravlja u djelatnosti obiteljske (opće) medicine, dentalne zdravstvene zaštite, zdravstvene zaštite predškolske djece, zdravstvene zaštite žena, laboratorijske dijagnostike, medicine rada i zdravstvene njege u kući, dio timova obavlja djelatnost u privatnoj praksi, a dio timova su zaposlenici domova zdravlja.

Na sekundarnoj razini zdravstvenu skrb pružaju specijalne bolnice, poliklinike te dijelom Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“. Zdravstvene ustanove (poliklinike) na sekundarnoj razini zdravstvene djelatnosti čiji je osnivač Grad Zagreb su: Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora „SUVAG“, Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Poliklinika Zagreb, Poliklinika za reumatske bolesti, fizikalnu medicinu i rehabilitaciju ‘Dr. Drago Čop’, Poliklinika za prevenciju kardiovaskularnih bolesti i rehabilitaciju (Poliklinika Srčana), Stomatološka poliklinika Zagreb, Poliklinika za bolesti dišnog sustava. Zdravstvene ustanove (specijalne bolnice) na sekundarnoj razini zdravstvene djelatnosti čiji je osnivač Grad Zagreb su: Dječja bolnica Srebrnjak, Specijalna bolnica za plućne bolesti, Psihijatrijska bolnica za djecu i mladež te Specijalna bolnica za zdravstvenu zaštitu djece s neurorazvojnim i motoričkim smetnjama.

Zdravstvenu djelatnost na tercijarnoj razini građanima pružaju klinike, kliničke bolnice i klinički bolnički centri, od čega tri gradske bolnice – Klinička bolnica Sveti Duh, Klinika za psihijatriju Vrapče i Klinika za psihijatriju Sveti Ivan te pet kliničkih zdravstvenih ustanova čiji je osnivač Republika Hrvatska: Klinički bolnički centar Zagreb, Klinički bolnički centar Sestre milosrdnice, Klinička bolnica Dubrava, Klinička bolnica Merkur, Klinika za infektivne bolesti ‘Dr. Fran Mihaljević’ i Klinika za dječje bolesti te nacionalni

zavodi (Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Hrvatski zavod za transfuzijsku medicinu i Hrvatski zavod za hitnu medicinu).

Odabrani zdravstveni pokazatelji.

Očekivano trajanje života stanovnika Grada Zagreba u 2018. je bilo 79,3 godina, što je za gotovo 4 godine dulje nego u 2003., kada je iznosilo 75,6 godina, a u 2020. očekivano trajanje života smanjilo se sa 79,3 na 78,9 godina. Očekivano trajanje života za muškarce u 2020. je 76 godina, a za žene 81,4 godina³⁰.

Tijekom 2020. u Zagrebu je umrlo 9.938 osoba, od čega 47,54% muškaraca i 52,46% žena. Stopa smrtnosti iznosila je 1.228,76 umrlih na 100.000 stanovnika³¹. Vodeće skupine uzroka smrti u 2020. su bile cirkulacijske bolesti (3.875 umrlih ili 38,99%), a prema broju slučajeva slijede ih novotvorine (2.430 ili 24,45%), što ukazuje na potrebu daljnje promocije zdravih načina života, odnosno prevencije i ranog otkrivanja novotvorina. Unutar ove skupine najbrojnije su bile ishemijske bolesti srca i hipertenzivne bolesti. Na drugom mjestu nalazi se skupina novotvorina, a najčešće unutar ove skupine su zloćudne novotvorine traheje, bronha i pluća, zloćudne novotvorine debelog crijeva te zloćudne novotvorine dojke. Od ostalih skupina bolesti koje uzroka smrti, na trećem je mjestu dijagnoza U07 COVID-19 uvedena zbog pandemije SARS-CoV-2 virusa, zatim slijede endokrine bolesti te ozljede i trovanja³².

Gerontološki javnozdravstveni pokazatelji.

Prema popisu stanovništva iz 2021. u Hrvatskoj živi 868.638 stanovnika starijih od 65 godina, što predstavlja udio od 22,34% cjelokupne populacije. Prema popisu stanovništva iz 2021. u odnosu na 2011. došlo je do porasta udjela populacije starije od 65 godina za 4,64%, odnosno za 110.005 stanovnika pa se stoga se predviđa da će uskoro u Hrvatskoj i Gradu Zagrebu svaki četvrti stanovnik biti stariji od 65 godina. Pritom je u Republici Hrvatskoj udio muškaraca starije dobi (19,28%, 361.330) manji od udjela žena starije dobi (25,19%, 507.308³³). Udio dobne skupine iznad 65 godina u ukupnom broju stanovnika Grada Zagreba u 2021. iznosi 20,61% (N= 158.703), pri čemu udio muškaraca starije dobi iznosi 17,36% (N= 62.461) od ukupne muške populacije, a udio žena starije dobi iznosi 23,47% (N= 96.242)³⁴ od ukupne ženske populacije. Demografska struktura raspodjele udjela osoba starijih od 65 godina po četvrtima Grada Zagreba (N=158.703) prema popisnoj 2021. pokazuje da je najveći udio starijih osoba od 65 godina u četvrti Trešnjevka – jug (8,9%), na drugom mjestu u četvrti Novi Zagreb – istok (8,8% te na trećem mjestu u četvrti Sesvete (7,6%).

Sve veći broj osoba starijih od 85 godina u populaciji zahtijeva i reorijentaciju zdravstvene skrbi prema sve većim zahtjevima gerontološke zdravstvene zaštite. Gerontološki program ima osobito značenje u odnosu na raniju starost (65 do 74 godina), srednju (75 do 84 godina) i duboku starost od 85 i više godina. Starenje hrvatskog stanovništva ubrzano će se nastaviti te prioritarno značenje dobiva upravo stalna edukacija iz gerontologije i gerijatrije te gerijatrijske zdravstvene njege u zaštiti zdravlja osoba starije životne dobi. Gerontološko javnozdravstveni pokazatelji su jedna od osnova za izradu i evaluaciju Programa zdravstvenih mjera i postupaka u zaštiti zdravlja osoba starije životne dobi. Isto tako, gerontološko javnozdravstveni pokazatelji o pojavnosti mentalnih oštećenja u starijih osoba upućuju na nužnost izrade programa geroprofilaktičnih mjera, u institucijskoj i izvan institucijskoj skrbi za starije osobe, posebno u odnosu na psihogerijatrijske bolesnike oboljele od Alzheimerove bolesti uključujući i stalne edukacije usmjerene prema svim ciljnim skupinama u skrbi Alzheimerovog bolesnika, uključujući i edukaciju o ranom otkrivanju oboljelih.

³⁰ Izvor: NZJZ dr. Andrija Štampar, Zdravstveno-statistički ljetopis Grada Zagreba za 2021. godinu, str. 81 – 84

³¹ Izvor: NZJZ dr. Andrija Štampar, Zdravstveno-statistički ljetopis Grada Zagreba za 2021. godinu, str. 95

³² Izvor: HZJZ, Zdravstveno-statistički ljetopis Grada Zagreba za 2021. godinu, str 95,

³³ Izvor: DZS, Popis2011, Stanovništvo prema starosti, <https://dzs.gov.hr/istaknute-teme-162/popisi-stanovnistva-2/popis-stanovnistva-2011/196> ; Popis2021, Stanovništvo prema starosti, https://popis2021.hr/assets/xls/popis_2021_prvi_rezultati.xlsx

³⁴ Izvor: GUGEOSP, Popis stanovništva, kućanstava i stanova iz 2021, Broj stanovnika prema starosti i spolu od 28.01.2022., Tablica 6. i Grafikon 4, <https://www.zagreb.hr/popis-stanovnistva-kucanstava-i-stanova/1043>

Utjecaj potresa na zdravstvenu infrastrukturu.

Potres od 22. ožujka 2020. uzrokovao je oštećenja na velikom broju objekata gradskih zdravstvenih ustanova. Nakon pregleda objekata ustanovljeno je da je više od polovice objekata prošlo bez oštećenja (51,3%), a od oštećenih, njih 43,4% dobilo je zelenu oznaku „UPORABLJIVO S OŠTEĆENJIMA“, dok je 5,3% objekata dobilo oznaku privremeno neuporabljivo i neuporabljivo. No, važno je za napomenuti da od objekata sa zelenom oznakom „UPORABLJIVO S OŠTEĆENJIMA“ velika većina njih u ovom trenutku, ne bi zadovoljila Pravilnik o minimalnim uvjetima u pogledu prostora, radnika i medicinsko-tehničke opreme za obavljanje zdravstvene djelatnosti. I bez dodatnog čimbenika u obliku bolesti COVID-19, održavanje najviših higijensko-sanitarnih uvjeta u svim objektima zdravstva predstavlja stalni imperativ koji i u normalnim okolnostima bude teško ispunjavati. Hitna sanacija odmah nakon potresa imala je za zadaću ukloniti neposrednu opasnost po zdravlje i život ljudi (npr. veliki komadi žbuke) te daljnje oštećenje imovine. Hitnom sanacijom išlo se na uklanjanje svih dijelova objekata koji bi mogli ozlijediti ljude, ali bez dovođenja u odgovarajuće stanje koje propisuje Pravilnik (što zahtijeva odgovarajuće građevinske i ostale majstorske radove i dostatna sredstva na raspolaganju). Zdravstvene objekte svakodnevno se mora čistiti i dezinficirati, danas zbog COVID-19 više negoli inače te sve površine i plohe moraju biti čvrste i glatke, bez oštećenja, lake za održavanje. Zdravstvene ustanove napravile su planove sanacije koji se provode sukladno raspoloživim financijskim sredstvima i radnoj snazi.

Novi potres od 29. prosinca 2020. s epicentrom kod Petrinje uzrokovao je dodatna oštećenja na većem broju objekata gradskih zdravstvenih ustanova.

Uz vlastite planove obnove, Grad Zagreb je u 2020. putem Ureda za programe i projekte Europske unije pokrenuo suradnju s nadležnim ministarstvom kako bi se iznašle mogućnosti financiranja obnove objekata bespovratnim sredstvima EU-a iz Europskog fonda za solidarnost.

Temeljem poziva Ministarstva zdravstva od 28. 01. 2021. za dodjelu bespovratnih financijskih sredstava „Vraćanje u uporabljivo stanje infrastrukture u području zdravstva na području Grada Zagreba, Krapinsko-zagorske županije i Zagrebačke županije“, Grad Zagreb i zdravstvene ustanove Grada Zagreba oštećene u potresu 22. ožujka 2020. prijavili su do kraja 2021. ukupno 26 projekata, čija ukupno prijavljena vrijednost iznosi 70.818.252,54 eura. Od toga, Grad Zagreb je prijavio 8 projekata, a zdravstvene ustanove prijavile su samostalno, uz suradnju i potporu Grada, 18 projekata. Grad Zagreb je prijavitelj za one zdravstvene ustanove za koje se sanacija provodi putem Gradskog ureda za obnovu, izgradnju, prostorno uređenje, graditeljstvo i komunalne poslove.

Za tzv. petrinjski potres na Javni poziv „Vraćanje u uporabljivo stanje infrastrukture u području zdravstva na području Sisačko-moslavačke županije, Zagrebačke županije, Grada Zagreba, Karlovačke županije, Krapinsko-zagorske županije, Varaždinske županije, Međimurske županije, Brodsko-posavske županije, Koprivničko-križevačke županije i Bjelovarsko-bilogorske županije, Grad Zagreb je prijavio 7 projekata u vrijednosti od 54.019.060,60 eura, a zdravstvene ustanove 3 projekata u vrijednosti od 110.249,09 eura.

Za dio prijavljenih objekata provedena je sanacija radi vraćanja u prijašnje stanje, a za dio objekata radi se cjelovita obnova. U cjelovitu obnovu u okviru tzv. zagrebačkog potresa uključene su: Specijalna bolnice za plućne bolesti, Rockefellerova 3, Specijalna bolnice za djecu i mladež, Kukuljevićeva 11, Klinika za psihijatriju Vrapče, Glavna zgrada i zgrada Zavoda za psihotične poremećaje, Klinika za psihijatriju Sveti Ivan, zgrada radne terapije, Stomatološka poliklinika Zagreb, Perkovića 3 i Dom zdravlja Zagreb – Zapad, Prilaz baruna Filipovića 11. Za zadnje dvije ustanove prijavitelji su same ustanove. U cjelovitu obnovu u okviru tzv. petrinjskog potresa uključene su: Dječja bolnica Srebrnjak, Srebrnjak 100, KB Sveti Duh, Sveti Duh 64, Dom zdravlja Zagreb – Centar, Remetinečki Gaj 14 i Dom zdravlja Zagreb – Centar, Laginjina 16, a za koje je prijavitelj Grad Zagreb.

Također, Grad je sudjelovao u izradi izvješća za dobivanje kredita Svjetske banke.

Potresi upareni s bolesti COVID-19 ukazali su na potrebu planiranja, izgradnje i rekonstrukcije na potrebe otporne i energetske učinkovite zdravstvene infrastrukture, njezino redovito i temeljito održavanje, što je zbog uvijek nedostatnih sredstava teško provoditi.

Epidemija bolesti COVID-19.

Ministar zdravstva je 11. ožujka 2020. proglasio epidemiju virusom COVID-19 za cijelo područje Republike Hrvatske. Radi zaštite ciljanih i širih skupina građana te djelatnika u zdravstvu i sustavu socijalne skrbi od bolesti COVID-19 bilo je potrebno nabaviti neophodnu opremu za zaštitu ljudi te opremu i potrošni materijal za testiranje i uzimanje uzoraka kako bi se provele sigurnosne mjere utvrđene Zakonom o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti (NN br. 79/07, 113/08, 43/09, 130/17, 114/18, 47/20, 134/20 i 143/21) i smanjilo širenje bolesti uzrokovane koronavirusom COVID-19. Grad Zagreb je preko Gradskog ureda za zdravstvo (sadašnji naziv: Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom) i Gradskog ureda za javnu nabavu (sadašnji naziv: Gradski ured za financije i javnu nabavu) krenuo u nabavu osobne zaštitne opreme i zaštitnih sredstava.

Vezano uz pojavu epidemije COVID-19, Gradski ured za zdravstvo (sadašnji naziv: Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom) Grada Zagreba koordinira aktivnosti zdravstvene zaštite, uključujući zdravstvene zavode. Na zahtjev Kriznog stožera Ministarstva zdravstva od 15. ožujka 2020. da se žurno uspostave izdvojene ordinacije za preglede bolesnika pod sumnjom na infekciju koronavirusom na lokacijama domova zdravlja na području Grada Zagreba, organizirane su 24-satne izdvojene ordinacije u domovima zdravlja na području Grada Zagreba (Dom zdravlja Zagreb – Centar, Avenija Većeslava Holjevca 22, Dom zdravlja Zagreb – Istok, Grižanska 4, Dom zdravlja Zagreb – Zapad, Prilaz baruna Filipovića 11). Ordinacije su bile aktivne od 16. ožujka do 3. lipnja 2020. Radi pogoršanja epidemiološke situacije s COVIDOM-19, ordinacije su reaktivirane 29. lipnja 2020. Na istim lokacijama domova zdravlja (kao i u Nastavnom zavodu za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“) s uputnicom liječnika obiteljske medicine, uzimaju se brisevi na COVID-19 (PCR test).

Od 23. studenog 2020. Grad Zagreb, Gradski ured za zdravstvo (sadašnji naziv: Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom) u suradnji s domovima zdravlja čiji je osnivač je pokrenuo besplatno testiranja brzim antigenskim testovima na SARS-CoV-2 za građane Grada Zagreba te je uspostavljeno 12 lokacija za testiranje brzim antigenskim testovima na SARS-CoV-2.

Nastavni zavod za javno zdravstvo Grada Zagreba „Dr. Andrija Štampar“ provodi testiranje na COVID-19, epidemiološke obrade pozitivnih i njihovih kontakata te epidemiološki nadzor i psihološko online savjetovanje.

Nastavni zavod za hitnu medicinu Grada Zagreba tijekom intervencija hitne medicinske pomoći i sanitetskog prijevoza koristi dodatnu zaštitnu opremu, u skladu sa smjernicama i preporukama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. Nabava zaštitnih sredstava i opreme neophodne za rad i obavljanje djelatnosti Zavoda u uvjetima pandemije COVID-19 je nužna kako bi se provele sigurnosne mjere propisane Zakonom o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti te tako umanjilo širenje bolesti uzrokovane koronavirusom COVID-19.

Prema planu Kriznog stožera Ministarstva zdravstva Republike Hrvatske, Specijalna bolnica za plućne bolesti bila je predviđena kao sekundarni centar za liječenje srednje teških bolesnika oboljelih od korona virusa. Sukladno takvom planu Bolnica je bila dužna u okolnostima izvanrednog stanja žurno i bez odgode stvoriti preduvjete koji su uključivali nabavu zaštitne opreme, dezinfekcijskih sredstava i opreme za sterilizaciju. Važno je napomenuti da je tijekom formiranja primarnih respiratornih centara paralelno s osiguranjem i opremanjem prostora za sekundarni centar Bolnica primala premještaje s Klinike za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“ i KB Dubrava zbog oslobađanja prostora u primarnim centrima. Tijekom ovakvog postupanja, svi premješteni pacijenti morali su proći trijažu kroz „Febrilni odjel“ do prispjeća kontrolnog pozitivnog ili negativnog nalaza na koronavirus. Od kraja listopada pa do 14. 12. 2020. pokrenute su sve logističke aktivnosti vezane uz povećanje kapaciteta u Bolnici zaprimanjem COVID-19 pozitivnih pacijenata u suradnji s drugim zagrebačkim bolnicama u koje se premješta dio neCOVID-19 pacijenata. Bolnica sve vrijeme hospitalizira i pacijente nakon provedenog liječenja u primarnim respiratornim centrima zbog potrebe za produljenim liječenjem i kompleksnom rehabilitacijom (POSTCOVID-19 pacijenti).

Prema preporuci Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo od 19. lipnja 2020., regionalni i lokalni stožeri civilne zaštite i jedinice regionalne i lokalne samouprave osiguravaju organiziranu izolaciju za oboljele

od COVID-19 čija klinička slika ne zahtijeva hospitalizaciju i organiziranu karantenu/samoizolaciju za zdrave kontakte oboljelih koji moraju biti u karanteni/samoizolaciji, Stožer Grada Zagreba za pripremu i usmjeravanje aktivnosti za suzbijanje širenja bolesti uzrokovane koronavirusom COVID-19 donio je Odluku o potrebi uspostave organizirane karantene/samoizolacije te mjera zdravstvene skrbi u hotelu Tomislavov dom, Zagreb, Sljemenska cesta 24. Poslove koordiniranja aktivnosti potrebnih za funkcioniranje izolacije/ karantene obavlja Gradski ured za zdravstvo (sadašnji naziv: Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom) i Gradsko društvo Crvenoga križa Zagreb, a zdravstvenu skrb i nadzor osoba u izolaciji / karanteni provode nadležne zdravstvene ustanove čiji je osnivač Grad Zagreb. Sukladno Odluci Stožera Civilne zaštite Grada Zagreba, uspostavljena je organizirana izolacija za studente oboljele od COVID-19 čija klinička slika ne zahtijeva hospitalizaciju i organizirana je karantena / samoizolacija za studente kojima je izrečena mjera samoizolacije u raspoloživim resursima u objektu Grada mladih, Aleja Hrvatske mladeži 19, Zagreb, od 8. listopada 2020. i u hotelu Tomislavov dom, Zagreb, Sljemenska cesta 24, od 10. listopada 2020. U proljeće 2020. Grad Zagreb je zbog bolje prometne povezanosti karantenu preselio u hotel „I“ na gradskoj periferiji. Razmišljalo se i o preseljenju u hostel Arenu, ali se od tog odustalo zbog neophodnih dodatnih financijskih i građevinskih ulaganja. Zbog pogoršane epidemiološke situacije krajem listopada 2020., najveće bolnice u Zagrebu postaju covid-bolnice i u njima se provodi poseban režim za bolnice u izvanrednim situacijama. Kako bi se spriječilo daljnje širenje bolesti, krajem 2020. počinje cijepljenje protiv COVID-19, a prioritet su najugroženije i najizloženije osobe starije životne dobi. U 2021. važnije aktivnosti vezane uz epidemiju bolesti COVID-19 što ih je provodio Gradski ured za zdravstvo (od 1. 01. 2022. postaje Sektor za zdravstvo Gradskog ureda za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom) bile su:

- uspostava turističke COVID-19 ambulante sukladno uputi Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo „Postupak kod pojave bolesti kod gosta u turističkom smještajnom objektu u vrijeme pandemije COVID-19“, a prema kojoj jedinice lokalne samouprave, lokalni stožeri civilne zaštite i domovi zdravlja trebaju organizirati turističke ordinacije i osigurati kapacitete za pravovremenu dijagnostiku COVID-19 za goste turističkih smještajnih objekata, Stožer Civilne zaštite Grada Zagreba je na svojoj 248. sjednici od 28. srpnja 2021. donio Odluku o uspostavi turističke COVID-19 ambulante na lokaciji Doma zdravlja Zagreb Centar, Avenija Većeslava Holjevca 22, od 2. kolovoza 2021. do opoziva te se:

- ponovno uspostavlja rad COVID-19 ambulanti – izdvojenih ordinacija za pregled bolesnika pod sumnjom na zaraženost koronavirusom u nadležnim domovima zdravlja na lokacijama Dom zdravlja Zagreb – Centar, Avenija Većeslava Holjevca 22, Dom zdravlja Zagreb – Istok, Grižanska 4 i Dom zdravlja Zagreb – Zapad, Prilaz baruna Filipovića 11, od 8.00 do 16.00 sati, a na temelju zahtjeva Ministarstva zdravstva od 27. listopada 2021.

- testira na COVID-19 u domovima zdravlja PCR testom s uputnicom liječnika obiteljske medicine, brisevi na COVID-19, osim u Nastavnom zavodu za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“, uzimali su se i na sljedećim lokacijama domova zdravlja: Dom zdravlja Zagreb – Zapad, Prilaz baruna Filipovića 11, Dom zdravlja Zagreb – Centar, Avenija Većeslava Holjevca 22, Dom zdravlja Zagreb Istok – Grižanska 4

- besplatno testira brzim antigenskim testovima na SARS-CoV-2 (BAT testiranje) zbog ubrzanog širenja i povećanog rizika od prijenosa bolesti COVID-19, Grad Zagreb u suradnji s domovima zdravlja čiji je osnivač i s Poliklinikom Zagreb organizirao je brzo antigensko testiranje (BAT) na sljedećim lokacijama: Dom zdravlja Zagreb Centar Siget, Avenija Većeslava Holjevca 22, Dom zdravlja Zagreb Centar Kruge, Kruge 44, Dom zdravlja Zagreb Centar, Runjaninova 4, Doma zdravlja Zagreb – Zapad, Prilaz baruna Filipovića 11, Doma zdravlja Zagreb – Zapad, Park Stara Trešnjevka 3, Doma zdravlja Zagreb – Istok, Grižanska 4 te Poliklinika Zagreb koja je provodila testiranja na dvije lokacije: Borovje, Zdeslava Turića 1 i Gajnice, Argentinska 2, a provodila je BAT testiranje popisivača za Popis stanovništva 2021.

- organizira obvezno testiranje brzim antigenskim testom dužnosnika, državnih službenika i namještenika, službenika i namještenika u javnim službama, službenika i namještenika u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi za djelatnike bez EU digitalne COVID-potvrde ili drugog odgovarajućeg dokaza o cijepljenju, preboljenju i testiranju. Djelatnici su se brzim antigenskim testom obvezno testirali najmanje dvaput u sedam dana (ponedjeljak / srijeda) te se provedba testiranja uspješno provodila na 12 punktova za testiranje u tri doma zdravlja, Poliklinici Srčana i Poliklinici Zagreb na temeljem Odluke Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske o uvođenju posebne sigurnosne mjere obveznog testiranja dužnosnika, državnih službenika i namještenika, službenika i namještenika u javnim službama, službenika i namještenika u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi te zaposlenika trgovačkih društava i ustanovama od 12. studenoga 2021.

- organizira karantena sukladno uputama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i odlukama Stožera Civilne zaštite Grada Zagreba kao mjesto izolacije za studente oboljele od bolesti COVID-19 čija klinička slika ne zahtijeva hospitalizaciju i karantene / samoizolacije za studente / zdrave kontakte oboljelih u objektu Grad mladih, Avenija Hrvatske mladeži 19, Zagreb, od 8. listopada 2020. te izolaciju za goste / turiste oboljele od bolesti COVID-19, čija klinička slika ne zahtijeva hospitalizaciju i organiziranu karantenu / samoizolaciju za zdrave kontakte oboljelih u objektu Grad mladih, Aleja Hrvatske mladeži 19, od 2. kolovoza 2021. Odlukom stožera Civilne zaštite Grada Zagreba i proširenjem Odluke o uspostavi mjesta izolacije / samoizolacije omogućena je i skrb za beskućnike s područja grada Zagreba koji su pozitivni na SARS-CoV-2 i za raseljene osobe iz ratom zahvaćene Ukrajine koje su pozitivne na SARS-CoV-2:

- cijepljenje se, ovisno o epidemiološkoj situaciji i zainteresiranosti građana, provodilo u suradnji s domovima zdravlja i s Nastavnim zavodom „Dr. Andrija Štampar“ na različitim lokacijama:

- od 3. 05. 2021. do 2. 08. 2021. na punktovima domova zdravlja: Dom sportova, Trg Krešimira Čosića 11, Sportska dvorana gimnazije Lucijana Vranjanina, Trg hrvatskih Pavlina 1, Srednja tehnička škola Jelkovec, Vladimira Strahuljaka 1, 10 360 Sesvete

- od 9. 11. 2021. do 31. 12. 2021. na 8 punktova domova zdravlja (Runjaninova 4, Lučko, Lučko 2 a, Šestine, Šestinska cesta 1, Sesvete, Ninska 16, Trnava, Resnički put 81, Gajnice, Kerestinečkih žrtava 31, Špansko, Trg Ivana Kukuljevića 1, Prečko, Prečko 2 a

- od 1. 07. 2021. do 31. 12. 2021. na cijepnom punktu na Zagrebačkom Velesajmu, a nastavio s radom do 11. 03. 2022., a kada je ukinut zbog smanjenja interesa i racionaliziranja troškova.

- 21. 12. 2021. je otvorena izdvojena postCovid poliklinika Specijalne bolnice za plućne bolesti u Hirčevoj ulici.

U 2022. je nastavljen rad COVID-19 ambulanti. Prema uputi Ministarstva zdravstva od 3. ožujka 2022., privremeno je obustavljen njihov rad od 9. svibnja 2022 do daljnjeg, osim covid-19 ambulante na lokaciji Avenija Većeslava Holjevca 22, a koja postaje ujedno i COVID-19 ambulanta za turiste.

Slijedom Odluke Stožera Civilne zaštite Republike Hrvatske o prestanku važenja Odluke o uvođenju nužne mjere posebne organizacije rada epidemiološke službe i posebnih epidemioloških mjera vezanih uz virus SARS-CoV-2 za vrijeme proglašenje epidemije bolesti COVID-19 od 7. travnja 2022., privremeno je obustavljen rad testnih punktova za PCR na lokacijama domova zdravlja, kao i BAT testiranje od 9. 05. 2022.

Obavezno testiranje za djelatnike Uprave koji nemaju EU digitalnu COVID potvrdu ili drugi odgovarajući dokaz o cijepljenju, preboljenju i testiranju ukinuta je 1. 03. 2022. slijedom Odluke Stožera Civilne

zaštite Republike Hrvatske o prestanku važenja Odluke o uvođenju posebne sigurnosne mjere obveznog testiranja na virus SARS-Cov-2 te posebne sigurnosne mjere obveznog predočenja dokaza o testiranju, cijepljenju ili preboljenju zarazne bolesti COVID-19 prilikom ulaska u prostore javnopravnih tijela od 28. veljače 2022.

Od 12. rujna 2022. započelo je docjepljivanje (booster doza) protiv COVID-19 adaptiranim cjepivom koje sadrži i Omicron varijantu. Cijepljenje je građanima bilo dostupno kod izabranog liječnika opće medicine te na punktovima domova zdravlja DZZ Centar – Siget, DZZ Istok – Sesvete, DZZ Zapad – Prečko i NZJZ „Dr. Andrija Štampar“, Mirogojska 16, a od 1. prosinca 2022. cijepljenje je omogućeno kod izabranog liječnika opće medicine i na cijeplnom punktu Nastavnog zavoda za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“, Mirogojska cesta 16.

U Zagrebu je omogućeno cijepljenje djece protiv bolesti COVID-19 od navršene 5. godine života. Za cijepljenje školske djece do 12 godina nadležni su liječnici školske medicine. Djecu predškolske dobi cijepe izabrani liječnici (pedijatri ili liječnici obiteljske medicine). Hrvatski zavod za javno zdravstvo posebno preporučuje da se cijepe djeca koja pripadaju ugroženim skupinama.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ neujednačena dostupnost zdravstvene zaštite na primarnoj razini – nedostatak specijalista medicine rada, ginekologa, pedijatar, medicinskih sestara i tehničara, tehničkog i pomoćnog osoblja; prometna (ne)dostupnost jednog dijela zdravstvenih ustanova građanima, posebice u rubnim područjima grada ▪ neujednačena kvaliteta zdravstvene zaštite – kadrovi i kapaciteti za uspostavljanje sustava kvalitete, mjerenje i analizu kvalitete nedovoljno razvijeni ▪ dotrajala i nedostatna dijagnostička i terapijska oprema i prostor dijela zdravstvenih ustanova, funkcionalna i prostorna neusklađenost objekata zdravstva s potrebama suvremene medicine (nedovoljna mogućnost uvođenja novih postupaka dijagnostike i liječenja uvjetovana prostornim ograničenjima) ▪ zdravstveni sustav nedovoljno prilagođen potrebama stanovništva, posebice ranjivom skupinama (osobe s invaliditetom, djeca s teškoćama, osobe starije životne dobi i drugi) ▪ nedostatna sredstva za učinkovitiju prevenciju bolesti na primarnoj razini ▪ nezadovoljavajuće zdravstveno ponašanje stanovništva glede rizičnih faktora i nedovoljno razvijena svijest o preuzimanju osobne odgovornosti za vlastito zdravlje (pokazatelji zdravlja – stope ukupne smrtnosti i stope smrtnosti mnogih bolesti više od prosjeka EU-a) ▪ nedovoljna koordinacija različitih dijelova sustava zdravstva (na gradskoj, međuzupanijskoj i državnoj razini) te nedostatna povezanost s ostalim segmentima društva ▪ nedostadni kadrovski kapaciteti na razini sustava zdravstva u JLP(R)S ▪ neprekidne promjene zakonodavstva u pogledu organizacije sustava primarne zdravstvene zaštite,	▪ osigurati dostupnost i unaprijediti kvalitetu zdravstvene zaštite u Gradu Zagrebu ▪ poboljšati kvalitetu opreme i bolničkih kapaciteta, osobito dnevnih bolnica i kapaciteta za liječenje kroničnih bolesnika i palijativnu skrb ▪ jačati upravljačke kapacitete i ljudske resurse u sustavu zdravstva, razvoj istraživačke djelatnosti ▪ prevenirati bolesti građana te ulagati u zdravstvene djelatnike (stalna i značajna ulaganja u njihova znanja, vještine i sposobnosti) kao dva ključna oslonca „zdravog“ i jeftinijeg zdravstvenog sustava u srednjem i dugom roku ▪ osigurati dovoljan zdravstveni kadar za optimalno funkcioniranje sustava u srednjem i dugom roku financiranjem specijalizacija za doktore medicine i stalnog obrazovanja svekolikog zdravstvenog i nezdravstvenog kadra ▪ motivirati postojeće djelatnike i privući nove optimalnijim uvjetima za rad u cjelokupnom zdravstvenom sustavu Grada Zagreba (prostor, oprema, plaće te materijalna i druga prava) ▪ ustrajati na organizacijskom, kadrovskom i funkcionalnom značaju i očuvanju domova zdravlja kao kamena temeljca uspješnog sustava primarne zdravstvene zaštite prilikom promjena zakonodavnog okvira u zdravstvu (sustav PZZ-a je snažan koliko su kadrovski, organizacijski i financijski snažni domovi zdravlja) ▪ analizirati i pratiti sustav zdravstvene zaštite u Gradu Zagrebu (analize pružanja usluga primarne zdravstvene zaštite te sekundarne i tercijarne) ▪ uspostaviti i jačati suradnju lokalne i državne uprave sa znanstvenom zajednicom na analizama procesa

postupna privatizacija primarne zdravstvene zaštite spuštена s državne razine

- (ne)isplativost obnove starih zgrada i opreme nakon potresa, uključujući energetska obnova (troškovi sanacije nakon potresa, uključujući statičku, iznose najmanje 50 – 60% cijene izgradnje novog objekta)
- zauzetost zdravstvenih kapaciteta dijagnostikom i liječenjem COVID-a 19 nauštrb drugih bolesti pučanstva
- potkapacitiranost zdravstvenog i nezdravstvenog osoblja

upravljanja i uvođenja sustavnih promjena unutar sektora zdravstva

- uspostaviti i jačati suradnju lokalnih i državnih tijela u preuzimanju obaveza u europskim projektima od nacionalnog značaja
- postizati širok politički i stručni konsenzus glede dugoročnog razvoja sektora zdravstva Grada Zagreba – smanjenje negativnog utjecaja nedovoljno razrađenih promjena zakonodavnog okvira i dnevnopolitičkih okolnosti na sektor zdravstva u Zagrebu
- izgraditi i rekonstruirati energetska učinkovite i na potrebe otporne zdravstvene infrastrukture, redovito i temeljito održavati zdravstvenu infrastrukturu
- promicati zdravlje, prevenciju i rano otkrivanje bolesti
(naglasak na prevenciji i promicanju zdravlja kod predškolske i školske populacije, prevenirati rizična ponašanja djece i mladih)
- prevencija, rano otkrivanje, dijagnostika, liječenje, zdravstvena njega te rehabilitacija kroničnih nezaraznih bolesti (kardiovaskularne bolesti, šećerna bolest, zloćudne novotvorine, ozljede, bolesti mišićno-koštanog sustava, kronična opstruktivska bolest pluća, duševne bolesti i bolesti ovisnosti, demencija)
- promicati tjelesno i mentalno zdravlje te prevenirati sve oblike bolesti ovisnosti
- zaštititi i očuvati reproduktivno zdravlje
- zaštititi i unaprijediti oralno zdravlje
- adekvatno odgovoriti na povećanje potreba za zdravstvenom zaštitom zbog starenja stanovništva
- sprječavati i suzbijati zarazne bolesti
- cijepljenje
- rani razvoj
- osigurati zdrav okoliš (zrak, voda, zdravstvena ispravnost hrane, predmeta koji dolaze u dodir s hranom i predmeta opće uporabe, određivanje prisutnosti genetski modificiranih organizama u hrani, stočnoj hrani i sjemenju, smanjenje rizika izlaganja zračenju, sigurna dispozicija otpada, sigurno upravljanje kemikalijama i biocidnim pripravcima)
- promicati prava pacijenata, osobito zaštitu posebno ranjivih skupina građana (trudnice, djeca, starije osobe, osobe s invaliditetom, branitelji, djeca s neurorazvojnim poteškoćama...)
- razvijati usluge izvaninstitucionalne skrbi
- potrebe građana staviti na prvo mjesto, a sustav učiniti fleksibilnijim, a financiranjem pratiti potrebe, a ne obrnuto
- primjenjivati Evidence – based pristup, uvoditi učinkovite intervencije, lepezu usluga koje korisnici ostvaruju kroz već dokazane učinkovite programe i projekte
- s potrebnim intervencijama i aktivnostima se treba započeti odmah na lokalnoj razini, a ne čekati akciju s državne razine (tzv. bottom-up pristup)

- sve evidencije koje se uvode u sustav trebaju biti zasnovane na dokazima
- razvijati centre izvrsnosti
- razvijati digitalne tehnologija i vještine, pogotovo u svjetlu epidemije COVID-19, tzv. novog normalnog
- razvijati informatizaciju i e-zdravstvo, razviti i uvođenje Zdravstvenog informacijskog sustava Grada Zagreba
- transfer rizika – osiguranje od potresa i drugih nepogoda za sve zdravstvene ustanove te manja financijska izloženost središnje države i jedinica lokalne i regionalne samouprave u nepovoljnim okolnostima
- doznačiti sekundarne funkcije objektima zdravstva u kriznim situacijama (trijažni centri i dr.)
- opremiti zdravstvene objekte specijaliziranom opremom za osobe s invaliditetom
- promicati reproduksijsko i spolno zdravlje žena s invaliditetom, planiranje obitelji
- poticati ulaganja u istraživanje, razvoj i inovacije u ljekarništvu
- jačati kapacitete za borbu protiv emergentnih zaraznih bolesti
- jačati suradnju s privatnim zdravstvenim ustanovama na području Grada, posebice u onim dijelovima gdje nisu dovoljni javni kapaciteti

2.1.7. Socijalna skrb

Sukladno važećim zakonskim propisima djelatnost socijalne skrbi obavljaju ustanove socijalne skrbi, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, udruge, vjerske zajednice i druge pravne osobe, obrtnici te druge fizičke osobe. Ustanove socijalne skrbi su: Hrvatski zavod za socijalni rad, Obiteljski centar, dom socijalne skrbi i centar za pomoć u kući. Dom socijalne skrbi može se osnovati kao centar za odgoj i obrazovanje, centar za rehabilitaciju, centar za pružanje usluga u zajednici, dom za odrasle osobe te dom za starije osobe. Dio ustanova socijalne skrbi je u državnoj nadležnosti, dio u nadležnosti Grada Zagreba, a dijelom su osnivači udruge, vjerske zajednice ili druge pravne i fizičke osobe. Ustanove čiji je osnivač Grad Zagreb ili čija su osnivačka prava prenesena na Grad Zagreb su: Dom za djecu i odrasle – žrtve obiteljskog nasilja Duga – Zagreb, Centar za rehabilitaciju „Silver“, Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladeži „Mali dom – Zagreb“, 11 domova za starije osobe, Centar za pružanje usluga u zajednici, „Savjetovalište Luka Ritz“ i Centar za pružanje usluga u zajednici „Novi Jelkovec“. Pored navedenih ustanova, Grad Zagreb osnivač je i Ustanove „Dobri dom“ Grada Zagreba koja pruža socijalne usluge sukladno Odluci o socijalnoj skrbi.

Pored 11 domova za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba, na području Grada djeluje 26 domova drugih osnivača (tzv. privatni domovi). Osim domova, usluge stalnog smještaja za starije osobe pruža i 26 obiteljskih domova, 2 pravne osobe, a 4 pravne osobe pružaju uslugu organiziranog stanovanja. Značajnu ulogu u skrbi o starijim osobama čine izvaninstitucijske usluge, odnosno pomoć u kući kroz organiziranu prehranu (dostava gotovog ručka) i / ili usluga gerontodomačice. U 2022., pored 11 gradskih domova, uslugu pomoći u kući pružaju i dva privatna doma, a rješenje za pružanje navedenu uslugu ima i jedna ustanova (centar za pomoć u kući) te 15 pravnih osoba. Što duži boravak u vlastitom domu starijoj osobi se omogućuje u okviru usluge boravka koju pružaju tri gradska i jedan privatni dom.

Prava iz sustava socijalne skrbi.

Kao i ostatak Hrvatske, Grad Zagreb je suočen s problemom siromaštva i socijalne isključenosti. Sukladno podacima Državnog zavoda za statistiku pod nazivom „Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2021. godini“ naznačeno je sljedeće:

1. stopa rizika od siromaštva u 2021. je iznosila 19,2%, tj. prag rizika od siromaštva u 2021. za jednočlano kućanstvo iznosio je 4.839,21 eura na godinu, dok je za kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece mlađe od 14 godina iznosio 10.162,32 eura po godini

2. osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti – odnosi se na osobe koje su u riziku od siromaštva ili su u teškoj deprivaciji ili žive u kućanstvima s niskim intenzitetom rada. Prema tom pokazatelju za 2021., u Republici Hrvatskoj u takvu je položaju bilo 20,9% osoba.

Prema posljednjim dostupnim podacima, stopa rizika od siromaštva u Gradu Zagrebu iznosi 11,6% i najniža je u državi.

Prava iz nadležnosti centra za socijalnu skrb (CZSS).

Korisnici su iz sustava socijalne skrbi, a preko Centra za socijalnu skrb Zagreb u 2020., ostvarili 11.310 jednokratnih naknada novčanih pomoći kojima je obuhvaćeno 6.972 različitih korisnika samaca i kućanstava kojima je jedanput ili više puta odobrena naknada u izvještajnoj godini, dok je pravo na zajamčenu minimalnu naknadu ostvarilo 5.099³⁵ samaca i kućanstava.

Prava iz nadležnosti Grada Zagreba.

Osiguranje primjerene skrbi o socijalno ugroženim stanovnicima Grada Zagreba provodi se osmišljavanjem, provedbom i praćenjem programa, mjera i aktivnosti usmjerenih općem poboljšanju uvjeta života svih građana Grada Zagreba, a osobito siromašnih i socijalno isključenih skupina (starijih osoba, djece i mladih, osoba s invaliditetom, korisnika pomoći socijalne skrbi, nezaposlenih osoba, samohranih roditelja, obitelji s većim brojem djece, psihički bolesnih osoba, žrtava obiteljskog nasilja, beskućnika i drugih ugroženih kategorija građana), ali i financijskim potporama organizacijama civilnog društva za programe i projekte od socijalnog i humanitarnog značenja, kao i onih usmjerenih na unaprjeđivanje kvalitete života osoba s invaliditetom.

Prava iz nadležnosti Grada Zagreba uključuju novčane naknade i socijalne usluge koje se osiguravaju temeljem Zakona o socijalnoj skrbi (NN 18/22, 46/22 i 119/22) i Odluke o socijalnoj skrbi (SGGZ 22/22 i 29/22) u okviru zakonske obaveze te nadstandarda u odnosu na nacionalnu razinu. Odlukom su propisani uvjeti i način ostvarivanja novčanih naknada – novčana naknada umirovljenicima, novčana naknada za plaćanje premije dopunskoga zdravstvenog osiguranja korisnicima novčane naknade umirovljenicima, novčana naknada korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine, novčana naknada osobama kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja, novčana naknada za osobne potrebe (džeparac) korisnicima doma za starije osobe, novčana naknada korisnicima prava na nacionalnu naknadu za starije osobe, novčana naknada korisnicima prava na doplatku za djecu, naknada za troškove stanovanja; socijalne usluge – pomoć djeci u mliječnoj hrani, pomoć u obiteljskim paketima, ljetovanje, prehrana u pučkoj kuhinji, pravo na besplatnu godišnju pokaznu ZET-ovu kartu, smještaj, pomoć u kući, savjetovanje sa stručnom podrškom i podmirenje pogrebnih troškova. Napominjemo da su pravo na novčanu naknadu korisnicima nacionalne naknade za starije osobe i pravo na novčanu naknadu korisnicima prava na doplatku za djecu, nove novčane naknade koje su u primjeni od rujna 2022. Pravo na troškove ogrjeva na drva je do veljače 2022. Zakonom o socijalnoj skrbi bilo propisano kao zasebno pravo, dok je stupanjem na snagu novog Zakona o socijalnoj skrbi ono obuhvaćeno pravom na naknadu za troškove stanovanja. Pored navedenih prava, provode se i ostale mjere propisane drugim propisima – zdravstvena zaštita zdravstveno neosiguranih osoba i izdavanje mišljenja za dodjelu gradskih stanova

³⁵ Izvor: Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2020. godini, kolovoz 2021. (str. 49.)

u najam izvan liste reda prvenstava. Tijekom 2020. navedena prava je ostvarilo oko 96.700 građana Zagreba u mjesecu prosječno, a tijekom 2021. oko 91.700 građana Grada Zagreba prosječno u mjesecu. Pored toga, Odlukom o novčanoj pomoći za opremu novorođenog djeteta, Grad Zagreb isplaćuje i novčanu pomoć za opremu novorođenog djeteta obiteljima s jednim, dvoje, troje i više djece.

Radi izjednačavanja mogućnosti za pristup obrazovanju za sve građane, Grad Zagreb dodjeljuje Stipendiju Grada Zagreba za učenike i studente s invaliditetom temeljem Odluke o Stipendiji Grada Zagreba za učenike i studente s invaliditetom (SGGZ br. 26/21 i 25/22) te Stipendiju Grada Zagreba za učenike i studente na temelju socioekonomskog statusa temeljem Odluke o Stipendiji Grada Zagreba za učenike i studente na temelju socioekonomskog statusa (SGGZ br. 26/21 i 25/22).

Novčanu pomoć za roditelja odgojitelja osigurava Grad Zagreb na temelju Odluke o novčanoj pomoći za roditelja odgojitelja (SGGZ br. 10/18, 20/21 i 25/22). Odlukom o dopunama Odluke o novčanoj pomoći za roditelja odgojitelja od 26. kolovoza 2021. određen je 5. rujna 2021. kao rok za podnošenje zahtjeva za ostvarivanje novčane pomoći. Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o novčanoj pomoći za roditelja odgojitelja od 8. rujna 2022. određeno je da se novčana pomoć isplaćuje mjesečno, i to:

- do 31. ožujka 2023. u iznosu od 65% prosječne brutoplaće djelatnika u gospodarstvu Grada Zagreba za razdoblje I. – VIII. mjesec prethodne godine
- od 1. travnja 2023. do 30. lipnja 2023. u iznosu neto minimalne plaće za 2023. u Republici Hrvatskoj
- od 1. srpnja 2023. do prestanka novčane pomoći sukladno članku 7. ove odluke u iznosu od 50% neto minimalne plaće za tekuću godinu u Republici Hrvatskoj.

Novčana pomoć prestaje sukladno uvjetima Odluke.

U prosincu 2021. bilježi se osjetno smanjenje korištenja većine prava iz sustava socijalne skrbi temeljem Zakona o socijalnoj skrbi na području Grada Zagreba. Porast je zamjetan u ostvarivanju prava na korištenje naknada za osobne potrebe korisnika smještaja (+53,37%), a sukladno ostvarenog statusa roditelja njegovatelja i njegovatelja (+9,32%), psihosocijalne podrške (+85,16%), ranih intervencija (+25,27%) te organiziranog stanovanja (+21,38%). Zamjetan je također porast broja korisnika osobne invalidnine (+4,30%) te doplatka za pomoć i njegu (+13,69%).

Udio nezaposlenih radno sposobnih osoba, korisnika zajamčene minimalne naknade u 2020. u Zagrebu je bio 0,90%, a na razini države iznosi 1,30%³⁶. Najveći broj korisnika zajamčene minimalne naknade i jednokratne naknade zabilježen je u područnim uredima Peščenica (2,2%), Dubrava (1,4%), a najmanji u područnim uredima Gornji Grad (0,4%), Črnomerec (0,5%), Sesvete (0,5%) i Susedgrad (0,5%)³⁷. U odnosu na prosinac 2020., u istom razdoblju 2018. broj korisnika zajamčene minimalne naknade manji je za 257 osoba (– 5,4%), a prati ga i pad ukupno isplaćenih naknada od približno 6,78%³⁸.

Trend pada broja korisnika prava na socijalnu skrb Grada Zagreba nastavljen je i u 2021. Tijekom 2021. najučestalije se koristilo pravo na ZET-ovu besplatnu godišnju pokaznu kartu, a značajniji porast zamjetan je tek u kategoriji novčane naknade korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine (+ 7.04%). Od 2022. korisnicima prava na novčanu naknadu doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine II. skupine povećan je iznos novčane naknade sa 13,27 eura na 26,54 eura mjesečno. Također, svi korisnici doplatka za pomoć i njegu i osobne invalidnine od 2023. primaju božićnicu i uskršnicu u iznosu od 26,54 EUR. Roditelji njegovatelji i njegovatelji kojima je ova

³⁶ Izvor: MRMSOSP, 2021

³⁷ Izvor: MROSP, 2021; CERANEO, Aktualizacija Akcijskog plana Europskog stupa socijalnih prava u urbanom kontekstu, Socijalna slika Grada Zagreba, ožujak 2022 (str. 39),

³⁸ Izvor: MRMSOSP, Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2020. godini, kolovoz 2021. (str. 49. i 54.)

naknada temeljni prihod, od Grada mjesečno primaju 132,72 EUR, a svi koji imaju taj status ostvaruju pravo na besplatni javni prijevoz.

Grad Zagreb je, prepoznajući važnost organizacija civilnog društva kao kvalitetnih partnera koji svojim djelovanjem značajno djeluju na području grada i nadopunjuju djelovanje državnih institucija, s njima tijekom godina uspostavio izvrsnu suradnju i partnerski odnos. Iz područja socijalne zaštite i osoba s invaliditetom, Grad Zagreb kontinuirano surađuje s organizacijama civilnog društva na nekoliko načina:

- a) sufinanciranjem programa, projekata i aktivnosti organizacija civilnog društva preko javnih natječajaa i javnih poziva
- b) u partnerstvu na projektima koji se sufinanciraju iz programa i fondova Europske unije i/ili nacionalnih izvora sredstava
- c) uključivanjem predstavnika organizacija civilnog društva u izradu strateških dokumenata Grada Zagreba.

Tijekom 2022., udrugama je za provedbu programa i projekata iz područja socijalne zaštite i zaštite osoba s invaliditetom na javnim natječajima dodijeljeno 1.450.972,19 eura te je sklopljeno 136 ugovora. Sufinancirana je i provedba 16 projekata udruga ugovorenih iz programa Europske unije, fondova Europske unije i inozemnih fondova aktivnosti preko javnog poziva u iznosu od 35.088,80 eura.

Grad Zagreb u suradnji s Gradskim društvom Crvenog križa Zagreb i Caritasom Zagrebačke nadbiskupije osigurava privremeni smještaj beskućnika, a sredstva se osiguravaju u proračunu Grada Zagreba na temelju Programa financiranja udruga iz područja pružanja socijalnih usluga. Unatoč osiguranim kapacitetima, zbog krize izazvane pandemijom COVID-19, uočeni su nedostatci socijalne usluge privremenog smještaja koji se odnosi na dnevni boravak za beskućnike i prenočište. Grad Zagreb je u 2022. je preko trogodišnjeg natječaja osigurao sredstva za provođenje aktivnosti dnevnog boravka koje provode organizacije civilnog društva na području Zagreba. U 2022. osigurani su kapaciteti za smještaj obitelji s djecom u slučaju prirodnih nepogoda, potresa, požara i sl.

Instrumenti Europske unije i nacionalni instrumenti financiranja.

Grad Zagreb aktivno prati mogućnost financiranja i korištenja sredstava iz fondova Europske unije za sve projekte koji doprinose razvojnim ciljevima definiranim u strateškim dokumentima Grada Zagreba te unaprjeđenju kvalitete života građana. Sredstva se osiguravaju i putem partnerstva/projekata s udrugama civilnog društva te se pruža potpora udrugama u financiranju vlastitih projekata iz EU fondova. Posebno se usmjeravaju aktivnosti prema partnerskim projektima kojima se težezapošljive skupine osnažuje za povratak na tržište rada.

Grad Zagreb je kao nositelj u partnerstvu s organizacijama civilnog društva u razdoblju od 2016. do 2019. proveo dva značajna projekta sufinancirana sredstvima Europskog socijalnog fonda u ukupnom iznosu od oko 291.990,18 eura: „ReStart – podrška beskućnicima za ulazak na tržište rada“ te „Mreža za mlade Grada Zagreba – za socijalno uključivanje“. Kao nastavak navedenih projekata, Grad Zagreb je u razdoblju od 2020. do 2022. proveo projekte „Centar za integraciju“ i „Mreža za mlade za socijalno uključivanje“ u iznosu od 398.168,43 eura. Projekti su sufinancirani u okviru operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.“ u sklopu Europskog socijalnog fonda. Također, Grad Zagreb je 2021. započeo s provedbom projekta „Ponovno aktivni“ čija je ukupna vrijednost oko 358.351,58 eura. Projekt se sufinancira iz operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.“ u sklopu Europskog socijalnog fonda.

▪ porast broja korisnika zbog nove gospodarske krize ▪ značajan broj stanovnika u riziku od siromaštva je izvan sustava socijalne skrbi ▪ dugotrajni korisnici novčane pomoći su pretežno nezaposlene radnosposobne osobe ▪ nedovoljan broj smještajnih kapaciteta za funkcionalno ovisne starije osobe oboljele od Alzheimerove i drugih demencija ▪ nedovoljan broj smještajnih kapaciteta za starije osobe ▪ visoka cijena za uslugu smještaj starijih osoba u ustanovama čiji osnivač nije Grad Zagreb, a koja nadmašuje visinu mirovina korisnika ▪ nedovoljna koordinacija različitih nositelja sustava socijalne skrbi na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini ▪ nedovoljan broj izvaninstitucijskih oblika smještaja (stambene zajednice) za mlade koji izlaze iz alternativnih oblika skrbi ▪ nedovoljan broj izvaninstitucijskih oblika smještaja (stambene zajednice) za beskućnike	▪ decentralizirati, reformirati i informatički umrežiti sustav socijalne skrbi ▪ informatički umrežiti sustave socijalne skrbi na državnoj razini i regionalnoj, odnosno lokalnoj razini ▪ osigurati dovoljan broj adekvatnog stručnog kadra za rad u ustanovama socijalne skrbi ▪ educirati i informirati stručnjake iz područja socijalne skrbi o socijalnom planiranju ▪ sustavno pratiti i ocjenjivati mjere socijalne skrbi ▪ jačati standarde socijalnih usluga prema korisnicima ▪ informirati građane, poglavito osjetljive skupine o pravima i uslugama koje su im na raspolaganju u gradu ▪ analizirati karakteristike primatelja novčane pomoći (poglavito onih dugotrajnih, radnosposobnih) te predložiti mjere koje bi doprinijele njihovom osamostaljivanju i izlasku iz sustava ▪ osnaživati organizacije civilnog društva radi jačanja mreže socijalnih usluga ▪ osigurati održivost socijalnih usluga koje pružaju organizacije civilnog društva ▪ dodatno razviti izvaninstitucijske oblike skrbi za mlade koji izlaze iz alternativnih oblika skrbi i za beskućnike ▪ dodatno razviti institucijske, a prije svega izvaninstitucijske oblike i usluge na razini lokalne zajednice uz omogućavanje starijim osobama da što duže ostanu živjeti u vlastitom domu ▪ razvijati sadržaje za starije osobe ▪ jačati suradnju s privatnim ustanovama na području Grada, posebice u onim dijelovima gdje javni kapaciteti nisu dostatni
---	---

Djeca s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom.

Grad Zagreb kontinuirano provodi mjere i aktivnosti kojima utječe na svakodnevni život i unaprjeđenje kvalitete života osoba s invaliditetom. Prateći svakodnevne potrebe osoba s invaliditetom u suradnji s njihovim predstavnicima, taj se raspon mjera i aktivnosti stalno proširuje i nadopunjava. U Gradu Zagrebu djeluju ustanove koje pružaju uslugu smještaja (privremeni ili dugotrajni) za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom, a osnivači su Republika Hrvatska, Grad Zagreb i drugi osnivači – organizacije civilnog društva i privatni osnivači. Grad Zagreb osnivač je triju ustanova socijalne skrbi koje pružaju usluge osobama s invaliditetom, a koje imaju sklopljene ugovore o pružanju socijalnih usluga s nadležnim ministarstvom. Cilj je pružiti podršku procesu deinstitutionalizacije i prevenirati institucionalizaciju osiguravanjem kapaciteta za pružanje usluga u zajednici, omogućiti dugotrajnu skrb osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju – Centar za rehabilitaciju Silver, Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladeži „Mali dom – Zagreb“ i Centar za pružanje usluga u zajednici „Novi Jelkovec“ koji će pružati uslugu smještaja za 25 osoba s najtežim tjelesnim invaliditetom kroz organizirano stanovanje uz podršku te niz socijalnih usluga u zajednici (rana razvojna podrška pomoć u kući, psihosocijalna podrška, savjetovanje i pomaganje itd.). Udruge osoba s invaliditetom i udruge koje djeluju u korist osoba s invaliditetom, također, pružaju izvaninstitucionalne usluge.

Novčana pomoć priznaje se svakoj osobi kojoj je priznato pravo na status roditelja njegovatelja kada je u obitelji više osoba s ostvarenim pravom statusa roditelja njegovatelja te roditelju u jednoroditeljskoj

obitelji koji ostvaruje status roditelja njegovatelja, neovisno o visini iznosa mjesečnog uzdržavanja koju eventualno ostvaruje temeljem propisa o obiteljskim odnosima.

Državne potpore za zapošljavanje.

Budući da je zaštitno zapošljavanje značajan oblik zapošljavanja, osobito osoba s težim stupnjem invaliditeta koje teško mogu ostvariti zaposlenje na otvorenom tržištu rada, Grad Zagreb na temelju Odluke o dodjeli pojedinačne državne potpore Ustanovi za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom URIHO, a koja s više od 51% zaposlenih osoba s invaliditetom ostvaruje status zaštitne radionice, subvencionira plaće radnika s invaliditetom, dodatne troškove njihova zapošljavanja, npr. plaće osoblja za pomoć radnicima s invaliditetom, troškove prilagodbe radnog mjesta i dr.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ porast broja djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom ▪ nedovoljan broj pružatelja socijalnih usluga u zajednici (rana razvojna podrška, psihosocijalna podrška, dnevni boravak) i udomiteljskih obitelji za djecu s teškoćama u razvoju ▪ nedovoljni prostorni kapaciteti udruga (Silver, Mali dom, Jelkovec i podružnice) koje skrbe o osobama s invaliditetom i o djeci s teškoćama u razvoju ▪ nedovoljan broj smještajnih kapaciteta za socijalnougrožene osobe i osobe s invaliditetom, posebice u kriznim situacijama, nerazvijenost mreže izvaninstitucionalnih smještajnih kapaciteta ▪ nedovoljna zaposlenost osoba s invaliditetom ▪ nedovoljna koordinacija različitih nositelja sustava socijalne skrbi na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini ▪ manjak stručnog kadra za rad u obrazovnim i socijalnim ustanovama ▪ nedovoljan broj dnevnih centara za osobe s mentalnim teškoćama, za gluhe i nagluhe osobe i dr. ▪ nedovoljno visoki standardi socijalnih usluga prema korisnicima ▪ nedovoljno razvijeni različiti oblici smještaja u okviru postojećih institucija ▪ slaba informiranost građana o pravima i uslugama koje su im na raspolaganju u gradu ▪ nedostatna skrb i pomoć u dostavi hrane i u drugim životnim potrebama, posebice u kriznim situacijama ▪ otežan pristup osoba s invaliditetom zdravstvenim, rehabilitacijskim, socijalnim i drugim uslugama u kriznim situacijama ▪ povećan rizik od socijalne isključenosti osoba s invaliditetom, posebice zbog kriznih situacija, npr. COVID19 pandemije ▪ nedostatak protokola za postupanje osobe s invaliditetom u kriznim i izvanrednim situacijama ▪ nepostojanje kontinuiteta u edukaciji i informiranju stručnjaka iz područja socijalne skrbi, zdravstva i obrazovanja	▪ širiti mrežu usluga i programa u zajednici ▪ osigurati dovoljan broj pružatelja socijalnih usluga u zajednici (rana razvojna podrška, psihosocijalna podrška, dnevni boravak) i udomiteljskih obitelji za djecu s teškoćama u razvoju ▪ potrebno je osigurati dodatne poslovne prostore postojećih ustanova (Silver, Mali dom, Jelkovec i podružnice) s obzirom na veliku potražnju usluga za korisnike iz cijele Hrvatske ▪ osigurati smještajne kapacitete za socijalnougrožene osobe, osobe s invaliditetom i teškim psihosocijalnim teškoćama u stambenim zajednicama, razviti mrežu izvaninstitucionalnih smještajnih kapaciteta ▪ poticati zapošljavanje osoba s invaliditetom ▪ razvijati suradnju različitih nositelja sustava socijalne skrbi na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini ▪ osigurati dovoljno kvalitetnog stručnog kadra za rad u obrazovnim i socijalnim ustanovama ▪ osnovati dnevni centar za osobe s mentalnim teškoćama i za osobe s poremećajima iz autističnog spektra, respite care i mlade s višestrukim teškoćama ▪ jačati standarde socijalnih usluga prema korisnicima ▪ održavati postojeće ustanove i osigurati transformaciju ustanova koje skrbe o osobama s invaliditetom razvijanjem različitih oblika smještaja ▪ informirati građane o pravima i uslugama koje su im na raspolaganju u gradu ▪ razvijati i poticati usluge skrbi i pomoći u dostavi hrane i za druge životne potrebe, posebice u kriznim situacijama ▪ olakšati pristup socijalnim, zdravstvenim i drugim uslugama tijekom kriznih situacija ▪ smanjiti rizik od socijalne isključenosti osoba s invaliditetom, posebice zbog kriznih situacija ▪ izraditi protokol za postupanje osoba s invaliditetom u kriznim i izvanrednim situacijama

- kontinuirano educirati i informirati stručnjake iz područja socijalne skrbi, zdravstva i obrazovanja

2.2. UNAPRJEĐENJE I PROMICANJE LJUDSKIH PRAVA I PARTICIPACIJA GRAĐANA

Ustav Republike Hrvatske u izvorišnim osnovama utvrđuje da je Republika Hrvatska suverena i demokratska država u kojoj se jamči i osigurava ravnopravnost te slobode i prava čovjeka. Ustavom se jamči jednakost građana pred zakonom i utvrđuje kako svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode neovisno o rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. Odredbom članka 15. Ustava posebno je zajamčena ravnopravnost pripadnicima nacionalnih manjina. Također, zaštita i promicanje ljudskih prava uređeni su zakonima, nacionalnim politikama, programima i strategijama te međunarodnim dokumentima. Grad Zagreb, sukladno navedenu, koristi kapacitete za podizanje javne svijesti građana Zagreba o važnosti poznavanja i ostvarivanja ljudskih prava žena i ravnopravnosti spolova, zaštiti prava LGBTIQ osoba, suzbijanju rasne i druge diskriminacije te zločina iz mržnje, integraciji stranaca u hrvatsko društvo, pravima nacionalnih manjina, vjerskih prava i sloboda, sudioničke demokracije jačanjem kapaciteta organizacija civilnog društva za zagovaranje ljudskih prava na razini Grada Zagreba te poticanja razvoja civilnoga društva i ostvarivanja slobode udruživanja. U tom cilju potiče se sudjelovanje udruga i drugih organizacija civilnog društva u provedbi gradskih i nacionalnih strateških dokumenata iz područja promicanja ljudskih prava kako bi na taj način dali doprinos razvoju svijesti o društvenoj opasnosti diskriminacije i dobrobiti koje nam donosi poštivanje prava drugoga i drugačijega te pružili pomoć ugroženim socijalnim skupinama i pojedincima koji zbog nepoznavanja pravnih propisa i složenosti sustava imaju poteškoće u ostvarivanju svojih prava. Grad Zagreb je 2019. u okviru projekta Gradovi za jednakost, Hrvatskog pravnog centra i Udruge gradova, dobio nagradu za najbolje ocijenjenu praksu u području jednakosti u kategoriji velikih gradova.

2.2.1. Ravnopravnost spolova

Jednakost muškaraca i žena je temeljna vrijednost ustavnog poretka Republike Hrvatske i jedna od temeljnih vrijednosti Europske unije. Ravnopravnost spolova je u Republici Hrvatskoj uređena Zakonom o ravnopravnosti spolova (NN 82/08, 69/17) i nacionalnom politikom koja treba biti donesena za aktualno razdoblje. Grad Zagreb je 2018. pristupio Europskoj povelji o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnoj razini i time je preuzeo obavezu da će slijediti načela ravnopravnosti žena i muškaraca u svojoj sredini i da će provoditi odredbe propisane Poveljom. Gradska skupština Grada Zagreba je na 40. sjednici od 16. ožujka 2021. donijela Akcijski plan Grada Zagreba za provedbu Europske povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnoj razini za razdoblje od 2021. do 2025. (SGGZ br. 8/21) koji definira ciljeve, mjere i aktivnosti za ostvarivanje ravnopravnosti žena i muškaraca u svim područjima djelovanja Grada Zagreba. U tijeku je provedba mjera i aktivnosti iz Akcijskog plana, npr. provedba istraživanja o mogućnostima uvođenja fleksibilnih oblika rada zaposlenica/ka Gradske uprave Grada Zagreba, provedba istraživanja o nasilju u sportu, provedena je radionica o perspektivi ravnopravnosti spolova u procesu javne nabave za zaposlenice/ke Gradske uprave nadležne za javnu nabavu, provodi se kampanja "Očinski dopust" za poticanje očeva na aktivno uključivanje u odgoj djece. Također, u tijeku je provedba pilot-projekta u određenim dijelovima grada koji će ponuditi ideje za uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u planiranje parkova, pješačkih područja i javnog prijevoza pod nazivom "Kretanje mojim kvartom – rješenja za sigurnu mobilnost žena" udruge ODRAZ – Održivi razvoj zajednice. Projekt je financiran preko Javnog natječaja za financiranje programa i

projekta udruga iz područja promicanja ljudskih prava iz Proračuna Grada Zagreba za 2022. Grad Zagreb je partner u projektu „POBUDIMO JEDNAKOST!“ „JEDNAKOST IN – STEREOTIPI OUT – Nastavnici za buduće generacije“ – KINDLE EQUALITY što ga provodi MODE 1 (prije Institut za istraživanje i edukaciju Zaposlena mama) kao nositelj te Asocijacija za afirmaciju potencijala žena (AFA) iz Beograda kao partner. Projekt se provodi u razdoblju od 1. veljače 2021. do 31. siječnja 2023. Provedbu projekta sufinancira Europska komisija programom REC (Rights, Equality and Citizenship / Prava, jednakost i građanstvo). Cilj projekta je smanjenje rodni stereotipa u obrazovanju jer rodni stereotipi utječu na životne odluke djece, njihove mogućnosti obrazovanja, odabir zanimanja i zapošljavanja. Radi ostvarivanja cilja, tijekom provedbe projekta organiziraju su edukacije namijenjene učiteljima, nastavnicima i stručnom osoblju, *on line* istraživanje među učenicima osnovnih škola te uvodna i završna konferencija s pratećom medijskom kampanjom.

Politike ravnopravnosti spolova u Gradu Zagrebu i konkretne akcijske mjere istovremeno se nalaze i u gradskim dokumentima kojima fokus nije prioritet na ravnopravnosti spolova, primjerice u području socijalne zaštite (obiteljsko nasilje), osoba s invaliditetom, uključivanja Roma (višestruka diskriminacija), stambenog zbrinjavanja te razne pomoći i usluge građanima. Kontinuirano se provodi koordinacija aktivnosti gradskih upravnih tijela kojima je cilj uspostavljanje i promicanje ravnopravnosti spolova te praćenje provedbe relevantnih dokumenata i aktivnosti. Postavljene ciljeve nastoji se ostvariti direktnim financiranjem programa i aktivnosti iz gradskog proračuna, pribavljanjem financijskih sredstava iz europskih fondova i financiranjem programa i projekata udruga i drugih organizacija civilnog društva koji doprinose osvješćivanju i promicanju ravnopravnosti spolova. Od 30. lipnja 2020. do 30. lipnja 2021. je Grad Zagreb kroz različite urede imao projekte u partnerstvu s udrugama/ustanovama/javnim tijelima što su ih odobrili strani europski fondovi i programi Unije. Grad Zagreb je u navedenom razdoblju putem Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradskog ureda za zdravstvo (sadašnji naziv: Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom), Gradskog ureda za branitelje te Gradskog ureda za obrazovanje, sport i mlade financirao organizacije civilnog društva u iznosu od 3.100.232,06 eura. Podatci o projektima u partnerstvu Grada Zagreba s udrugama/ustanovama/javnim tijelima što su odobreni od europskih fondova su većinom financirani iz Europskog socijalnog fonda (18 projekata), a povezani su s Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom (14 projekata, sadašnji naziv: Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom). Ukupni iznos dodijeljenih sredstava iz proračuna EU fondova temeljem partnerstva Grada Zagreba s udrugama/ustanovama/javnim tijelima iznosi oko 3.981.684,25 eura.³⁹

Međutim, ravnopravnost spolova, unatoč brojnim primjerima službenog priznavanja i pozitivnim pomacima, još uvijek nije dovoljno prisutna u svakidašnjem životu. Provedene analize i javno dostupni podatci ukazuju da su i dalje prisutne društvene, političke, gospodarske i kulturne nejednakosti i zbog toga još uvijek ima puno prostora i potrebe za promicanjem ravnopravnog društva i za dosljednu provedbu prava na ravnopravnost.

³⁹ Izvor: CERANEO, Aktualizacija Akcijskog plana Europskog stupa socijalnih prava u urbanom kontekstu, Socijalna slika Grada Zagreba, ožujak 2022. (str.41 – 42)

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ ravnopravnost spolova je nedovoljno prisutna u svakodnevnom životu ▪ na nacionalnoj razini nema metodologije za provedbu strategije uvođenja načela ravnopravnosti spolova u planiranje proračuna, analize proračuna izrađene na temelju spola te za procjenu utjecaja spola ▪ na nacionalnoj razini nema razrađenog plana i metodologije obrazovanja službenika/službenica o ravnopravnosti spolova, posebice za lokalnu razinu ▪ nejednako sudjelovanje žena i muškaraca u donošenju odluka ▪ prisustvo rodni stereotipa ▪ proces usklađivanja obiteljskog, privatnog i profesionalnog života ne prati zahtjeve uklanjanja nejednakosti u društvenom položaju muškaraca i žena ▪ nedovoljno razvijeni mehanizmi za komunikaciju i koordinaciju između upravnih tijela u području ravnopravnosti spolova	▪ uključiti perspektivu ravnopravnosti spolova u sva područja odgovornosti Grada Zagreba ▪ uključiti načelo ravnopravnosti spolova u sve aktivnosti Grada Zagreba pri izradi propisa, strategija, metoda i instrumenata koji utječu na svakodnevni život građana ▪ poticati i promicati podjednako sudjelovanje žena i muškaraca u donošenju odluka ▪ razviti mehanizme za komunikaciju i koordinaciju između upravnih tijela zbog uspostavljanja i praćenja ravnopravnosti spolova ▪ provoditi rodne analize proračuna Grada Zagreba ▪ jačati suradnju s udrugama i drugim organizacijama civilnog društva iz područja ravnopravnosti spolova ▪ financirati projekte udruga iz područja ravnopravnosti spolova ▪ jačati kapacitete za optimalnu podršku procesu pripreme i provedbe EU projekata iz područja ravnopravnosti spolova u kontekstu iskorištenja fondova EU ▪ poticati razmjenu dobrih praksi između Grada Zagreba i gradova u zemlji i inozemstvu

2.2.2. Suzbijanje rasne i druge diskriminacije

Područje suzbijanja rasne i druge diskriminacije uređeno je nacionalnim propisima i dokumentima koje provodi i Grad Zagreb. Grad Zagreb je mjesto suživota različitih kultura, vjera i pripadnika brojnih nacionalnih zajednica što objektivno predstavlja rizik od netolerancije, predrasuda, diskriminacije i nasilja. Međutim, predanost Grada Zagreba borbi protiv diskriminacije po svakoj osnovi je konstantna i statistike pokazuju da je Zagreb siguran grad u prvom redu zbog nediskriminirajućih propisa koje donosi te mjera i aktivnosti koje provodi kao poslodavac i pružatelj usluga. Gradski propisi i dokumenti odnose se na sve jednako, bez obzira o kojem se području radi. Na to ukazuju i mjere koje Grad provodi u područjima socijalne skrbi, mjere za osobe s invaliditetom i za stambeno zbrinjavanje, mjere za uključivanje marginaliziranih skupina, kulture, sporta, obrazovanja, pružanja usluga i drugo. Politike i procedure u zapošljavanju i na radnom mjestu usklađene su s odgovarajućim zakonodavstvom i nacionalnim politikama u području jednakosti, ustanovljen je sustav za sprječavanje kršenja radnih prava i suzbijanje zlostavljanja na radnom mjestu. Također, donesen je Etički kodeks Gradske uprave Grada Zagreba i Antimobbing protokol Gradske uprave Grada Zagreba te je sklopljen Kolektivni ugovor za službenike i namještenike u gradskim upravnim tijelima Grada Zagreba. Etički kodeks utvrđuje temeljna načela, standarde i pravila ponašanja kojih se trebaju pridržavati službenice/i gradskih upravnih tijela u međusobnim odnosima i postupak u slučaju njihova nepoštivanja te postupak zaštite dostojanstva službenika/ka i namještenika/ka u slučaju izravne ili neizravne diskriminacije, uznemiravanja ili spolnog uznemiravanja. Kolektivni ugovor sadrži odredbe o zabrani izravne ili neizravne diskriminacije službenika i namještenika na temelju rase, boje kože, spola, spolnog opredjeljenja, bračnog stanja, porodičnih obveza, dobi, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, rođenja, društvenog položaja, članstva ili nečlanstva u političkoj stranci, članstva ili nečlanstva u sindikatu te tjelesnih ili duševnih poteškoća. Pored toga navode se odredbe o dužnosti poslodavaca da zaštititi dostojanstvo službenika/ka i namještenika/ka tijekom radnog vremena tako da im osigura uvjete u kojima neće biti izloženi izravnoj ili neizravnoj diskriminaciji te uznemiravanju ili spolnom uznemiravanju. Antimobbing protokol je

donesen radi podizanja opće svijesti i znanja službenica/ka i namještenica/ka Gradske uprave Grada Zagreba o negativnim posljedicama mobbinga na radnom mjestu, a svrha mu je pravodobno prepoznavanje i njegova prevencija na radnom mjestu u Gradskoj upravi Grada Zagreba. Antimobbing protokol, Priručnik o diskriminaciji i mobbingu te videokampanja su dostupni na internetskoj stranici Grada Zagreba. U 2021. je Udruga za pomoć i edukaciju žrtava mobbinga održala edukaciju za osobe zadužene za zaštitu dostojanstva radnica/ka u gradskim uredima, o diskriminaciji, postupanju u slučaju prijave i suočavanjem sa stresnim uvjetima rada. Edukacija je financirana putem Javnog natječaja za programe i projekte udruga iz područja promicanja ljudskih prava iz Proračuna Grada Zagreba za 2021.

Grad Zagreb već niz godina financijski podupire projekte iz područja suzbijanja rasne i druge diskriminacije što ih provode udruge i ustanove u gradu i koji uključuju sve aktivnosti koje imaju za cilj edukaciju i senzibilizaciju javnosti za otklanjanje diskriminatornog ponašanja po bilo kojoj osnovi.

U 2020. je postojao velik rizik od porasta obiteljskog nasilja i nasilja nad ženama i djecom zbog epidemioloških mjera stalne socijalne izolacije i sprječavanja širenja zaraznih bolesti pa je Grad Zagreb organizirao Tim za sprečavanje i borbu protiv nasilja u obitelji te nasilja nad ženama i djecom.⁴⁰

Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom Grada Zagreba (sadašnji naziv: Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom) je kontinuirano podupirao razvoj mogućnosti unaprjeđenja socijalnog uključivanja težežapošljivih skupina građana te je nakon ulaganja u projekt „Re-Start – podrška beskućnicima za ulazak na tržište rada“ je nastavio provoditi ideju putem projekta „Centar za integraciju“ u partnerstvu s domom za djecu i odrasle žrtve nasilja u obitelji „Duga – Zagreb“, udrugom za pomoć beskućnicima i socijalnougroženim skupinama „Dom nade“ i Psihijatrijskom bolnicom „Sveti Ivan“ Zagreb radi značajnijih poboljšanja socijalnog uključivanja žrtava obiteljskog nasilja. Temeljem navedenog projekta koji se sufinancirao iz sredstava Europskog socijalnog fonda u 2022., Grad Zagreb je bio nominiran za nagradu Europske socijalne mreže / European Social Network za 2021. godinu.⁴¹

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedovoljna znanja i osviještenost građana o diskriminaciji ▪ nedovoljna razmjena dobrih praksi između Grada Zagreba i gradova u zemlji i inozemstvu ▪ nedovoljno povlačenje sredstava Europske unije	▪ osiguravati financijske i stručne preduvjete za poboljšanje znanja o diskriminaciji i senzibilizaciju javnosti o ovoj temi ▪ poticati organizacije civilnog društva da doprinose jačanju javne svijesti o društvenoj opasnosti diskriminacije i dobru koje za svakoga donosi poštivanje prava drugog i drugačijeg ▪ osiguravati sredstva u gradskom proračunu za provođenje projekata udruga iz područja suzbijanja rasne i druge diskriminacije ▪ provoditi projekte iz područja suzbijanja rasne i druge diskriminacije pribavljanjem financijskih sredstava iz europskih fondova ▪ jačati ulogu lokalnih medija u promicanju tolerancije i u potrebi suzbijanja svakog oblika diskriminacije u Gradu Zagrebu ▪ poticati razmjenu dobrih praksi između Grada Zagreba i gradova u zemlji i inozemstvu ▪ poticati razmjenu dobrih praksi između Grada Zagreba i gradova EU sudjelovanjem u projektima

⁴⁰ Izvor: CERANEO, Izazovi nošenja sa socijalnim učinkom COVID-19 krize i potresa u Gradu Zagrebu, Socijalna slika grada Zagreba, ožujak 2021., (str. 39)

⁴¹ Izvor: Službene stranice grada Zagreba, Grad Zagreb nominiran je za nagradu Europske socijalne mreže, <https://www.zagreb.hr/grad-zagreb-nominiran-je-za-nagradu-europske-socij/174848>

2.2.3. Integracija stranaca u hrvatsko društvo

Integracija je dinamičan i dvosmjerni proces, zahtjevan i za društvo i za pojedince koji se integriraju u društvo te podrazumijeva međusobnu prilagodbu. Osim toga, riječ je o dugotrajnom procesu koji počinje trenutkom dolaska u zemlju primitka, a nastavlja se i kad osoba kojoj je odobrena međunarodna zaštita postane aktivna članica društva. Proces integracije stranaca u društvo važan je na europskoj, nacionalnoj i lokalnoj razini. Europska Komisija donijela je Akcijski plan za uključivanje i integraciju za razdoblje 2021. – 2027. kojim se promiče uključivanje i integracija svih ljudi. Vlada Republike Hrvatske usvojila je Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2017. do 2019. godine te je pristupila izradi akcijskog plana za sljedeće razdoblje. Odlukom Vlade Republike Hrvatske o osnivanju Stalnog povjerenstva za provedbu integracije stranaca u hrvatsko društvo (NN br. 110/19 i 119/20), uz dužnosnike tijela državne uprave te visokopozicioniranih predstavnika Vladinih ureda i javnih ustanova, u rad Stalnog povjerenstva uključeni su i predstavnici Grada Zagreba čime je formalizirana suradnja u provedbi integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita. Također, Grad Zagreb po prvi put sudjeluje u izradi nacionalnog akcijskog plana za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita kao član Radne skupine Stalnog povjerenstva za provedbu integracije stranaca u hrvatsko društvo. Grad Zagreb član je Nacionalne migracijske mreže zajedno s državnim tijelima, nevladinim organizacijama i znanstvenim institucijama čiji djelokrug rada obuhvaća problematiku migracija, a koordinira je Ministarstvo unutarnjih poslova.

Grad Zagreb je prepoznao važnost suradnje s drugim europskim gradovima po pitanju integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita. Stoga je, s ciljem uspješnije integracije migranata, partner u nekoliko EU projekata – Connection, UNITES i Cities4Refugees.

Transnacionalna mreža EUROCITIES pozvala je Grad Zagreb da bude jedan od gradova partnera u EU projektu „**CONNECTION - CONNEcting Cities Towards Integration actiON**“.

Cilj projekta koji je sufinanciran sredstvima Fonda za azil, migracije i integraciju (AMIF) je umrežavanje europskih gradova za uspješnu integraciju državljana trećih zemalja (migranata). Grad Zagreb je u proteklih 36 mjeseci aktivno sudjelovao u projektnim aktivnostima te je kao krunu ovog projekta donio Akcijski plan Grada Zagreba za integraciju tražitelja međunarodne zaštite i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za 2022. Velik broj mjera iz Akcijskog plana financiran je upravo iz projekta Connection. 15. studenog 2022. održan je završni sastanak EU projekta „CONNECTION – CONNEcting Cities Toward Integration actiON“ na kojem je predstavljen rad gradova partnera u četiri projektna područja – razvijanje strateškog pristupa integraciji, ugrađivanje rodne dimenzije u integracijske politike, izgradnja puteva do zaposlenja za migrante i osmišljavanje one-stop-shopa kao odgovor na potrebe integracije. Grad Zagreb je sudjelovao u projektnom području razvijanja strateškog pristupa integraciji, a tom je prilikom izloženo iskustvo Grada Zagreba u izradi i provedbi Akcijskog plana Grada Zagreba za integraciju tražitelja međunarodne zaštite i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za 2022. Kao rezultat rada u svakome od projektnih područja predstavljeni su priručnici how-to-guides, a koji će služiti kao pomoć drugim gradovima u integraciji.

Grad Zagreb je jedan od 8 gradova partnera u projektu **UNITES – Urban InTEgration Strategies through co-design** koji je također financiran iz Fonda za azil, migracije i integraciju (AMIF). Cilj projekta je obuka i praćenje lokalnih vlasti u zajedničkom osmišljavanju integracijskih strategija s drugim dionicima i posebice migrantima. Ključni proizvod ovog projekta trebao bi biti tzv. MOOC (Massive Open Online Course) kao svojevrsni online tečaj koji bi služio kao novi transnacionalni alat za učenje i edukaciju o integraciji i inkluziji migranata.

Projekt “Cities4Refugees” – „Gradovi za izbjeglice” u kojem je Grad Zagreb jedan od gradova partnera financiran je iz Programa Građani, jednakost, prava i vrijednosti (CERV).

Ciljevi projekta su poboljšanje kapaciteta za integraciju migranata i izbjeglica u EU gradovima kroz dijalog, upoznavanje primjera dobre prakse i razmjena iskustava iz područja integracije i migracije između gradova i općina te organizacija civilnog društva iz različitih zemalja radi aktivnog uključivanja migranata i izbjeglica u svakodnevni život EU gradova.

Gradska skupština Grada Zagreba je na 7. sjednici od 27. siječnja 2022. donijela Akcijski plan Grada Zagreba za integraciju tražitelja međunarodne zaštite i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za 2022. (SSGZ br. 3/22) koji definira ciljeve, mjere i aktivnosti za ostvarivanje uspješne integracije kako osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, tako i samih tražitelja međunarodne zaštite. Za provedbu mjera iz Akcijskog plana raspisan je Javni poziv za iskaz interesa udruga za sudjelovanje u provedbi projekta Connection na temelju čega su sklopljeni sporazumi o suradnji s 8 udruga. Mjere se odnose na prevođenje i prateću u ostvarivanju prava i korištenja usluga koje osigurava Grad Zagreb, tečaj hrvatskog jezika, senzibilizaciju javnosti kroz razne aktivnosti na razini Grada Zagreba, ali i na razini gradskih četvrti i mjesnih odbora te radionice za osnaživanje žena. Osmišljena je i podignuta mrežna stranica *integracija.zagreb.hr* koja sadrži sve bitne informacije i novosti vezane uz migrante na pet jezika (hrvatski, engleski, arapski, farsi i ukrajinski). Grad je 25. lipnja 2022. organizirao obilježavanje Svjetskog dana izbjeglica u suradnji s Centrom mladih Ribnjak s cjelodnevnim programom u kojem su sudjelovale udruge, bile su organizirane radionice, koncert i bojanje zastave Svjetskog dana izbjeglica koju je zamjenik gradonačelnika, gospodin Luka Korlaet digao na jarbol ispred Centra. Osnovana je Koordinacija Grada Zagreba za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita. Provedena je edukacija zaposlenika ustanova u vlasništvu Grada iz područja obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite o integraciji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita. Provedba svih ugovorenih aktivnosti iz Akcijskog plana očekuje se do kraja godine. U toku je izrada Akcijskog plana za buduće razdoblje.

Grad Zagreb je odlukom Gradske skupštine Grada Zagreba 10. studenog 2022. prihvatio potpisivanje Povelje Integrirajućih gradova kojom gradonačelnice/ci iskazuju namjeru promicanja integracije migranata i migrantskih zajednica u europskim gradovima radi uspješnije integracije migranata na lokalnoj razini. Na 10. konferenciji Integrirajućih gradova 16. studenog 2022. održana je i svečana ceremonija potpisivanja Povelje Integrirajućih gradova na kojoj je Grad Zagreb službeno pristupio Povelji.

2.2.4. Nacionalne manjine

Republika Hrvatska, sukladno pozitivnim propisima, osigurava ostvarivanje posebnih prava i sloboda pripadnicima nacionalnih manjina. U Izvorišnim osnovama Ustava Republike Hrvatske navedeno je da se Republika Hrvatska ustanovljuje kao nacionalna država hrvatskoga naroda i država pripadnika nacionalnih manjina – Srba, Čeha, Slovaka, Talijana, Mađara, Židova, Nijemaca, Austrijanaca, Ukrajinaca, Rusina, Bošnjaka, Slovenaca, Crnogoraca, Makedonaca, Rusa, Bugara, Poljaka, Roma, Rumunja, Turaka, Vlaha, Albanaca i drugih, koji su njezini državljani i kojima se jamči ravnopravnost s građanima hrvatske narodnosti i ostvarivanje nacionalnih prava u skladu s demokratskim normama UN-a i zemalja slobodnoga svijeta. Na području Grada Zagreba tradicionalno prebivaju stanovnici različitih etničkih, kulturnih i vjerskih obilježja i opredjeljenja koji na poseban i nenadomjestiv način pridonose bogatstvu i raznolikosti zagrebačkoga gospodarskog, političkog, kulturnog i svekolikoga drugog života. Prema podacima popisa stanovništva iz 2021., na području Grada Zagreba živjelo je 31.624 pripadnika dvadesetdviju nacionalnih manjina koji su činili 4,1% ukupnoga broja stanovnika Grada. Najzastupljenija nacionalna manjina su Srbi, a kojih je u Gradu Zagrebu 12.034, a najmanje su zastupljena Vlasi, a kojih je 5. Od svih pripadnika nacionalnih manjina, najviše ih se izjasnilo da kao materinskim jezikom govore bosanskim (4.343 osobe), a najmanje vlaškim (jedna osoba).

Prava i zaštita nacionalnih manjina uređeni su Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina (NN 155/02, 47/10, 80/10, 93/11), a u Gradu Zagrebu Statutom Grada Zagreba (SGGZ 23/16, 2/18, 23/18, 3/20, 3/21, 11/21 – pročišćeni tekst, 16/22). U Gradu je razvijen sustav unaprjeđivanja, očuvanja i zaštite položaja nacionalnih manjina koji se sastoji od upravnog tijela zaduženog za nacionalne manjine i koordinaciju aktivnosti u vezi s nacionalnim manjinama te kontinuiranog osiguravanja financijskih sredstava u gradskom proračunu za ostvarivanje prava nacionalnih manjina na sudjelovanje u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima Grada Zagreba. Nacionalne manjine ovo pravo ostvaruju preko vijeća i predstavnika nacionalnih manjina tako da participiraju s tri člana u sedmočlanom Odboru za nacionalne manjine Gradske skupštine Grada Zagreba, dobivaju na očitovanje sve materijale za sjednice Gradske skupštine Grada Zagreba te imaju pravo očitovati se na svaki materijal od značaja za nacionalne manjine.

U aktualnom sazivu 2023. – 2027. djeluje 9 vijeća, 9 predstavnika nacionalnih manjina i Koordinacija vijeća i predstavnika kojima su osigurana sredstva za rad, uključujući i sredstva za administrativne poslove te za provedbu aktivnosti usmjerenih na očuvanje jezika, tradicije i kulture (obilježavanje važnih datuma i obljetnica nacionalnih manjina te za tribine, konferencije, seminare, izdavaštvo, ljetne i zimske škole i slično). Sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina, 2003. osnovana je Koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba radi usklađivanja i unaprjeđenja zajedničkih interesa vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u Gradu Zagrebu.

U organiziranju aktivnosti radi očuvanja manjinskog identiteta, pored vijeća i predstavnika, važnu ulogu imaju kulturno-umjetničke udruge i društva, a kulturni, umjetnički, obrazovni i religijski aspekti predstavljaju važan dio manjinskog života u Gradu Zagrebu. Programi i projekti udruga nacionalnih manjina kontinuirano se financiraju iz proračuna Grada Zagreba.

U području predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja provode se programi i dopunska nastava za djecu i učenike pripadnike nacionalnih manjina. U dva dječja vrtića provodi se program za djecu pripadnike mađarske i židovske nacionalne manjine. U 11 osnovnih škola provodi se nastava po modelu C (njegovanje jezika i kulture) za učenike pripadnike mađarske, ruske, poljske, albanske, češke, ukrajinske, makedonske, židovske i bošnjačke nacionalne manjine te u jednoj po modelu B (dvojezična nastava) za učenike pripadnike mađarske nacionalne manjine. U četiri srednje škole provodi se nastava po modelu C za učenike pripadnike češke, mađarske, makedonske i slovenske nacionalne manjine te u jednoj po modelu A (nastava na jeziku i pismu nacionalnih manjina) za učenike pripadnike srpske nacionalne manjine.

Radi poticanja mladih pripadnika romske nacionalne manjine na završavanje srednjoškolskog obrazovanja i nastavak školovanja u sustavu visokog obrazovanja, Grad Zagreb dodjeljuje stipendije učenicima i studentima na temelju Odluke o Stipendiji Grada Zagreba za učenike i studente pripadnike romske nacionalne manjine (SGGZ 30/23).

U tijeku je izrada Akcijskog plana Grada Zagreba za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027., čiji je cilj njihova daljnja integracija i poboljšanje njihova života kroz ostvarivanje horizontalnih ciljeva, a uključuju područje diskriminacije, siromaštva i socijalne isključenosti i participacije te sektorskih ciljeva, a koji uključuju područje obrazovanja, zapošljavanja, zdravlja i socijalne skrbi te stanovanja.

Pripadnici nacionalnih manjina u Gradu Zagrebu ističu da je odgoj i obrazovanje na jezicima nacionalnih manjina važno radi usvajanja kulturne posebnosti i prava djeteta na odrastanje u integriranoj i tolerantnoj sredini. Zbog toga drže da bi odgoj i obrazovanje na jezicima nacionalnih manjina trebalo omogućiti u što većem broju dječjih vrtića i škola na području grada. Nadalje, drže da bi trebalo još raditi na povezivanju s matičnim državama kako bi se otvorio prostor za razvoj prekogranične suradnje.

2.2.5. Vjerska prava i slobode

U Evidenciju vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj su krajem 2020. bile upisane 54 vjerske zajednice te 339 udruga iz područja duhovnosti, odnosno religijskih/vjerskih djelatnosti koje djeluju u Gradu Zagrebu.

Radi razvoja i unaprjeđivanja odnosa s vjerskim zajednicama, Grad kontinuirano podupire projekte koji promiču ekumenski dijalog i međukonfesionalnu suradnju te sukladno Zakonu o pravnom položaju vjerskih zajednica (NN 83/02, 73/13) daje namjenske potpore za izgradnju i obnovu objekata vjerskih zajednica.

Kako bi se omogućilo ostvarivanje vjerskih prava i sloboda od najranije dobi, u okviru redovitog programa dječjih gradskih vrtića provode se programi multikulturalnosti koji uvažavaju posebnosti različitih kultura i vjeroispovijesti. U 15 dječjih vrtića Grada Zagreba provodi se program Odgoj u vjeri. U prostorima Mešihata islamske zajednice provodi se program za djecu roditelja islamske vjeroispovijesti. Grad sufinancira redoviti cjelodnevni program predškolskog odgoja i obrazovanja u 15 dječjih vrtića čiji su osnivači vjerske zajednice – 12 katoličkih, dva židovska i jedan evangelički te četiri vjerske osnovne škole i dvije vjerske srednje škole s pravom javnosti.

Sukladno Zakonu o pravnom položaju vjerskih zajednica, iz gradskoga se proračuna daju namjenske potpore, osobito za gradnju i obnovu objekata vjerskih zajednica. Također, na temelju Ugovora Svete Stolicy i Republike Hrvatske u cijelosti se financira (osim plaća zaposlenika i naknada za prijevoz, za rad na terenu i odvojeni život) rad dviju vjerskih srednjih škola s pravom javnosti.

2.2.6. Poticanje razvoja civilnoga društva i ostvarivanje slobode udruživanja

Civilno društvo u Gradu Zagrebu, glavnomu gradu RH, u posljednjih je 15 godina postalo značajan akter i podupiratelj uvođenja pozitivnih društvenih promjena i vrijednosti.

U Registar udruga Republike Hrvatske je početkom 2022. bilo upisano 13.136 udruga sa sjedištem u Gradu Zagrebu te 178 zaklada upisane u Registar zaklada.

Grad je prepoznao organizacije civilnog društva, ponajviše udruge, kao važne aktere u razvoju gradskih politika, koje najjasnije mogu izraziti potrebe, zahtjeve i očekivanja društvene grupe čije interese zastupaju. Suradnjom s udrugama utječe se na sustavno jačanje javne svijesti o problemima i pravima pojedinih skupina građana te ostvarenje njihovih specifičnih potreba u lokalnoj zajednici. Kako bi rad udruga bio kvalitetniji i na korist građanima, Grad Zagreb daje financijske potpore programima i projektima udruga te aktivnostima udruga od interesa za Grad Zagreb. Pored toga, udrugama se daju na korištenje prostori za rad kako bi se i na taj način dodatno doprinijelo njihovom djelovanju.

Financiranje udruga i drugih organizacija civilnog društva iz gradskog proračuna je u potpunosti ujednačeno jednim gradskim propisom, Pravilnikom o financiranju udruga iz proračuna Grada Zagreba (SGGZ 19/19, 18/21, 6/22, 40/22) koji utvrđuje iste uvjete za dodjelu, način dodjele i korištenja sredstava, bez obzira o kojem se području radi. Kontinuiranom koordinacijom upravnih tijela u pogledu suradnje s udrugama postigla se ujednačenost postupanja u planiranju i financiranju, kontroli trošenja dodijeljenih sredstava i izvješćivanja o utrošenim sredstvima. Prijavljivanje na javni natječaj i obrada prijava su u potpunosti digitalizirani, čime su ujednačeni postupci u procedurama financiranja te su istovremeno postupci financiranja i izvješćivanja postali transparentniji. U 2023. je raspisano 16 javnih natječaja u nadležnosti 5 gradskih ureda.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedostatan sudjelovanje građana i organizacija civilnog društva u savjetovanjima sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja gradskih odluka i strateških dokumenata ▪ nedostatak proračunskih sredstava za partnerstvo s civilnim društvom radi provođenja projekata od zajedničkog interesa iz područja promicanja ljudskih prava ▪ nepostojanje jedinstvene javne gradske baze podataka o davanju financijskih potpora udrugama	▪ razvijati mehanizme za poticanje sudjelovanja građana i organizacija civilnog društva u savjetovanjima sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja gradskih odluka i strateških dokumenata ▪ uspostaviti jedinstvene javne gradske baze podataka o davanju financijskih potpora udrugama koja će biti kontinuirano ažurirana ▪ razvijati mehanizme poticanja organizacija civilnog društva na korištenje sredstava iz EU fondova

2.2.7. Mladi u Gradu Zagrebu

Prema Popisu stanovništva iz 2021., u Gradu Zagrebu koji broji najviše osnovnih i srednjih škola u Republici Hrvatskoj i najveći je sveučilišni grad, bilo je 123.243 mladih u dobi između 15 i 29 godina. Stoga se može reći da je Grad Zagreb mjesto susreta mladih u kojem heterogenost ove skupine dolazi do svojeg punog izražaja. Vizija razvoja položaja mladih u Gradu Zagrebu sadržana je u dokumentu „Program za mlade Grada Zagreba“ koji deklarira načela, vrijednosti i ciljeva kojima se želi poboljšati kvaliteta života mladih te standarde provedbe gradske politike za mlade. Program za mlade Grada Zagreba od 2022. do 2025. je strateški dokument kojim Grad Zagreb odgovara na potrebe mladih u Zagrebu i planira daljnju kontinuiranu konstruktivnu komunikaciju o potrebama mladih u predviđenom razdoblju provedbe.

Za potrebe Programa za mlade Grada Zagreba od 2022. do 2025. (SGGZ 16/2022) je u rujnu 2019. provedeno empirijsko istraživanje o razini informiranosti osoba u dobi između 15 i 30 godina starosti, o institucijama i ustanovama te programima, mjerama i politikama za mlade u Gradu Zagrebu. Rezultati istraživanja su pokazali da su ispitanici relativno neinformirani pa 11% ispitanih ne zna za postojanje Gradske skupštine Grada Zagreba, odnosno 58% ispitanih ne poznaje njezinu ulogu, 26% ispitanih ne zna za postojanje Vijeća gradskih četvrti, odnosno 69% ispitanih ne poznaje njihovu ulogu, 23% ispitanih ne zna za postojanje Vijeća mjesnih odbora, odnosno 65% ispitanih ne poznaje njihovu ulogu. Za postojanje Savjeta mladih Grada Zagreba ne zna 46% ispitanih, trećina ispitanih (33%) zna samo da Savjet postoji, dok je tek petina ispitanih (21%) djelomično ili u potpunosti upoznata s njegovom ulogom. Razina upućenosti u rad Centra za mlade Grada Zagreba također je relativno niska. Tek je 16% ispitanih izjavilo kako je upoznato s radom Centra za mlade Grada Zagreba.

Kada je riječ o unaprjeđenju kvalitete života mladih u Gradu Zagrebu, većina ispitanika se slaže kako je potrebno riješiti određena pitanja, a među njima prednjači potreba za pružanjem pomoći u rješavanju stambeno-financijskih uvjeta te veća mogućnost zapošljavanja.

Visoka stopa nezaposlenosti mladih u Gradu Zagrebu, visoka stopa privremeno zaposlenih (sezonski poslovi, privremeni poslovi preko ugovora o djelu, ugovora o radu na određeno vrijeme i sl.) te nepovoljna stambena politika za mlade, dovodi do otežanog osamostaljivanja mladih. Prema podacima Eurostata, prosječna dob osamostaljivanja hrvatskih građana najviša je u EU, za 2019. je iznosila 31,8 godina. Podsjetimo, u Hrvatskoj se mlade osobe smatraju one koje su u dobi od 15 do 30 godina.

Pored navedenih ključnih problema detektirani su i ostali, npr. niska razina pripremljenosti mladih za aktivno i odgovorno sudjelovanje u demokratskom društvu, visoka neinformiranost mladih o načinima volontiranja i volonterskim aktivnostima u Gradu Zagrebu, slaba posjećenost gradskih kulturnih ustanova, nedovoljna infrastruktura za bavljenje tjelesnim aktivnostima i dr.

U ožujku 2022. u organizaciji Mreže mladih Hrvatske u Zagrebu održana je Nacionalna konferencija mladih osoba pod nazivom „Dijalog EU s mladima“ na kojoj je naglašena važnost participacije mladih u donošenje odluka.

Želi li se pružiti potpora mladima da postanu aktivni i odgovorni građani i građanke ovog društva, potrebno je doprinijeti unaprjeđenju kvalitete života mladih, osigurati da svi mladi imaju jednak pristup formalnim i neformalnim obrazovnim prilikama, unaprijediti područje zapošljavanja, zdravstvene i socijalne zaštite mladih, uvjete za provedbu kvalitetnog slobodnog vremena mladih te poticati mlade da aktivno sudjeluju u društvu.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nezaposlenost mladih i nedostatak životne perspektive ▪ nizak životni standard ▪ nedovoljno obrazovanje mladih i nedovoljna ponuda svima dostupnih edukacijskih sadržaja ▪ nedostatak interesa za društvena zbivanja i nedovoljna uključenost mladih u društveno- politički život ▪ rizično ponašanje mladih ▪ nedostatak adekvatnog prostora koji bi objedinio sve usluge potrebne mladima te omogućio sudjelovanje i obrazovanje svih neovisno o financijskim mogućnostima ▪ nedovoljna pristupačnost i atraktivnost postojećih sportsko-rekreacijskih sadržaja mladima	▪ osigurati poticaje za sustavno i djelotvorno zapošljavanje mladih nakon završenog školovanja te osigurati pomoć u traženju posla ▪ poticati suradnju s privatnim sektorom radi lakše integracije mladih u svijet rada ▪ unaprijediti servise za povremeno zapošljavanje mladih tijekom školovanja ▪ izraditi gradske strategije za podizanje kvalitete života mladih ▪ osigurati kvalitetno obrazovanje sukladno zahtjevima tržišta i potrebama hrvatskog društva ▪ podržavati Gradsku upravu u radu udruga mladih, udruga za mlade i usluga za mlade ▪ osigurati sudjelovanje mladih u procesu odlučivanja na svim razinama; osigurati učestalije i kvalitetnije komunikacije vlasti s mladima ▪ osnovati centre / klinike za reproduktivno zdravlje mladih te (ne)formalnih grupa za vršnjačku pomoć ▪ informirati mlade o njihovim mogućnostima / dostupnim događanjima / manifestacijama ▪ podržati programe i projekte organizacija civilnog društva koji se odnose na prevenciju neprihvatljivog ponašanja djece i mladih

2.2.8. Branitelji u Gradu Zagrebu

Skrb za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji dio je sustava socijalne politike Republike Hrvatske. U okviru vrsta socijalne skrbi propisanih Odlukom o socijalnoj skrbi (SGGZ br. 22/22, 29/22), provode se mjere socijalne skrbi koje odgovaraju dosad uočenim potrebama hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji.

Mjerama i programima skrbi za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji Sektora za branitelje Gradskog ureda za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom žele se zaštititi i pružiti neposredna, brza i učinkovita pomoć najugroženijim hrvatskim braniteljima i članovima njihovih obitelji radi poboljšavanja njihovih osnovnih životnih uvjeta te pravovremena informiranost o mjerama i vrstama pomoći Grada Zagreba. Navedenim se želi osigurati unaprjeđenje i poboljšanje u rješavanju svih pitanja vezanih za sveobuhvatnu skrb za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji koji imaju prebivalište na području Grada Zagreba.

Ciljevi Sektora za branitelje su: dostupne socijalne usluge za hrvatske branitelje i članove njihovih obitelji na području Grada Zagreba, prevencija zdravlja hrvatskih branitelja i HRVI-a, smanjivanje nezaposlenosti u Gradu Zagrebu i jačanje lokalne strategije zapošljavanja te jačanje civilnog sektora i partnerskih odnosa na postizanju zajedničkih ciljeva.

U Gradu Zagrebu je zbog društvene važnosti i odgovornosti za poslova što se odnose na ostvarivanje prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji te kako bi se poboljšala skrb za njih, odnosno kako bi se ispunile obveze Grada Zagreba u okviru njegova samoupravnog djelokruga, u kolovozu 2013. je ustrojen Gradski ured za branitelje koji od siječnja 2022. djeluje unutar Gradskog ureda za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom kao Sektor za branitelje.

Sukladno važećim zakonskim propisima, u Sektoru za branitelje Gradskog ureda za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom obavljaju se poslovi vezani uz ostvarivanje prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, boraca II. svjetskog rata, civilnih invalida rata te članova njihovih obitelji te djelatnosti vezane uz sveobuhvatnu skrb i poboljšanje kvalitete života članova navedenih kategorija.

Kako je Zakonom o sustavu državne uprave (NN 66/19) propisano da se poslovi neposredne provedbe zakona u prvom stupnju mogu povjeriti jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, u okviru nadležnosti Sektora za branitelje obavljaju se poslovi vezani uz ostvarivanje prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, stradalih pirotehničara i članova obitelji smrtno stradalih pirotehničara na temelju Zakona o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji (NN 121/17, 98/19, 84/21) i poslovi rješavanja u vezi sa zaštitom prava vojnih, mirnodopskih vojnih i civilnih invalida rata, sudionika rata i članova njihovih obitelji na temelju Zakona o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata (NN 33/92, 57/92, 77/92, 27/93, 58/93, 02/94, 76/94, 108/95, 108/96, 82/01, 103/03, 148/13, 98/19) i civilnih stradalnika iz Domovinskog rata na temelju Zakona o civilnim stradalnicima iz Domovinskog rata (NN 84/21) te poslovi rješavanja o statusima i pravima osoba koje nemaju prebivalište na području RH.

Prema podacima iz polugodišnjeg izvješća za 2022., gotovo 9.000 korisnika ostvaruje prava sukladno važećim propisima u Gradu Zagrebu.

Radi poboljšanja kvalitete života braniteljske populacije osigurana je kontinuirana provedba prijeko potrebnih programa, mjera i aktivnosti koje uključuju provođenje mjera zdravstvenog nadstandarda ostvarivanjem medicinske rehabilitacije hrvatskih ratnih vojnih invalida i članova obitelji smrtno stradaloga, zatočenog i nestalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata, sukladno Odluci o uvjetima i načinu ostvarivanja bolničkog liječenja medicinskom rehabilitacijom hrvatskih ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (SGGZ br. 2/15) s ciljem postizanja i očuvanja što boljeg zdravlja branitelja. Na medicinsku rehabilitaciju upućeno je 188 korisnika, od čega su 155 hrvatski ratni vojni invalidi i 33 su člana obitelji smrtno stradaloga, zatočenog i nestalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata. Organiziraju se preventivni sistematski pregledi hrvatskih branitelja i članova obitelji smrtno stradaloga, zatočenog i nestalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata radi prevencije i brže dostupnosti zdravstvenih usluga u suradnji sa zdravstvenim ustanovama u Gradu Zagrebu, a kako bi se izravno utjecalo na smanjenje smrtnosti hrvatskih branitelja. U dvije godine su osigurana sredstva za sistematske preglede 800 korisnika. Redovno se radi na njihovom ostvarivanju prava na stambeno zbrinjavanje, poslovima vezanim uz dodjelu građevinskog zemljišta te oslobađanja od plaćanja komunalne infrastrukture za korisnike koje su propisane Zakonom.

Na temelju Odluke o novčanoj pomoći hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata za Uskrs i Božić (SGGZ br. 4/19), isplaćuje se novčana pomoć hrvatskim braniteljima slabijeg socijalno-ekonomskog statusa. U 2021. i 2022. novčana pomoć u povodu Uskrsa i Božića je osigurana za 1.629 hrvatskih

branitelja koji su korisnici novčane naknade za nezaposlene hrvatske branitelje ili su korisnici zajamčene minimalne naknade.

S obzirom na dugogodišnji negativan trend broja nezaposlenih građana u Gradu Zagrebu organiziraju se Javne radne aktivnosti za nezaposlene hrvatske branitelje i nezaposlene građane Grada Zagreba, sukladno Odluci o sudjelovanju nezaposlenih hrvatskih branitelja i nezaposlenih građana Grada Zagreba (SGGZ br. 4/07, 22/09, 25/13) koji javnim radnim aktivnostima stječu pravo na mogućnost stručnog osposobljavanja, odnosno prekvalifikacije kako bi se lakše zaposlili i postali konkurentni na tržištu rada ili mogu odabrati mogućnost upućivanja na medicinsku rehabilitaciju u trajanju deset dana. Održano je 6 ciklusa ekoloških aktivnosti u Parku Maksimir (svaki u trajanju od 5 dana po 8 sati), nakon čega su sudionici upućeni na upise u odabrane obrazovne programe na učilišta za obrazovanje odraslih. Ukupno su 82 sudionika uspješno završila odabrane programe, a u rujnu ove godine započelo se s novim ciklusom javnih radnih aktivnosti. Održana su još dva ciklusa ekoloških aktivnosti, nakon čega je 15 sudionika upisalo odabrane obrazovne programe u ugovornim učilištima. Nastava je u tijeku, a predviđeno je da će programom biti obuhvaćeno 68 nezaposlenih hrvatskih branitelja i drugih nezaposlenih građana Grada Zagreba.

Nadalje, u području skrbi za branitelje, a na temelju Odluke o socijalnoj skrbi Grada Zagreba radi podizanja kvalitete života djece hrvatskih branitelja provodi se organizirano ljetovanje za djecu hrvatskih branitelja lošijeg imovinskog statusa pa je tako ove godine ljetovanje osigurano za 50-ero djece osnovnoškolskog uzrasta iz obitelji hrvatskih branitelja lošijeg materijalnog statusa. Kroz dvije godine za djecu hrvatskih branitelja osigurano je 1.000 prigodnih poklon-paketa za blagdane Uskrsa i sv. Nikole. Za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji koji se nalaze u iznimno teškoj socijalno-ekonomskoj situaciji osigurava se pomoć u obiteljskim paketima hrane pa je kroz ovo razdoblje prosječno mjesečno osigurano 469 obiteljskih paketa hrane. Hrvatski branitelji koji su korisnici novčane naknade za nezaposlene hrvatske branitelje ostvaruju pravo na prehranu u pučkoj kuhinji. Pravo na besplatnu godišnju kartu ZET-a imaju članovi obitelji smrtno stradaloga, zatočenog ili nestaloga hrvatskog branitelja te je u 2021. zabilježeno 689 prosječnih mjesečnih korisnika. Također, sukladno Odluci o socijalnoj skrbi obavljaju se poslovi vezani uz priznavanje prava na naknadu za troškove stanovanja korisnicima prava na novčanu naknadu za nezaposlene hrvatske branitelje iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji.

U Sektoru za branitelje odrađuju se i poslovi vezani za posmrtnu skrb za hrvatske branitelje, odnosno za ostvarivanje prava na pogrebne troškove i počasti umrlih hrvatskih branitelja, identifikacije posmrtnih ostataka poginulih hrvatskih branitelja i civilnih stradalnika rata, ostvarivanje pogrebne skrbi ekshumiranih i identificiranih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, umrlih hrvatskih ratnih vojnih invalida i umrlih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, pomoći obiteljima u vezi s identifikacijom posmrtnih ostataka ekshumiranih i identificiranih osoba iz Domovinskog rata te poslovi vezani uz grobna mjesta, sukladno Zakonu o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji. U razdoblju 2021. i 2022. Sektor raspolaže s podacima za 1.360 umrlih hrvatskih branitelja s prebivalištem u Zagrebu, a održano je 13 identifikacija posmrtnih ostataka poginulih hrvatskih branitelja i civilnih stradalnika rata na Zavodu za sudsku medicinu i kriminalistiku u Zagrebu kojima nazoče djelatnici Sektora za branitelje.

Financiranjem programa i projekata udruga iz Domovinskog rata, II. svjetskog rata i civilnih invalida rata na području Grada Zagreba želi se podići kvaliteta življenja hrvatskih branitelja te zaštititi interesi i podići razina skrbi svih navedenih kategorija korisnika, promicati vrijednosti Domovinskog rata te očuvati dignitet Domovinskog i II. svjetskog rata. Prema podacima u 2021., putem Javnog natječaja za financiranje programa i projekata udruga iz Proračuna Grada Zagreba financirano je 37 udruga kroz 51 program ili projekt u iznosu od 178.445,82 eura, a putem Javnog poziva za podnošenje prijava za

dodjelu jednokratnih financijskih potpora udrugama za 2021. je isplaćeno 29 jednokratnih financijskih potpora u iznosu od 60.781,04 eura, dok su u 2022. putem Javnog natječaja sklopljena 54 ugovora s 40 udruga u iznosu od 235.582,98 eura. U okviru suradnje s udrugama civilnog društva nastoji se osigurati pružanje izvaninstitucionalnih oblika skrbi te pružiti stručna pomoć oko realizacije programa i projekata, podržati partnerske projekte te zajednički sudjelovati u obilježavanju važnijih obljetnica, državnih praznika i blagdana.

Hrvatski branitelji i članovi njihovih obitelji mogu dobiti pomoć u Savjetovalištu za hrvatske branitelje i članove njihovih obitelji savjetima oko ostvarivanja statusnih prava prema zakonskim nadležnostima, a koji se odnose na braniteljsku populaciju, stradalnike II. svjetskog rata, civilne stradalnike i stradale pirotehničare. Pomoć je kroz 108 termina osigurana za 200 hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji. Financira se i rad Savjetovališta za supruge i djecu hrvatskih branitelja liječenih od PTSP-a koji mogu dobiti stručnu psihološku, socijalnu i drugu pomoć. Savjetovalište je organizirano u individualna i grupna savjetovanja te je u 103 termina osiguralo stručnu pomoć za 297 članova obitelji hrvatskih branitelja liječenih od PTSP-a.

U nadležnosti Grada Zagreba je i Ustanova za sveobuhvatnu skrb o pripadnicima 1. gardijske brigade „Tigrovi“ i Jedinice za posebne namjene MUP-a RH Rakitje koja je osnovana 2016. radi pružanja pomoći u prevladavanju poteškoća hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji, osiguranja privremenog smještaja hrvatskih branitelja za potrebe liječenja, učenja ili ostvarivanja prava te u slučaju nemogućnosti stambenog zbrinjavanja u iznimno teškim socijalnim uvjetima, organiziranog druženja, raznih sportskih i kulturnih događanja. Osigurano je 3.192 noćenja za 137 hrvatskih branitelja koji su se našli u iznimno teškim socijalno-zdravstvenim prilikama. U Ustanovi su organizirane likovna, kuharska, vrtlarska, pčelarska, fotografska, ronilačka, maketarska, biljarska, zidarska, keramičarska i šahovska radionica te aktivnosti koje su vezane uz streličarstvo, biciklizam, planinarenje, nogomet, boćanje, belot te uz projekt „Tigar“, likovnu koloniju „Tigrovi za Vukovar“ i edukaciju djece o Domovinskom ratu.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedovoljna zaposlenost hrvatskih branitelja ▪ nepostojanje smještajnih kapaciteta za starije i bolesne veterane Grada Zagreba ▪ nedovoljan broj posebnih programa za zadovoljavanje specifičnih potreba hrvatskih branitelja i ratnih vojnih invalida ▪ veliki pobol i smrtnost braniteljske populacije ▪ neadekvatno riješeno i/ili neriješeno stambeno pitanje HRVI-a, hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji	▪ provoditi javne radne aktivnosti i poticati zapošljavanje branitelja ▪ uključiti što veći broj obrazovnih ustanova u doškolovanje, prekvalifikaciju u stručno usavršavanje branitelja ▪ poticati samozapošljavanje i osigurati pomoć poduzetnicima – početnicima iz braniteljske populacije ▪ poticati društveno poduzetništvo braniteljske populacije ▪ jačati suradnju s civilnim društvom, posebice s udrugama proizašlim iz Domovinskog rata i njihovih obitelji, boraca II. svjetskog rata i civilnih invalida rata ▪ razvijati savjetovanje braniteljske populacije kroz posebne i prilagođene programe ▪ inicirati osnivanje Vojnog Muzeja Domovinskog rata ▪ osigurati prioritetan prijem hrvatskih branitelja na specijalističke preglede i bolničko liječenje i razvijati preventivne mjere za potrebe ove populacije ▪ pružiti pomoć u rješavanju stambene problematike HRVI-a, hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji povećanjem broja stambenih jedinica i gradskih građevinskih zemljišta

3. GOSPODARSTVO

3.1. GOSPODARSKA KRETANJA

3.1.1. Opća gospodarska kretanja u hrvatskom i europskom gospodarstvu

U razdoblju od 2015. do početka 2020., bruto domaći proizvod Hrvatske je bilježio kontinuirani rast. Prosječna stopa rasta realnog BDP-a u razdoblju 2015. – 2019. je iznosila 2,9%, ponajprije zbog oporavka domaće potražnje, posebno osobne potrošnje i investicija, čemu su pridonijeli pozitivni trendovi u kretanju zaposlenosti i netoplaća, ali i oporavak kreditne aktivnosti te bolje korištenje sredstava europskih fondova pa je Hrvatska u 2019. napokon ostvarila razinu realnog BDP-a iznad one iz 2008. Nastavak rasta gospodarske aktivnosti očekivao se i u 2020., no zbog okolnosti povezanih sa širenjem pandemije Covid-19 i mjerama zatvaranja dijela gospodarstva, u 2020. dolazi do pada BDP-a 8,6% na godišnjoj razini⁴². S obzirom da kriza uzrokovana koronavirusom ne pogađa sve sektore i djelatnosti jednako, pad hrvatskog gospodarstva u 2020. je nešto veći nego što je u većini drugih članica EU, izuzevši mediteranske zemlje u kojima su, kao i u Hrvatskoj, turizam i uslužne djelatnosti od izuzetne važnosti za ukupnu gospodarsku aktivnost. Tu činjenicu potkrepljuje podatak da je turistička sezona 2020. u Hrvatskoj bila na 50% rekordne 2019.

Uz posljedice epidemije COVID 19, Hrvatska je istodobno morala rješavati posljedice snažnih potresa koji su 22. ožujka 2020. pogodili Grad Zagreb, Krapinsko-zagorsku županiju i Zagrebačku županiju, a 29. prosinca Sisačko -moslavačku županiju te su prouzročili golemu socioekonomsku i infrastrukturnu štetu.

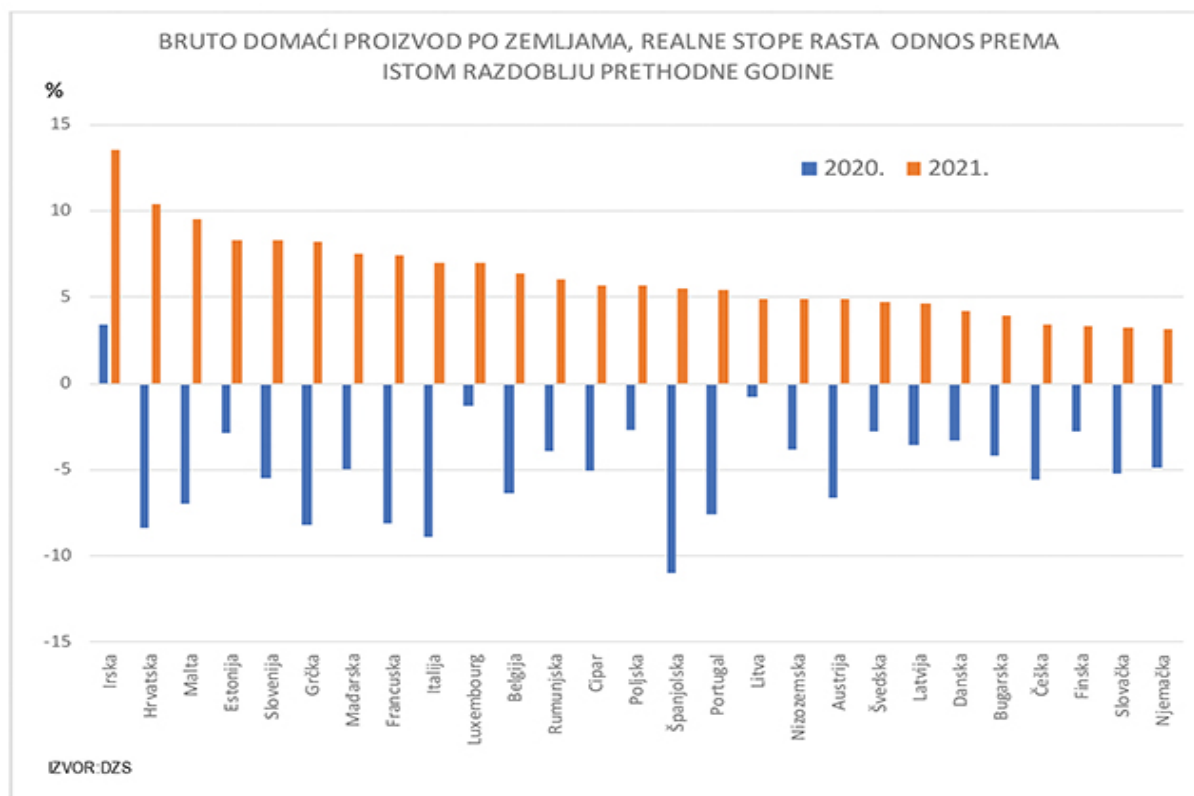
U 2021. u odnosu na 2020., Hrvatska bilježi rast BDP-a od 13,1%. Rast BDP-a imale su sve zemlje članice EU-a i zemlje europodručja, s time da Hrvatska bilježi drugi najviši u EU. Snažan porast BDP-a omogućile su sve sastavnice BDP-a od rasta osobne i državne potrošnje do rasta investicija i izvoza. Realna gospodarska aktivnost u 2021. uspjela je nadmašiti razinu iz 2019.⁴³ BDP u 2022. u tekućim cijenama je iznosio 66.943 mil. eura te je u odnosu na 2021. godišnja realna stopa rasta promjene 6,2%.⁴⁴

⁴²Izvor: DZS, BDP i nacionalni računi - DRUGI MEDIJI OBJAVLJIVANJA, Tablica BRUTO DOMAĆI PROIZVOD OD 1995. DO 2021., godišnji obračun (ESA 2010), br. 12.1.2.1., <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/bdp-i-nacionalni-racuni/>

⁴³ Izvor: European Economic Forecast, Spring 2022.

⁴⁴ IZVOR: HNB, Glavni makroekonomski indikatori, <https://www.hnb.hr/statistika/glavni-makroekonomski-indikatori>

Graf 1. Bruto domaći proizvod po zemljama, realne stope rasta, odnos prema istom razdoblju prethodne godine

Izvor: DZS

U 2022. je bio snažan rast cijena energenata i sirovina te je došlo do dodatnog narušavanja globalnih lanaca opskrbe zbog ruske invazije na Ukrajinu, no zasad nisu ozbiljnije naštetili izgledima za rast hrvatskoga gospodarstva. Tako se rast domaće gospodarske aktivnosti u prvom tromjesečju 2022. ubrzao na 2,7% u odnosu na prethodno tromjesečje, a prema dostupnim visokofrekventnim pokazateljima sličan intenzitet rasta očekuje se i u drugom tromjesečju. Uz povoljna očekivanja od glavne turističke sezone, realni BDP na razini cijele 2022. mogao bi se povećati za 5,5%. Nepovoljne globalne okolnosti mogle bi se više odraziti na domaće gospodarstvo u 2023., kada se očekuje usporavanje rasta realne aktivnosti na 2,5%.⁴⁵

3.1.2. Osnovni gospodarski pokazatelji i struktura gospodarstva Grada Zagreba

Grad Zagreb najjače je gospodarsko središte Republike Hrvatske sa snažnim sektorom gospodarstva, financijskim kapacitetima i razvijenom poduzetničkom infrastrukturuom. Svi usporedni pokazatelji s drugim županijama i gradovima potvrđuju da Grad Zagreb prednjači po većini gospodarskih pokazatelja. Osnovne značajke gospodarskog stanja u Gradu Zagrebu, prema zadnjim raspoloživim službenim podacima, ukazuju na njegov dominantan položaj i visoku koncentraciju ukupnih gospodarskih aktivnosti:

- Grad Zagreb stvara trećinu ukupnog hrvatskog BDP-a
- u njemu živi gotovo svaki peti stanovnik Hrvatske
- svaka četvrta osoba od ukupnog broja zaposlenih u Hrvatskoj radi u Zagrebu
- BDP per capita viši je za tri četvrtine od hrvatskog prosjeka

⁴⁵ Izvor: HNB, <https://www.hnb.hr/-/savjet-hnb-a-realni-bdp-ce-u-2022-porasti-za-5-5-posto>

- prosječna isplaćena plaća je gotovo za šestinu veća od hrvatskog prosjeka
- u Gradu Zagrebu koncentrirano je čak nešto više od trećine svih poduzetnika koji posluju u Hrvatskoj.

Tablica 9. Bruto domaći proizvod za Grad Zagreb od 2011. do 2020.

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
BDP, mil. euro	15 378	15 213	15 056	15 141	15 568	16 047	16 874	17 803	18 911	17 656
BDP po stanovniku, euro	19 447	19 184	18 926	18 964	19 443	19 997	20 994	22 113	23 411	21 824

Izvor: GUGEOSP, Bruto domaći proizvod za Grad Zagreb i Republiku Hrvatsku u 2020., Priopćenje od 28. ožujka 2023., obrada Razvojna agencija Zagreb

BDP Grada Zagreba u 2020. je iznosio 17,7 milijardi eura (u tekućim cijenama), što je pad od 6,7% u odnosu na 2019. kada je iznosio 18,9 milijardi eura (u tekućim cijenama). U 2020. je Grad Zagreb imao najveći BDP po stanovniku u Republici Hrvatskoj, a iznosio je 21.824 eura, što je 75,1% iznad državnog prosjeka. BDP po stanovniku izražen prema standardu kupovne moći u Republici Hrvatskoj za 2020. je iznosio 65,1% prosjeka 27 zemalja članica EU-a, a Grad Zagreb je jedina županija u Republici Hrvatskoj koja je u 2020. ostvarila BDP po stanovniku prema standardu kupovne moći iznad prosjeka EU-27, i to u postotku od 13,9%.⁴⁶

O sektorskoj strukturi gospodarstva najbolje govore podatci o strukturi bruto dodane vrijednosti koja se relativno sporo mijenja, premda se u Hrvatskoj posljednjih 20 godina najveće promjene odvijaju u smjeru smanjenja udjela primarnog i sekundarnog sektora, a rasta sektora usluga.

Tablica 10. Struktura bruto dodane vrijednosti za Grad Zagreb i Republiku Hrvatsku prema područjima djelatnosti NKD-2007. u 2020.

Područje djelatnosti prema NKD-u 2007.	Grad Zagreb		Republika Hrvatska		Udio BDV Grada Zagreba u RH (%)
	BDV, mil, eura	struktura (%)	BDV, mil. HRK	struktura (%)	
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	34	0,2	1.556	3,7	2,2
B,C,D,E Prerađivačka industrija, rudarstvo i vađenje te ostale industrije od toga:	1.963	13,3	7.912	18,8	24,8
C Prerađivačka industrija	1.378	9,3	6.087	14,4	22,6
F Građevinarstvo	474	3,2	2.537	6,0	18,7
G,H,I Trgovina na veliko i na malo; prijevoz i skladištenje; smještaj, priprema i usluživanje hrane	3.237	21,9	8.386	19,9	38,6
J Informacije i komunikacije	1.767	12,0	2.529	60	69,9

⁴⁶ Izvor: Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje, Bruto domaći proizvod za Grad Zagreb i Republiku Hrvatsku u 2019., Priopćenje od 28. ožujka 2023.

K Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	1.370	9,3	2.176	5,2	62,9
L Poslovanje nekretninama	828	5,6	4.158	9,9	19,9
M,N Stručne, znanstvene, tehničke, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1.725	11,7	3.193	7,6	54,0
O,P,Q Javna uprava i obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	2.750	18,6	8.240	19,5	33,4
R,S,T,U Ostale uslužne djelatnosti	619	4,2	1.510	3,6	41,0
Ukupno BDV	14.767	100,0	42.196	100,0	35,0

Izvor: DZS; Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje, Bruto domaći proizvod za Grad Zagreb i Republiku Hrvatsku u 2020., Priopćenje od 28. ožujka 2023., obrada; Razvojna agencija Zagreb

Prema podacima iz 2020., u strukturi stvaranja bruto dodane vrijednosti (BDV) u Gradu Zagrebu na prvom su mjestu – trgovina na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, smještaj te priprema i usluživanje hrane s udjelom od 21,9%, a potom slijedi – javna uprava i obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi s udjelom od 18,6%, prerađivačka industrija, rudarstvo i vađenje te ostale industrije s udjelom 13,3% te ostale djelatnosti. U strukturi BDV-a gospodarskih djelatnosti na razini Hrvatske, Grad Zagreb ima izrazito visoki udjel u djelatnostima – informacije i komunikacije (69,9%), financijski sektor (62,9%), stručne, znanstvene, tehničke, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (54,0%), dok je najmanji udio u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu (2,2%). Evidentan je nastavak trenda ranije započetih strukturnih promjena u gospodarstvu Grada Zagreba u smjeru opadanja udjela industrije i građevinarstva, posebno od krize 2008. i porasta udjela trgovine, financijskih djelatnosti, informacija i komunikacija, nekretninskog poslovanja, stručnih, znanstvenih i drugih uslužnih djelatnosti.

Prednost Grada Zagreba razvoju se, između ostalog, ogleda u visokom udjelu visokoobrazovanih u ukupnom stanovništvu, posebice što su djelatnosti koje su utemeljene na znanju ključne za razvoj gospodarstva. U Gradu Zagrebu je 31. prosinca 2021. bilo aktivno 9.739 pravnih osoba čija djelatnost je utemeljena na znanju⁴⁷ (stručne, znanstvene, i tehničke djelatnosti), što je u odnosu na 2016., a kada je taj broj iznosio 8.599, porast za 1.140. Važnost Grada Zagreba kao znanstveno-tehnološkog središta također oslikava podatak da je gotovo polovina zahtjeva (46%) za zaštitu patenata Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo u 2019. prijavljena na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Također, sa zagrebačkog područja je oko polovina priznatih patenata na području RH.

Od izuzetne važnosti za gospodarstvo, jer potiču ulaganja u istraživanje i razvoj te su preduvjet za digitalnu transformaciju gospodarstva, je djelatnost informacije i komunikacije (IKT sektor) koja na području Grada Zagreba bilježi stalni rasta, posebice potaknuta recentnim uvjetima COVID-19 epidemije gdje se pokazala kao akcelerator u primjeni digitalnih rješenja i u privatnom i u javnom sektoru. Hrvatska IT industrija (bez djelatnosti telekom operatora) 2020. je ostvarila prihod od 3,7 milijardi eura uz godišnji rast od 3,3% i najbrži je rastući sektor. Domaća IT industrija izrazito je koncentrirana u Gradu Zagrebu koji predstavlja 78% ukupnog sektora, dok je u ostatku Hrvatske 22%. U Zagrebu se ostvaruje 2,9 milijardi eura prometa, što je gotovo četiri puta više od zbroja prihoda svih ostalih županija. IT sektor je u 2020. zapošljavao 35.000 djelatnika, s godišnjim rastom od 3,5%, a opet prednjači Zagreb s 20.810 zaposlenih, odnosno 63% od ukupnog broja zaposlenih u branši.⁴⁸

Kulturne i kreativne industrije u koje, među ostalim, spadaju filmska industrija, umjetnost, dizajn, arhitektura i elektronički mediji, također su jedan od najbrže rastućih sektora u Gradu Zagrebu. U

⁴⁷ Izvor: Priopćenje DZS, Broj i struktura poslovnih subjekata po županijama, stanje 31. prosinca 2021., broj: 11.1.2/2. od 10. veljače 2022.

⁴⁸ Izvor: HGK Analiza hrvatske IT industrije, Zagreb, prosinac 2021.

usporedbi s ostatkom gospodarstva pokazale su se otpornim na recesiju. Međutim, iako izuzetno jaka, kulturna industrija koja ostvaruje visoku dodanu vrijednost te ima visoki potencijal izvoza i privlači sve više ulaganja, u uvjetima COVID-19 epidemije bila je teško pogođena.

Učinci COVID-19 epidemije i potresa na gospodarstvo Grada Zagreba.

Epidemija bolesti COVID-19, ozbiljna javnozdravstvena kriza uzrokovala je snažan udar na gospodarstvo. Najpogođenija područja odnosila su se na prijevoz, uslužne djelatnosti, trgovinu na malo i turizam. Zbog epidemioloških mjera u Gradu Zagrebu bilježi se pad ukupnog prometa uslužnih djelatnosti za 9,2% u razdoblju od siječnja do rujna 2020. u odnosu na isto razdoblje 2019. U gotovo svim uslužnim djelatnostima ostvaren je pad prometa, a najizraženije u djelatnostima putničkih agencija i turoperatora (67%) i smještaja (57,7%). Podatci o prometu trgovine na malo prema trgovačkim strukama pokazuju da je u prosincu 2020. u odnosu na isti mjesec 2019., ukupan promet od trgovine na malo ostvario pad od 8,2%. Pritom je najveći pad prometa zabilježen u trgovačkim strukama – tekstil, odjevni predmeti, obuća i kožni proizvodi za 33,2% te motorna vozila za 32,6%. Porast prometa ostvarile su trgovine hrane i pića na malo te duhanskih proizvoda za 3,1%, a trgovina na malo preko pošte ili internetom za 3,0%.

IT industrija u 2020. je bila obilježena s dva suprotstavljena trenda zbog koronakrize: negativan utjecaj na poslovanje zbog smanjenja gospodarske aktivnosti te se odgovorilo ubrzavanjem digitalne transformacije vlastitog poslovanja i poslovanja s partnerima, a to je rezultiralo i povećanjem prometa te potražnje za uslugama informacijskog posredništva. Glede kreativnih i kulturnih industrija, od pojedinačnih autora, izvođača, izdavača, kinematografa, kazališta, filmskih producenata do udruga koje okupljaju kreativce i s njima povezane profesionalce u industriji događanja, promocije, marketinga, medija i komunikacija, svi akteri kreativnih i kulturnih industrija u zemlji, tako i u Gradu Zagrebu u kojem je njihova koncentracija najveća, u 2020. su ostali bez glavnih prihoda. Kreativci, osobito oni koji svoj posao uglavnom obavljaju „uživo“ na nastupima, npr. na koncertima ili u kazalištima su ostali bez glavnog prihoda. Pad prihoda od autorskih i srodnih prava iznosio je oko 30%.⁴⁹

Osim posljedica od epidemije COVID-19, Grad Zagreb su istovremeno zadesile goleme infrastrukturne šteta zbog snažnog potresa od 22. ožujka 2020.

Na temelju zahtjeva Republike Hrvatske, Europska komisija predložila je Europskom parlamentu i Vijeću dodjelu bespovratnih sredstava od 683.740.523,22 eura.

U 2020. u kojoj se zbog epidemije bilježi pad gospodarskih aktivnosti, građevinarstvo je jedna od rijetkih djelatnosti koja bilježi rast, a taj je trend, između ostalog, rezultat snažnog utjecaja otklanjanja posljedica potresa. Uloga građevinskog sektora kao potencijalnog pokretača razvoja, s obzirom da na sebe veže i druge industrije i zapošljavanje, od iznimne je važnosti.

3.1.3. Financijski rezultati poslovanja poduzetnika

Poduzetnici Grada Zagreba imaju dominantan udio u ukupnim rezultatima poslovanja poduzetnika Republike Hrvatske.

Tablica 11. Osnovni financijski rezultati poslovanja poduzetnika RH i Grada Zagreba u 2021. g.

Opis	RH			Grad Zagreb			Udio ZG u RH (u %)
	2020.	2021.	Indeks	2020.	2021.	Indeks	
Broj poduzetnika		144.259	-		47.956	-	33,2

⁴⁹ Izvor: HUP; Hrvatsko gospodarstvo u 2020. i očekivanja za 2021. iz perspektive poduzetnika, prosinac 2020.

Broj dobitaša	80.269	94.288	117,5	27.308	31.356	114,8	33,3
Broj gubitaa	51.765	49.971	96,5	16.654	16.600	99,7	33,2
Broj zaposlenih	932.575	964.742	103,4	360.736	370.821	102,8	38,4
Ukupni prihodi	97.282.796	117.558.382	120,8	47.916.536	57.493.139	120,0	48,9
Ukupni rashodi	93.669.830	110.413.072	117,9	45.941.043	53.726.954	116,9	48,7
Dobit prije oporezivanja	6.898.727	9.429.415	136,7	3.544.469	4.804.762	135,6	51,0
Gubitak prije oporezivanja	3.285.761	2.284.104	69,5	1.568.975	1.038.577	66,2	45,5
Porez na dobit	774.449	1.194.641	154,3	400.302	631.686	157,8	52,9
Dobit razdoblja	6.031.849	8.217.887	136,2	3.101.955	4.165.844	134,3	50,7
Gubitak razdoblja	3.193.332	2.267.217	71,0	1.526.764	1.031.345	67,6	45,5
Konsolidirani financijski rezultat (dobit (+) ili gubitak (–) razdoblja)	2.838.517	5.950.670	209,6	1.575.191	3.134.499	199,0	52,7
Izvoz	18.475.261	25.097.178	135,8	7.043.275	9.636.449	136,8	38,4
Uvoz	16.675.674	21.195.896	127,1	9.843.736	12.759.437	129,6	60,2
Trgovinski saldo	1.799.588	3.901.281	216,8	- 2.800.461	- 3.122.987	111,5	-
Bruto investicije samo u novu dugotrajnu imovinu	3.332.942	3.968.548	119,1	1.870.670	2.063.866	110,3	52,0
Prosječna mjesečna netoplaća	794,35	842,79	106,1	918,44	971,66	105,8	115,3

Izvor: Fina, Analiza financijskih rezultata poslovanja poduzetnika Grada Zagreba u 2021. godini

U Gradu Zagrebu u 2021. je sjedište poslovanja imalo 47.956 poduzetnika sa 370.821 zaposlenih. Ostvareno je gotovo 57,5 milijardi eura prihoda (rast od 20%), a ukupni rashodi su bili 53,7 milijardi eura (rast od 16,9%), dobit razdoblja u iznosu od 4,2 milijarde eura (rast od 34,3%), gubitak razdoblja od 1,03 milijarde eura (smanjenje od 32,4%) pa je ukupno ostvareni financijski rezultat (netodobit) poduzetnika Grada Zagreba u 2021. iznosio 3,13 milijardi eura, što je 99% više u odnosu na 2020. (1,56 milijardi eura). Prosječna mjesečna netoplaća zaposlenih kod zagrebačkih poduzetnika je iznosila 971,66 eura, što je 5,8% više od prosječne netoplaće u 2020. i koja je iznosila 918,44 eura te je bila 15,3% više od prosječne plaće zaposlenih kod poduzetnika na razini RH (842,79 euro). Brutoinvesticije u novu dugotrajnu imovinu u 2021. su povećane u odnosu na 2020. za 10,3%. Izvoz je povećan za 36,8%, a uvoz za 29,6% pa je ostvaren trgovinski deficit od 3,12 milijardi eura. U odnosu na 2020. je broj zaposlenih povećan za 2,8%, ukupni prihodi za 20%, ukupni rashodi za 16,9%, dobit razdoblja za 34,3%, a smanjen je gubitak razdoblja za čak 32,4% i ostvarena neto dobit je povećana za 11,2%.⁵⁰

Udio poduzetnika sa sjedištem u Zagrebu u broju i rezultatima poduzetnika na razini RH je sljedeći: 33,2% u broju poduzetnika, 38,4% u broju zaposlenih, 48,9% u ukupnim prihodima hrvatskog gospodarstva, 48,7% u ukupnim rashodima, 52,7% u konsolidiranom financijskom rezultatu (neto dobiti), 38,4% u izvozu i 60,2% u uvozu.

⁵⁰ Izvor: Fina, Osnovni financijski rezultati poduzetnika sa sjedištem u Gradu Zagrebu, 2017. – 2021.

3.1.4. Obrtništvo

Podatci iz službene evidencije nadležnih upravnih tijela pokazuju da je u lipnju 2022. u Gradu Zagrebu 19.680 registriranih obrta, što je udio od 19,7% u ukupnom broju registriranih obrta u Republici Hrvatskoj.⁵¹ U odnosu na lipanj 2021., a u kojoj je broj registriranih obrta bio 18.553, ukupan broj obrta povećao se za 1127, odnosno 6,07%. Na dan 31. 12. 2021. je bilo 19.122 aktivna obrta s ukupno 30.782 zaposlena vlasnika/ortaka i radnika.

Tablica 12. Broj obrtnika (vlasnika/ortaka) i radnika na dan 31. 12. 2021.

GRAD ZAGREB	31.12.2021.		
	OBRTNICI	RADNICI	UKUPNO ZAPOSLENI
ZAPOSLENI	19.359	11.423	30.782

Izvor: Knjiga obrtnika članova HOK-a (baza OR-MINGOR) – vlasnici/ortaci Radnici zaposleni kod obrtnika – HZMO

Tablica 13. Cehovski ustroj u aktivnim obrtima prema oznaci glavne djelatnosti u sjedištu obrta, u Gradu Zagrebu i Republici Hrvatskoj, 31. prosinca 2020. – 31. prosinca 2021.

DJE LATNOST	STANJE NA DAN 31. 12. 2020.				STANJE NA DAN 31. 12. 2021.				GRAD ZAGREB % / REPUBLIKA HRVATSKA %	
	GRAD ZAGREB		REPUBLIKA HRVATSKA		GRAD ZAGREB		REPUBLIKA HRVATSKA		GRAD ZAGREB / REPUBLIKA HRVATSKA	
CEH	BROJ OBRTA	%	BROJ OBRTA	%	BROJ OBRTA	%	BROJ OBRTA	%	31.12. 2020	31.12. 2021
Proizvodno zanatstvo	1.324	7,45	7.938	8,73	1.345	7,03	8.282	8,57	16,68	16,24
Uslužno zanatstvo	10.938	61,55	43.609	47,94	12.381	64,75	48.631	50,33	25,08	25,46
Ugostiteljstvo i turizam	989	5,56	11.558	12,71	948	4,96	11.377	11,77	8,56	8,33
Trgovina	1.558	8,77	9.053	9,95	1.536	8,03	9.000	9,31	17,21	17,07
Prijevoz robe i stvari	1.541	8,67	7.986	8,78	1.428	7,47	7.996	8,28	19,30	17,86
Ribarstvo, marikultura i poljodjelstvo	38	0,21	3.868	4,25	44	0,23	3.904	4,04	0,98	1,13
Frizeri, kozmetičari, njega tijela i fitnes	1.384	7,79	6.956	7,65	1.440	7,53	7.430	7,69	19,90	19,38
UKUPNO AKTIVNI OBRTI	17.772	100	90.968	100	19.122	100	96.620	100	108	105

Izvor: Hrvatska obrtnička komora, Obrtništvo u brojkama XII/2020., XII/2021., obrada Razvojna agencija Zagreb

U odnosu na 2020. nije došlo je do značajne promjene strukture obrta prema djelatnostima, ali se zato povećao broj obrta u pojedinim branšama. U 2020. se u Republici Hrvatskoj najveći udio broja obrta odnosio na uslužno zanatstvo (47,9%), zatim slijedi ugostiteljstvo i turizam (12,7%) te trgovina (10%), a nakon toga proizvodno zanatstvo (8,7%) i prijevoz osoba i stvari (8,8%) te obrti frizera, kozmetičara,

⁵¹ Izvor: Hrvatska obrtnička komora, Statističke informacije, lipanj 2022.

njege tijela i fitnesa (7,06%) i konačno ribarstvo, marikultura i poljodjelstvo (4,3%). Do kraja prosinca 2021. je zabilježen blagi pad obrtnih aktivnosti u Republici Hrvatskoj s blagim povećanjem djelatnosti uslužnog zanatstva za 0,38%. Također se može vidjeti i blago povećanje u djelatnostima uslužnog zanatstva u strukturi obrta na razini Grada Zagreba za 3,2%, a ujedno i povećanje aktivnih obrta u Gradu Zagrebu u odnosu na prosinac 2020. za 8%. Ostale djelatnosti aktivnih obrta u Gradu Zagrebu su se do kraja prosinca 2021. blago smanjile u odnosu na prosinac 2020.

U 2020. u obrtu je bilo zaposleno 31.974 ili 34,4% ženskih osoba i 60.970 ili 65,6% muških osoba, a do kraja prosinca 2021. broj zaposlenih žena je bio 34.531 ili 35% i 64.043 ili 65% zaposlenih muškaraca. U 2021. u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija bilo je zaposleno 30.579 osoba, što je udio od 6,86% u ukupnom broju zaposlenih osoba u Gradu Zagrebu.⁵²

Jedinstveni sustav organiziranosti obrta uz Hrvatsku obrtničku komoru uključuje i područne obrtničke komore i udruženja obrtnika. Konkretno, za Grad Zagreb to su Obrtnička komora Zagreb te strukovna udruženja obrtnika u Zagrebu (obrnika, trgovaca, ugostitelja, prijevoznika te autotaksi prijevoznika) i teritorijalno udruženje Sesvete.

Hrvatska obrtnička komora i komorski sustav u užem smislu, odnosno po Zakonu o unaprjeđenju poduzetničke infrastrukture (NN 93/13, 114/13, 41/14, 57/18, 138/21) nisu klasificirani kao poduzetničke potporne institucije, ali već dugi niz godina kontinuirano provode aktivnosti koje odgovaraju zadaćama poduzetničkih potpornih institucija kako je utvrđeno Zakonom. Hrvatska obrtnička komora, kao pravna osoba koja obavlja javne djelatnosti, samostalna je stručno poslovna organizacija obrtnika osnovana radi promicanja, usklađivanja i zastupanja zajedničkih interesa obrtništva.

3.1.5. Poduzetnička infrastruktura

Poduzetnička infrastruktura u Zagrebu prilično je razvijena, ali potrebno ju je nastaviti razvijati i nadopunjavati i nadalje jer postoji potreba za proširenjem i unaprjeđenjem usluga za poduzetnike. Najvažnija poduzetnička potporna institucija Grada Zagreba je Zagrebački inovacijski centar d.o.o. (ZICER) koji provodi aktivnosti podrške razvoja i unaprjeđenja poduzetničkog okruženja, doprinosi jačanju poduzetničkih kompetencija i promociji poduzetništva, olakšava put izvorima financiranja te pruža podršku poduzetnicima u transferu poduzetničke ideje u proizvod ili uslugu. U okviru ZICER-a djeluje Plavi ured, kao poduzetnički centar koji provodi programe edukacije za postojeće i buduće poduzetnike te pruža savjetodavne usluge, uključujući i pomoć za prijave projekata na EU natječaje. Radi poticanja, osnivanja i razvoja tehnološki utemeljenih malih tvrtki usmjerenih na područje visokih tehnologija, razvoj proizvoda i inovativnog poduzetništva, glavna aktivnost ZICER-a vezana je uz poduzetnički inkubator koji raspolaže s više od 100 modularnih prostora, coworking prostorima te pametnom infrastrukturom – 6 vrhunski opremljenih tehnoloških centara: Centar za razvoj sučelja, Centar za 3D modeliranje, Centar za digitalnu forenziku, Centar za elektroniku, Centar za tehnologiju zaštite okoliša, Centar za drvnu industriju i Centar za Internet of Things (IoT). Radi osnaživanja ekosustava za razvoj startup poduzetništva u posljednjih sedam godina ZICER provodi predakceleracijski program Startup Factory koji za zagrebačke startupove osigurava intenzivnu edukaciju, vrhunske mentore, ZICER-ovu infrastrukturu, promocijsku podršku i umrežavanje, a za najbolje timove i bespovratna novčana sredstva.

Uz bespovratnu financijsku podršku kroz Startup Factory program kao svojevrstu pre seed investiciju, u 2019. je Grad Zagreb plasirao novi financijski instrument – konvertibilne zajmove. Ova mjera je namijenjena visokotehnološkim tvrtkama koje svoje projekte razvijaju unutar ZICER-a, a koje su prethodno zadovoljile kriterije procjene tržišnog potencijala. Na ovaj način, Grad Zagreb i ZICER

⁵² Izvor: Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje, Odjel za statističke i analitičke poslove, Zaposleni u prosincu 2021., Priopćenje od 21. veljače 2022.

stvaraju preduvjete za daljnji razvoj startupova te im daju dodatnu podršku radi komercijalizacije proizvoda. Također, kroz različite projekte i aktivnosti ZICER potiče alternativne izvore financiranja startupova. Upravo je u tijeku EU projekt CE-Connector kojemu je cilj povezivanje startupova s poslovnim anđelima.

3.1.6. Poticajne mjere za razvoj malog i srednjeg poduzetništva i obrta

Sukladno Programu poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u Gradu Zagrebu 2019. – 2023. (SGGZ br. 6/19), Grad Zagreb provodi niz mjera i aktivnosti koje su usmjerene na stvaranje poticajnih uvjeta za daljnji rast i razvoj obrta, malog i srednjeg poduzetništva te rast zaposlenosti. Poticajne mjere i aktivnosti u Programu temelje se na identificiranim potrebama i interesima obrtnika i poduzetnika, a najvećim se dijelom odnose na dodjelu bespovratnih financijskih sredstava. Planirane mjere i aktivnosti u navedenom Programu u najvećem dijelu su nastavak provedbe mjera i aktivnosti iz prethodnog programa. Neke od važnijih mjera koje se provode sukladno Programu su:

Dodjela poduzetničkih kredita uz subvencionirane kamate.

Kreditiranje poduzetništva i obrta uz subvenciju kamata Grada i Ministarstva provodilo se sukladno programu „Kreditom do uspjeha 2014.“, Mjera 1. „Kreditom do konkurentnosti“ Vlade Republike Hrvatske. Ovisno o programu kreditiranja, ukupna subvencija kamate kretala se od 2 – 4%, a krediti su odobravani za kupnju, izgradnju, uređenje ili proširenje gospodarskih objekata, kupnju nove opreme ili pojedinih dijelova nove opreme te za obrtna sredstva.

Krajem 2019. program kreditiranja poduzetnika „Kreditom do uspjeha 2014.“, Mjera 1. „Kreditom do konkurentnosti“ prestao je važiti, a nastavlja se isplaćivati subvenciju kamata po ranije odobrenim kreditima.

Tijekom 2020., 2021. i prvih 6. mjeseci 2022. za subvenciju kamata na poduzetničke kredite isplaćeno je 677.654,51 eura, od čega su sredstva Grada Zagreba 338.826,13 eura, a sredstva Ministarstva 338.828,38 eura.

Dodjela potpora obrtnicima za očuvanje obrtničke djelatnosti.

Kako bi se sačuvala tradicija obrtništva, ali i pomoglo obrtnicima da se prilagode novim trendovima i tržišnim izazovima, Grad Zagreb provodi niz mjera i aktivnosti. Jedna od najznačajnijih odnosi se na dodjelu potpora obrtnicima koji obavljaju tradicijske, deficitarne i proizvodne djelatnosti te zapošljavaju osobe s invaliditetom. Potpore se dodjeljuju u iznosu od 1.327,23 eura do 3.981,68 eura. Sukladno natječaju, u 2019. isplaćene su 984 potpore u iznosu od 2.116.796,07 eura, u 2020. nije raspisivan Natječaj s obzirom na epidemiološku situaciju uzrokovanu virusom Covid-19 i potresom u Gradu Zagrebu, dok je u 2021. isplaćeno 3.054.084,54 eura za gotovo 1.400 potpora.

Dodjela potpora za razvoj društvenog poduzetništva.

Kroz dodjelu potpora društvenim poduzetnicima omogućuje se promicanje i razvoj društvenih poduzetničkih inicijativa radi uključivanja u poduzetništvo i tržište rada marginaliziranih, socijalno osjetljivih skupina, npr. osoba s invaliditetom, osoba s umanjenom radnom sposobnošću, žrtava nasilja u obitelji, roditelja ili skrbnika djece s teškoćama u razvoju, pripadnika nacionalnih manjina i dr. Najviši iznos potpore po pojedinom projektu može iznositi 46.452,98 eura, a najniži 6.636,14 eura godišnje. U 2018. nije raspisivan natječaj za dodjelu potpora za društveno poduzetništvo, a u 2019. potpore u ukupnom iznosu od 150.641,72 eura su odobrene za 4 projekta. Dosad su raspisana 4 javna natječaja za dodjelu potpora za razvoj društvenog poduzetništva na temelju kojih su odobrene potpore u ukupnom iznosu od 915.633,37 eura za 23 projekta. Tijekom 2020. i 2021. nije raspisivan natječaj za dodjelu potpora za društveno poduzetništvo.

Dodjela potpora inovatorima.

Potpore se odobravaju za stjecanje zaštite industrijskog vlasništva u zemlji i inozemstvu, razvoj i tehničko-tehnološku obradu inovacija, sufinanciranje promidžbenih aktivnosti i sufinanciranje analize

tržišta. U 2018. isplaćeno je 64.872,92 eura za 29 potpora, u 2019. isplaćeno je 66.361,40 eura za 29 potpora, a u 2020. je isplaćeno 66.361,40 eura za 35 potpora. Također, u cilju predstavljanja inovacija poslovnoj javnosti, Grad Zagreb sufinancira troškove nastupa zagrebačkih inovatora na domaćim i međunarodnim izložbama i sajmovima inovacija u organizaciji Saveza inovatora Zagreba. Zagrebački inovatori su na tim izložbama i sajmovima inovacija osvojili mnogobrojne medalje, priznanja i posebne nagrade, a time su ostvarili i veću mogućnost komercijalizacije svojih inovacija. Za sufinanciranje troškova nastupa zagrebačkih inovatora na međunarodnim i domaćim izložbama i sajmovima u 2018. i 2019. isplaćeno je po 46.452,98 eura, u 2020. isplaćeno je 9.290,60 eura, a tijekom 2021. Savezu inovatora isplaćeno je 9.954,21 eura.

Dodjela potpora nezaposlenim osobama sa svrhom samozapošljavanja pokretanjem vlastitog posla.

U 2015. i 2016. Grad Zagreb je kao partner u Lokalnom partnerstvu za zapošljavanje zajedno s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje, Područnim uredom Zagreb i Zagrebačkim inovacijskim centrom provodio mjeru „Tvoja inicijativa – tvoje radno mjesto“. Nezaposlenim osobama koje su podnijele zahtjeve za samozapošljavanje Hrvatskom zavodu za zapošljavanje i dostavile prihvatljive poslovne planove omogućene su potpore u iznosu do 3.318,07 eura za pokretanje vlastitog posla. Od 2017. Grad samostalno provodi dodjele potpora za samozapošljavanje pokretanjem vlastitog posla i to za Osnivanje obrta koji plaćaju porez na dohodak u paušalnom iznosu (projekt „RADI ČISTO – BUDI ZAPOSLEN“) i Samozapošljavanje za proizvodne djelatnosti. U 2019. je odobreno 7 potpora u ukupnom iznosu od 69.541,85 eura, a namijenjene su za nabavu opreme, troškove doprinosa te ostale troškove. Od 2014. od kada se provodi projekt samozapošljavanja do prosinca 2019. sveukupno su dodijeljene potpore u iznosu od 2.367.760,16 eura za 643 novih tvrtki.⁵³

Za poticanje razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva, uključivši sva „davanja“ vezana za poduzetnike – udruge, manifestacije, subvencija kamate, Zagrebački inovacijski centar; od 2000. do danas je utrošeno više od 73 milijuna eura, od čega je u razdoblju od 2017. do 2020. utrošeno više od 22,6 milijuna eura. U 2020. s obzirom na cjelokupnu situaciju oko epidemije i potresa nisu raspisivani natječaji za dodjelu potpora poduzetnicima, već su samo isplaćivane subvencije kamata na temelju ranije odobrenih kredita. S osnove subvencije dijela kamate poduzetnicima i obrtnicima, poslovnim bankama doznačeno je ukupno 378.217,11 eura, od čega od Grada 189.108,54 eura, a ostatak od Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Grad Zagreb s dostignutim BDP-om po stanovniku zaostaje za razinom rasta sličnih gradova u EU ▪ negativan utjecaj gradskih fiskalnih i parafiskalnih davanja na troškove poslovanja poduzetnika ▪ nedostatna ulaganja u istraživanje i razvoj, nove i zelene tehnologije, inovacije i ekoinovacije ▪ nedostatna svijest poduzetnika o važnosti zelenog održivog gospodarstva i učinkovitijeg korištenja resursa ▪ nedovoljna suradnja poduzetnika, posebice malih i srednjih, sa sveučilištima i znanstveno-istraživačkim institucijama ▪ nedovoljna razina digitalnih poduzetničkih kompetencija ▪ nedostatna razina digitalizacije javnih servisa za poduzetnike ▪ nerazvijeni alternativni izvori financiranja, posebice za poduzetnike početnike	▪ vrednovati i sustavno koristiti konkurentske prednosti za ubrzaniji razvoj, osobito djelatnosti temeljenih na znanju, tehnologiji i inovacijama ▪ poticati uspješnije prilagodbe eventualnim budućim kriznim situacijama (zdravstvenim, financijskim...) kako bi se u takvim situacijama sačuvala gospodarska aktivnost ▪ podržati djelovanje i promociju kreativnih i kulturnih industrija ▪ smanjivati gradska fiskalna i parafiskalna davanja na troškove poslovanja poduzetnika i poticati mjere za smanjenje koruptivnih rizika kod javnih nabava ▪ jačati sustava poticajnih mjera za ulaganje u nove i zelene tehnologije, istraživanje i razvoj, inovacije i ekoinovacije ▪ uspostaviti sustave potpora poduzetnicima vezano za učinkovitije korištenje resursa i energetske učinkovitost

⁵³ Izvor: <https://www.zagreb.hr/priopcenje-za-javnost-dodjela-potpore-za-razvoj-dr/153077>

- nedostatna ulaganja u visokokvalitetnu poduzetničku infrastrukturu (centri kompetencija, digitalno-inovacijski centri, centri za transfer tehnologije)
 - nezainteresiranost mladih za obrtnička zanimanja
 - manjak motiviranosti i samopouzdanja te nedostatak financijskih resursa za pokretanje vlastitog posla, posebice kod mladih
 - nedovoljno razvijena svijest poduzetnika o važnosti cjeloživotnog učenja
 - nedostatna dodjela potpora za razvoj društvenog poduzetništva i inovacije
- poticati suradnju poduzetnika sa znanstvenoistraživačkim institucijama radi transfera tehnologije i znanja
 - pružiti potporu boljoj integraciji digitalne tehnologije u mala i srednja poduzeća te nadogradnju i ubrzavanje digitalnih javnih gradskih servisa za pružanje podataka i usluga poduzetnicima
 - razviti i omogućiti pristup alternativnim izvorima financiranja
 - jačati usluge informiranja i savjetovanja o dostupnim izvorima financiranja i poboljšati financijsku pismenosti poduzetnika i obrtnika
 - razvijati visokokvalitetne poduzetničko poslovne infrastrukture
 - pružiti tehničku potporu i savjetovanje poduzetnika i obrtnika pri apliciranju projekata na EU natječaje
 - promovirati obrtnička zanimanja i poduzetništvo u školama i fakultetima u suradnji s gospodarskim sektorom
 - povećati potpore za društveno poduzetništvo i inovacije

3.1.7. Investicije - ulaganja u fiksni kapital

Sljedeći podatci pokazuju dinamiku ostvarenih brutoinvesticija na području Grada Zagreba isključivo u novu dugotrajnu imovinu iz vlastitih i sličnih izvora⁵⁴, njihov udio u RH te iste investicije prema karakteru gradnje i tehničkoj strukturi, prema posljednjim raspoloživim podacima.

Tablica 14. Vrijednost ostvarenih investicija u novu dugotrajnu imovinu prema lokaciji investicijskih objekata u GZ i RH 2011. – 2021.

Godine	Grad Zagreb			Republika Hrvatska			Grad Zagreb Udio u RH %
	vrijednost investicija	indeksi		vrijednost investicija	indeksi		
		bazni	verižni		bazni	verižni	
2011.	1.841.719	100	-	5.540.860	100	-	33,2
2012.	1.757.154	95,4	95,4	5.225.893	94,3	94,3	33,6
2013.	1.639.131	89,0	93,3	5.351.732	96,6	102,4	30,6
2014.	1.649.460	89,6	100,6	5.457.135	98,5	102,0	30,2
2015.	1.597.949	86,8	96,9	5.550.458	100,2	101,7	28,8
2016.	1.735.080	94,2	108,6	5.884.909	106,2	106,0	29,5
2017.	1.688.960	91,7	97,3	6.194.279	111,8	105,3	27,3
2018.	1.778.336	96,6	105,3	6.615.000	119,4	106,8	26,9

⁵⁴ Ukupne isplate za investicije u dugotrajnu imovinu znatno su veće (u Zagrebu su 2021. iznosile 4,2 milijuna eura budući da se financiraju i iz drugih izvora sredstava (iz financijskih kredita, iz sredstava fondova i proračuna te iz udruženih sredstava).

2019.	2.128.374	115,6	119,7	7.619.808	137,5	115,2	27,9
2020.	1.859.520	101	87,37	7.262.823	131,1	95,3	25,6
2021.	2.177.706	118,2	117,1	7.663.329	138,3	105,5	28,4

Izvor: Statistička izvješća DZS 1507/2011., 1531/2012., 12.2.1/2014., 12.2.1/2015., 12.2.1/2016., 12.2.1/2021., 12.2.1/2022., Priopćenje DZS Investicije u 2016. (1.12.2017.) 2017. (30.11.2018.) 2018. (2.12.2019.), 2019. (2.12.2020.), 2020. (17.12.2021.), 2021. (14. 12. 2022.)

Vrijednost ostvarenih investicijskih ulaganja, prikazanih u tablici u odnosu na 2011., na razini Hrvatske bilježi silazni trend do 2014., a na razini Grada Zagreba do 2018. U 2018. zabilježen je pozitivan trend rasta investicija u novu dugotrajnu imovinu u odnosu na 2017., i to u Gradu Zagrebu rast od 5,3%, a na razni Hrvatske 6,8%. U 2019. u Gradu Zagrebu zabilježen je rast investicija u novu dugotrajnu imovinu od 15,6% u odnosu na baznu 2011. te rast od 19,7% u odnosu na 2018. Na razni Hrvatske u 2019. zabilježen je rast investicija u novu dugotrajnu imovinu od 37,5% u odnosu na baznu 2011. te rast od 15,2% u odnosu na 2018. Prema objavljenim podacima u 2020. zabilježen je pad investicijskih ulaganja, u odnosu na prošlu 2019., na razini Hrvatske od 4,7% te pad od 12,63% na razini Grada Zagreba. Nadalje, u odnosu na baznu 2011., zabilježen je rast ostvarenih investicijskih ulaganja u 2020. na razini Hrvatske od 31,1% te na razini Grada Zagreba od 1%. Rast investicija u novu dugotrajnu imovinu u Gradu Zagrebu nastavljen je i u 2021. i to za 18,2% u odnosu na 2011. te za 17,1% u odnosu na 2020., a na razini Hrvatske zabilježen je rast 38,3% u odnosu na 2011. te 5,5% u odnosu na 2020.

Ostvarene investicije po stanovniku⁵⁵ u Gradu Zagrebu u 2021. iznosile su 2.835,36 eura, a u Hrvatskoj 1.975,58 EUR. Kada razmotrimo direktne inozemne investicije vidljivo je da većina stranog kapitala koji se investira u Hrvatsku dolazi u Zagreb i naše razvijenije obalne županije, dok su ostali dijelovi zemlje praktički potpuno nezanimljivi međunarodnim investitorima. Inozemna izravna ulaganja u Grad Zagreb u 2021. g. iznose 1.940,6 milijuna EUR.

U 2021. g. ukupne bruto investicije u dugotrajnu imovinu investitora koji imaju sjedište u Gradu Zagrebu iznosile su 4,2 milijarde eura, što je nominalan rast za 7,8% u odnosu na 2020., a kada su iznosile 3,9 milijardi eura. Također, prema lokaciji investicijskih objekata, ukupne brutoinvesticije u dugotrajnu imovinu na području Grada Zagreba u 2021. iznosile su 2,4 milijardi eura, što je porast od 13,5% u odnosu na 2020., a kada su iznosile 2,1 milijardi eura.⁵⁶

Investicije su jedan od ključnih čimbenika za oporavak konkurentnosti gospodarstva i to posebno nakon krize uzrokovane epidemijom COVID-19. Na području Grada Zagreba niz je brownfield površina koje imaju potencijal razvoja kroz urbanu revitalizaciju. Potreba za revitalizacijom proizlazi iz neiskorištenih mogućnosti razvoja sadržaja Grada koji osiguravaju dodanu vrijednost boravka u prostoru te nedovoljno iskorištenih resursa u gradskome središtu i šire. Urbana revitalizacija s urbanom obnovom građevina i infrastrukture nakon potresa koji je Zagreb pogodio u 2020. ima priliku znatno poboljšati integriranje gradske jezgre iz dijelova napuštenih gradskih zona u uspješne, zelene i visokokvalitetne lokacije. Također, poticanje izvoza i rast sektora istraživanja, razvoja i inovacija, uključujući i razvoj infrastrukture uz očuvanje okoliša kroz investicije, jedan je od ciljeva razvoja Grada, za male, srednje i velike poduzetnike te znanstvene institucije.

3.1.8. Vanjskotrgovinska razmjena

Hrvatsko je gospodarstvo godinama obilježavala niska razina robnog izvoza. Ipak, nakon 2013., pretežito kao posljedica pristupanja Hrvatske Europskoj uniji i stabilnog rasta EU, primjetan je trend

⁵⁵ Izvor: DZS, Procjena broja stanovnika sredinom 2021.

⁵⁶ Izvor: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2022.

rasta tog udjela. Vrijednost hrvatskog robnog izvoza u 2021. iznosila je 18,4 milijardi eura što je u odnosu na 2020. povećanje za 3,5 milijardi eura, odnosno 23,32%, dok je uvoz iznosio 28 milijardi eura i povećan je za 5 milijardi eura ili 23,90%.⁵⁷ Pokrivenost uvoza izvozom Republike Hrvatske u 2021. iznosila je 64,7%, dok je u prethodnoj godini iznosila 65%, Pritom valja naglasiti da je robna razmjena i nadalje izuzetno snažno koncentrirana na Grad Zagreb.

Tablica 15. Izvoz i uvoz Grada Zagreba i Republike Hrvatske 2017. – 2021.

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Izvoz					
Republika Hrvatska	13.882.933	14.322.575	14.982.781	14.882.309	18.353.264
Grad Zagreb	4.417.546	4.430.457	4.673.209	4.324.853	5.558.767
Udio Grada Zagreba, %	31,8	30,9	31,20	29,1	30,3
Uvoz					
Republika Hrvatska	21.675.377	23.387.846	24.457.026	22.885.827	28.355.249
Grad Zagreb	10.635.044	11.427.983	12.354.097	11.215.260	14.425.892
Udio Grada Zagreba, %	49,1	48,9	50,51	49,01	50,9

Izvor: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2022.; DZS, Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom u 2021. godini, obrada Razvojna agencija Zagreb

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku ukupan robni izvoz Grada Zagreba u 2021. je iznosio 5,5 milijardi eura, što predstavlja udjel od 33,3% ukupnog izvoza RH i pozicionira Grad Zagreb na prvo mjesto u vanjskotrgovinskoj razmjeni Hrvatske. dok je uvoz bio 4,4 milijardi eura, što čini visokih 50,91% u ukupnom robnom uvozu zemlje. U odnosu na godinu prije, u Gradu Zagrebu je izvoz povećan za 4,15%, ali istodobno je zabilježeno i povećanje uvoza za 2,01%. S obzirom da ima negativan saldo robne razmjene s inozemstvom, Grad Zagreb u znatnoj mjeri doprinosi negativnom saldu robne razmjene na državnoj razini.

U strukturi vrijednosti izvoza i uvoza Grada Zagreba po NKD-u u 2020., najzastupljenije su prerađivačka djelatnost s 38,07% u izvozu i 13,54% u uvozu te trgovina na veliko i na malo s 33,33% u strukturi izvoza i 60,80% u strukturi uvoza.⁵⁸ Budući da je izvoz Grada Zagreba i dalje znatno manji od uvoza, sustav poticaja izvoznika te povezivanje poduzetnika i njihovo umrežavanje u iznalaženju programa zamjene uvoza vlastitom proizvodnjom, posebno proizvodnjom za izvozna tržišta, od iznimne je važnosti.

Najzastupljenija tržišta u izvozu Grada Zagreba u 2020. i 2021. su Bosna i Hercegovina, Slovenija, Njemačka, Mađarska, Italija, Srbija, Sjedinjene Američke Države i Austrija, a države iz kojih je Grad Zagreb najviše uvezio u 2020. i 2021. su Njemačka, Slovenija, Italija, Mađarska, Austrija, Azerbajdžan, Poljska i Nizozemska. Najveći izvoz Grada Zagreba u 2021. u vrijednosti od 785 milijuna eura je ostvaren

⁵⁷ Izvor: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2022.

⁵⁸ Izvor: Hrvatska gospodarska komora, Robna razmjena županija RH s inozemstvom u 2019. godini

u Bosnu i Hercegovinu i iznosi 14,1% ukupnog izvoza Zagreba. Najveći uvoz Grada Zagreba u 2021. u vrijednosti od 2 milijarde eura je ostvaren iz Njemačke i iznosi 13,9% ukupnog uvoza Grada Zagreba⁵⁹.

Epidemija bolesti COVID-19 i mjere ograničenja kretanja koje su se provodile, izravno su utjecale na pad gospodarskih aktivnosti u Gradu Zagrebu i posljedično na smanjenje robne razmjene s inozemstvom. Prema podacima DZS za 2020., u nominalnim je vrijednostima robni izvoz Grada Zagreba iznosio 4,3 milijardi eura, što je pad u odnosu na 2019. od 7,39%, a uvoz 11,2 milijardi eura, što u odnosu na prethodnu godinu predstavlja pad od 9,35%. Ali već u 2021., prema podacima DZS-a zabilježen je porast robne razmjene uvoza (23%) i izvoza (13%) u odnosu na 2020.

3.1.9. Zaposlenost i plaće

Ukupna zaposlenost i plaće.

Na području Grada Zagreba u lipnju 2022. bilo je zaposleno 454.655 osoba, a nezaposleno 12.912 osoba sa stopom registrirane nezaposlenosti 2,8%. Istovremeno, u HZZ je tijekom lipnja 2022. bilo prijavljeno potreba za ukupno 6.143 radnih mjesta. Trendovi broja zaposlenih osoba u lipnju 2022. bili su u blagom rastu (+4,2%), a što je pratio rast broja nezaposlenih i ukupnih potreba za radnicima. Najviše zaposlenih bilo je u djelatnosti trgovine na veliko koju slijede opće djelatnosti javne uprave i prerađivačka industrija. Udio po spolu zaposlenih bio je 47,67% za žene i 52,33% za muškarce, udio nezaposlenih iznosio je 52,91% za žene i 47,01% za muškarce.⁶⁰ Prosječna mjesečna isplaćena netoplaća u pravnim osobama u Gradu Zagrebu za svibanj 2022. iznosila je 1.176,32 eura, što je porast za 7,4% u odnosu na svibanj 2021., kada je iznosila 1.094,83 eura. Najviša prosječna mjesečna netoplaća za svibanj 2022. isplaćena je u djelatnosti vađenje sirove nafte i prirodnog plina, u iznosu od 2.103,79 eura, a najniža je isplaćena u djelatnosti proizvodnja kože i srodnih proizvoda, u iznosu od 648,08 eura.⁶¹

U ukupnoj zaposlenosti Grada Zagreba udjel zaposlenih u zagrebačkoj prerađivačkoj industriji u lipnju 2022. iznosio je 9,24%. U rudarstvu i vađenju je bilo najmanje zaposlenih, i to 0,11%, dok je najveći udjel od gospodarskih djelatnosti imala trgovina na veliko i malo te popravak motornih vozila i motocikala, i to 15,47%. Udjeli ostalih gospodarskih djelatnosti kreću se u rasponu od 2 do 8%. U djelatnostima financijama i osiguranja zaposleno je 4,86%, u prijevozu i skladištenju 4,22%, u informacijama i komunikacijama 8%, u građevinarstvu 6,08% te u stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima 7,38%.⁶² Nekadašnje prvenstvo Zagreba po zaposlenosti u industriji danas su preuzele negospodarske djelatnosti (uprava, obrazovanje, zdravstvo i sl.), a od gospodarskih trgovina. Na području Grada Zagreba od 2010. prisutan je trend smanjenja broja zaposlenih u gospodarskim te porast u negospodarskim djelatnostima, prvenstveno u državnim službama i lokalnoj samoupravi. Promatrajući strukturu zaposlenog stanovništva po sektorima djelatnosti, vidljiv je nastavak trenda tercijarizacije djelatnosti. Statistika bilježi da su u Gradu Zagrebu prostorno najviše koncentrirane djelatnosti tercijarnog sektora te da je ondje najveća koncentracija gospodarskih subjekata i gospodarskih aktivnosti.

Zaposlenost i plaće kod poduzetnika Grada Zagreba.

U Gradu Zagrebu u 2021. je poslovalo 47.956 poduzetnika, od čega 42.889 mikropoduzetnika, 4.304 malih, 583 srednjih i 180 velikih poduzetnika s 370.821 zaposlenih.

⁵⁹ Izvor: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2022.,

⁶⁰ Izvor: GUGEOSP, Priopćenje od 22. kolovoza 2022. HZZ: Registrirana nezaposlenost i zapošljavanje, lipanj 2022. HZMO: Statističke informacije HZMO, broj 06/2022, srpanj 2022.

⁶¹ Izvor: GUGEOSP, Priopćenje od 4. kolovoza 2022.

⁶² Izvor: GUGEOSP, Priopćenje od 22. kolovoza 2022., obrada: RAZA

Tablica 16. Troškovi za netoplaće zaposlenih poduzetnika Grada Zagreba u 2021. godini – prema veličini i vlasništvu

Veličina poduzetnika	Poduzetnici		Zaposleni		Troškovi za neto plaće			Prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom (u EUR)	
	Broj	Udio	Broj	Udio	Iznos (u 000 kn)	Indeks 2021./20.	Udio u ukup. rashod. u %	RH	Grad Zagreb
Mikro	42.889	89,4%	79.536	21,4%	614.285	117,6	11,2	607,74	643,57
Mali	4.304	9,0%	77.781	21,0%	896.870	111,2	9,3	825,54	960,91
Srednji	583	1,2%	61.765	16,7%	789.559	108,4	7,8	937,02	1.065,23
Veliki	180	0,4%	151.739	40,9%	2.023.249	105,4	7,1	1.037,36	1.111,15
Ukupno	47.956	100,0%	370.821	100,0%	4.323.963	108,8	8,0	842,78	971,66

Izvor: Fina, Analiza financijskih rezultata poslovanja poduzetnika Grada Zagreba u 2021. godini, obrada Razvojna agencija Zagreb

Veliki su poduzetnici imali 151.739 zaposlenih, što je u prosjeku 843 zaposlenih po poduzetniku. Mikropoduzetnici su imali 79.536 zaposlenih, što je u prosjeku 1,9 zaposlenih po poduzetniku. Kod malih poduzetnika prosječan broj zaposlenih po poduzetniku bio je 18,1, a kod srednjih je prosjek iznosio 105,9 zaposlenih po poduzetniku.

Što se tiče broja zaposlenih po vlasništvu u 2021., najveći broj bilježe poduzetnici privatnog vlasništva (78,2%), a koji u prosjeku imaju 6,1 zaposlenih po poduzetniku. Kod poduzetnika u državnom vlasništvu bilježimo 18 % zaposlenih i oni imaju u prosjeku 554,4 zaposlena po poduzetniku. Najmanji je prosječan broj zaposlenih kod zadružnih poduzetnika (0,8 zaposleni po poduzetniku), dok je kod mješovitih poduzetnika taj prosjek 275,1 zaposleni po poduzetniku.⁶³

Srednji poduzetnici Grada Zagreba, njih ukupno 583, u 2021. obračunali su za 61.765 zaposlenih prosječnu mjesečnu netoplaću u iznosu od 1.065,23 eura. Navedena plaća bila je za 9,6% veća od prosječne mjesečne plaće svih poduzetnika Grada Zagreba 971,66 eura i za 13,7% veća od prosjeka srednjih poduzetnika na razini Hrvatske (937,02 eura). Najveća prosječna mjesečna netoplaća obračunata je zaposlenima kod 180 velikih poduzetnika (1.111,15 eura), što je 14,3% više od prosjeka zaposlenih kod poduzetnika na razini Grada Zagreba (971,66 eura). Kod malih poduzetnika zaposleni su imali prosječnu mjesečnu netoplaću od 960,91 eura, a mikropoduzetnici svojim su zaposlenima obračunali najmanju prosječnu mjesečnu netoplaću (643,57 eura), manju od prosjeka na razini svih poduzetnika Grada Zagreba za 33,8% te je njihov udio troškova za netoplaće u ukupnim rashodima najveći, s udjelom od 11,2%.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedostatne investicije privatnog sektora ▪ niska inozemna izravna ulaganja ▪ premalo investicija u proizvodnju i greenfield projekte ▪ nedostatna financijska sredstva za realizaciju razvojnih projekata ▪ nedostatna usmjerenost na proizvode i usluge veće dodane vrijednosti i višeg tehnološkog stupnja obrade ▪ nedostatna suradnja akademskog, poslovnog i javnog sektora u jačanju inovativnosti i konkurentnosti	▪ poboljšati investicijsko okruženje radi privlačenja investicija privatnog sektora i inozemnih izravnih ulaganja ▪ privlačiti investicije temelje na inovacijama, znanju i naprednim tehnologijama ▪ urediti imovinsko-pravne nekretninske odnose i uskladiti zemljišnoknjižno i katastarsko stanje radi nesmetane provedbe poduzetničkih projekata i investicija

⁶³ Izvor: Fina, Analiza financijskih rezultata poslovanja poduzetnika Grada Zagreba u 2021. godini

- nedovoljna povezanost i umreženost poduzetnika kako bi se osigurala veća konkurentnost na tržištu
- nedovoljna digitalizacija uprave i javnih servisa
- izvoz Grada Zagreba i nadalje je znatno manji od uvoza
- nedostatna proizvodnja za izvozna tržišta
- izražena je strukturna nezaposlenost — kvalifikacijska struktura nezaposlene radne snage u mnogim slučajevima ne odgovara potrebama tržišta rada
- velik udio nezaposlenih starije dobi koji se teško prilagođavaju zahtjevima tržišta
- nedovoljna uključenost lokalne razine u programe za poticanjem zapošljavanja u okviru Državnog zavoda za zapošljavanje
- nepostojanje cjelovite politike za poticanje zapošljavanja i samozapošljavanja mladih visoko obrazovanih osoba u onim dijelovima gospodarstva koji svoj rast i razvoj zasnivaju na znanju i inovacijama
- nedostatna svijest o važnosti društvenog poduzetništva
- nepostojanje energetske neovisnosti
- ubrzati korištenje sredstava EU fondova radi javnih investicija, odnosno implementacije razvojnih projekata
- jačati konkurentnost poduzetnika pružanjem potpora za podizanje tehnološke razine i kapaciteta za razvoj i proizvodnju proizvoda više dodane vrijednosti
- poticati primjene pametne specijalizacije u poduzetništvu u funkciji jačanja ukupne konkurentnosti
- razviti tehnološke i poslovne infrastrukture koje će poduprijeti i poboljšati umreženost poduzetnika, posebno malih i srednjih, s istraživačkim i razvojnim institucijama (i međusobno) u cilju jačanja inovativnosti i konkurentnosti
- digitalizirati Gradsku upravu i njezine servise
- pružati podrške poduzetnicima prilikom internacionalizacije poslovanja, posebice kod izvoza proizvoda i usluga visoke dodane vrijednosti
- poticati povezivanje MSP-a u klastere radi jačanja njihove konkurentnosti i izvoznog potencijala
- jačati potpore inovativnim poduzećima/inovatorima u promociji i komercijalizaciji inovacija na međunarodnom tržištu
- poticati energetske neovisnost
- poticati suradnju obrazovnih institucija i poslovnih subjekata radi prilagođavanja potrebama tržišta rada i promocija deficitarnih zanimanja
- poticati mjere prekvalifikacije i usavršavanja sukladno potrebama tržišta rada i priprema za poslove u budućnosti
- poticati gospodarske aktivnosti koje učinkovito iskorištavaju resurse i koriste zelene tehnologije te osiguravaju „zeleno zapošljavanje“
- promovirati i provoditi postojeće nacionalne mjere aktivne politike zapošljavanja
- izraditi i provoditi cjelovite politike za poticanje zapošljavanja i samozapošljavanja mladih
- promovirati i poticati razvoj društvenog poduzetništva radi uključivanja na tržište rada socijalnoosjetljivih i marginaliziranih skupina

3.2. TURIZAM

Grad Zagreb prije pandemije koronavirusa slovio je kao popularna city-break destinacija te je bilježio značajan godišnji rast turističkih dolazaka i noćenja tako da ga je 2019. posjetilo rekordnih 1.454.019 turista koji su ostvarili 2.638.962 noćenja, što je predstavljalo rast od 3,8% u dolascima i 5,1% u noćenjima u odnosu na 2018.

Od 2020. koju su obilježili početak pandemije koronavirusa i potres, turistički promet Grada Zagreba zabilježio je značajan pad turističkih dolazaka i noćenja. Dolasci su u 2020. pali za 76,4%, odnosno s 1.454.019 na 342.472 u odnosu na 2019., a noćenja za 70,4%, odnosno s 2.638.962 na 780.077. Pozitivna kretanja obilježila su 2021. kada je ostvareno 85,4% više dolazaka turista i 76,3% više noćenja u odnosu na 2020., ali konačni rezultati s 56,3% manje dolazaka i 47,9% manje noćenja su bili daleko od rezultata iz 2019. Značajan napredak u dolascima i noćenjima događa se 2022. kada je u prvih devet mjeseci 2022. zabilježen posjet 796.503 turista koji su ostvarili 1.628.313 noćenja, što je 82,4% više dolazaka i 74,9% više noćenja turista u odnosu na isto razdoblje 2021., dok u odnosu na prvih devet

mjeseci predpandemijske 2019. Grad Zagreb bilježi 26,9% manje dolazaka i 17,5% manje noćenja turista. Može se reći da je unatoč slabijim rezultatima od 2019. primjetan pozitivan trend u dolascima i noćenjima.

Udjel stranih turista u noćenjima u 2019. iznosio je 82%, dok je 2021. iznosio 74%. U razdoblju od siječnja do rujna 2022., udjel stranih turista u noćenjima iznosi 82%, čime se vratio na predpandemijsko razdoblje.

Prosječan boravak turista u Gradu Zagrebu 2019. iznosio je 1,8 dana, dok je 2021. iznosio 2,2 dana te 2 dana u razdoblju od siječnja do rujna 2022.

Pandemija koronavirusa imala je negativan učinak na broj gostiju koji su dolazili iz prekomorskih zemalja, uz iznimku SAD-a. Od 2017. do 2019. najveći broj turista dolazio je iz Koreje, SAD-a, Njemačke, Italije i Kine, dok su od 2020. do 2021. turisti najviše dolazili iz Njemačke, Italije, SAD-a, BiH i Poljske.

Tablica 17. Usporedba dolazaka i noćenja turista u razdoblju od 2019. do 2022.

	Dolasci i noćenja turista u Gradu Zagrebu od 2019. do 2022.							
	2019.		2020.		2021.		2022.	
	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja
Siječanj	55.987	120.768	61.665	131.272	15.178	42.620	42.647	104.437
Veljača	59.871	115.917	56.771	115.070	18.634	47.058	45.493	103.657
Ožujak	86.692	168.002	19.809	49.907	22.545	57.614	58.501	132.138
Travanj	115.158	207.763	770	9.787	27.192	72.771	74.964	170.046
Svibanj	146.694	258.981	5.205	17.000	34.937	85.815	87.939	183.582
Lipanj	145.312	257.386	23.568	50.304	46.935	104.131	99.564	203.908
Srpanj	158.593	287.026	37.711	74.534	84.321	159.511	128.980	246.146
Kolovoz	166.137	288.347	42.367	82.040	104.243	191.736	140.908	257.483
Rujan	155.517	269.137	33.251	75.695	82.699	169.955	117.507	226.916
Listopad	134.333	234.784	28.719	76.446	69.709	156.699	100.704	208.745
Studeni	96.077	181.277	18.506	55.489	54.051	128.002		
Prosinac	133.648	249.574	14.130	42.533	74.351	159.336		
UKUPNO	1.454.019	2.638.962	342.472	780.077	634.795	1.375.248	796.503	1.628.313

Izvor: DZS, GUGEOSP, obrada: Razvojna agencija Zagreb

Po pitanju razvoja smještajnih kapaciteta, jedna od osnovnih značajki je je lagani pad jedinica privatnog smještaja i rast udjela hotela visoke kategorije od 4* i 5* u ukupnoj hotelskoj ponudi.

Prema podacima Gradskog ureda za gospodarstvo, ekološku održivost i stratejsko planiranje, broj objekata privatnog smještaja je u zadnjih pet godina pao je za 6%, odnosno s 2.831 na 2.650 objekata. Istovremeno, broj hotela u Zagrebu u promatranom razdoblju je u laganom porastu s naglaskom na hotele visoke kategorije. Prema podacima Gradskog ureda za gospodarstvo, ekološku održivost i stratejsko planiranje i Ministarstva turizma i sporta Republike Hrvatske, u Zagrebu posluje 47 hostela i 64 hotela, od čega su 24 hotela kategorije 4* i 2 hotela 5*.

Velika većina turističkog prometa odvija se u užem centru grada, na području Gornjeg i Donjeg grada, a osim u užem centru, turistički promet se odvija u parku Maksimir i na groblju Mirogoj koji privlače turiste izvan centra⁶⁴. Zagreb posjetiteljima nudi mnogobrojne kulturne i sportske sadržaje uz sve bogatiju gastronomsku ponudu, a najpopularnije lokacije su: Trg bana Josipa Jelačića, Trg svetog Marka, katedrala, Kamenita vrta, Zrinjevac, Botanički vrt, park Ribnjak, Europski trg, Britanski trg,

⁶⁴ Izvor: Zagreb Visitor Survey 2017/18 - Infographic Report, STR

Tuškanac, Ilica, park Maksimir, Jarun i Bundek⁶⁵. Medvednica pruža dodatnu vrijednost zagrebačkoj turističkoj ponudi, a žičarom (Žičara Sljeme) i snažnijim oglašavanjem ima priliku postati atraktivnija i stranim posjetiteljima, vodeći računa o načelima održivog razvoja turističke destinacije.

Obilježja⁶⁶ turista koji posjećuju Zagreb

- više od 50% turista mlađe je od 45 godina
- više od 50% turista ima fakultetsko obrazovanje (i više)
- čak 38% turista putuje samo ili samo s partnerom (27%)
- glavni razlozi dolaska u Zagreb su odmor (53%) i posao (28%)
- glavni motiv poslovnog putovanja su poslovni sastanci (65%)
- glavni motiv odmorišnog putovanja su city break (56%) i razgledavanje (18%)
- 50% turista dolazi prvi put u Zagreb, a 23% ih je bilo 7 i više puta
- 50% turista informacije o Zagrebu pronalazi na internetu, od čega je 67% mrežnih stranica hrvatskih turističkih ureda
- više od 40% turista smještaj rezervira izravno sa smještajnim objektom
- više od 70% turista nije koristilo niskotarifne zračne prijevoznike
- više od 30% turista ostaje u Zagrebu do 3 dana
- u Zagrebu najviše vremena provode u gastronomiji, razgledavanju te posjetu povijesnim znamenitostima, muzejima i galerijama
- turisti vrlo visoko ocjenjuju osobnu sigurnost, gostoljubivost lokalnog stanovništva, atmosferu, ljepotu prirode, prilagođenost djeci, gastronomsku ponudu te kulturu i umjetnost
- turisti su nezadovoljni biciklističkim rutama i stazama, manjkavošću informacija o zaštićenim prirodnim područjima, prometom te njegovom neprilagođenošću osobama s posebnim potrebama.

Sezonalnost u Gradu Zagrebu, za razliku od Republike Hrvatske, nije izrazito naglašen fenomen. Kada promatramo dolaske turista na razini Republike Hrvatske, vidljivo je da se tijekom srpnja i kolovoza ostvari skoro 50% turističkog prometa, odnosno 46% dolazaka koliko ih je bilo u 2019. i 59% dolazaka u 2021. te 58% noćenja koliko ih je bilo u 2019. i 67% noćenja u 2021.

Iako je trend najvećeg broja dolazaka i noćenja tijekom srpnja i kolovoza vidljiv i u Gradu Zagrebu, uz iznimku 2020., njihov udio nije izražen kao u Republici Hrvatskoj. Udio dolazaka u srpnju i kolovoza u Gradu Zagrebu 2019. iznosio je 22%, a u 2021. je bio 30%, dok je udio noćenja ostvarenih u srpnju i kolovoza 2019. iznosio 22%, a u 2021. je bio 26%. U odnosu na Republiku Hrvatsku, Grad Zagreb je do 2019. zauzimao udjel od 7,5% u ukupnim turističkim dolascima te između 2 i 3% u ukupnom broju noćenja.

Analizirajući intenzitet turizma⁶⁷, u Gradu Zagrebu i 7 odabranih europskih gradova (Prag, Budimpešta, Ljubljana, Berlin, Amsterdam, Barcelona i Beč) u 2021., koristeći se podacima o broju stanovnika, površini gradova, broju dolazaka i noćenja te broju kreveta u destinaciji, izračunale su se: stopa turističkog intenziteta ili Intenzitet turističkog prometa (TIR), stopa turističke penetracije (TPR), stopa turističke gustoće (TDR) i koeficijent turističke funkcionalnosti (CTF). S obzirom da je u svim gradovima zabilježen znatno slabiji turistički promet nego u 2019., može se zaključiti da je intenzitet turizma oslabio u cijeloj Europi te da gradovi trenutno razdoblje koriste za osnaživanje ponude i prema potrebi saniranja negativnih posljedica prekomjernog razvoja turizma.

U strateškom planiranju razvoja turizma u Gradu Zagrebu u sljedećem razdoblju, početkom 2024. očekuje se donošenje nacionalnog Zakona o turizmu koji će propisati koje su obveze JP(R)S vezano za

⁶⁵ Izvor: Zagreb Visitor Survey 2017/18 - Infographic Report

⁶⁶ Izvor: Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj 2019, Institut za turizam

⁶⁷ Izvor: Interna obrada, Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje

daljnji razvoj održivog, otpornog i inovativnog turizma. U suradnji s kulturnim centrima gradskih četvrti, pokrenut će se mrežna stranica na kojoj će se na zanimljiv i pregledan način prikazati turistički zanimljiva događanja i lokacije u svim gradskim četvrtima. Također, planira se pokretanje nekoliko projekata na Medvednici koji žele popularizirati Medvednicu kod građana i turista, čime bi se utjecalo na smanjenje gužvi u užem centru grada. Ujedno se planira modernizacija gradskih tržnica kojom bi se posjetiteljima omogućio uredniji i kreativniji prostor na kojem se može boraviti i kušati lokalna hrana i pića, čime bi one postala mjesta okupljanja i koja bi obogaćivala društveni život i turističku ponudu gradskih četvrti.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nepostojanje strateškog razvojnog dokumenta ▪ nepostojanje inkluzivnog turizma (turizma za sve) radi povećanja pristupačnosti usluga za osobe s invaliditetom ▪ nedostatak sustava za mjerenje ukupnih učinaka turizma ▪ nesustavno praćenje rizika koji utječu na konkurentnost i održivost ▪ nepostojanje preciznijih informacija o konkurentskom okruženju ▪ nedefiniran sustav turističkih proizvoda ▪ nedovoljna valorizacija turističkih potencijala izvan užeg centra grada ▪ nedostatak inovativnih sadržaja turističke ponude ▪ nepostojanje kongresnog centra ▪ manjak stranih investicija u turizmu ▪ nedostatna aviopovezanost, pogotovo low cost kompanija	▪ izraditi strateški dokument razvoja turizma grada Zagreba na načelima održivosti s mjerama njegove učinkovite provedbe ▪ razviti pristupačni turizam, povećati pristupačnost usluga za osobe s invaliditetom ▪ izraditi satelitski račun za Grad Zagreb (standardizirani statistički okvir s pomoću kojega je moguće pratiti ekonomske učinke turizma) ▪ odrediti prioritete turističkih proizvoda i njihovo poticanje ▪ širiti turističke ponude izvan užeg centra grada mapiranjem i valorizacijom ponude koja može biti uključena u turistički promet ▪ poticati razvoj inovativne turističke ponude; razvijanje novih atrakcija, posebno onih koje se temelje na unikatnosti ▪ obnoviti, revitalizirati, prenamijeniti postojeće te stvarati nove, moderne i multifunkcionalne, globalno značajne turističke atrakcije ▪ modernizirati zagrebačke tržnice i uključiti ih u kulturnu i turističku ponudu grada razvojem autohtone gastronomske ponude koja će naglasak staviti na suradnju s domaćim proizvođačima i OPG-ima te omogućiti konzumaciju hrane na tržnicama, što je trenutno zakonski nemoguće ▪ poticati razvoj pametnog turizma slijedeći pozitivne europske prakse trendova ▪ jačati konkurentnosti turizma ▪ razvijati pristupačni turizam i promovirati Grad Zagreb kao centar poslovnog, kulturnog, zdravstvenog turizma ▪ izraditi karte investicijskih mogućnosti iz sektora turizma ▪ stvarati pozitivnu klimu za privlačenje stranih investitora s područja turizma ▪ poticati JPP-a za razvoj turističke infrastrukture i ponude ▪ razvijati prometne infrastrukture ▪ poboljšati prometnu aviopovezanost Grada Zagreba s europskim gradovima

3.3. POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I LOVSTVO

3.3.1. Stanje poljoprivredne proizvodnje i ruralnog prostora

Od 641,24 km² koliko obuhvaća područje Grada Zagreba, približno dvije trećine površine nalaze se izvan građevinskog područja naselja Grada Zagreba. Jedna trećina, odnosno 21.732,80 ha ili 33,9% ukupne površine Grada je poljoprivredno zemljište. Poljoprivredna proizvodnja se danas odvija na oko 14.300,00 ha poljoprivrednih površina, a najvećim dijelom je koncentrirana u sjeveroistočnom i južnom dijelu Grada Zagreba. Na temelju provedene inventarizacije poljoprivrednog zemljišta te procjene pogodnosti poljoprivrednog zemljišta, klime i reljefa za pojedine vrste proizvodnje, na području Grada Zagreba postoje uvjeti i prioritetne zone u prostoru za razvoj povrtlarke, ratarske, stočarske, vinogradarske i voćarske proizvodnje. Sadašnja struktura s obzirom na korištenje zemljišta je 70% za ratarske kulture, 22% su livade u službi stočarske proizvodnje, dok se preostali dio zemljišta koristi za povrtlarstvo, voćarske i vinogradarske proizvodnje. Vlasnička struktura pokazuje da je u vlasništvu države manji dio zemljišta od oko 20%, dok je u privatnome vlasništvu veći dio od oko 80%. Iznimno je nepovoljna veličina privatnog posjeda i rascjepkanost parcela, prosječna veličina posjeda je 3,5 ha. Gotovo 75% poljoprivrednih gospodarstava na području Grada Zagreba je manje od 5,0 ha zemljišta.

Prema podacima iz Upisnika poljoprivrednika Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju na području Grada Zagreba, u 2021. je bilo upisano 6.508 poljoprivrednih gospodarstava. Najveći dio gospodarstava po strukturi čine obiteljska gospodarstva i to 6.017, dok preostali dio čine obrti, trgovačka društva i zadruge. Ukupna prijavljena površina poljoprivrednog zemljišta u ARKOD sustavu 2020. što su koristila ta poljoprivredna gospodarstva iznosila je 7.692 ha. Najviše je poljoprivrednog zemljišta pod oranicama (5.384 ha) i livadama (1.691 ha). Pod površinom od 268,38 ha nalaze se voćnjaci, vinogradi na površini od 87,13 ha, dok staklenici na površini od 40,98 ha. Suvremena poljoprivredna proizvodnja, naglašeno voćarstvo i povrćarstvo, za sigurne i kvalitetne prinose zahtijeva navodnjavanje. Karakteristika današnjeg navodnjavanja poljoprivrednih površina je nedostatak projektne dokumentacije, pedološke osnove i analize uvjeta navodnjavanja te istraživanja zahvata vode i motrenja stanja podzemnih voda.

Na području Grada Zagreba evidentirano je 2.218 farmi različitog stočnog fonda (prema stanju u Jedinstvenom registru životinja na dan 2. 02. 2022). Od životinja se u najvećem broju uzgajaju svinje – 7.231 komada, ovce – 1.337 komada, goveda – 3.350, pčele – 22.930⁶⁸ košnica, dok se u manjem broju uzgajaju konji te koze.

Na području Grada Zagreba nalazi se 15 gradskih vrtova s više od 2.000 vrtnih parcela na površini od 23,55 ha. Od 2013. provodi se projekt „Gradski vrtovi“ s ciljem da se građanima omogući korištenje obradivog zemljišta u gradu radi proizvodnje hrane (povrća i jagodičastog voća), začinskog bilja i cvijeća za vlastite potrebe. Projekt „Gradski vrtovi“ je pozitivan primjer održivog korištenja gradskog zemljišta te poboljšanja kvalitete življenja naših građana u socijalnom, ekonomskom i ekološkom smislu.⁶⁹

Prema podacima iz ARKOD baze podataka na dan 31. 12. 2020. Grad Zagreb je u razdoblju 2016. – 2020. izdvojio znatna sredstva za poticanje poljoprivredne proizvodnje pa su u tu svrhu isplaćena sredstva u iznosu od 3.889.728,51 eura potpora za razvoj primarne poljoprivredne proizvodnje, preradu i promociju poljoprivrednih proizvoda. Zbog proglašenja epidemije COVID-19 početkom 2020. te nakon toga i obustave rada tržnica brojni mali poljoprivredni proizvođači ostali su bez mogućnosti izravnog trženja svojih poljoprivrednih proizvoda pa je Gradska skupština Grada Zagreba donijela Odluku o potporama Grada Zagreba za ublažavanje negativnih posljedica uzrokovanih epidemijom COVID-19 na izravno trženje poljoprivrednim proizvodima.

⁶⁸ Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, Sektora za registre životinja, Stanje na dan 15.3.2021.

⁶⁹ Izvor: Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje

S ciljem razvoja održivog sustava urbane prehrane pokrenut je projekt „Plavi ceker“, a što je OZNAKA za označavanje, isticanje i promociju najkvalitetnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda s područja Republike Hrvatske. Grad Zagreb ovim projektom želi pomoći malim i srednjim proizvođačima u plasmanu njihovih visokokvalitetnih proizvoda na zagrebačko tržište, što je vidljivo iz slogana „Od hrvatskog polja do zagrebačkog stola – jamči Zagreb“. Do kraja 2021. provedeno je 5 javnih poziva radi dodjele oznake „Plavi ceker“, a dodijeljeno je 195 potvrda o pravu korištenja oznake „Plavi ceker“ za 89 proizvođača.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ mala prosječna zemljišna površina po gospodarstvu koja ne dopušta brz rast na temeljima ekonomije razmjera te usitnjenost i rascjepkanost posjeda ▪ slaba zainteresiranost mladih za poljoprivredu ▪ nedovoljna zainteresiranost i znanje za bavljenje poljoprivrednom proizvodnjom u ekoodrživom sustavu gospodarenja ▪ nemogućnost korištenja sredstava iz Programa ruralnog razvoja kad su mjere s investicijskim karakterom (4 i 6) ako je lokacija proizvodnje Grad Zagreb zbog načina bodovanja stupnja razvijenosti županije ulaganja ▪ nedostatak novih lokacija za gradske vrtove na prostorima u vlasništvu Grada ▪ neusklađenost stvarnih potreba i mogućnosti s normativima u prostorno-planskoj dokumentaciji ▪ needuciranost o značenju deklaracija i označavanju proizvoda, nepovjerljivost i nesnalaženje potrošača ▪ velik broj malih proizvođača s diferenciranom i nestandardiziranom ponudom, ▪ neorganiziranost proizvođača – mali broj proizvođačkih organizacija, zadruga i drugih oblika udruživanja, ▪ nedostatak prepoznatljivih distributivnih kanala s naglaskom na domaće, provjerene i kvalitetne proizvode, ▪ loše gospodarenje viškovima i otpadom od hrane ▪ ubrzana urbanizacija koja mijenja vizuru ruralnog prostora te stvara potencijalne konfliktne situacije među starosjediocima i novim stanovnicima ▪ proizvodna i tržišna neorganiziranost proizvođača	▪ okrupniti i urediti zemljišta – provesti komasacije, otkupiti privatno zemljište te dodijeliti državno zemljište u zakup ▪ stvarati posebne poticajne programe za učenike i studente poljoprivrednog smjera kako bi započeli vlastitu poljoprivrednu proizvodnju ▪ povećati znanje /stručnu spremu/ stručnu osposobljenosti poljoprivrednika ▪ definirati posebne poticajne kriterije za ekološka gospodarstva ▪ uvoditi posebne poticajne mjere za proizvođače voća, povrća, ljekovitog bilja i cvijeća, a koji proizvode u granicama GUP-a Grada Zagreba ili Sesveta ▪ uvoditi županijske savjetodavne službe ▪ stvarati mogućnosti za korištenje obnovljivih izvora energije za komercijalna poljoprivredna gospodarstva (korištenje biomase ili stajskog gnoja, proizvodnja bioplina) ▪ povećati mogućnosti novih oblika plasmana na zagrebačko tržište s obzirom na porast potražnje za hranom iz neposredne blizine Zagreba ili za "domaćom hranom" ▪ primjenjivati dobre upravljačke prakse za gospodarenje otpadom od hrane i zbrinjavanje viškova ▪ stvoriti distribucijski centar za plasman poljoprivrednih i šumskih proizvoda i njezino povezivanje s gradskim ustanovama u plasmanu domaćih proizvoda ▪ podupirati sve oblike prerade poljoprivrednih proizvoda ▪ povezivanje seljačkih turističkih gospodarstava međužupanijskim tematskim cestama – vinska cesta, sirna cesta ▪ definirati nove lokacije za uređenje i opremanje gradskih vrtova s nadležnim gradskim uredima ▪ uvoditi nove tehnologije sustava za navodnjavanje s pomoću obnovljivih izvora energije (solarne pumpe) ▪ uspostaviti kontrolirani i standardizirani put domaćih proizvoda od direktnih proizvođača s područja cijele Republike Hrvatske do potrošača na području Grada Zagreba uz minimalne troškove distribucije ▪ uspostaviti prodajne kanale (javni sektor i dr.) ▪ koristiti geotermalni potencijal za zagrijavanje (staklenike i/ili plastenike te za grijanje ribnjaka)

3.3.2. Šumarstvo

Šume na području Grada Zagreba pokrivaju gotovo trećinu ukupne gradske površine, a prema podacima iz 2021. na području Grada Zagreba nalazi se 19.264,39 ha šuma. U vlasništvu Republike Hrvatske je 8.798 ha šuma, a privatne (pravne i fizičke) osobe posjeduju 10.466,39 ha šuma, od čega je uređeno 10.190,70 ha, a neuređeno 275,69 ha. Šume na području Grada Zagreba karakterizira višenamjensko korištenje, uz proizvodne i općekorisne funkcije šuma. Međutim, stanje vlasničke strukture privatnih šuma nije zadovoljavajuće. Riječ je o vrlo usitnjenim parcelama prosječne veličine 0,33 ha. Na uređenim privatnim šumskim površinama u 2021. su evidentirane 33.084 katastarske čestice te 23.879 posjednika. Usporedbom podataka s 2015. kada su evidentirane 17.193 katastarske čestice te 15.191 posjednik, uočljivo je da je došlo do znatnog povećanja broja katastarskih čestica i šumoposjednika, što predstavlja velik problem u provedbi bilo kakvih društvenokorisnih inicijativa (uređenje staza, putova i cesta, uređenje šuma, sanacija i sl.). Problematičan je i dio šuma posebne namjene koje su u privatnom vlasništvu (3.024,98 ha), a kojima je gotovo nemoguće gospodariti po načelima šumarske struke. Naime, za sve radove je potrebno ishoditi odobrenje vlasnika, a nerijetko je riječ o velikom broju vlasnika i posjednika po jednoj katastarskoj čestici s kojima je vrlo teško stupiti u kontakt pa je rješavanje imovinskih odnosa jedan od najvažnijih koraka.

Važnost općekorisnih funkcija šuma osobito je naglašen u gospodarskoj jedinici Park-šume Grada Zagreba te u gospodarskim jedinicama na području Parka prirode Medvednica. U ovim šumama svakodnevno, a osobito vikendom, boravi velik broj građana koji ih koriste za odmor i rekreaciju.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ usitnjenost šumskih posjeda po katastarskim česticama i vlasništvu privatnih šuma onemogućuje kvalitetnije gospodarenje šumama ▪ nepostojeći interes privatnih šumoposjednika za prodaju šuma unatoč ponudi za otkupom ▪ nesređeni imovinsko-pravni odnosi ▪ nemogućnost korištenja fondova EU zbog nesređenih imovinsko-pravnih odnosa. ▪ nepovoljna dobna i sociološka struktura šumoposjednika ▪ slaba želja za cjeloživotnim učenjem i usvajanjem novih saznanja privatnih šumoposjednika ▪ suprotnost, odnosno neujednačenost interesa korisnika šumskih dobara, nespremnost za međusobno povezivanje interesa i preuzimanje rizika pri investiranju ▪ slaba informiranost šumoposjednika o upisu u Registar šumoposjednika ▪ korištenje šumskim resursima u državnim i privatnim šumama svodi se na drvene proizvode, a vrlo malo na nedrvne (sporedne) šumske proizvode ▪ ubrzana urbanizacija kojom se smanjuje površina šuma na području grada ▪ nerazumijevanje šire javnosti o potrebi gospodarenja šumom i načelima šumarske struke	▪ Grad treba uvoditi prava prvootkupa kod prodaje privatnih šuma unutar građevinskog područja. ▪ stvoriti fond za poticanje okrupnjivanja privatnih posjeda šuma (poticaji kod poreza na promet, upisa i sl.) ▪ uvoditi mjere potpore za privatne šumoposjednike koji otkupljuju privatne šume kad se obvežu da će tim šumama održivo gospodariti ▪ jačati udruge šumoposjednika i poticati njihova udruživanja radi okrupnjivanja šumskog posjeda i zajedničkog gospodarenja tim posjedom. ▪ razvijati turizam i potporne infrastrukture u šumama ▪ pošumljavati i zaštititi marginalna šumska zemljišta ▪ održivo gospodariti šumama ▪ izraditi programe zaštite divljači za prostore koji nemaju obilježja lovišta i osiguranje njihova provođenja ▪ sustavno educirati privatne šumoposjednike u stjecanju novih znanja i vještina povezanih s gospodarenjem šumama ▪ sprječavati cijepanja šumskih posjeda uvođenjem posebnih mjera potpore ili izmjenom zakonodavstva

- održavati ciljna travnjačka staništa na područjima ekološke mreže uklanjanjem drvenaste vegetacije

3.3.3. Lovstvo

Odlukom o zajedničkim lovištima iz 1996. i 1997., na području Grada Zagreba ustanovljeno je 11 zajedničkih lovišta. Lovozakupnici su domicilne lovačke udruge s područja koje obuhvaća zajedničko lovište, što je prednost jer se nastavlja tradicija lovstva na tom području, ali se kvalitetnije gospodari i čuva divljač u lovištu. Sukladno zakonu, svi su ugovori s istim lovozakupnicima produljeni u dva navrata za slijedećih 10 godina, a u tijeku je treće lovozakupno razdoblje koje će trajati do 31. 03. 2027. Grad Zagreb provodi i programe zaštite divljači u kojima se primjenjuju rezultati znanstvenih istraživanja, npr. praćenje zdravstvenog stanja i razvojnih parametara divljači na području na kojem se program provedi i kojim se dobivaju povratne informacije o zaraznim bolestima. Tako se također provodi kontrola javnozdravstvenog vektora iz djelokruga veterinarstva na području Grada Zagreba.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ korištenje prostora izvan utvrđenih pravila i sadržaja utječe na uznemiravanje divljih životinja ▪ urbanizacija prostora i prevelika napučenost stanovništva u granicama zajedničkih lovišta ▪ uzurpacija staništa pojedinih vrsta krupne i sitne divljači ▪ strukturni problemi lovozakupnika	▪ osiguravanje raznih oblika potpora za efikasnije provođenje lovnogospodarskih osnova radi sprječavanja šteta od divljači ▪ provođenje stalne edukacije građana o suživotu s divljači u urbanim dijelovima grada ▪ osiguranje efikasnije provedbe programa zaštite divljači ▪ postupno transformirati formalne sadržaje skrbi o divljači

4. PROSTOR

4.1. PROSTORNI RESURSI I UPRAVLJANJE PROSTOROM

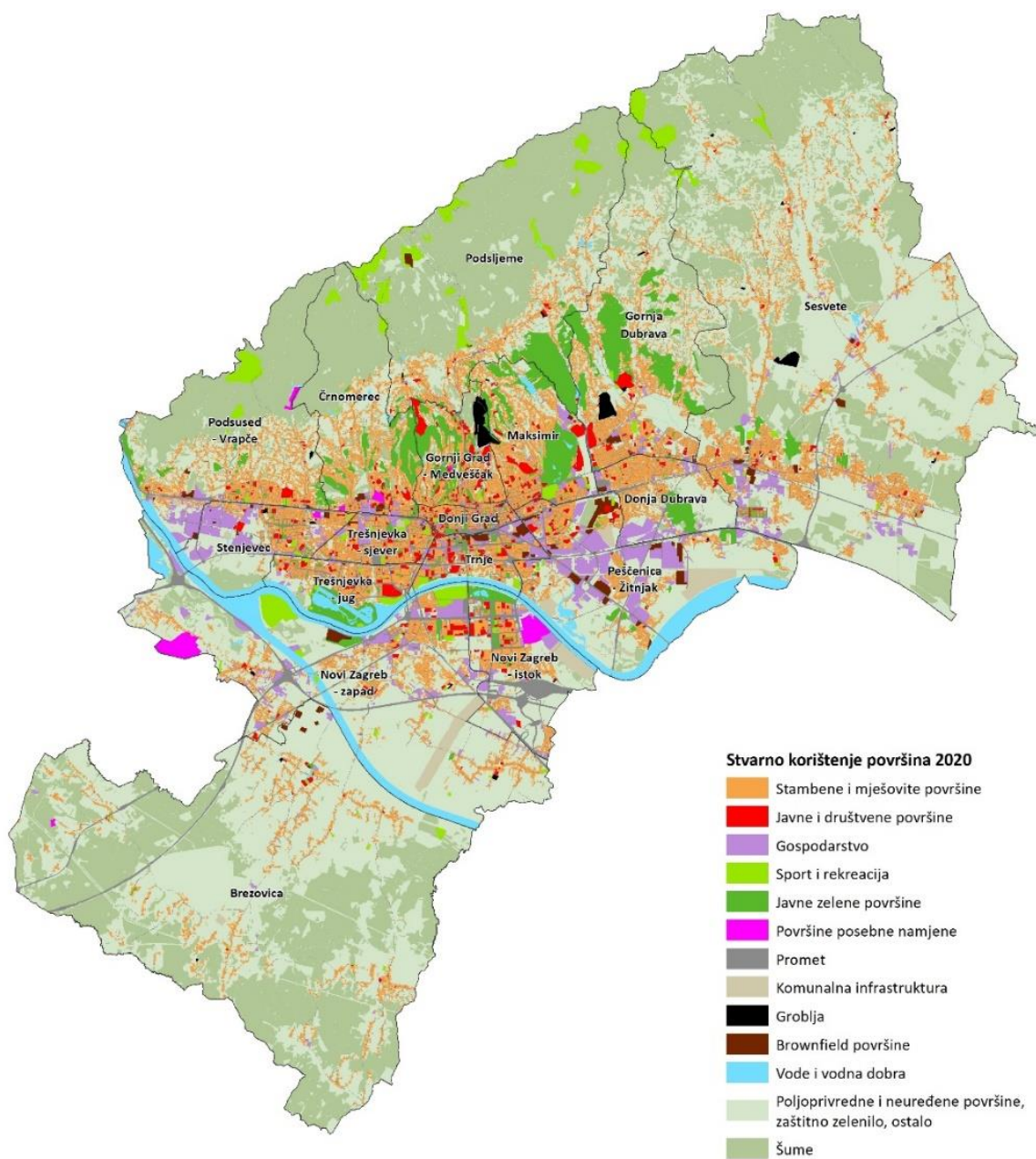
Dosadašnji razvoj Grada Zagreba se, ne odražavajući uvijek stvarne potrebe, odvijao pretežito širenjem zona za građenje na neizgrađena, često vrijedna zelena područja, čime su znatno opteretio komunalni, prometni i drugi javni sustavi te okoliš, krajobraz i biološka raznolikost. Također, povećavala se površina za stanovanje u uvjetima približno istog broja stanovnika.

4.1.1. Prostorno uređenje

Stvarno korištenje prostora Grada Zagreba.

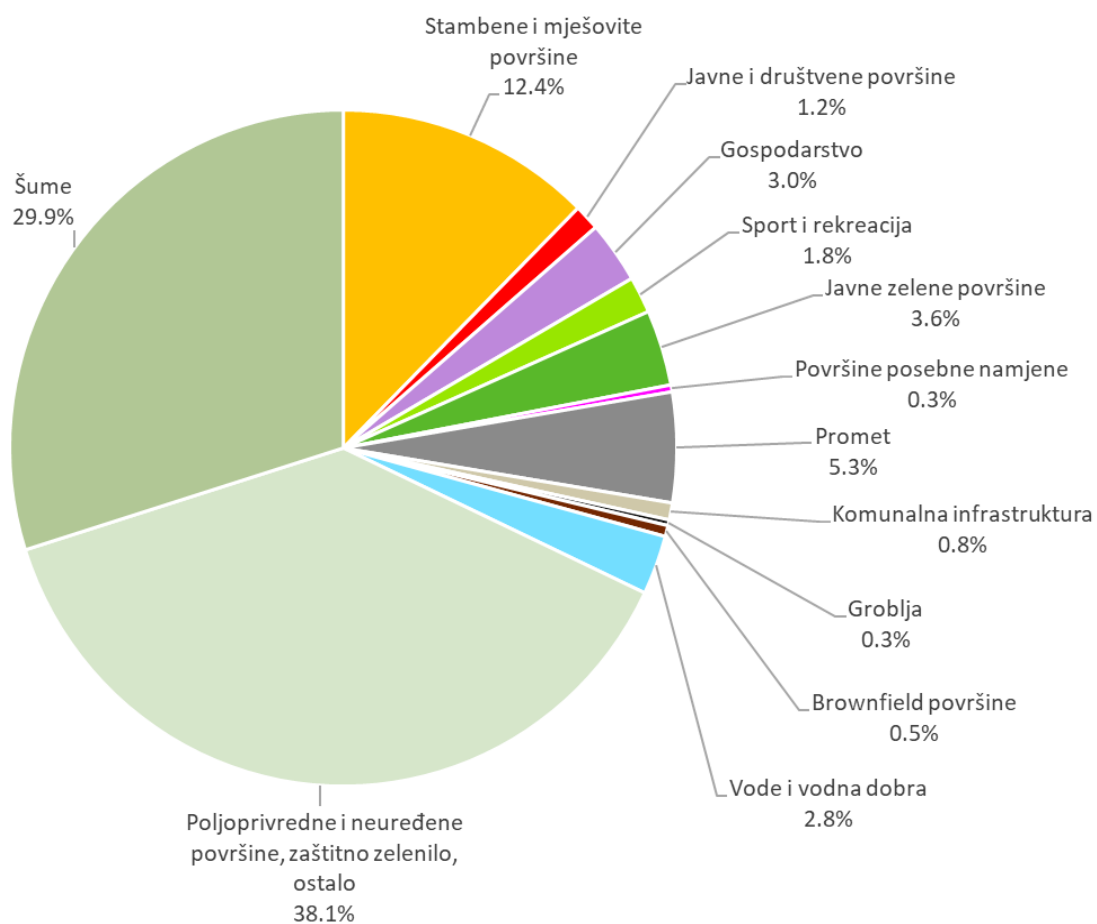
Na prostoru Grada Zagreba su prema udjelima u ukupnoj površini, najzastupljenije kategorije poljoprivredne i neuređene površine, zaštitno zelenilo i ostalo (24.417 ha), zatim šume (19.154 ha) te stambene i mješovite površine (7.970 ha) (podatci iz 2020.). Ostatak površine Grada Zagreba zauzimaju prometnice (3.376 ha), javne zelene površine (2.324 ha), vode i vodna dobra (1.819 ha), gospodarstvo (1.901 ha), sport i rekreacija (1.123 ha), javne i društvene površine (794 ha), komunalna infrastruktura (520 ha), brownfield — neiskorištene izgrađene površine (339 ha), površine posebne namjene (210 ha) i groblja (176 ha).

Slika 1. Stvarno korištenje površina Grada Zagreba 2020.

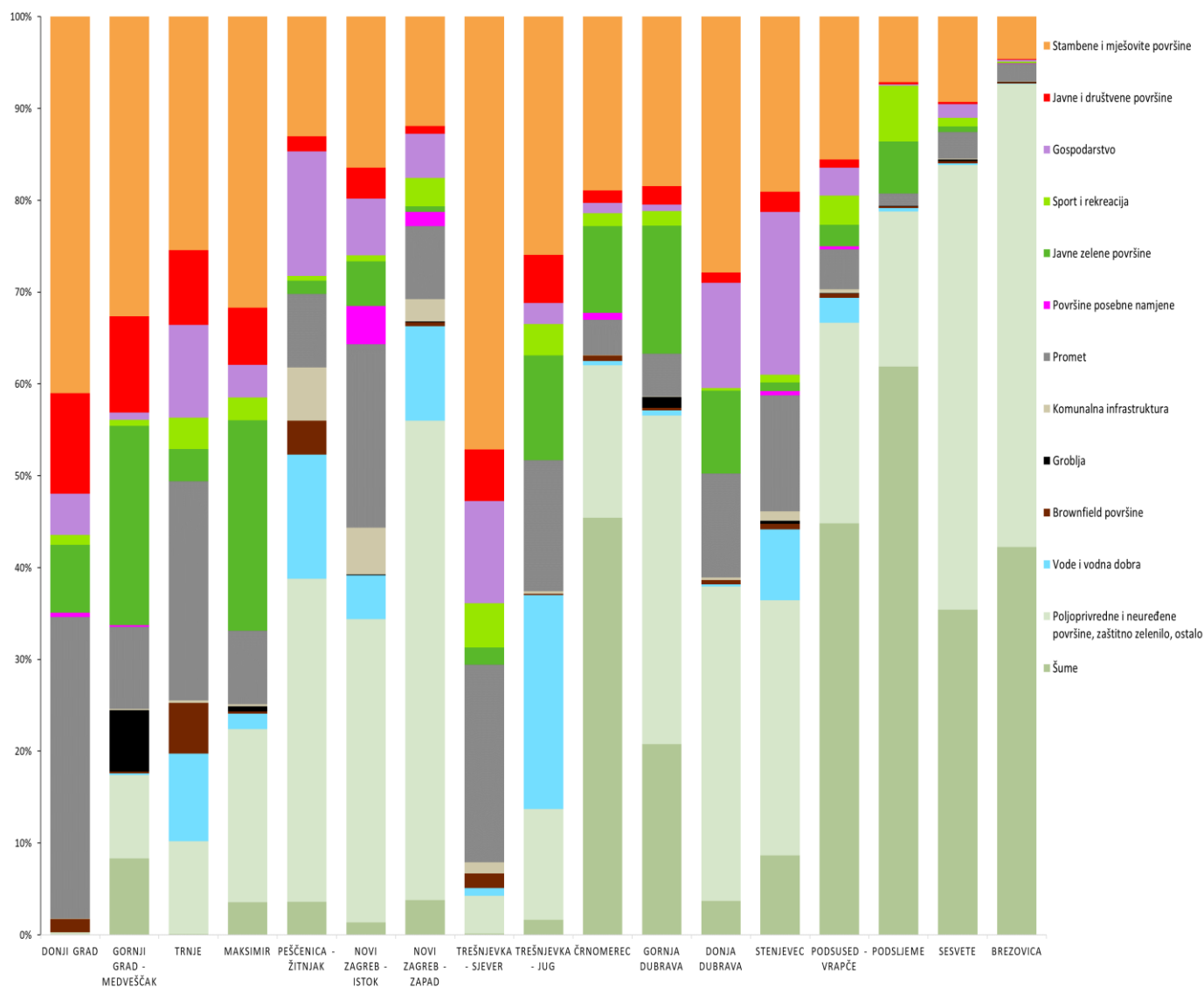
Izvor: Grad Zagreb, Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje, 2022.

Graf 2. Stvarno korišćenje površina Grada Zagreba 2020.

Izvor: Grad Zagreb, Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje, 2022.

Graf 3. Stvarno korištenje površina Grada Zagreba 2020. po gradskim četvrtima

Izvor: Grad Zagreb, Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje, 2022.

Usporedna analiza stvarnog korištenja prostora po gradskim četvrtima ukazuje na značajne razlike odražavajući i razlike u prostornom identitetu, od udjela u zastupljenosti namjena tipičnog urbanog do suburbanog i ruralnog karaktera, što ukazuje i na potrebu različitog pristupa u planiranju njihova razvoja temeljenog na različitom i specifičnom vrijednosnom sustavu.

Neiskorišteni gradski prostori.

U prosincu 2017. izrađen je Atlas brownfield površina radi kvalitetnijeg uvida u brojnost, položaj i stanje neiskorištenih površina u Gradu Zagrebu. Prema podatcima iz Atlasa, na području Grada Zagreba dosad je identificirano 45 neiskorištenih gradskih prostora koji pokrivaju ukupnu površinu od približno 236,2 ha, od čega je 1,9 ha površine namijenjeno turizmu i ugostiteljstvu, 0,3 ha je za

stambene namjene, 4,6 ha za prometne, 85,4 ha za proizvodne, 71,6 ha za poslovne, 5,0 ha za posebne namjene te 56,9 ha nedovršena su gradilišta i 10,5 ha pokrivaju neiskorištene površine javne i društvene namjene. Vlasništvo nad neiskorištenim prostorom imaju Zagrebački holding d.o.o. – vlasnik 76,9 ha neiskorištenog prostora, Republika Hrvatska – vlasnik 3,8 ha neiskorištenog prostora i Grad Zagreb – vlasnik 54,0 ha neiskorištenog prostora, dok je 101,3 ha neiskorištenog prostora u vlasništvu ostalih pravnih i fizičkih osoba.

Analizom stvarnog korištenja površina 2020. evidentirano je oko 130 brownfield lokacija za koje je potrebno izvršiti detaljniju provjeru i analizu.

Prostorno-planska dokumentacija.

Prostorni razvoj Grada Zagreba reguliran je sljedećim prostornim planovima⁷⁰:

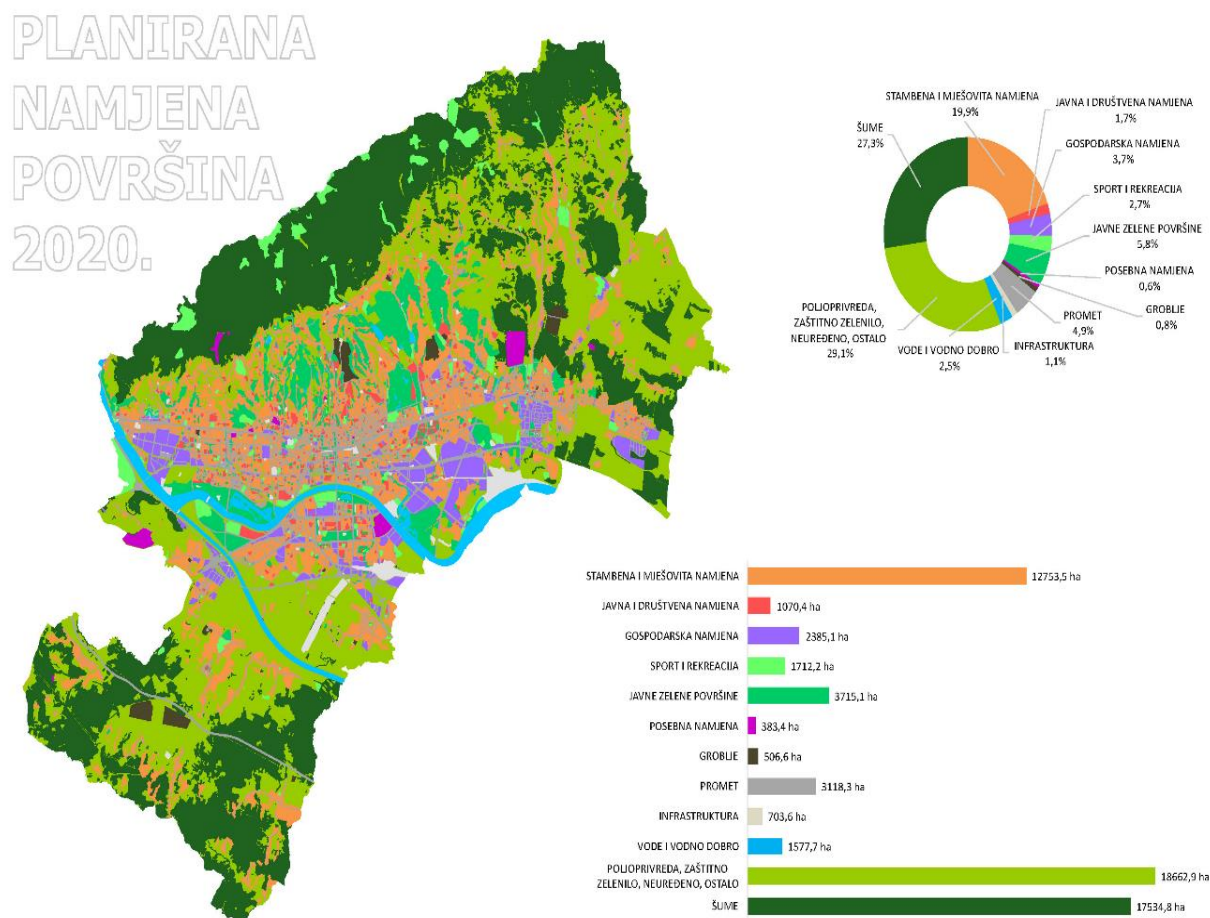
- državne razine – Prostorni plan Park prirode Medvednica kojim se regulira prostorno uređenje područja posebnih obilježja, ukupne površine 17.932,25 ha
- područne (regionalne) razine – Prostorni plan Grada Zagreba kojim se regulira prostorno uređenje cjelokupnog prostora Grada Zagreba, ukupne površine 64.124 ha
- lokalne razine – Generalni urbanistički plan grada Zagreba kojim se regulira prostorno uređenje naselja Grad Zagreb, ukupne površine 22.000 ha
- lokalne razine – Generalni urbanistički plan Sesveta kojim se regulira prostorno uređenje naselja Sesvete, ukupne površine 1.790 ha.

Približno je trećina površina Grada Zagreba planirana za gradnju, a dvije su trećine planirane za šumarstvo, poljoprivredu, javne i zaštitne zelene površine, prometne površine, vode i vodne dobro i sl.

Za neuređene dijelove prostora na kojima se planira nova regulacija ili potpuna transformacija postojeće izgrađene strukture predviđena je izrada urbanističkih planova uređenja područne (regionalne) i lokalne razine – ukupno 227. U razdoblju od 1998. do prosinca 2021. izrađeno je i doneseno ukupno 100 urbanističkih planova uređenja područne (regionalne) i lokalne razine. Unutar obuhvata Prostornog plana Parka prirode Medvednica donesena su 2 UPU-a, unutar građevinskih područja naselja Prostornog plana Grada Zagreba 16 UPU-a, unutar GUP-a Grada Zagreba 70 UPU-a i unutar GUP-a Sesveta doneseno je 12 UPU-a.

⁷⁰ Izvor: Zakon o prostornom uređenju (NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19)

Slika 2. Planirana namjena površina 2020.

Izvor: Grad Zagreb, Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje, 2022.

Urbane gustoće.

Analizom je ustanovljeno da je prosječna gustoća stanovništva Grada Zagreba 12,3 stanovnika po hektaru, a gustoća stanovanja 81,4 stanovnika po hektaru. Usporedbom po gradskim četvrtima uočava se prostor kompaktnog i gusto naseljenog urbanog tkiva središta grada u kojem se posebno ističu gradske četvrti Donji grad (122,7 st/ha, 231,7 st/ha), Trešnjevka – sjever i Trešnjevka – jug, ali i prostor rubnih, slabije urbaniziranih dijelova teritorija Grada Zagreba s najmanjim urbanim gustoćama u gradskim četvrtima Podsljeme, Sesvete i Brezovica.

Legalizacija.

Problem nelegalne gradnje na širem gradskom prostoru javljaju se u svim oblicima, od točkastih iznimki do čitavih enklava – naselja, preko slučajeva kada gabariti i ostali parametri odstupaju od utvrđenih urbanih pravila, sve do gradnje na površinama koje su planskom dokumentacijom predviđene kao negradive.

U provedbi Zakona o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama (NN 86/12, 143/13, 65/17 i 14/19) u Gradu Zagrebu je riješeno 109.635 zahtjeva za izdavanje rješenja o izvedenom stanju, pri čemu je

ozakonjeno 79.249 nezakonito izgrađenih zgrada, odnosno nezakonito rekonstruiranih dijelova zgrada.

Po zahtjevu vlasnika ozakonjene zgrade, rješenjem o utvrđivanju građevne čestice se određuje građevna čestica te zgrade. Ako je u obuhvatu tako utvrđene građevne čestice gradsko zemljište, Grad je dužan bez provedbe javnog natječaja po tržišnoj cijeni prodati gradsko zemljište.

Kriteriji za utvrđivanje strategijskog interesa.

U predmetima utvrđivanja građevnih čestica kada su u obuhvatu gradsko zemljište, Sektor za strategijsko i prostorno planiranje Gradskog ureda za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje daje mišljenje na prijedlog utvrđivanja građevne čestice i očitovanje o strategijskom interesu Grada Zagreba, pri čemu se moraju poštivati kriteriji:

- zaštita kulturnih i prirodnih vrijednosti
- korištenje i namjena prostora u važećoj prostorno-planskoj dokumentaciji (površine prometnih i infrastrukturnih sustava, površine javne i društvene namjene, javnog parka, groblja, površine gospodarske namjene u izdvojenom građevinskom području izvan naselja, zona sanitarne zaštite vode za piće, eksploatacijsko polje mineralne sirovine, površine za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika i geotermalnih voda u energetske svrhe)
- stvarno korištenje prostora (prometne i infrastrukturne površine, površine parka, javne i društvene namjene)
- prometne i infrastrukturne potrebe u široj zoni
- potreba gradnje javnih i društvenih sadržaja u široj zoni
- površine na kojima je propisana procedura gradskog projekta, odnosno izrada UPU-a
- način izgradnje legaliziranih građevina kojim se osigurava dugotrajnost i sigurnost korištenja
- veća gradska zemljišta u područjima zahvaćenim nezakonitom gradnjom za koja još nisu donesene propisane mjere za urbanu obnovu i sanaciju.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ ograničeni prostorni resursi ▪ prevladavajući postojeći model prostornog razvoja širenjem u neizgrađena područja ▪ spora realizacija urbanističkih planova prostornog uređenja lokalne razine ▪ zanemareno donošenje urbanističkih planova javnih površina (sport, rekreacija, zelenilo, krajobraz) ▪ neusklađenost urbanih gustoća i komunalne opremljenosti u nekim područjima ▪ planiranje zona visoke gustoće u rubnim gradskim zonama nedovoljne komunalne opremljenosti ▪ individualna stambena gradnja na gradskim rubovima neracionalna je za komunalno opremanje ▪ bespravna gradnja ▪ neusklađenost sustava prostornog planiranja na različitim razinama	▪ integrirano održivo planirati prostorni razvoj ▪ razvoj što više zasnivati na prenamjeni ranije korištenih i napuštenih područja – brownfield ▪ dati naglasak na instrumente realizacije prostorno planske dokumentacije ▪ donositi urbanističke planove uređenja lokalne razine u skladu s potrebama društva u cjelini, a naročito za javne površine ▪ izraditi kataloge urbanih gustoća ▪ planirane urbane gustoće uskladiti s mogućnostima komunalnog opremanja, odrediti minimalne i maksimalne gustoće ▪ planirati funkcionalnu pristupačnosti za različite skupine (djecu, starije osobe i osobe smanjenih sposobnosti i pokretljivosti) ▪ provoditi nadzor i urbanu sanaciju bespravne gradnje ▪ utvrditi građevne čestice legaliziranih građevina

Gradski projekti i strateški gradski projekti.

Gradski projekti definiraju složene aktivnosti u uređenju prostora od osobitog interesa za Grad Zagreb, u kojima se Grad Zagreb javlja kao sudionik u realizaciji, bilo da je vlasnik zemljišta, bilo da je već uložio, bilo da će tek ulagati u novu gradsku infrastrukturu ili općenito u neku novu gradsku kvalitetu. Uzimajući u obzir važeće propise, raspoloživu dokumentaciju te strateške ciljeve razvoja i veliki broj gradskih projekata određenih važećom prostorno-planskom dokumentacijom, međusobno vrlo različitih po značenju i utjecaju na razvoj Grada i pojedinih njegovih prostora i funkcija, nužno je uspostaviti razlikovanje unutar velike grupe navedenih gradskih projekata tako da se u posebnu grupu/kategoriju izdvoje strateški gradski projekti od gradskih projekata.

Strateški gradski projekti su projekti uređenja prostora koji su od strateškog značaja, a osobito doprinose razvoju Zagreba kao grada u skladu s Razvojnou strategijom Grada – konkurentnog gospodarstva, znanja i sveučilišnog Grada, održivog gospodarenja prirodnim resursima i vrijednostima, kvalitetnih prostora, funkcija i javnih servisa, kvalitetnog života, učinkovitog upravljanja te kao takvi provedbom zahvata imaju za cilj činkovito kontrolirati urbano uređenje, podizati vrijednost grada i tako pribavljenu dobit reinvestirati u nove gradske vrijednosti.

Generalnim urbanističkim planovima omogućuje se izrada gradskih projekata i određuje postupak provođenja gradskog projekta. Osnovna polazišta za razradu gradskih projekata određuju se prema temama i područjima gradskih projekata. Osnovna polazišta za razradu gradskih projekata prema temama su: javni programi stanovanja, afirmacija gradskih linijskih sistema – poteza, gradnja uz gradske avenije i glavne gradske ulice, što uključuju trase javnog prijevoza, prenamjena stare industrije, javni sadržaji, površine za rekreaciju, nove gradske parkove i zelene površine, građevine javne i društvene namjene minimalno gradskog značenja, nositelji identiteta određenih urbanističkih cjelina te strateški (razvojni) projekti Grada.

Usporedba s europskim gradovima upućuje na prevelik broj zagrebačkih gradskih projekata odabranih prema neujednačenim kriterijima. Grad Zagreb gospodari znatnim fondom građevinskog zemljišta i građevina, što omogućuje aktivnu ulogu Grada u usmjeravanju i poticanju gospodarskog i prostornog razvoja. Daljnji prostorni razvoj trebao bi se usmjeriti na neke od najvažnijih nekretnina u vlasništvu Grada koje se nalaze u gradskom središtu ili na njegovom kontaktnom području: Zagrebački velesajam, blok Badel, kompleksi Zagrepčanka, Gredelj, Paromlin, Vojna bolnica Vlaška i druge. Veliki potencijal su i napuštene velike gradnje u vlasništvu Grada i države (npr. Sveučilišna bolnica).

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ prevelik broj gradskih projekata ▪ sustav u kojem zasebno egzistiraju različite liste gradskih projekata i prioriteta vezane uz pojedine sektore ▪ neujednačeni kriteriji za definiranje strateških gradskih projekata ▪ nedovoljno razrađen sustav pripreme i provedbe strateških gradskih projekata ▪ nedostatna financijska sredstva za realizaciju strateških projekata ▪ nedovoljni kapaciteti gradske administracije za provedbu strateških gradskih projekata	▪ ponovo definirati što je gradski projekt ▪ utvrditi kriterije za definiranje projekta kao strateškog ▪ utvrditi proceduru pripreme i provedbe strateških gradskih projekata ▪ istražiti mogućnosti financiranja projekata (javno-privatno partnerstvo, bespovratna sredstva EU i/ili sredstva drugih nacionalnih i/ili međunarodnih institucija) ▪ jačati kapacitete za pripremu i provedbu strateških projekata ▪ uspostaviti partnerski i participativni pristup s poslovnim i civilnim sektorom

4.1.2. Upravljanje podacima o prostoru i stanovništvu Grada

Podatci o prostoru i stanovništvu Grada nužna su osnova za planiranje prostornog i gospodarskog razvoja te korištenje i zaštitu prirodnih resursa.

ZIPP.

U skladu sa suvremenim načelima upravljanja podacima o prostoru, pokrenut je projekt Zagrebačke infrastrukture prostornih podataka – ZIPP kao skup subjekata, skupova podataka, mrežnih usluga, tehničkih rješenja i propisa kojima je cilj prikupljanje, vođenje, korištenje, razmjena i distribucija prostornih podataka o administrativnom području Grada Zagreba. Pristupna točka prostornim podacima Grada Zagreba s mogućnošću pregleda, pretraživanja, preuzimanja i razmjene podataka je ZG Geoportal, pokrenut 2012.

Katastar nekretnina je evidencija koja sadržava podatke o česticama zemljine površine i zgradama koje trajno leže na zemljinoj površini ili ispod nje te o posebnim pravnim režimima na zemljinoj površini. Poslovi katastra nekretnina obuhvaćaju određivanje katastarskih prostornih jedinica, katastarsku izmjeru, izradu i održavanje katastarskog operata katastra nekretnina, održavanje katastra zemljišta i postupno prilagođavanje katastru nekretnina te pojedinačno prevođenje katastarskih čestica katastra zemljišta u katastar nekretnina (Zakon o državnoj izmjeri i katastru nekretnina NN 112/2018, 39/22).

Gradski ured za katastar i geodetske poslove kao upravno tijelo nadležno za vođenje katastra nekretnina i katastra zemljišta na području Grada Zagreba svjestan je da neusklađenost i dvojnost podataka katastra i zemljišne knjige, kao i neusklađenost sa stanjem na terenu uzrokuje nesigurnost u prometu nekretnina. Navedeni problemi posljedica su neobnavljanja zemljišnih knjiga nakon katastarskih izmjera izvršenih 60-tih godina prošlog stoljeća te neprijavljivanje promjena nastalih na terenu, a koje su vlasnici nekretnina dužni prijaviti putem geodetskih elaborata sukladno propisima. Zbog tih činjenica strateški cilj Ureda u suradnji sa zemljišnoknjižnim odjelima nadležnih sudova u Gradu Zagrebu je sustavni pristup usklađivanja katastra i zemljišnih knjiga sa stanjem u naravi utemeljen na propisima:

1. kad stanje u katastarskom operatu većim dijelom odgovara stanju u naravi – Obnova zemljišnih knjiga po postojećem katastarskom operatu (propisano ZZK), odnosi se na veći dio područja Grada Zagreba s obzirom da su podatci u visokom stupnju usklađenosti sa stanjem u naravi
2. kad stanje u katastarskom operatu većim dijelom ne odgovara stanju u naravi – provođenje novih katastarskih izmjera i izlaganja podataka na javni uvid, što po završetku rezultira stupanjem na snagu novog katastarskog operata i nove zemljišne knjige, mali dio područja Grada Zagreba
3. kontinuirana provedba promjena izradom i provedbom geodetskih elaborata:
 - vlasnici nekretnina su sukladno propisima obvezni prijavljivati promjene na zemljištu i u tu svrhu izrađivati geodetske elaborate kako bi se nastale promjene provele u službenim evidencijama, katastru i zemljišnoj knjizi

- godišnje se u katastru Grada Zagreba pregleda i potvrdi preko 10.000 geodetskih elaborata na temelju kojih se ažurira evidencija.

- Zakon o cestama (NN 84/11, 22/13 i dr.), Zakon o upravljanju državnom imovinom (NN 52/18) i Zakon o komunalnom gospodarstvu (NN 68/18, 110/18, 32/20) – propisuju način kako evidentirati određene nekretnine u korist JLP(R)S. Osim izrade geodetskih elaborata za nerazvrstane ceste, Grad Zagreb treba koristiti i ostale zakonske mogućnosti za evidenciju svojih nekretnina. Dosadašnje analize pokazuju da se neusklađenost podataka u Gradu Zagrebu u najvećoj mjeri odnosi na nerazvrstane ceste i komunalnu infrastrukturu, upravo na imovinu Grada Zagreba.

Od 2016. Odlukom Vlade RH, u Gradski ured za katastar i geodetske poslove implementiran je Zajednički informacijski sustav zemljišnih knjiga i katastra, ZIS, u kojem se podatci katastra i zemljišnih knjiga pohranjuju, održavaju i čuvaju. Implementacija je pridonijela podizanju kvalitete rada i većoj digitalizaciji procesa, što podrazumijeva i izdavanje javnih isprava iz evidencije sustavom e-gradjani te

ovlaštenim geodetskim izvoditeljima predaju digitalnih geodetskih elaborata putem OneStopShop sustava, uvođenje digitalnog potpisa u većini poslovnih procesa u Uredu, uvođenje otpreme putem sustava e-pošta i mnogih drugih.

Katastar infrastrukture osniva se i vodi na temelju evidencija koje su za pojedinu vrstu infrastrukture dužni u skladu sa Zakonom o državnoj izmjeri i katastru nekretnina (NN 112/2018, 39/22) osnovati i voditi vlasnici, odnosno njihovi upravitelji. U katastru infrastrukture vode se podatci o vodovima, pripadajućim objektima i uređenim područjima elektroenergetske, elektroničke komunikacijske, toplovodne, plinovodne, naftovodne, vodovodne i odvodne infrastrukture. Vođenje i održavanje katastra infrastrukture obuhvaća pregledavanje i potvrđivanje geodetskih elaborata infrastrukture, unošenje podataka iz tih elaborata u katastar infrastrukture te čuvanje i korištenje podataka katastra infrastrukture.

Gradski ured za katastar i geodetske poslove kao upravno tijelo nadležno je za vođenje katastra infrastrukture na području Grada Zagreba i pedeset godina sustavno vodi evidenciju o vodovima. U tom periodu evidentirano je 18.000 km vodova s pripadajućim objektima. Od 2005. koristi se VodGIS – sustav za upravljanje podacima katastra vodova/infrastrukture Grada Zagreba s osnovnim ciljem formiranja jedinstvene digitalne baze podataka katastra vodova/infrastrukture Grada Zagreba. Time je omogućeno jednostavnije i kvalitetnije ažuriranje podataka uz mogućnost lakšeg i bržeg izdavanja podataka u analognom i digitalnom obliku te preuzimanje digitalnih podataka od upravitelja i vlasnika infrastrukture i drugih korisnika. Strateški cilj Ureda u suradnji s vlasnicima, odnosno s upraviteljima vodova/infrastrukture na području Grada Zagreba je usklađivanje evidencija o infrastrukturi temeljem postojećih propisa.

Registar prostornih jedinica je evidencija u kojoj se vode i održavaju podatci o prostornim jedinicama za Grad Zagreb, naselja, ulice, kućne brojeve, gradske četvrti i mjesne odbore, statističke i popisne krugove. Propisano je da se podatci registra upotrebljavaju kao službena osnova za evidentiranje, iskazivanje, razmjenu i povezivanje različitih vrsta prostornih podataka. Zaključkom Vlade RH od 8. 02. 2013. Registar prostornih jedinica proglašen je jednim od temeljnih registara o prostoru. U skladu sa Zakonom o državnoj informacijskoj infrastrukturi (NN 92/14) svrha temeljnih registara je da osigura dostupnost prikupljenih autentičnih podataka svim tijelima javnog sektora, a koji su im potrebni za obavljanje poslova iz svog djelokruga. Zakonom o registru birača (NN 144/12, 105/15, 98/19), Zakonom o prebivalištu (NN 144/12, 158/13, 114/22) i drugim zakonima propisana je obveza korištenja podataka o adresama onako kako se vode u registru prostornih jedinica.

Podatci Registra za područje Grada Zagreba u nadležnosti su Gradskog ureda za katastar i geodetske poslove, a vode se i održavaju u jedinstvenoj aplikaciji Državne geodetske uprave te je u strateškom smislu važno osigurati tehničko-tehnološke i organizacijske preduvjete za vođenje registra tako da sadržava točne i ažurne podatke koji su dostupni svim korisnicima u realnom vremenu.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ poteškoće u razmjeni, korištenju i diseminaciji prostornih podataka ▪ nedovoljno korištenje prostornih i statističkih podataka u donošenju odluka ▪ neusklađenost podataka katastra, zemljišne knjige i stvarnog stanja na terenu ▪ nedostupnost i neusklađenost podataka o nekretninama i infrastrukturi	▪ razvijati lokalne infrastrukture prostornih podataka ▪ poboljšati podatke i metodologiju u području prostornih analiza i službene statistike ▪ obnoviti zemljišne knjige na temelju katastarskog operata ▪ izraditi geodetske elaborate izvedenog stanja nerazvrstanih cesta i komunalne infrastrukture te postupno uspostaviti baze zemljišnih podataka, odnosno katastra nekretnina kroz geodetske elaborate i nove katastarske izmjere

- razvijati katastar infrastrukture i povezati ga s bazama podataka upravitelja vodova/infrastrukture

4.1.3. Upravljanje gradskom imovinom

Aktivno gospodarenje stanovima, poslovnim prostorima i neizgrađenim građevinskim zemljištima uključuje davanje stanova u najam, davanje u zakup poslovnih prostora te davanja gradskih prostora na privremeno korištenje te upravljanje i raspolaganje neizgrađenim građevinskim zemljištem.

Stanovi.

Gradski stambeni fond, prema Izvještaju o stanju imovine od 30. 06. 2022., čini 4.374 stana u vlasništvu Grada Zagreba, površine 214.372,66 m², 205 stanova ukupne površine 9.002,63 m², suvlasništvo Grada Zagreba i trećih osoba te 2.192 stana površine 174.436,62 m² u vlasništvu Zagrebačkog holdinga d.o.o. s kojima Grad Zagreb upravlja na temelju ugovora o najmu sklopljenih sa Zagrebačkim holdingom d.o.o.

Na dan 30. 06. 2022. u stambenom upravljanju, odnosno s namjenom stanovanja, evidentirano je 4.618 stanova te ostalih jedinica imovine (vlasništvo/suvlasništvo) ukupne površine 219.528,49 m² kao i 2.191 stan u vlasništvu Zagrebačkog holdinga d.o.o. ukupne površine 158.108,64 m², odnosno ukupno 377.637,13 m².

Stanovi kojima upravlja Grad Zagreb s obzirom na imovinsko-pravni status su:

- u vlasništvo Grada (provedeno u javnim registrima i bez pravnih ograničenja) – 2.467 stanova
- u izvanknjižnom vlasništvu Grada Zagreba – 1.655 stanova
- oni za koje su u tijeku postupci sukladno Zakonu o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine (NN 92/96, 42/99 i dr.) i stanovi iz pretvorbe – 292 stana
- oni koje je Grad uzeo u dugogodišnji najam (stanovi u Novom Jelkovcu i naselju Podbrežje) – 2.191 stan (Grad će nakon isteka roka i ispunjenju ugovornih obveza 2024. postati vlasnik tih stanova).

Obvezno-pravni odnos najmodavca i najmprimca u vezi korištenja stana, prvenstveno polazeći od stečenih prava prema ranije važećem Zakonu o stambenim odnosima, određuje Zakon o najmu stanova (NN 91/96, 48/98, 66/98, 22/06, 68/18, 105/20).

Grad Zagreb, sukladno pozitivnim propisima, daje u najam stanove uz plaćanje zaštićene najamnine: za korisnike koji se koriste stanovima izgrađenim sredstvima namijenjenim za rješavanje stambenih pitanja osoba slabijeg imovnog stanja, za one koji se koriste stanom na temelju propisa o pravima hrvatskih branitelja, za one koji su imali pravni položaj nositelja stanarskog prava na stanu te za ostale korisnike po određenom posebnom propisu.

Sukladno Odluci o najmu stanova, stanovi se daju u najam na temelju Konačne liste reda prvenstva za davanje stanova u najam utvrđene po provedenom javnom natječaju te izvan liste reda prvenstva osobama, uz ispunjenje uvjeta određenih pozitivnim propisima.

Grad Zagreb se javnim najmom stanova aktivno uključio u mjere rješavanja problema zbog povećanja kratkoročnih najмова stanova, što je dovelo do smanjenja dostupnosti stanova za dugoročni najam i prouzročilo rast cijena stanovanja u mnogim gradovima, uključujući i u Zagrebu. Iznajmljivanje javnih stanova ispod tržišnih cijena je mjera koju mnoge države EU sve češće odabiru kako bi povećale dostupnost stanovanja.

Odlukom o najmu javno najamnih stanova – novi model stambene politike Grada, uređuju se uvjeti, postupak i mjerila za davanje u najam javno najamnih stanova kojima upravlja Grad Zagreb. Javno najamni stanovi daju se u najam isključivo na temelju javnog natječaja, a najamninu određuje gradonačelnik Zaključkom o raspisivanju Natječaja za davanje u najam javno najamnih stanova i određivanju visine mjesečne najamnine.

Poslovni prostori.

U poslovnom fondu Grada Zagreba, prema Izvještaju o stanju imovine od 30. 6. 2022. evidentirano je 1.739 poslovnih prostora površine 248.245,25 m², 485 garaža i garažnih mjesta površine 8.549,64 m², 473 zgrade površine 594.266,95 m², kao i 98 poslovnih prostora površine 9.874,90 m² i 6 zgrada površine 25.136,20 m² u vlasništvu Zagrebačkog holdinga d.o.o., a kojima Grad Zagreb upravlja temeljem ugovora o zakupu sklopljenih sa Zagrebačkim holdingom d.o.o.

Poslovni prostori kojima upravlja Grad Zagreb s obzirom na imovinsko-pravni status mogu biti:

- vlasništvo Grada Zagreba (provedeno u javnim registrima i bez ikakvih drugih pravnih ograničenja) – 584 poslovna prostora, 315 zgrada i 228 garaža/garažnih mjesta
- u izvanknjižnom vlasništvu Grada Zagreba – 121 poslovni prostor, 58 zgrada i 90 garaža/garažnih mjesta
- oni za koje su u tijeku postupci sukladno Zakonu o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine – 432 poslovna prostora, 50 zgrada i 117 garaža/garažnih mjesta
- oni koje je Grad Zagreb uzeo u dugogodišnji zakup (Novi Jelkovec) – 98 poslovnih prostora, 601 garaža i 288 parkirnih garažnih mjesta te objekt A11 s ukupno 205 PGM i javne garaže oznake A12 (istekom roka zakupa i podmirenjem svih obveza, Grad Zagreb stječe pravo vlasništva nad predmetnim prostorima).

Na dan 30. 6. 2022. u Modulu poslovnog upravljanja evidentirano je 2.405 upravljanja s 1.736 ugovora o zakupu/korištenju. Zasnivanje i prestanak zakupa poslovnog prostora, međusobna prava i obveze zakupodavca i zakupnika, početna visina zakupnine, postupak dodjele gradskih prostora na korištenje udrugama, postupak za dodjelu gradskih poslovnih prostora i skloništa na korištenje političkim strankama i nositeljima nezavisnih lista za njihovu djelatnost, odnosno rad, likovnim i drugim umjetnicima, vjerskim zajednicama i ustanovama čiji je Grad Zagreb jedini osnivač ili suosnivač, regulirani su posebnim propisima, npr. Zakonom o zakupu i kupoprodaji poslovnog prostora (NN 125/11, 64/15, 112/18), Odlukom o zakupu i kupoprodaji poslovnih prostora (SGGZ 19/22), Pravilnikom o dodjeli gradskih prostora na korištenje udrugama (SGGZ 16/15, 5/16, 18/16, 16/17, 26/20) itd.

Grad Zagreb radi transparentnosti na Službenoj stranici Grada Zagreba u Katalogu nekretnina objavljuje popis praznih poslovnih prostora, s posebnom napomenom o prostoru koji je već u tijeku postupak dodjele, budući da su već bili oglašeni u natječaju, ali u trenutku postupka usklađivanja podataka o praznim prostorima i njihova oglašavanja na službenoj stranici Grada Zagreba još nije bio sklopljen ugovor.

Zainteresirane osobe za pojedine lokacije mogu iskazati interes pismom namjere radi raspisivanja natječaja za davanje poslovnog prostora u zakup/korištenje. Za davanje u zakup/korištenje poslovnih prostora Grad Zagreb raspisuje javne natječaje.

Prihodi u 2021. se temelje na Izvješću o obavljanju stručnih poslova naplate za Grad Zagreb koje je izradilo Gradsko stambeno komunalno gospodarstvo d.o.o. (u daljnjem tekstu GSKG) i obuhvaćaju zakupninu, zakupninu s PDV-om, naknadu za korištenje i naknadu za korištenje bez valjanog pravnog osnova. Ukupno je u 2021. naplaćeno zakupnine/naknade za korištenje 5.893.025,84 eura.

Zemljište.

Upravljanje zemljištem provodi se davanjem u zakup ili na korištenje na određeni rok, s mogućnošću produljenja roka do donošenja odluke o privođenju zemljišta konačnoj namjeni, odnosno otuđenja u

nekom od prije opisanih postupaka ili utvrđenja vlasništva trećih osoba u postupcima koji se vode pred nadležnim upravnim i sudskim tijelima.

Radi utvrđivanja mogućnosti raspolaganja ili privođenja zemljišta konačnoj namjeni, odnosno privremenom korištenju, kontinuirano se provode analize koje uključuju provjeru imovinsko-pravnog statusa, usklađenosti knjižnih stanja (katastra i zemljišne knjige), usklađenost knjižnih stanja sa stanjem na terenu, prostorno-plansku namjenu, strateški interes Grada, eventualne potrebe lokalne zajednice i drugo po potrebi pa se sukladno utvrđenom donose odluke o načinu raspolaganja.

Analize lokacija i zemljišta kontinuirano se provode za različite potrebe i korisnike – reciklažna dvorišta, gradske vrtove, dječja i sportska igrališta, zelene površine i sl. Kontinuirano se analiziraju i lokacije radi postavljanja na mrežnu stranicu Grada Zagreba u katalog nekretnina, a koje se nude za prodaju.

Na dan 15. 11. 2022. bila su evidentirana 599 Ugovora o zakupu zemljišta ukupne površine 432.718 m² zemljišta. Ugovorena zakupnina za 2022. uvećana za naknadu za korištenje po isteku ugovora iznosila je 597.079,70 eura.

15. 11. 2022. u katalogu je bilo 7 lokacija, površine cca 3.000 m², približne vrijednosti 350.122,77 eura. Katalog nekretnina je javan, a osim podataka o imovinsko-pravnom statusu i prostorno-planskim karakteristikama zemljišta evidentiraju se i položajne karakteristike te podatak o okvirnoj vrijednosti dobiven na temelju podataka iz Zbirke kupoprodajnih cijena. Građani zainteresirani za kupnju gradskog zemljišta objavljenog u Katalogu nekretnina obraćaju se tijelu nadležnom za raspolaganje pismom namjere, a nakon čega se raspisuje javni natječaj, sukladno propisima koji reguliraju raspolaganje.

Procjena vrijednosti nekretnina.

Pouzdanje procjene vrijednosti nekretnina od iznimne su važnosti za domaćinstva, trgovačka društva i javnopravne osobe te kod prekograničnih kupoprodaja nekretnina koje se događaju zahvaljujući ukidanju prepreka za slobodan protok kapitala i usluga. Republika Hrvatska je sredinom 2014. donijela propise iz područja procjene vrijednosti nekretnina, a Grad Zagreb je Odlukom o građevinskom zemljištu vlastitu bazu podataka – zbirku kupoprodajnih cijena otvorio ovlaštenicima opravdanog interesa, npr. procjeniteljima te pravosudnim i upravnim tijelima. Zbirka kupoprodajnih cijena sadrži sve podatke s tržišta nekretnina Grada Zagreba koji su pribavljeni i evidentirani te predstavlja izvornu sliku pojava na tržištu nekretnina, a predstavlja preteču današnje baze eNekretnine.

U ožujku 2016. Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine (MPUGDI) prezentiralo je I. fazu Informacijskog sustava tržišta nekretnina (eNekretnine), a kojim je ovlaštenim procjeniteljima i posrednicima u prometu nekretninama omogućen lak pristup korisnim informacijama koje su dobra podloga za njihov kvalitetan stručni rad. Ova baza podataka važna je radi osiguranja transparentnosti tržišta nekretnina, a trenutno je od Porezne uprave preuzeto preko 200.000 ugovora o kupoprodaji/najmu/zakupu na području Grada Zagreba ugovorenih od 2012. do danas, a u tijeku je evaluacija koju provode djelatnici Službe za vrednovanje nekretnina. U nastavku je nastavljena kontinuirana nadogradnja eNekretnina, u srpnju 2017. je omogućen uvid u skenirane ugovore što je riješilo problem nedostatka podataka od 1. 5. 2016. kada su javni bilježnici prestali dostavljati ugovore, a u prosincu 2018. objavljen je novi sloj Plan približnih vrijednosti – početno stanje cjenovnih blokova za cijelo područje Republike Hrvatske, bez utvrđivanja približnih vrijednosti zemljišta (690 cjenovnih blokova na području Grada Zagreba). Plan približnih vrijednosti, nakon izrade početnog stanja, MPUGDI objavljuje svake godine na temelju ažuriranih stanja planova približnih vrijednosti koje dostavljaju lokalna procjeniteljska povjerenstava za svoje područje nadležnosti, a trenutno je u fazi objavljivanja Plana približnih vrijednosti zemljišta za 2021.

Za unos, evaluaciju, čuvanje i izdavanje podataka zadužena su prema ZPVN-u upravna tijela JLP(R)S u županiji, Gradu Zagrebu, odnosno u velikom gradu. Evaluacija podataka je izuzetno važna aktivnost s izrazito lokalnim obilježjem pa se od službenika pri JLP(R)S očekuje postupni razvoj kompetencija u

procesima upravljanja podacima za potrebe vrednovanja nekretnina, a tako i povećanja usluga prema građanima i gospodarstvu lokalne zajednice.

S obzirom na važnost vođenja kvalitetne zbirke kupoprodajnih cijena i izdavanja podataka procjeniteljima za potrebe procjene nekretnina, od iznimne je važnosti osigurati dovoljan broj kvalitetnih službenika, a također i omogućiti uvide u veliki broj aplikacija i baza podataka koji su nužni za ispunjavanje svih zadaća propisanih ZPVN-a.

Aktivna zemljišna politika.

Provedba obuhvaća uređivanje građevinskog zemljišta i gospodarenje zemljištem u vlasništvu Grada. Teškoće u uređivanju zemljišta radi osposobljavanja za građenje, rekonstrukciju i korištenje zgrada u skladu s dokumentom prostornog uređenja prouzročene su nepostojanjem ili nerealizacijom urbanističkih planova uređenja područne (regionalne) i lokalne razine, neusklađenošću i dvojnim podacima katastra i zemljišne knjige, njihove neusklađenosti sa stanjem na terenu i, konačno, kompleksnim imovinsko-pravnim pitanjima i visokom cijenom zemljišta.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ bespravno korištenje gradskih nekretnina ▪ derutni poslovni prostori u središtu grada ▪ nemogućnost provedbe planiranog razvoja zbog imovinsko-pravnih pitanja na zemljištu ▪ visoka cijena zemljišta za prometnu i komunalnu infrastrukturu te javnu i društvenu namjenu	▪ provoditi veći nadzor nad korištenjem gradskih nekretnina ▪ prilagoditi zakupnine stanju na tržištu ▪ osnovati fond za financiranje uređivanja zemljišta za javne potrebe ▪ razvijati sustav procjene nekretnina u tehničkom, organizacijskom i kadrovskom pogledu ▪ povećati broj javno najamnih stanova radi povećanja dostupnosti stanovanja građanima

4.1.4. Stanovanje

Stanovi.

U razdoblju od 2001. do 2011. broj stanova za stalno stanovanje je povećan za 78.763 i iznosi 382.926, a ukupan broj stambenih jedinica iznosi 393.433. U Gradu Zagrebu, prema podacima Popisa stanovništva, kućanstava i stanova iz 2021. se nalazi 19% stanova za stalno stanovanje u RH. Broj privremeno nenastanjenih stanova u 2021. iznosi 10.50771. Ulaganja u kupnju stanova u proteklom desetljeću često su bila motivirana očuvanjem ili povećanjem bogatstva te se povećanje stambenog fonda ne može tumačiti kao rast životnog standarda i kvalitete života svih građana. U proteklih nekoliko godina zamjetan je trend povećanja broja stanova za kratkoročni najam.

Nakon izrazito naglog rasta broja novoizgrađenih stanova do 2007., slijedio je nagli pad te je tek 2015. ponovo zabilježen rast broja novoizgrađenih stanova, a potom opet blagi pad u 2020. Potom je u 2021. vidljiv kontinuirani porast izgradnje novih stanova.

⁷¹ Izvor: DZS, obrada: GUGEOSP Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. – prvi rezultati Grad Zagreb, 28. siječnja 2022.

Tablica 18. Broj završenih stanova

godina	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Završeni stanovi	2388	2729	1227	638	1798	1056	1672	2746	2665	2648	3820

Izvor: Završene zgrade i stanovi, Statistički ljetopis Grada Zagreba 2021. (str 222-227); DZS, Izdane građevinske dozvole u 2021., Priopćenje od 11.03.2022., <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29604>

Kućanstva.

Ukupan broj kućanstava u Gradu Zagrebu je 299.792 (2021.). Usporede li se privremeni podatci iz Popisa 2021. s konačnim podacima iz Popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2011. (Popis 2011.), broj stanovnika u Gradu Zagrebu smanjio se za 2,5%, odnosno za 20 073 osobe, broj privatnih kućanstava smanjen je za 1,2%, odnosno za 3 649 kućanstava, dok se ukupan broj stambenih jedinica povećao za 2,4%, odnosno za 9.100 stambenih jedinica.

Veličina stanova.

Grad Zagreb ulazi u krug županija u kojima se u prosjeku grade najmanji stanovi. Korisna površina novoizgrađenih stanova bila je 75,1 m² u 2008., 65,1 m² u 2012., 78,3 m² u 2015., 73,6 m² u 2017. godini, 74,8 m² u 2019., dok je u 2020. korisna površina novoizgrađenih stanova bila 74,2 m².⁷²

Komunalna opremljenost stambenih jedinica.

Relativno zadovoljavajuća u Gradu Zagrebu kao cjelini, stanovi su u 70% slučajeva opremljeni centralnim grijanjem (toplovod, etažno grijanje) i drugim komunalijama u skoro 100% slučajeva.

Prikladnost za stanovanje.

Dio stambenog fonda neprikladan je za stanovanje zbog prokišnjavanja, vlage (26%), nekvalitetnih prozora i vrata (27%), odnosno zbog neodgovarajućeg održavanja. Oko jedna četvrtina (21%) građana Grada Zagreba nezadovoljna je standardom stanovanja, a oni žive u uvjetima prenaseljenosti. U Gradu Zagrebu 48% stambenog fonda čine garsonijere, jednosobni i dvosobni stanovi, a često u istom stambenom prostoru stanuju predstavnici triju različitih generacija, što upozorava na kvantitativni manjak stambenog fonda.

U potresu koji je pogodio Grad Zagreb 22. 3. 2020. stradao je znatan dio stambenog fonda te je došlo do oštećenja brojnih stambenih građevina u Gradu Zagrebu, a ponajviše na području gradskih četvrti Donji grad, Gornji grad – Medveščak i Podsljeme. Teško je stradalo povijesno središte grada, ali i njegovi rubni sjeveroistočni dijelovi, oštećene su brojne zgrade, i pokretna i nepokretna kulturna dobra. Najveća šteta je pretrpljena na području centra Grada Zagreba, a to se posebice odnosi na dio Donjeg grada – povijesne gradske jezgre, u kojoj su gotovo sve zgrade izgrađene između potresa 1880. i sredine 20. stoljeća, a koje su izrađivane od opeke, bez armiranobetonskih elemenata pa su bile iznimno ranjive na seizmičku aktivnost. Također, osim što su te zgrade konstrukcijski slabe, velike štete odnose se i na pročelja prepuna štukatura i raznih ukrasnih detalja koja su u ovom potresu također stradala, a čija je rekonstrukcija iznimno skupa. Utjecaj katastrofe na povijesno središte Grada Zagreba značajno je povećao troškove štete od potresa. Potrebno je izraditi programe i planove za sanaciju i rekonstrukciju uništenih građevina, osobito vodeći računa o starijim stambenim zgradama (izgrađene

⁷² Izvor: GUSPRG, Završene zgrade i stanovi u 2020., Priopćenje od 12. listopada 2021.,

<https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/statistika/2021/zavr%C5%A1ene%20zgrade%20i%20stanovi%202020/Zavr%C5%A1ene%20zgrade%20i%20stanovi%202020%20web.pdf>

do 1964.) koje su procjenom rizika od katastrofa za Republiku Hrvatsku ocijenjene kao zgrade s inicijalnom i minimalnom razinom potresne otpornosti.

Osim problema obnove grada nakon potresa, tu je i problem apartmanizacije koji ide na štetu priuštivog stanovanja. U kontekstu nedostupnosti nekretnina za dugoročni najam i priuštivo stanovanje, Gradska skupština Grada Zagreba donijela je Odluku o visini paušalnog poreza za djelatnosti iznajmljivanja i smještaja u turizmu (SGGZ 32/2023), a kojom su propisane izmjene koje potiču stavljanje nekretnina za stanovanje u dugoročni najam stanovnicima Zagreba.

Planiranje prostora za stambenu gradnju.

Na kvalitetnijim gradskim zemljištima omogućena je gradnja gospodarskih sadržaja i trgovačkih centara, a gradski projekti stanovanja smješteni su na nepovoljnijim lokacijama, što dovodi do prostorne segregacije stanovanja. Izrada i donošenje urbanističkih planova uređenja za nova stambena naselja opterećeni su pritiscima investitora planova za maksimalne stambene kapacitete, a na štetu javnih i društvenih sadržaja naselja, posebice kvalitetnog javnog otvorenog prostora kao preduvjeta kvalitetnog stanovanja. Jedan od dugogodišnjih prostornih problema vezanih uz stambenu politiku i planiranje prostora jest i višegodišnji izostanak pripremljenih i uređenih građevinskih čestica za individualnu stambenu gradnju (samostojeće, poluugrađene i ugrađene obiteljske kuće), što je u potpunom nerazmjeru s bujanjem individualne stambene gradnje na gradskim rubovima.

Sustavnu i suvremenu stanogradnju trebalo bi usmjeriti na veće površine unutar područja Zagreb – Sesvete i tako osigurati kvalitetno stanovanje, a financijski dostupno prosječnom stanovniku Zagreba te primjereni standard stanovanja stanovnicima okolnih naselja.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nepostojanje dugoročne nacionalne i gradske stambene politike ▪ nedostatak podataka i procjena o stambenim potrebama ▪ neadekvatno održavanje stambenog fonda ▪ smanjivanje broja stanovnika u središnjem gradskom prostoru i prevladavanje starijeg stanovništva ▪ brojna stambena područja su slabo opremljena javnom infrastrukturom ▪ prostorna segregacija stanovanja koja dovodi do razvoja socijalnih problema ▪ oštećenja dijela stambenog fonda uzrokovana potresom 22. ožujka 2020. ▪ preveliki porast cijena nekretnina za najam i prodaju	▪ izraditi stambene strategije ▪ izraditi analizu postojećih potreba, kapaciteta i opremljenosti zemljišta za stambenu gradnju ▪ izvršiti analizu pristupačnosti objekata pod upravljanjem Grada Zagreba ▪ razvijati sustav socijalnog stanovanja ▪ uvesti mjere kojima se potiče obnova i modernizacija postojećeg stambenog fonda, pogotovo njegove energetske učinkovitosti te osobito radi saniranja oštećenja uzrokovanih potresom 22. ožujka 2020. ▪ uspostaviti pravni i institucionalni okvir za očuvanje stanovanja u povijesnoj jezgri ▪ poboljšati javnu infrastrukturu u stambenim područjima ▪ podržavati socijalnu integraciju i razvoj lokalnih zajednica ▪ osigurati kapacitete za razvoj organiziranog stanovanja i stambenih zajednica

4.1.5. Zelena infrastruktura

Zelene površine – zelena infrastruktura izuzetno je vrijedna sastavnica prostora i kvalitete života i okoliša i važan je identitetski element Grada Zagreba.

Kako bismo unaprijedili pristup i očuvali zelene površine i zdrave ekosustave na području Grada Zagreba, potrebno je izgraditi sustav strateški planirane mreže prirodnih i poluprirodnih staništa visoke kvalitete – zelenu infrastrukturu koja predstavlja multifunkcionalnu međusobno povezanu mrežu zaštićenih i ostalih prirodnih te čovjekovim djelovanjem stvorenih područja i krajobraza visoke ekološke vrijednosti.

Potencijalne sastavnice zelene infrastrukture na području Grada Zagreba su: zaštićena područja i područja ekološke mreže, zdravi ekosustavi visoke prirodne vrijednosti izvan zaštićenih područja, parkovi i šume u urbanom prostoru, npr. park šume grada Zagreba, prirodni krajobrazi, npr. mali vodotoci, male šume, šikare, živice, obnovljeni dijelovi staništa, umjetno izgrađeni oblici, npr. zeleni prolazi/prijelazi dizajnirani da pomognu mobilnost vrsta, višenamjenske zone gdje se zemljište koristi kao pomoć u obnovi i održavanju zdravih i biološki raznolikih ekosustava, područja gdje su implementirane mjere koje podižu opću kvalitetu okoliša, prateći građevinski zahvati koji odgovaraju zelenoj gradnji, energetske učinkovitosti – ekološki građevni materijali, značajke za prilagodbu klimatskim promjenama, npr. močvarna i poplavna područja za zaštitu od poplava, čuvanje vode i unos CO₂ te druge sastavnice koje će se utvrditi detaljnijim analizama. U kontekstu koristi za okoliš, zelena infrastruktura ublažava posljedice i unaprjeđuje prilagodbu klimatskim promjenama te djeluje na smanjenje potrebe za sivom infrastrukturom. Radi daljnje prevencije od poplava potrebno je otvaranje retencijskih prostora unutar urbanog dijela (ne samo zeleni krovovi i zelene fasade, već i renaturalizacija vodotoka kako bi se poboljšala kontrola otjecanja).

Na prostorno planskoj razini, sastavnice zelene infrastrukture Grada u Prostornom planu Grada Zagreba čine šume, poljoprivredne površine, javne zelene površine, zaštitne zelene površine, zone vodocrpilišta te vode i vodna dobra. Na razini generalnih urbanističkih planova Grada Zagreba i Sesveta, sastavnice zelene infrastrukture funkcionalno i oblikovno su detaljnije tipologizirane kao javni parkovi, gradske park-šume, tematski parkovi, javne gradske površine – tematske zone, zaštitne zelene površine. Na obje razine planova određeni su uvjeti uređenja i zaštite posebno vrijednih i zaštićenih područja i cjelina.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ neriješen imovinski status zelenih površina ▪ bespravna gradnja i širenje drugih namjena u prostor zelenila ▪ neusklađeni standardi za oblikovanje, uređivanje, zaštitu te upravljanje sastavnicama zelene infrastrukture ▪ nepovezanost i neumreženost nadležnih tijela u planiranju i provedbi planova zelene infrastrukture ▪ sve učestalije urbane poplave	▪ oblikovati i uspostaviti odgovarajući model multifunkcionalne mreže "Zelene infrastrukture" Grada Zagreba – kartiranje i valorizaciju na području Grada Zagreba, uvrštavati odrednice zelene infrastrukture u ostale akte planiranja i prostorne planove ▪ uključivati ključne dionike na svim razinama i javnosti u procese planiranja i provođenja planova razvoja zelene infrastrukture ▪ provoditi edukativne programe ▪ ugrađivati na odgovarajući način sve sastavnice zelene infrastrukture u prostorne dokumente ▪ obnoviti najmanje 15% degradiranih ekosustava ▪ maksimalno koristiti dostupna bespovratna sredstva EU i/ili sredstva drugih nacionalnih i/ili međunarodnih institucija ▪ planirati zelene površine tijekom gradnje u većem postotku u odnosu na cjelinu koja se gradi

- restaurirati sive zone za prihvat urbanih poplava (prilagodba klimatskim promjenama)
- potreba renaturalizacije vodotoka, nove retencije unutar urbanog dijela i sl.

4.1.6. Javni gradski prostori i sadržaji

Grad Zagreb je u znatnoj mjeri određen kvalitetom, prostornim rasporedom i dostupnošću svojih javnih prostora i sadržaja. Javni prostori su ujedno i nositelji identiteta grada, brojnih kulturnih, političkih i zabavnih aktivnosti. Javne zgrade i sadržaji često su smješteni uz javne prostore te se oni po potrebi doživljavaju kao cjelina.

Potrebno je održavati i uređivati postojeće javne prostore, upravljati trajnim i privremenim sadržajima koji se na njima planiraju te uz sve aktivnosti očuvati vizure i kulturno-povijesni identitet tih prostora. Očuvanjem identiteta grada postiže se da se stanovnici lakše poistovjećuju s prostorom koji ih okružuje te se pažljivije odnose prema njemu. U novo planiranim gradskim područjima potrebno je predvidjeti adekvatne javne prostore s planiranjem kulturnih i društvenih sadržaja. Potrebno je planirati zelene površine za boravak stanovništva na zraku i za rekreaciju te javne trgove i pješačke zone kao prostora javnog života Grada Zagreba. U planiranju novih naselja i stambenih sklopova često se premalo pažnje poklanja javnom zajedničkom prostoru koji se poddimenzionira nauštrb parkirališta.

Grad Zagreb je okružen i premrežen prirodnim bogatstvima, među kojima se prvenstveno ističu prostor Medvednice i zeleni pojas vezan uz rijeku Savu te njihovi prodori u urbano tkivo grada pa ih je potrebno tretirati kao dio mreže javnih prostora, uz uređenje parkova i zaštitu od njihove devastacije i neprimjerenog korištenja. Grad Zagreb je značajno određen i urbanim, uređenim zelenim površinama koje su tradicionalno sastavni dio povijesne urbane matrice, npr. Lenucijeva potkova, Svačićev trg, Rooseveltov trg, Park kralja Petra Krešimira IV., Trg Francuske Republike i drugi te planiranim parkovima kasnijeg datuma, npr. Park mladenaca, park u Selskoj ulici i drugi.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ neumjerena komercijalizacija javnih prostora, posebno u gradskom središtu — terase kafića, šatori i slično ▪ artificalni i monofunkcionalni prostori trgovačkih centara zamjenjuju gradske polifunkcionalne javne prostore ▪ zapuštenost i devastacija javnih prostora ▪ neuređene i devastirane javne zelene površine	▪ osigurati da se u planiranju novih gradskih područja predvidi dovoljno javnih površina i da se njihovo uređenje vremenski isplanira simultano s izgradnjom sadržaja osnovne namjene ▪ čuvati identitet povijesnih i centralnih gradskih javnih prostora adekvatnim upravljanjem ▪ oživiti centralne gradske javne zone širenjem pješačkih zona i programima aktiviranja praznih lokala ▪ podržati lokalne inicijative za oživljavanje javnih prostora programima malih komunalnih akcija i drugim aktivnostima

4.2. KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

4.2.1. Odvoz i odlaganje otpada

Prikupljanje i odvoz otpada.

Podružnica Čistoća Zagrebačkog holdinga pruža javnu uslugu prikupljanja miješanog komunalnog otpada i odvojenog prikupljanja otpadnog papira, metala, stakla, plastike, tekstila, biootpada te glomaznog komunalnog otpada na području Grada Zagreba. Pokrivenost gradskog područja javnom uslugom skupljanja otpada iznosi 100% ⁷³. Usluga obuhvaća 374.459 kućanstava na području Grada. Odvoz miješanog komunalnog otpada organiziran je u 303 programa, od čega se s 298 programa (98%) otpad skuplja u posudama zapremine 80, 120 i/ili 240 litara te spremnicima zapremine 1100 litara, a s preostalih 5 programa (2%), otpad se skuplja u vrećicama. U svrhu odvojenog skupljanja otpada na području grada Zagreba raspoređeno je 3.324 spremnika na javnim površinama, deset fiksnih i deset mobilnih reciklažnih dvorišta. ⁷⁴ Čistoća raspolaže s 311 specijalnim vozilom za čišćenje, pranje, skupljanje i odvoz otpada. Radi podjele i davanja usluge pražnjenja spremnika te modernizacije voznog parka neophodan je nastavak nabave novih specijalnih vozila (tzv. smećara, grajfera, kiperi, cestara, vozila za pranje i dr.).

Odlukom o načinu pružanja javne usluge sakupljanja komunalnog otpada na području Grada Zagreba koju je Gradska skupština Grada Zagreba donijela 24. veljače 2022., građani uslugu zbrinjavanja miješanog komunalnog otpada više ne plaćaju po broju ukućana u kućanstvu i kvadraturi stana, nego ovisno koliko su otpada stvorili, čime ih se dodatno potiče na razdvajanje otpada koji se reciklira. Cilj novog modela sakupljanja miješanog komunalnog otpada smanjenje je količina odloženog otpada na odlagalište otpada Jakuševac i povećanje količina korisnog otpada. Prema novom modelu korisnici usluge plaćaju fiksnu mjesečnu naknadu za odvoz otpada, odnosno minimalnu cijenu fiksne javne usluge, dok se zbrinjavanje miješanog komunalnog otpada plaća kupnjom za njega namijenjenih, specijaliziranih vrećica volumena 10, 20 ili 40 litara. Vrećice su dostupne na više od 600 prodajnih mjesta u gradu, uključujući trgovine, trgovačke centre, kioske, poslovnice Zagrebačkog holdinga i dr. U skladu s Odlukom o javnoj usluzi sakupljanja komunalnog otpada u Gradu Zagrebu, svi korisnici obvezni su svoje spremnike za prikupljanje miješanog komunalnog otpada te reciklabilnog komunalnog otpada držati "pod ključem", odnosno u zaključanim smetlarnicama i podrumima, haustorima, ograđenim dvorištima, tipiziranim boksovima unutar katastarske čestice nekretnine ili koji su smješteni na drugi odgovarajući način i kojim se pristup spremnicima onemogućuje trećim osobama. Ako to nije moguće, korisnici od Grada traže dodjelu javne površine za tipizirane boksove za spremnike kako bi bili pod ključem, odnosno nedostupni trećim osobama.

Cilj svih budućih aktivnosti ide u smjeru smanjenja količine otpada koji se odlaže na odlagalište uz istovremeno povećanje stope recikliranja.

Odlaganje otpada.

Briga o odlaganju i sanaciji zagrebačkog odlagališta komunalnog otpada Prudinec u Jakuševcu i vođenje pogona Odlagališta povjerena je podružnici Čistoća. Na odlagalište Jakuševac se dnevno dopremi približno 610 tona neopasnog otpada, što godišnje čini masu od oko 183.000 tona. Nakon ugradnje, otpad se prekriva svakodnevno slojem zemljanog materijala u debljini od 20 cm.

Sukladno Prostornom Planu Grada Zagreba, odlaganje neopasnog otpada na sanacijom pripremljenu površinu odlagališta Prudinec predviđeno je do završetka gradnje, sukladno građevnoj dozvoli. Neopasan otpad će se odlagati na uređenom dijelu odlagališta Prudinec tako da se omogući uređivanje ove površine u skladu s namjenom određenom GUP-om Grada Zagreba, odnosno s drugim prostornim planom niže razine. Površina koju će zauzeti odložen otpad, nakon zatvaranja odlagališta, tj. nakon

⁷³ Izvor: Izvješće o radu davatelja javne usluge za 2021.

⁷⁴ Izvor: Čistoća, Usluge, Odvojeno skupljanje otpada, <https://www.cistoca.hr/usluge/odvojeno-skupljanje-otpada/1303>

iskorištenja svih kapaciteta iznositi će oko 54 ha. Projektirana visina Odlagališta je 45 m. Održavanje svih povezanih podsustava obavlja se kontinuirano, u skladu s projektom i potrebama Odlagališta.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ odlaganje neobrađenog otpada ▪ neugodni mirisi odlagališta (veliki udio biološki lakorazgradive komponente) ▪ neugodni mirisi iz kompostane ▪ sustav odvodnje oborinskih voda – tehnički poboljšati odvodnju oborinske vode iz tijela odlagališta i ostalih podsustava ▪ slijeganje odlagališta – potrebno pratiti i po potrebi provesti sanacijske radove (sustav otplinjavanja i odvodnja) zbog slijeganja ▪ nedostatak postrojenja za obradu otpada (sortirnica)	▪ dovršiti projekt sanacije odlagališta Prudinec ▪ osigurati da se kontinuirano smanjuje količina otpada koji se odlaže te smanjiti komponentu biootpada koji završava na odlagalištu ▪ povećati infrastrukturne, stručne i druge kapacitete gradskih tvrtki koje sudjeluju u gospodarenju otpadom ▪ unaprijediti sustav otplinjavanja i proizvodnje električne energije ▪ kontinuirano pratiti stanje tijela odlagališta i poduzimate sve mjere za stabilnost građevine i funkcionalnost svih podsustava ▪ kontinuirano provoditi edukacije korisnika usluga ▪ provoditi informatizaciju sustava

4.2.2. Vodno gospodarstvo

Opskrba pitkom vodom.

Vodoopskrba distributivnog područja Grada Zagreba najvećim dijelom se zasniva na zahvatu podzemnih voda savskog aluvija. Podzemna voda se zahvaća na vodocrpilištima Mala Mlaka, Zapruđe, Petruševac, Žitnjak, Sašnjak i Strmec, te na vodocrpilištu Velika Gorica koje je u nadležnosti VG Vodoopskrba d.o.o iz Velike Gorice. Neki dijelovi distributivnog područja nemaju javnu vodoopskrbu, a neki nemaju zadovoljavajuću opskrbu pitkom vodom zbog nedostatnih tlakova.

Na području Grada Zagreba identificirano je 26 lokalnih vodovoda⁷⁵, čiji se broj s godinama bitno ne mijenja, međutim smanjuje se veličina područja kojeg pokrivaju na račun priključenja stanovništva na javne vodoopskrbne sustave. Na vodoopskrbnom području prisutna je tehnološka nedisciplina, tj. nekontrolirano korištenje i odlaganje štetnih tvari, unutar industrijskih pogona ili obrtničkih radionica, s napomenom da su posebno važni objekti locirani u blizini vodocrpilišta. Na području vodotoka rijeke Save prisutno je divlje šljunčarenje i deponiranje otpada u šljunčare. Voda se zahvaća iz podzemnih izvorišta preko zdenaca i pod tlakom se transportira u vodospreme, uglavnom bez daljnje dorade, osim preventivne dezinfekcije plinovitim klorom: od 8 vodocrpilišta, voda se kondicionira na crpilištu Petruševac, gdje je 2003. ugrađen uređaj za demagnetizaciju. Prosječna starost cjevovoda je veća od 30 godina, a sastoji se od više vrsta materijala koji ne odgovaraju modernim tehničkim zahtjevima. Trenutačni maksimalni crpni kapaciteti iznose oko 4.000 l/s te ih je potrebno održati i povećati u sljedećem dugoročnom razdoblju. Udio nefakturirane vode u ukupno crpljenoj vodi u periodu od 2014. do 2017. u prosjeku je iznosio 51% (podatci iz Studije izvodljivosti 2019.). Sigurnosni vodospremници imaju ukupni volumen 120.760 m³, što je oko 41% dnevne potrošnje te ne zadovoljavaju sigurnosne standarde (50% dnevnih potreba). Dugoročno, potrebno je razmotriti uvođenje „0“ zone i povećanja vodospremničkog prostora „0“ zone (cca 30.000 – 50.000 m³), čime bi se istovremeno smanjili tlakovi u mreži, što bi smanjilo gubitke u sustavu. Vodoopskrba i odvodnja d.o.o. je ugovorila 2019. izradu projektne dokumentacije za uvođenje „0“ zone u sustav Vodoopskrbe i odvodnje Grada Zagreba.

⁷⁵ Izvor: Odluka o donošenju Višegodišnjeg programa gradnje komunalnih vodnih građevina (NN 117/15)

Razina podzemne vode na priljevnim područjima javnih vodocrpilišta ovisi o vodostaju Save. U zadnjih 20-ak godina razina podzemnih voda pala je više od 3 m.

Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda.

Pokrivenost gradskog područja javnim sustavom odvodnje iznosi cca 88%, na temelju čega se procjenjuje da devedesetak tisuća stanovnika Grada Zagreba nema mogućnost priključenja na sustav javne odvodnje (podsljemenska naselja, rubna naselja na istočnom i zapadnom dijelu grada te zapadni i jugozapadni dijelovi Novog Zagreba i Brezovice, od koji su neki uzvodno postojećih crpilišta i u vodozaštitnom području). Također, 77% stanovništva priključeno je na sustav javne odvodnje. Priključenost stanovništva trebala bi porasti do stupnja pokrivenosti sustava odvodnje. Prema trenutno dostupnim podatcima, procijenjeno je da 40 – 60 tisuća građevina ima riješenu odvodnju otpadnih voda preko septičkih i sabirnih jama, od čega je 80% izgrađeno na rubnim dijelovima Grada Zagreba. Kanalizacijska mreža je djelomično oštećena i uništena, a neki su hidraulički kanalizacijski kolektori preopterećeni.

Centralni uređaj za pročišćavanje otpadnih voda Grada Zagreba – mulj.

Na Centralnom uređaju za pročišćavanje otpadnih voda Grada Zagreba (CUPOVZ) koji trenutno radi s drugim stupnjem pročišćavanja, prosječna godišnja količina stabiliziranog i dehidriranog mulja iznosi oko 49.000 tona mulja godišnje. Otpadni mulj se zbrinjava preko ovlaštene tvrtke.

Grad Zagreb ulaže značajne napore kako bi se ispitale sve mogućnosti zbrinjavanja mulja nastalog radom Centralnog uređaja za pročišćavanje otpadnih voda i odgovorilo na otvorena pitanja u vezi s njim kako bi se iznašlo najpovoljnije konačno rješenje, sukladno propisima.

Ciljevi izrade tehnološke inovacije unaprjeđenja linije obrade mulja na CUPOVZ-u su višestruki. Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća o otpadu (2008/98/EZ)(2018/851) potiče tehnološke inovacije u gospodarenju otpadom, uključivo i muljem s uređajem za pročišćavanje otpadnih voda radi razvoja učinkovitog financijskog, ekološkog i socijalnog okvira. Unaprjeđenje linije obrade mulja na CUPOVZ-u ocjenjuje se neophodnim radi daljnjeg održivog gospodarenja muljem koji se generira ne samo na CUPOVZ-u, već i na ostalim uređajima za pročišćavanje otpadnih voda u regiji.

Sukladno Višegodišnjem programu gradnje komunalnih vodnih građevina 2014. – 2023., rokovi za usklađivanje s vodno-komunalnim direktivama definirani su za tri vodne aglomeracije na području Grada Zagreba: Zagreb (2018.), Glavničica (2020.) i Gudci (2023.).

Izgradnja kanalizacijske mreže na području Novi Zagreb – zapad i naselja Brezovice s razdjelnom i polurazdjelnom (privremeno rješenje do prelaza na razdjelni sustav odvodnje) koncepcijom odvodnje, nije u potpunosti realizirana. Potrebno je izgraditi sustav odvodnje za prihvrat generiranih otpadnih voda na tom području. Kanalizacijska mreža istočnog dijela sustava (Sesvete i okolna naselja te Ivanja Reka) ispušta nepročišćene vode u „preljevni“ GOK, tj. direktno u rijeku Savu kao i u potok Črnec, potok Kašinu, potok Blagušu te u niz meliorativnih kanala na nizinskom istočnom području. Problematika odvodnje Novog Zagreba odnosi se na neizgrađenost kolektorskog sustava, a kojim će se omogućiti normalno funkcioniranje odvodnje predmetnog područja te povezivanje nepokrivenih naselja sustavnom izgradnjom na CUPOVGZ. Veliki problem predstavlja nepostojanje nadzorno upravljačkog sustava, što prouzrokuje svakodnevno obilaženje pojedinih crpnih stanica te ne daje uvid u njihov status u realnom vremenu u slučaju zatajenja, što onemogućuje upravljanjem sustavom u realnom vremenu.

Utjecaj klimatskih promjena na dijelove postojećeg sustava odvodnje.

U zadnjih nekoliko godina primijećen je izraženiji porast količina oborina zbog snažnijeg prodora ciklonskih vrtloga s područja zapadne Europe, odnosno Atlantika. Ovo pojava posebno je izražena u proljetnim i ljetnim mjesecima.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ neki dijelovi Grada Zagreba nisu u sustavu vodoopskrbe Grada Zagreba ▪ neki dijelovi Grada Zagreba nemaju dobru opskrbljenost vodom ▪ nedostatak vodnih resursa glede precrpljivanja podzemnih kapaciteta vode ▪ nedostatak vodnih resursa u slučaju akcidentnih pojava i potrebe revitalizacije postojećih crpilišta ▪ implementiranje nove odluke o zonama sanitarne zaštite ▪ nepovezanost tehničkog, operativnog i poslovnog informacijskog sustava ▪ neregulirana sanacija onečišćenih tala i podzemnih voda u priljevnim područjima zagrebačkih crpilišta ▪ nepotpuna pokrivenost kanalizacijskom mrežom, osobito rubnih dijelova Grada Zagreba i područja uzvodno od vodocrpilišta te na vodozaštićenom području ▪ starost i loše stanje vodosprema i pripadajuće opreme zbog dugogodišnjeg neulaganja u njihovo održavanje ▪ napuštena i nekonzervirana vodocrpilišta u Gradu Zagrebu predstavljaju potencijalnu opasnost za zagađenje podzemnih voda ▪ stari cjevovodni sustav (vodoopskrba i odvodnja) i veliki gubitci u sustavu (51 %), ▪ rast urbanizacije koja popunjava gradski prostor čime dolazi do manjka kapaciteta postojeće odvodnje (sanitarne i oborinske) ▪ nedovoljni sigurnosni kapaciteti vodospremnika ▪ velika potrošnja i visoki tlakovi u prvoj vodoopskrbnoj zoni ▪ smanjivanje razina podzemnih voda ▪ nezadovoljavajuće funkcioniranje kanalizacijskog sustava i sigurnost u slučaju elementarnih i drugih nepogoda	▪ dovršiti vodoopskrbni sustav kako bi se osigurala vodoopskrba i njezina kvaliteta na području Grada ▪ predložiti i provesti mjere za osiguravanje kvalitete voda te uklanjati zagađenja ▪ povećati sigurnost vodoopskrbe gradnjom vodospremnika ▪ povećati sigurnost vodoopskrbe izgradnjom vodocrpilišta ▪ umanjiti gubitke u sustavu vodoopskrbe smanjenjem tlakova u sustavu opskrbe uvođenjem „0“ zone, rekonstrukcijom (sanacijom) postojeće mreže i vodocrpilišta, sanacijom postojećih priključaka, uvođenjem DMA i PMA zona ▪ proširiti sustav odvodnje na cijelo područje grada ▪ poboljšati funkcionalnost sustava odvodnje u standardnim i ekstremnim uvjetima ▪ optimizirati upravljanje vodoopskrbnim i kanalizacijskim sustavom — izgradnjom nadzorno-upravljačkih centara ▪ riješiti problem oborinske odvodnje radi prihranjivanja podzemlja ▪ rekonstruirati postojeći sustav odvodnje s aspekta potkapacitiranosti i starosti ▪ riješiti problem oborinske odvodnje zamjenom starih cijevi te povećanjem profila cijevi prilikom rekonstrukcije radi povećanja kapaciteta ▪ funkcionalno povezati tehnički, operativni i poslovni informacijski sustav VIO ▪ provesti usklađivanje s vodno-komunalnim direktivama za aglomeracije na području Grada Zagreba ▪ urediti dugoročni način zbrinjavanja otpadnog mulja s CUPOVGZ-a

4.2.3. Razvoj elektroničke komunikacijske infrastrukture

Prema podacima Hrvatske regulatorne agencije za mrežne djelatnosti (HAKOM), 301.066 je širokopojasnih priključaka nepokretne komunikacijske mreže u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji, što je 32,13% od ukupno 936.769 priključaka nepokretne komunikacijske mreže u RH. Gustoća širokopojasnih priključaka nepokretne komunikacijske mreže u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji iznosi 27,18% , što je više od prosjeka RH (21,86%), no manje je od prosjeka EU (29,8%). Prosječna brzina internetskog pristupa u Republici Hrvatskoj je vrlo niskih 4.7 Mbit/s, sa svega 2.8% priključaka iznad 10 Mbit/s. Ulaganja u razvoj elektroničke komunikacijske infrastrukture u Zagrebu su bitno smanjena jer investitori teško pronalaze isplativost. Postojeća pristupna mreža, bazirana većinom na bakrenim paricama i pripadajućim tehnologijama (u najvećoj mjeri xDSL) i nešto manje na koaksijalnom kabelskom pristupu, nema dovoljan kapacitet za podržavanje rasta telekomunikacijskih usluga. S druge strane, krajnji korisnici konstantno traže nove i kvalitetnije usluge.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ postojeća telekomunikacijska infrastruktura nedovoljna za daljnje podržavanje rasta usluga ▪ bitno smanjena ulaganja u razvoj i unaprjeđene fiksne pristupne mreže ▪ netransparentan i nepovoljan model pristupa postojećoj telekomunikacijskoj infrastrukturi — svi telekom operatori nemaju pristup do svakog potencijalnog krajnjeg korisnika i obrnuto ▪ brzine pristupa Internetu i omjer cijene i kvalitete nisu zadovoljavajuće ▪ krajnji korisnici su nezadovoljni postojećom ponudom elektroničkih komunikacijskih usluga ▪ optička pristupna tehnologija prisutna u zanemarivom postotku (ispod 0.61% ukupne pristupne infrastrukture) ▪ ne postoji infrastrukturni temelj za učinkovita <i>smart city</i> i <i>smart grid</i> rješenja	▪ optimizirati i unaprijediti elektroničku komunikacijsku infrastrukturu u svih 17 četvrti Grada Zagreba ▪ osigurati kvalitetne preduvjete za poticanje ulaganja u elektroničku komunikacijsku infrastrukturu ▪ ubrzati tehnološki razvoj nepokretne širokopojasne mreže na području Grada Zagreba realiziranjem dugovječne transmisijske infrastrukture distribucijskog dijela pristupnih mreža nove generacije ▪ stimulirati širu i učinkovitiju primjenu postojećih te razvijati primjenu novih, mrežnozahtjevnijih širokopojasnih usluga za javne, poslovne i privatne korisnike, povećavajući kvalitetu života građana i učinkovitost javnih i gospodarskih subjekata ▪ uspostaviti infrastrukturu za nadzor i upravljanje zagrebačkim komunalnim, prometnim i sigurnosnim sustavima ▪ realizirati model otvorenog pristupa fizičkoj infrastrukturi svjetlovodnih distribucijskih mreža kojim se svakom krajnjem korisniku omogućuje slobodan izbor najpovoljnijeg operatora, a svakom operatoru usluga pristupa po jednakim i transparentnim uvjetima

4.2.4. Gradska groblja

Od ukupnog broja godišnjih ukopa na području Grada Zagreba u periodu od 2014. do 2019. (prosječno 7.934 ukopa), 70% ih se obavlja na tri velika gradska groblja: Mirogoj, Miroševac i Markovo polje. Preostalih 30% je na krematorijskom groblju Gaj urni (1.100) i na malim gradskim grobljima (1.280). Stalnim porastom broja stanovnika Grada Zagreba rastu i potrebe za ukopnim mjestima. Ukopi Na Mirogoju se ukapa većim dijelom u postojeća grobna mjesta, u 2019. je formirano novo grobno polje 166b s 84 nove grobnice i kolumbarijski zid s 494 kolumbarijske niše. Na groblju Miroševac također se pretežno ukapa u postojeća grobna mjesta, godišnje se zasnuje prosječno 300 novih grobnih mjesta. Na Markovom polju godišnje se zasnuje oko 550 novih grobnih mjesta.

Zahtjevi i potrebe građana za novim grobnim mjestima daleko su veći od postojećih raspoloživih površina Gradskih groblja Grada Zagreba te je neophodno proširenje svih groblja za koja je moguće ishoditi uvjete. Na groblju Mirogoj u planu je formiranje novog grobnog polja, izgradnja ogradnih kolumbarijskih zidova i novih južnih arkada na kojima se planira osigurati dodatnih 4.200 novih grobnih mjesta (grobnice, grobovi, kazete i kolumbarijske niše). Na Gaju urni (Krematorijsko groblje) u tijeku je izgradnja novih grobnih polja na kojima se planiraju 804 kolumbarijske niše i 117 kazeta te jugoistočno proširenje s 3.000 novih grobnih mjesta (kazete i kolumbarijske niše). Groblje Miroševac ima na raspolaganju slobodnih površina za oko 500 novih grobnih mjesta. Na groblju Markovo polje na raspolaganju su slobodne površine za oko 1.000 novih grobnih mjesta (grobnice, grobovi, kazete). S obzirom da se na navedenom groblju redovno ukapa, u postupku je priprema tehničke dokumentacije

za proširenje groblja – I. etapa, istočni dio prema urbanističkom planu uređenja groblja Markovo polje, što bi zadovoljilo potrebe za sljedećih 10 godina.

Planira se proširenje većine malih groblja. Za groblja Cerje, Jakuševac i Brezovica usvojeni su novi UPU-i uređenja groblja po kojima se priprema projektna dokumentacija. Za groblje Sv. Klara priprema se projektna dokumentacija na površinama u namjeni groblja. Za groblja Moravče, Gornje Vrapče, Stenjevec, Gračani i Donji Dragonožac (novo groblje) u tijeku je izrada UPU-a uređenja groblja. S navedenim proširenjima groblja planiraju se osigurati kapaciteti za narednih dvadesetak godina.

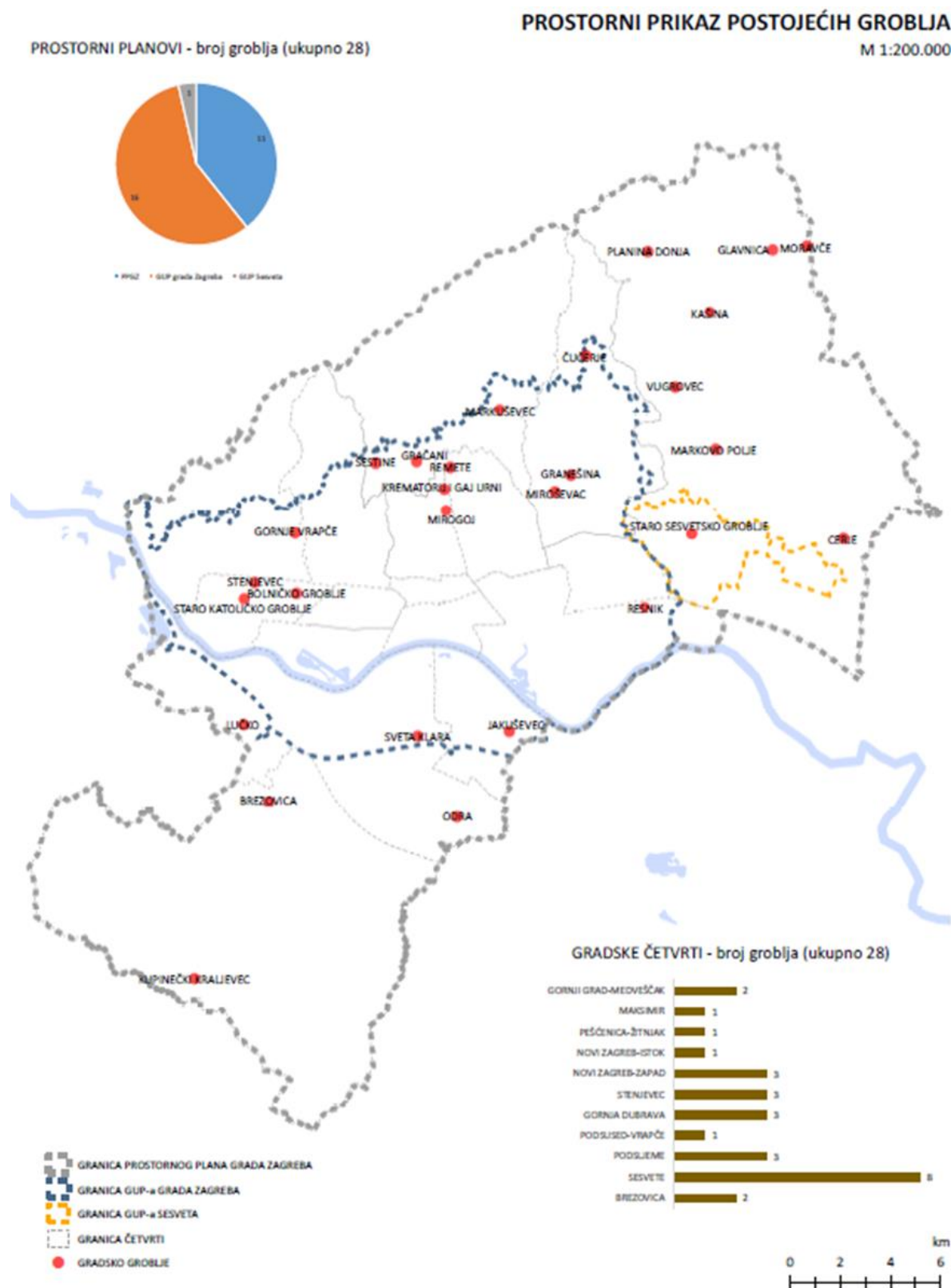
Gradska groblja Zagreb planiraju sveobuhvatan projekt digitalizacije poslovanja te uvođenje internetske prodaje, čime će usluge građanima postati dostupnije. U izradi je analiza stanja sigurnosti na svim Gradskim grobljima čiji će rezultati biti podloga za projektiranje tehničke zaštite (videonadzor). Planira se obnova i opremanje svih mrtvačnica na svim grobljima.

Na groblju Mirogoj planira se izgradnja Edukativnog centra na površini između mrtvačnice i glavnog ulaza u groblje Mirogoj koje je i jedno od najposjećenijih turističkih znamenitosti u Gradu Zagrebu. Izrađeno je idejno rješenje obnove i proširenje javne rasvjete u Aleji Hermanna Bollea uz Mirogojske arkade, sve do Remetske ceste, uključujući i mrtvačnicu te uređenje ispraćajnog trga. Na objektu Krematorija i na ulazu u Gaj urni u tijeku je izrada idejnog rješenja rasvjete, što će omogućiti organizaciju ispraćaja u poslijepodnevnim i večernjim satima. U postupku je izrada idejnog rješenja novog servisno-gospodarskog prostora kao logističke podrške za groblja Mirogoj i Gaj urni te za objekt Krematorija koji će sadržavati prostor za privremeno odlaganje i sortiranje otpada s groblja, skladišta, radionice, garaže za strojeve i vozila, rashladne komore, urede, garderobe, restoran s kuhinjom.

Groblje Mirogoj i kompleks Krematorija imaju manjak parkirnih mjesta te je ponuđeno rješenje izgradnje podzemne garaže s pogrebnim centrom u kojem bi se sa strankama komuniciralo na jednom mjestu, npr. pri ugovaranju ukopa, odabira pogrebne opreme, cvjetnih aranžmana, kupovine grobnog mjesta s pravnom i tehničkom službom. U sklopu I. etape proširenja groblja Markovo polje planira se izgradnja odarnice s rashladnom komorom i sanitarnim čvorom te izgradnja servisno-gospodarskog prostora s privremenim odlagalištem i sortiranjem otpada za groblje Markovo polje i za druga pripadajuća mala groblja. Planira se cjelokupno kabliranje i digitalizacija objekata na groblju Mirogoj i objektu Krematorija. U planu je proširenje flote električnih vozila za sva velika groblja.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ rastu potrebe za ukopnim mjestima ▪ neadekvatna opremljenost nekih malih gradskih groblja ▪ ukopi na dva najveća gradska groblja Mirogoj i Miroševac se obavljaju isključivo u već postojeća grobna mjesta ▪ nepovoljan udjel broja ukopa u novootvorena grobna mjesta kod malih gradskih groblja ▪ vrlo mali broj kremiranih pokojnika pokapa se na malim gradskim grobljima (ispod 3%)	• izraditi programe potreba s brojem i kapacitetom ukopnih mjesta za sva groblja • standardizirati način opremanja svih groblja • dugoročno osigurati dovoljno prostora za razvoj groblja, a etapnim razvojem omogućiti rezerve grobnih mjesta nekoliko godina unaprijed • izraditi prostorno-planske dokumentacije za proširenje malih gradskih groblja • digitalizirati objekte • osigurati parkirna mjesta za građane/stranke/posjetitelje • stvoriti dodatne sadržaje koji prate kulturnu baštinu u ulozi turističke promocije Grada Zagreba

Slika 3. Prostorni prikaz postojećih groblja Grada Zagreba

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, 2019.

4.2.5. Zaštita i zbrinjavanje životinja

Groblje za kućne ljubimce sa sabiralištem i krematorijem.

Groblje i krematorij za kućne ljubimce Spomengaj u Dumovcu je otvoreno u lipnju 2019. Gradnja je započela u jesen 2015. i stajala je gotovo 2,06 milijuna eura. Sredstva je osigurao Grad Zagreb.

Sklonište za napuštene kućne ljubimce u Dumovcu.

Sklonište za nezbrinute životinje smješteno je sukladno prostorno-planskoj dokumentaciji na istočnom dijelu Grada Zagreba u Gradskoj četvrti Sesvete – Mjesnom odboru Dumovec te je u suvlasništvu Grada Zagreba (4.327 m²) i RH (8.611 m²). Parcela se nalazi uz Groblje za kućne ljubimce i opremljena je cjelovitom komunalnom infrastrukturu. Njegov kapacitet je u početku bio 160 – 180 pasa???, a broj novoprimljenih životinja povezan je s brojem udomljenih. Osim pasa, Sklonište u ovim kapacitetima i organizacijskoj strukturi teško je moglo osigurati primanje drugih vrsta životinja te je u razdoblju od 2001. do 2015. sklonište rekonstruirano, a od 2009. postaje dio Ustanove Zoološki vrt grada Zagreba pa je od Veterinarske stanice Grada Zagreba upravljanje skloništem preuzeo Grad Zagreb. Zajedničkim djelovanjem Zoološkog vrta Grada Zagreba u Maksimiru i Skloništa za nezbrinute životinje u Dumovcu razvijen je sustav zbrinjavanja divljih životinja te je od 2017. u Ustanovi moguće zbrinuti strogo zaštićene vrste svih divljih životinja. Krajem 2021. najavljena je nužnost kontinuirane kontrole mikročipiranja pasa.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ potencijalna ugroza zdravlja ljudi i životinja zbog neodgovarajućeg uklanjanja I. kategorije animalnih nusproizvoda (lešina kućnih ljubimaca) ▪ onečišćenje okoliša – tla, vode i zraka kao posljedica nekontroliranog odlaganja lešina kućnih ljubimaca ▪ nezakonito postupanje s lešinama kućnih ljubimaca ▪ neadekvatna implementacija zakonskih odredbi koje utvrđuju načine za uklanjanje animalnih nusproizvoda ▪ emocionalno pitanje koje građani iskazuju pri uginuću kućnih ljubimaca ▪ pitanje sigurnosti građana i imovine zbog nekontroliranog kretanja kućnih ljubimaca na javnim površinama ▪ javno-zdravstveni rizik za ljude i životinje ▪ nemogućnost smještaja brojnih životinjskih vrsta (mačke, egzotične životinje itd.) zbog manjka kapaciteta ▪ problem zbrinjavanja životinja koje su predmetom raznih postupaka (sudskih, oduzimanja, zapljene nadležnih tijela itd.) ▪ vlasništvo RH na zemljištu nužnom za proširenje kapaciteta	▪ smanjiti rizik za sigurnost i imovinu građana te zdravlje ljudi i životinja pravodobnim smještajem i zbrinjavanjem životinja jačanjem službe (kadrovski, materijalno) ▪ postupati s lešinama kućnih ljubimaca sukladno propisima i željama dijela vlasnika ▪ stvoriti infrastrukturne preduvjete za postupanje s lešinama kućnih ljubimaca sukladno zakonu ▪ stvoriti preduvjete za zbrinjavanje lešina na široj regionalnoj razini ▪ provoditi preostale faze projekta „Razvojni plan skloništa“ s izradom projektnog rješenja i izvedbenog projekta ▪ stvoriti infrastrukturne preduvjete (smještajni objekti, oprema, karantena) za obavljanje djelatnosti te smještaj svih vrsta nezbrinutih životinja za koje se ukazuje potreba ▪ osigurati permanentno prisustvo javnosti u radu Skloništa za nezbrinute životinje sa stalnom edukacijom građana, napose najmlađih

4.2.6. Gradske tržnice

Gradskim tržnicama upravlja Zagrebački holding d.o.o., podružnica Tržnice Zagreb. Podružnica Tržnice Zagreb upravlja s 28 tržnica s oko 2.500 komitenata koji u zakupu imaju poslovno-prodajne prostore. Također, upravlja veletržnicom te hladnjačom sa skladištem u kojima pruža usluge skladištenja na veliko svježeg voća i povrća i prehrambenih proizvoda veletrgovcima i individualnim proizvođačima te usluge primanja i čuvanja dubokosmrznutih proizvoda.

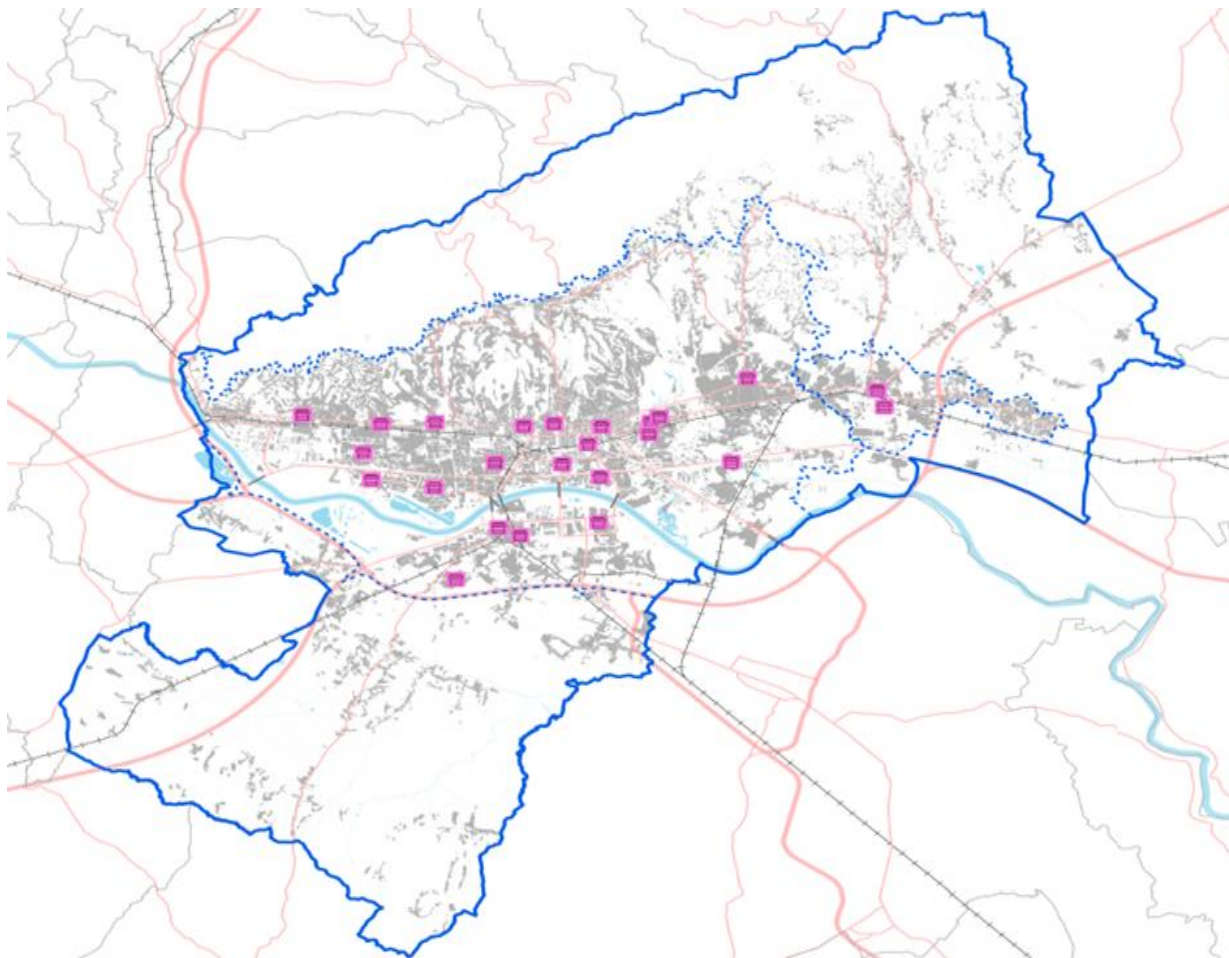
Zagrebačke tržnice su nedovoljno iskorišten i nedovoljno održavan resurs, posebice ima li se u vidu njihov značaj u naglašavanju vrijednosti domaćeg proizvoda. Potrebna su prilagođavanja radnog vremena načinu života većine korisnika, prostorna preuređenja te sadržajno aktiviranje. Nadalje,

problem za zadovoljavajuću aktivaciju tržnica kao gospodarski vitalnih prostora je nesređena vlasničko-pravna i građevinsko-pravna dokumentacija koja onemogućuje i usporava uspostavu efikasne gospodarske djelatnosti na tržnicama. Najstarije tržnice (Dolac, Britanski trg, Branimirova, Kvaternikov trg, Trešnjevka) relevantne su za identitet Grada Zagreba te ih treba učiniti neizbježnim turističkim atrakcijama Zagreba za domaće i strane posjetitelje, poštujući između ostalog kulturnu baštinu grada. Male tržnice (Trnje, Kažotičev trg, Savski gaj, Botinec) je potrebno dodatnim ulaganjima u infrastrukturu i sadržaje učiniti mjestima za življenje i boravak građana.

Nakon snažnog potresa i ubrzanog razvoja epidemije koronavirusa, krajem ožujka 2020. je Stožer civilne zaštite RH donio Odluku o mjeri obustave rada tržnica i svih objekata u sastavu tržnica u kojima se obavljaju druge djelatnosti (NN br. 35/20.), a potom Odluku o iznimnom dopuštenju rada uz pridržavanje posebnih uvjeta za određene vrste tržnica i objekata na tržnicama za vrijeme proglašene epidemije COVID-19 (NN br. 38/20.) te Odluku o posebnom načinu rada tržnica za vrijeme trajanja proglašene epidemije bolesti COVID_19 (NN br. 43/20.) Rad tržnica je time bio ograničen i kontroliran postavljanjem uputa i punktova za strogo poštivanje dezinfekcijskih mjera u svrhu smanjenja socijalnih kontakata zbog naglog širenja epidemije koronavirusa.⁷⁶ Radi poboljšavanja rada tržnica početkom travnja 2020., Grad Zagreb je u suradnji sa Zagrebačkim holdingom predstavio novu virtualnu uslugu Online tržnice Grada Zagreba koja povezuje lokalne proizvođače s potrošačima kojom se omogućuje direktan protok prehrambenih proizvoda svih OPG-ova, a istovremeno je svima bila na raspolaganju i DRIVE IN prodaja na tržnici Žitnjak u sastavu Zelene tržnice.

⁷⁶ Izvor: IUS-INFO, 2020: Odluke Stožera civilne zaštite RH u 2020. godini i relevantni propisi u uvjetima epidemije koronavirusa, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/41376#o%C5%BEujak2020>

Slika 4. Lokacije tržnica Grada Zagreba

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, 2018.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Infrastruktura svih tržničkih objekata zahtijeva ulaganje velikih financijskih sredstava ▪ zbog teške gospodarske recesije interes zakupnika neprekidno slabi, što negativno utječe na iskorištenost tržničkih kapaciteta ▪ radno vrijeme tržnica neprilagođeno korisnicima ▪ neprikladan (skup) režim naplate parkiranja na javnoprometnim površinama uz tržničke objekte ▪ nesređeni vlasničko-pravni odnosi i dokumentacija	▪ osigurati dostatna financijska sredstva za izradu projektne dokumentacije i izvođenje potrebnih radova, uključiti mjere energetske učinkovitosti pri rekonstrukciji tržnica ▪ osigurati program događanja na tržnicama izvan radnog vremena ▪ regenerirati tržnice unutar zaštićenih područja ▪ iznaći prikladniji model naplate parkiranja kojim će se na tržnice privući veći broj građana ▪ poticati uređivanje vlasničko-pravne i druge dokumentacije koja se odnosi na tržnice i pojedine objekte u sklopu tržnica ▪ preko tržnica promicati vrijednosti ruralnog prostora – kultura, tradicijski proizvodi i usluge ▪ uključiti tržnice u odgojno-obrazovni sustav Grada Zagreba ▪ stvoriti od tržnica turističku destinaciju

- promicanje tržnica radi javnog zdravlja
- kroz tržnice promicati tradicijsko obiteljsko poduzetništvo – očuvanje starih tradicijskih zanata
- učiniti tržnice mjestom okupljanja građana koji žive na tom području, tj. transformirati ih u novi prostor života Zagreba koji će se moći koristiti tijekom cijelog dana i za različite sadržaje
- učiniti tržnice dostupnima kroz e-usluge
- kroz tržnice uspostaviti sustav cjeloživotnog obrazovanja za građane u području gastronomije, zdravlja i kvalitete života
- preko tržnica stvoriti vrhunski inkubator za male poduzetnike

4.3. PROMET

4.3.1. Osnovne značajke

S obzirom na položaj Republike Hrvatske na sjecištu triju europskih regija, Grad Zagreb kao glavni grad države ima strateški važan prometni položaj. Uz najprometniju zračnu luku u zemlji, Grad Zagreb igra i uloge važnog željezničkog i cestovnog čvorišta.

Grad Zagreb je čvorište europskih prometnih koridora, a kroz njega prolaze cestovni i željeznički koridori: X – (Salzburg – Ljubljana – Zagreb – Beograd – Solun) i Vb (Rijeka – Zagreb – Budapest). Kroz središte Grada Zagreba prolazi željeznička pruga kojom se odvija putnički i cjelokupni teretni promet, a prigradski, gradski i međunarodni željeznički promet nije međusobno odvojen. Autocestovni državni i međunarodni pravci su A1 (Zagreb – Split – Dubrovnik), A2 (Zagreb – Krapina – GP Macelj), A3 (GP Bregana – Zagreb – GP Lipovac), A4 (Zagreb – Varaždin – GP Goričan), A6 (Zagreb – Rijeka) i autoceste A11 (Zagreb – Velika Gorica – Sisak). Unutar prostornog obuhvata Grada Zagreba, najdužim dijelom od navedenih autocesta prolazi A3 koja pripada zagrebačkoj obilaznici. Prostorom Grada Zagreba prolazi više od 700 km nerazvrstanih cesta te one predstavljaju oko 90% ukupne cestovne prometne mreže.

Osnovnu uličnu prometnu mrežu grada karakterizira nedovoljna propusnost tijekom vršnog opterećenja, parkirališta koja u središtu grada potiču na korištenje automobila i smanjuju raspoloživi prostor za pješake i bicikliste, manjak mostova preko rijeke Save, nedovoljan broj deniveliranih cestovno-željezničkih raskrižja, nedovoljan broj uređenih, deniveliranih i sigurnih pješačko-biciklističkih prijelaza na željezničkim prugama, nedovoljno razvijena i razgranata biciklistička mreža, nedovoljan broj prometnih traka rezerviranih za javni prijevoz te nepravilno korištenje postojećih prometnih traka, nepostojanje inteligentnog sustava upravljanja i cjelovite koordinacije semaforских uređaja koji bi davali prvenstvo prolaza vozilima javnog putničkog prijevoza, nemogućnost povećanja brzine kretanja vozila u sustavu javnog putničkog prijevoza u Zagrebu zbog prostornih ograničenja i nemogućnosti povećanja širine prometnica i križanja cesta s tramvajskom mrežom ili željezničkom mrežom u istoj razini. Korištenje zagrebačke obilaznice za lokalni i regionalni promet stvara konstantne zastoje koji dovode do problema prometne povezanosti na regionalnoj i državnoj razini (tranzitni promet).

Javni prijevoz karakterizira proces modernizacije autobusnog i tramvajskog voznog parka, ali i male putne brzine, dok je putna brzina u željezničkom gradskom i prigradskom prometu na prihvatljivoj razini. No, stajališta je premalo i neadekvatno su opremljena, nedovoljno je razvijena i razgranata tramvajska mreža, nedovoljna je propusnost prometnog toka tramvajskog prometa kroz središnji dio Grada Zagreba, manjak je intermodalnih terminala i parkirališta za automobile i bicikle uz željezničke

stanice i bitne intermodalne točke, vozni park je nedostatan i zastario, postojeće prometno opterećenje na nekim tramvajskim linijama premašuje kapacitet za tu vrstu tračničkog vozila, prijevoz bicikala nije moguć u vlakovima, tramvajima i autobusima. Također, nema integracije s javnim prijevozom u prostoru koje okružuje Grad Zagreb (Zagrebačka županija i Krapinsko-zagorska županija) i ne postoji usklađenost voznih redova i integracija u sustavu javnog prijevoza na području Grada Zagreba između željeznice, tramvajskog i autobusnog prometa.

Postoji samo djelomična integracija tarifnog sustava kada je korisnicima javnog prijevoza omogućena kupnja zajedničke mjesečne i godišnje pretplatne karte (za usluge ZET-a i HŽ Putnički prijevoz), ali ne i mogućnost kupnje satne, dnevne ili višednevne zajedničke prijevozne karte. Ne postoji sustav informiranja putnika u realnom vremenu. Nedovoljno je razvijena gradska i prigradska željeznička mreža što sprječava bolji javni prijevoz putnika, sveukupni željeznički teretni promet prolazi kroz centar grada, što ograničava potencijalnu uporabu mreže za putnički prijevoz i stvara prekomjernu buku i vibracije, željezničko-cestovni prijelazi u razini su sigurnosni problem i problem prometnog toka na određenim područjima, javni prijevoz putnika željeznicom nije u funkciji u južnom dijelu Zagreba, unatoč postojanju željezničke infrastrukture. Proces prilagodbe cjelokupnog prometnog sustava za nesmetanu dostupnost osobama s teškoćama u kretanju je u tijeku. Naime, posljednjih godina novouređena stajališta imaju polja pristupačnosti i trake vođenja, taktalna polja upozorenja i taktilne crte vođenja za slijepe i slabovidne osobe, u autobusima i tramvajima postoje audiovizualne poruke s najavom stajališta na trasi putovanja, dok se niskopodna tramvajska vozila opremaju rampama za ulaz/izlaz osoba s invaliditetom.

4.3.2. Načinska raspodjela

Temeljem dostupnih podataka procjenjuje se da je u modalnoj raspodjeli udjel biciklističkog prometa u blagom porastu, njegov udio iznosi nešto više od 3%, udjel javnog putničkog prometa u stagnaciji, a pješačkog i automobilskog u blagom padu. Temeljem provedenih prometnih istraživanja tijekom 2017., u Gradu Zagrebu 46% putovanja odvija se automobilom. Udio putovanja javnim prijevozom čine 40% svih putovanja, hodanje 11% svih putovanja, a samo 3% putovanja obavlja se na biciklu.

Tablica 19. Zaposleni koji putuju na posao prema sredstvu putovanja (%)

Prijevozno sredstvo	Osobni automobil	Javni gradski prijevoz (željeznica, autobus, tramvaj)	Motocikl	Bicikl	Pješice
Udio (%)	46	40	0, 32	3	11

Izvor: I. faza Masterplana prometnog sustava Grad Zagreb, Zagrebačke županije i Krapinsko-zagorske županije, 2017.

4.3.3. Zračni promet

Međunarodna zračna luka Zagreb "Franjo Tuđman" važna je za razvoj na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Smještena je izvan administrativnih granica Grada Zagreba, na području Zagrebačke županije (Grad Velika Gorica). Putnički terminal otvoren je u ožujku 2017. Međunarodna zračna luka "Franjo Tuđman" ima 65.000 m² površine, a projektirana je za 5 milijuna putnika godišnje, s mogućnošću širenja do 8 milijuna putnika.

Međunarodna zračna luka „Franjo Tuđman“ najveća je hrvatska zračna luka sa statusom međunarodne zračne luke, svrstana u razred i skupinu 4E prema klasifikaciji organizacije međunarodnog civilnog zrakoplovstva, dok se prema opremljenosti svrstava u kategoriju II (CAT II). Zračna luka se nalazi na području grada Velike Gorice. Zračna luka u Zagrebu prvenstveno je zadužena za prijevoz putnika na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Povezana je sa svim glavnim aerodromima u Europi te najznačajnijim svjetskim aerodromima. Izravnim je letovima u 2022. povezana s 49 destinacija, a u redovnom prometu prosječno leti 21 zrakoplovna kompanija. Njezina pozicija i dobra povezanost

pogoduje i niskotarifnim aviokompanijama i trenutno ih je 10. Irska niskotarifna zrakoplovna tvrtka Ryanair, jedna od najvećih europskih niskotarifnih avioprijevoznika, najnovija je i jedna od značajnijih niskotarifnih aviokompanija na zračnoj luci „Franjo Tuđman“. Prve letove iz Zagreba uvela je u travnju 2021.

S obzirom na Covid-19 svjetsku pandemiju tijekom 2020. je došlo do ozbiljnog poremećaja u zračnom prometu, gdje je s 3.435.531 prevezenih putnika tijekom 2019. došlo do pada na 924.823 prevezenih putnika, što je pad od preko 73%. Tijekom 2021. broj prevezenih putnika je bio 1.404.478, što predstavlja rast od 52%, dok je u 2022. zabilježen rast od 122%, što je u odnosu na 2019. i dalje manji broj prevezenih putnika.

Tablica 20. Podatci o prometu Zračne luke Franjo Tuđman

GODINA	Broj putnika	Broj letova	Teret(t)
2022	3.124.605	42.310	11.528
2021	1.404.478	29.605	10.834
2020	924.823	21.510	9.848
2019	3.435.531	45.061	12.684
2018	3.336.310	43.688	13.675
2017	3.092.047	41.585	11.718
2016	2.766.087	40.796	10.074

Izvor: Statistički podatci Zračne luke „Franjo Tuđman“ (<https://www.zagreb-airport.hr/poslovni/b2b-223/statistika/278>)

Međunarodna zračna luka „Franjo Tuđman“ sa Zagrebom kao najvećim generatorom i atraktorom putovanja, povezana je samo cestovnim prometom te se sav pristupni promet putnika prema terminalu odvija osobnim automobilima, taksijima ili autobusima. Nedostatak kvalitetne veze za pristup terminalu uzrokuje negativne posljedice na ukupnu duljinu putovanja, poglavito u vremenima vršnih opterećenja kada je cestovni promet izrazito osjetljiv na povećanje potražnje. To produljuje putovanja i smanjenje konkurentnost zračnog prijevoza na kratkim i srednjim relacijama.

Osim prijevoza putnika, zagrebačka zračna luka je specijalizirana i za prijevoz robe i pošiljki. Luka je registrirani IATA „cargo“ agent koji pruža širok raspon usluga u prihvatu i otpremi robe te posjeduje vlastita robna skladišta. U sklopu luke izgrađen je zračno-cestovni terminal za pretovar tereta iz zračnog prometa na cestovna motorna vozila radi daljnje distribucije. Navedenim terminalom upravlja zračna luka koja obavlja sve procese pretovara robe.

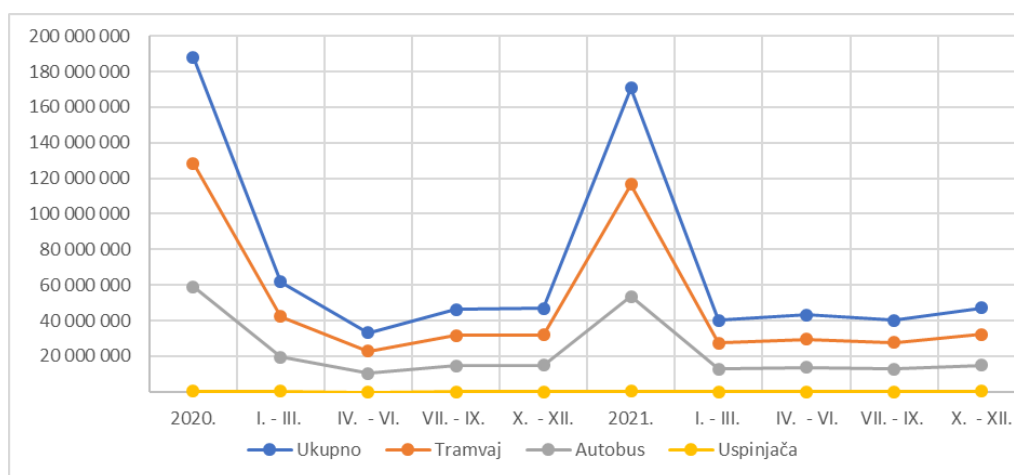
Pandemija COVID -19 negativno je utjecala, između ostalog, i na promet putnika i tereta Zračne luke Zagreb što se odrazilo i na usluge zračnog prometa. Negativan utjecaj COVID-a vidljiv je u gore navedenoj tablici.

Aerodrom Lučko nalazi se na zapadnom dijelu Grada Zagreba, između autoputa Zagreb – Ljubljana i Zagreb – Karlovac. Raspolaže s dvije travnate uzletno-sletne staze i namijenjen je za operiranje manjih zrakoplovnih jedinica.

4.3.4. Javni putnički promet

Javni prijevoz obavlja se tramvajima, autobusima, željeznicom i uspinjačom. U 2021. gradski putnički prijevoz smanjen je za 9,2% u odnosu na 2020. Epidemija bolesti COVID-19, kao i mjere ograničenja kretanja koje su se u Hrvatskoj provodile u 2020. izravno su utjecale na ukupni pad prometa u gradskom putničkom prijevozu u Gradu Zagrebu u 2020., a koji je zabilježen i u 2021. Od siječnja do prosinca 2021. ukupno je prevezeno 170,6 milijuna putnika, što je u usporedbi s istim razdobljem 2020., pad za 9,2%, kada je prevezeno 187,9 milijuna putnika. U drugom polugodištu 2021. u usporedbi s drugim polugodištem 2020., ukupan broj prevezenih putnika smanjen je za 6,3%, broj prevezenih putnika tramvajima i autobusima manji je za 6,4%, dok je broj prevezenih putnika uspinjačom u istom razdoblju manji za 31,7%.

Graf 4. Broj putnika u gradskom prijevozu, po tromjesečjima, 2020. i 2021.

Izvor: Grad Zagreb, Gradski ured za stratezijsko planiranje i razvoj grada, Odjel za statističke i analitičke poslove za 2021.

Tramvaj.

Ukupna daljina tramvajskih kolosijeka u gradu Zagrebu iznosi 133,69 km (od čega 116 km prometnog kolosijeka te oko 17 km kolosijeka u spremištima) na kojima je organizirano 15 dnevnih te 4 noćne linije. Oko 40% kolosijeka nije fizički odvojeno od automobilskeg prometa pa brzina i točnost tramvajskog prometa u velikoj mjeri ovise o gustoći automobilskeg prometa. Za brzinu i redovitost tramvajskog prometa značajna je i činjenica da na semaforski reguliranim raskrižjima tramvaji nemaju prednost. U razdoblju 2000. – 2015. povećan je broj tramvajskih motornih vozila s 254 na 274, dok je u razdoblju od 2015. – 2019. smanjen broj tramvajskih motornih vozila s 274 na 266. Trenutni vozni park posjeduje 142 suvremena niskopodna tramvaja.⁷⁷ S obzirom na postupnu modernizaciju voznog parka nabavom niskopodnih vozila, postojeću popratnu infrastrukturu potrebno je prilagoditi zahtjevima niskopodnih vozila. U 2020. je prevezeno 128.429.310 putnika, dok je u 2021. prevezeno 116.610.000 putnika⁷⁸.

Preveliko opterećenje, odnosno prolazak velikog broja tramvajskih linija u gradskom centru uzrokuje povremene zastoje i prometna zagušenja. Osim istaknutog problema prevelikog opterećenja, na određenim dijelovima tramvajske mreže postoje problemi vezani uz električni kapacitet naponske mreže zbog starih električnih vodova i velikog volumena prometa. Isto tako su uočeni nedostaci vezani uz oborinsku odvodnju i kvalitetu tračničke podloge.

⁷⁷ Izvor: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2021.

⁷⁸ Izvor: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2021.

Autobus.

Autobusni promet odvija se na 146 dnevne, 4 noćne i 3 posebne linije⁷⁹. Broj autobusa je u razdoblju od 2015. – 2020. povećan s 411 na 475 vozila, a od čega je 361 suvremenih niskopodnih autobusa. U sklopu autobusne garaže Podsused, 2013. je sagrađena punionica stlačenog prirodnog plina. Međugradski i međunarodni autobusni promet odvija se preko Autobusnog kolodvora Zagreb koji zadnjih nekoliko godina bilježi blagi pad prevezenih putnika u razdoblju od 2016. do 2019. za 9,23% te značajno smanjenje broja prevezenih putnika u 2020. za 28,22% u odnosu na 2019. zbog epidemioloških mjera ograničenog kretanja putnika u gradskom putničkom prijevozu. Autobusni kolodvori i putnički terminali važan su dio infrastrukture cestovnog prijevoza putnika jer su mjesta na kojima se putnici izmjenjuje. Utemeljen je 1961., a sadašnji izgled poprimio je 1987. kada je izgrađena nova kolodvorska zgrada s pripadajućim terminalima. S obzirom na 44 perona i više od 175.000 autobusa u odlasku ili dolasku na godišnjoj razini, najveći je autobusni kolodvor u ovom dijelu Europe. Također, s obzirom na godinu izgradnje autobusnog kolodvora i na trend rasta broja turista u gradu Zagrebu (1,4 mil. u 2018.), modernizacija Autobusnog kolodvora Zagreb jedan je od važnijih elemenata za razvitak prometnog sustava Grada Zagreba. Obuhvaća rekonstrukciju postojećih prostornih kapaciteta (čekaonice, peroni, garderobe, prometni uredi i ostali prostori), izgradnju novih kapaciteta te modernizaciju i digitalizaciju tehnoloških sustava (sustav prodaje karata, informacijski sustavi i nadzorni sustavi), što će omogućiti razvitak raznih uslužnih djelatnosti za potrebe korisnika autobusnog kolodvora. Elektronička naplata karata u tramvajskom i autobusnom prometu uvedena je 2012. te je uveden sustav za pozicioniranje vozila na mreži, a pojedina tramvajska i autobusna stajališta opremljena su displejima koji pokazuju vrijeme dolaska vozila na pojedinoj liniji. U tramvajima je uvedena vizualna i zvučna najava stajališta. Postupno se eliminiraju barijere za osobe s teškoćama u kretanju.

Željeznica.

U razdoblju 2015. – 2019. bilježi se rast broja prevezenih putnika, a u 2020. je zbog širenja epidemije Covid-19 na 50 dana potpuno obustavljen željeznički promet, od 22. ožujka do 11. svibnja pa je evidentiran i pad broja prevezenih putnika⁸⁰ (2016. je bilo 8.129, dok je 2019. bilo 9.059, a u 2020. je zabilježeno 6.302 prevezenih putnika). Na području Grada Zagreba putnici mogu ući/izaći iz vlakova u gradskom prometu na 17 službenih mjesta (kolodvora i stajališta) i to 11 na dvokolosiječnoj pruzi Zaprešić – Dugo Selo, 2 na jednokolosiječnoj pruzi Zagreb – Sisak i 4 na jednokolosiječnoj pruzi Zagreb – Rijeka. Krajem 2014. dovršena je gradnja stajališta Buzin, na pruzi Zagreb – Sisak. U zagrebačkoj okolici trenutno vozi 9 niskopodnih vlakova. Trenutno prometovanje niskopodnih vlakova koje koristi HŽ putnički prijevoz odvija se na sljedećim relacijama: 6 vlakova vozi na relaciji Harmica (S. Marof) Zagreb GK – Dugo Selo, 1 vlak vozi na relaciji Zagreb GK – Karlovac – Duga Resa i 2 vlaka voze na relaciji Zagreb GK – Koprivnica i Zagreb GK – Novska. Putna brzina u prigradskom i gradskom željezničkom prometu je oko 40 km/h, no usko grlo su nedovoljan broj i neadekvatno opremljena stajališta kao i nedostatan i zastarjeli vozni park. Grad Zagreb, Krapinsko-zagorska i Zagrebačka županija potpisali su 2012. sporazum o integriranom prijevozu putnika i tarifno-prijevozničkoj uniji pa su tijekom 2014. osnovali društvo Integrirani promet zagrebačkog područja d.o.o. radi pripreme i realizacija projekata vezanih uz uspostavljanje novog modela organizacije prijevoza putnika na području (Grada Zagreba, Zagrebačke županije i Krapinsko-zagorske županije).

Žičara.

Žičara koja je povezivala polaznu postaju Dolje s gornjom postajom Sljeme od 2007. je bila je izvan funkcije pa je javni prijevoz na Sljeme bio organiziran autobusom. Nakon faze rušenja stare žičare, dana 1. 3. 2019. započeli su radovi na izgradnji nove žičare. Projektom Nova žičara Sljeme potiče se korištenje javnog prijevoza žičarom i rasterećenje prostora od automobilskog prometa. Nova žičara

⁷⁹ Izvor: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2021.

⁸⁰ Izvor: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2021.

Sljeme svečano je puštena u rad 23. 02. 2022., može prevesti oko 1.500 ljudi na sat, a duljina trase je oko 5.000 metara. Nosivost jedne gondole je 800 kilograma. 84 gondole opremljene su nosačima za skije. U svaku se može smjestiti 10 putnika. Vožnja traje petnaestak minuta. Visinska razlika je oko 750 metara nadmorske visine. Brzina je oko 20 kilometara na sat. Polazna postaja Dolje nalazi se na 267 mnv, kutna postaja na 308 mnv, međupostaja Brestovac na 877 mnv, dok je postaja Sljeme smještena na 1.030 metara nadmorske visine.

Objekti u funkciji žičare su:

- donja postaja
- kutna građevina
- međupostaja Brestovac i
- gornja postaja Sljeme.

Žičara Sljeme parking nalazi se uz glavnu zgradu – polaznu postaju Gračansko Dolje. Vanjsko parkiralište je besplatno.

U drugoj fazi izgradnje žičare, predlaže se produžetak dužine žičare sa sjeverne strane Medvednice, kako bi bila u funkciji javnog prijevoza (povezivanje sjeverne i južne strane Medvednice, tj. Grada Zagreba i Krapinsko-zagorske županije). Tako bi predmetna žičara mogla služiti i za potrebe javnog prijevoza (povezivanje sjeverne i južne strane Medvednice, tj. Grada Zagreba i Krapinsko-zagorske županije).

Uspinjača.

Uspinjača spaja zagrebački Gornji i Donji grad. Pruga je dugačka 66 ili 0,06 km metara i svladava visinsku razliku od 30,5 metara. Zadržala je prvobitni vanjski izgled, građevnu konstrukciju i većinu tehničkih svojstava koja su joj dali graditelji krajem 19. st. pa je zagrebačka Uspinjača zakonski zaštićena kao spomenik kulture. Prema podacima iz Statističkog ljetopisa Grada Zagreba prevezeni putnici uspinjačom kreću se između 750.000 i 700.000 putnika godišnje, ali je također zabilježen pad prevezenih putnika u 2020. jer je zbog sprječavanja širenja bolesti Covid-19 uspinjača radila ograničeno⁸¹.

Taksi.

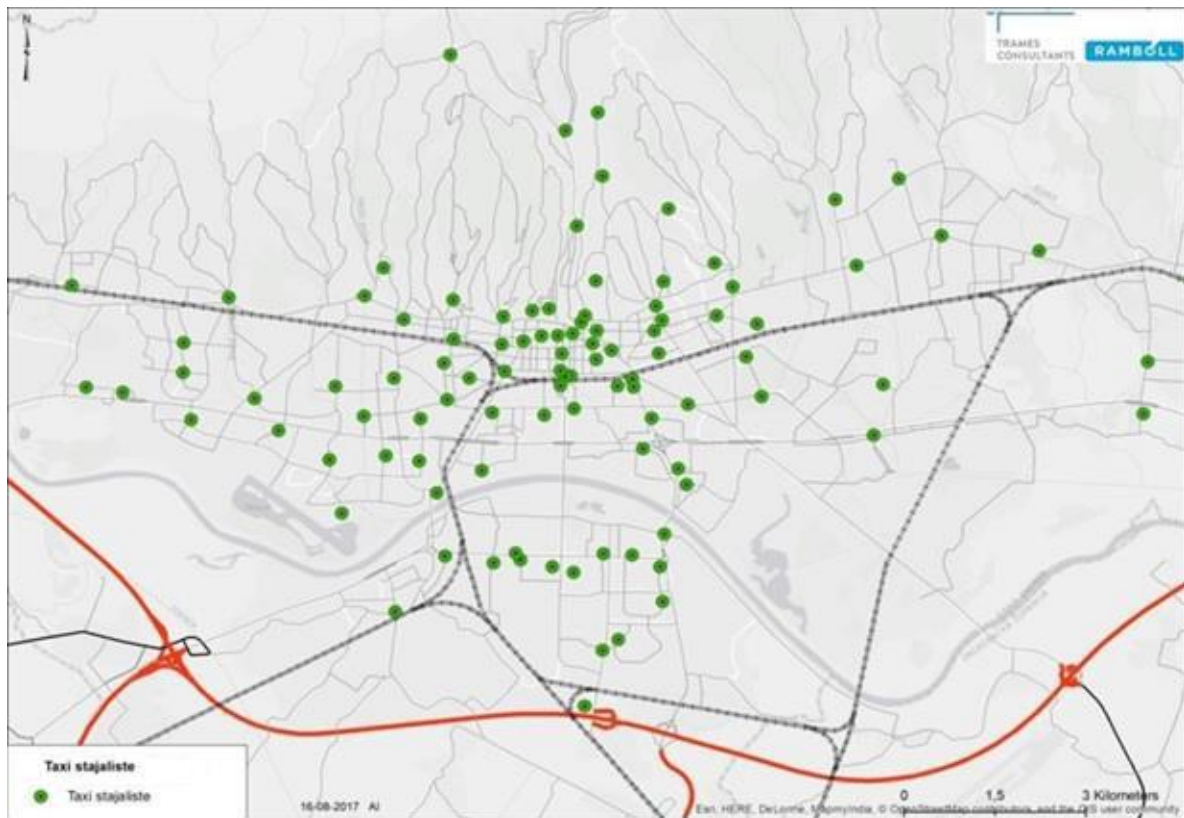
Autotaksi prijevoz je djelatnost javnog prijevoza putnika koja se obavlja osobnim automobilom gdje se putnik ili više njih ukrcava na jednom, a iskrcava na drugom mjestu. Taksi prijevoz obavlja se temeljem narudžbe ili preko taksi-stajališta, a plaća se za obavljenу uslugu na licu mjesta. Taksi-prijevoz je sve češći oblik javnog prijevoza, osobito u gradovima, ali također i u povezivanju gradova s njihovom okolicom. Iako se taksi-prijevoz uglavnom obavlja preko narudžbe, na području Grada Zagreba postoji velik broj taksi-stajališta na kojima se putnici mogu direktno ukrcati bez prethodne narudžbe. Od 105 taksi-stajališta, najviše ih je u samom gradskom središtu i gdje je i najveća potražnja za taksi-prijevozom⁸². Broj taksi-vozila na području Grada u 2021. iznosio je 2.870 registriranih taksista⁸³.

⁸¹ Izvor: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2021

⁸² Izvor: Masterplan prometnog sustava Grada Zagreba, Zagrebačke županije i Krapinsko-zagorske županije, 2020.

⁸³ Izvor: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2021.

Slika 5. Taksi stajališta na području Grada Zagreba

Izvor: Master plan prometnog sustava Grada Zagreba, Zagrebačke županije i Krapinsko-zagorske županije, 2020.

4.3.5. Cestovni promet

Međunarodni i regionalni cestovni smjerovi pokriveni su autocestama. Zagrebačka obilaznica dio je autoceste A3. Na administrativnom području Grada Zagreba duljina autoceste iznosi 33 km, a prometno je najopterećenija dionica zagrebačke obilaznice Jankomir – Lučko.

Grad Zagreb je točka grananja autoceste A1 (Zagreb-Rijeka), A2 (Zagreb – Krapina – granični prijelaz Macelj), A3 (granični prijelaz Bregana – Zagreb – granični prijelaz Lipovac), A5 (Zagreb – Varaždin, granični prijelaz Goričan) i autoceste A11 (Zagreb – Velika Gorica – Sisak). Unutar gradskog područja, najduži dio autoceste je A3, dio koji pripada zagrebačkoj obilaznici.

Najvažnije gradske ceste su avenije: Slavonska, Jadranska, Dubrovačka, Držićeva, Hrvatske bratske zajednice – Holjevčeva – Velikogorička cesta, a slijede ih ulice: Grada Vukovara, Heinzelova, Savska cesta, Dubrava, Branimirova, Maksimirska, Aleja Bologne, Zvonimirova i Medveščak. Ovu osnovnu prometnu mrežu nadopunjuju i druge gradske ulice koje imaju različite profile i uloge unutar gradskog prometnog sustava.

Istraživanje prometnog sustava utvrdilo je nedovoljnu propusnu moć i nižu razinu usluge cestovne prometne mreže Grada Zagreba za potrebe cestovnog prometa. Odnos između ponude i potražnje na postojećoj cestovnoj mreži pokazuje da se na određenim dijelovima mreže stvaraju značajna prometna zagušenja i da je nedovoljno kvalitetna razina usluge, osobito u vršnim jutarnjim i popodnevним satima. Ne postoji implementirano ITS rješenje unutar prometnog sustava koje bi pospješilo protočnost na zelenim valovima i koje bi dalo prednost prolaska na semaforima autobusima i tramvajima te omogućilo usklađivanje rada semafora kako bi se vozila javnog prijevoza i osobna vozila brže kretala i time povećala atraktivnost javnog prijevoza. Kapacitet postojeće cestovne mreže na prostoru Zagreba

može se analizirati promatranjem kapaciteta na dionicama i raskrižjima. Utvrđeno je da intenzitet prometa zagrebačke obilaznice (koja je dio autoceste A3) iznosi 5.600 vozila po smjeru na sat. Utvrđeno je također da gradske avenije u centru mogu podržati između 1.000 i 3.000 vozila po smjeru na sat. Ostale ceste imaju kapacitet manji od 1.000 vozila po smjeru na sat. Značajka koju je u ovom kontekstu potrebno istaknuti je da sva raskrižja u središnjim dijelovima Zagreba na glavnim gradskim koridorima prometne mreže imaju ugrađenu svjetlosnu signalizaciju.

Tablica 21. Promet u i iz Grada Zagreba na odabranim lokacijama

Lokacija	U gradu			Iz grada			U grad od 18h do 21 h			Iz grada od 15h do 18h		
	Auti	Kamioni	Ukupno	Auti	Kamioni	Ukupno	Auti	Kamioni	Ukupno	Auti	Kamioni	Ukupno
Aleja Bologne	8635	502	9137	12722	586	13308	2260	116	2376	3682	116	3798
Podsusedski most	7555	437	7992	7305	442	7747	1590	109	1699	1647	77	1724
Jankomirski most	33283	2684	35967	31727	2469	34196	6623	543	7166	7516	402	7918
Jadranski most	35712	1171	36883	35035	1180	36215	6972	247	7219	7656	189	7845
Most slobode	49362	1818	51175	49245	1887	51144	8516	499	9015	10640	344	10984
Most mladosti	33059	589	33649	29903	448	30373	8228	92	8320	9545	60	9605
Domovinski most	10340	911	11251	10984	1028	12912	2782	212	2994	3026	162	3188
Slavonska avenija	19230	1929	21159	21840	1816	23656	4874	352	5226	5380	308	5688
Selska - Bjelovarska cesta	8334	421	8755	9093	471	9564	1709	100	1809	1886	76	1962
Belovar*	546	29	575	546	29	575	122	6	128	133	5	140
Ukupno	20.605	10.492	21.6543	208.401	10.355	218.790	43.676	2.276	45.952	51.111	1.739	52.852

* PGDP umjesto prometa radnim danom.

(Kategorije vozila uključuju osobne automobile, laka teretna vozila i skupove vozila)

Izvor: Master Plan prometnog sustava Grada Zagreba, Zagrebačke županije i Krapinsko-zagorske županije

Broj registriranih motornih vozila u Gradu Zagrebu u 2021. iznosio je 430 425 motornih vozila, što je 3,5% više nego u 2020.⁸⁴. Od ukupno registriranih motornih vozila u 2020., 82,7% (341 825) su osobni automobili.

Prometnu infrastrukturu Grada Zagreba čini više od 2200 km cestovnih prometnica te brojni vijadukti, nadvožnjaci, podvožnjaci i propusti (preko 400). Mostovi preko rijeke Save imaju ključnu ulogu za neprekinutost prometnih tokova između lijeve i desne obale Save, točnije starog i Novog Zagreba, a također i prevoze mnoge važne vodove. Zagrebački cestovni/pješački savski mostovi su Podsusedski most, Jankomirski most (stari i novi), Jadranski most, Savski kolni most („plavi“), Most mladosti i Domovinski most.

Zbog potresa iz ožujku 2020. nastala su oštećenja na pojedinim dijelovima mostova. Sami mostovi u Zagrebu građeni su u različito vrijeme, a kako su se propisi za potresno opterećenje i potresni proračun mijenjali tijekom vremena, tako su i mostovi različito reagirali na potresna opterećenja. Također, za mostove i njihove elemente važan je faktor stanja dotrajalosti, odnosno faktor postojećih oštećenja u trenutku djelovanja potresa koje bitno utječe na njihovo ponašanje u potresu.

Slijedom navedenog, u okviru Fonda solidarnosti EU predviđena su sredstva za financiranje obnove i dovođenje infrastrukture (ceste, mostovi) s pripadajućim građevinama u području prijevoza na prijepotresnu razinu te čišćenje područja pogođenih katastrofom. Naime mostovi su uglavnom već premašili svoj predviđeni vijek trajanja i u većini slučajeva nisu projektirani za potresno opterećenje. Kako mostovi povezuju stari dio Zagreba koji je potresno najosjetljiviji s novim dijelom grada,

⁸⁴ Izvor: MUP, Izvješće o stanju i kretanju sigurnosnih PU zagrebačke za 2021. godinu, Zagreb 2022, str. 46., [poveznica](#)

povezanost je izrazito bitna s obzirom na činjenicu da broj spašenih osoba iz zatrpanih dijelova izravno ovisi o brzini reakcije u prvim danima katastrofe.

Ulična mreža na području Grada Zagreba ne zadovoljava prometnu potražnju, posebno u vršnim vremenima opterećenja. Prometnice su nedovoljno propusne i neredovito održavane, a u cijeloj mreži nedostaju spojevi (uključujući i mostove preko rijeke Save) koji bi omogućili brži protok vozila. Propusna moć obilaznice Grada Zagreba (osobito dionice Jankomir – Lučko) u vrijeme vršnih sezonskih prometnih opterećenja je nedovoljna, ali sve više i u ostalim razdobljima kroz godinu. Ne postoji centralni sustav automatskog upravljanja prometom preko kojeg bi se nadzirao i koordinirao promet na svim semaforiziranim gradskim raskrižjima. Dostava roba u središnjem dijelu grada regulirana je zabranjenom dostavom vozila čija nosivost prelazi 5 tona i propisom vremenskog razdoblja kada je dopuštena. Kamionski teretni kolodvori su u Jankomiru i na Žitnjaku. Željezničko-cestovni kontejnerski terminal nalazi se na neodgovarajućoj lokaciji u Kustošiji.

Električne punionice vozila.

Protetkih nekoliko godina Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost sufinancirao je preko javnog poziva nabavu električnih i hibridnih vozila, čime se znatno povećao broj električnih vozila.

U nastavku se nalazi tablica s podatcima za električna i plug-in hibridna vozila koja su u 2020. bila na redovnom tehničkom pregledu, odnosno registriranju u stanicama za tehnički pregled na području Grada Zagreba kao županijske administrativne jedinice.

Tablica 22. Električna i plug-in hibridna vozila

Naziv	Vrsta vozila	Vrsta goriva	Broj vozila
GRAD ZAGREB	L1 Lako motorno vozilo na dva kotača	Električna energija	136
GRAD ZAGREB	L2 Mopedi s tri kotača	Električna energija	11
GRAD ZAGREB	L3 Motocikli s dva kotača	Električna energija	9
GRAD ZAGREB	L6 Laki četverocikli	Električna energija	11
GRAD ZAGREB	L7 Teški četverocikli	Električna energija	38
GRAD ZAGREB	M1 Motorna vozila za prijevoz putnika koja osim sjedišta vozača imaju još najviše 8 sjedišta	Električna energija	559
GRAD ZAGREB	N1 Motorna vozila za prijevoz tereta čija najveća dopuštena masa nije veća od 3,5 t	Električna energija	33
GRAD ZAGREB	T Traktori na kotačima	Električna energija	1
GRAD ZAGREB	M1 Motorna vozila za prijevoz putnika koja osim sjedišta vozača imaju još najviše 8 sjedišta	Hibridno vozilo s vanjskim punjenjem	175
GRAD ZAGREB	N1 Motorna vozila za prijevoz tereta čija najveća dopuštena masa nije veća od 3,5 t	Hibridno vozilo s vanjskim punjenjem	1
GRAD ZAGREB	N2 Motorna vozila za prijevoz tereta čija je najveća dopuštena masa veća od 3,5 t, ali nije veća od 12 t	Hibridno vozilo s vanjskim punjenjem	1

Izvor: Centar za vozila Hrvatske

Razvoj tržišta vozila na struju prati i postavljanje punionica, a u ovom trenutku u Hrvatskoj ih je 129, ali u idućim godinama njihov broj trebao bi znatno porasti. U Gradu Zagrebu se prema podacima iz 2020. nalazi 46 punionica za električna vozila.

Najveći ulagači u infrastrukturu za punjenje električnih vozila u Hrvatskoj su Hrvatski Telekom i HEP, a slijede ih gradovi i županije. Grad Zagreb je u sklopu EU projekta Srednjoeuropski zeleni koridori – prekogranična infrastruktura za brzo punjenje električnih vozila, za povezivanje Austrije, Slovačke, Slovenije, Njemačke i Hrvatske su se postavile 3 brze punionice za električnih vozila na Trgu Stjepana Radića 1, u Parku Stara Trešnjevka 2 i na Aveniji Dubrovnik 15. Kroz projekt URBAN-E u planu je postavljanje mreže s 56 punionica na području Grada Zagreba tijekom 2021., što nudi priliku za uvođenje ekološki prihvatljivih vozila u sustav javnog prometa (pr. E-bicikli, „car sharing“ sustav, električni automobili i sl.) kako bi se povećala energetska učinkovitost u prometnom sustavu.

Biciklistički promet.

Grad Zagreb kontinuirano ulaže u izgradnju biciklističke infrastrukture te u edukaciju i promociju vožnje bicikala u svakodnevnom životu. Dugoročni ciljevi su izgradnja kompletne biciklističke infrastrukture na gradskome području kako bi se vozačima bicikala omogućilo što kvalitetnije i sigurnije kretanje. Grad Zagreb svake godine bilježi rast biciklističkog prometa pa postoji potreba za unapređenjem biciklističke infrastrukture.

Jedan od strateških ciljeva budućeg razvoja gradskog i prigradskog prometa na području Grada Zagreba i njegovog šireg okruženja, većim dijelom se odnosi na poticanje održivog razvoja uvođenjem biciklističkog prometa u prometni sustav.

Na području Grada Zagreba trenutno postoje biciklističko-pješačke staze, biciklističke trake, ceste za mješoviti promet i biciklistički putovi.

U 2021. je izgrađeno 3.730 m novih biciklističko pješačkih staza i 18.720 m cesta za mješoviti promet, što u ukupnoj dužini danas iznosi 493.457 m, što je povećanje od 5% u odnosu na 2020.

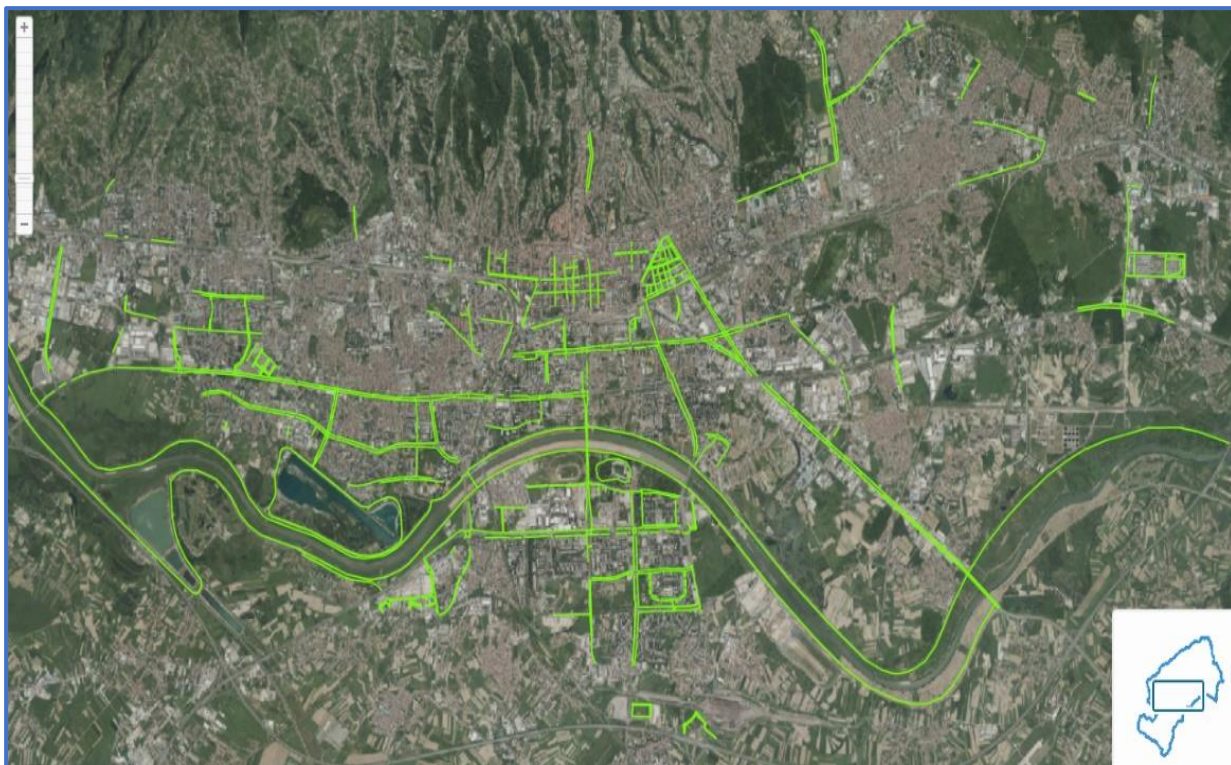
Tablica 23. Prikaz biciklističkih površina na području grada Zagreba (2020. – 2021.)

Izgrađene biciklističke površine	Godina		Ukupno [m]
	2001. – 2020.	2021.	
Biciklističko-pješačka staza	233.979	3.730	237.709
Biciklistička traka	14.898	0	14.898
Cesta za mješoviti promet	35.420	18.720	54.140
Biciklistički put	186.710	0	186.710
Ukupno (m)	471.007	22.450	493.457

Izvor: Radna skupina Zagreb Cycle Unit, Grad Zagreb

U prvom kvartalu 2021. uspostavljena je "Aplikacija za snimanje i evidentiranje biciklističkih površina Grada Zagreba" kojom se sustavno prati rekonstrukcija i izgradnja biciklističkih površina, a podatci su vidljivi u GIS programskom sustavu pa su dostupni svim zainteresiranim subjektima i građanima (Sl.1)

Slika 6. Prikaz biciklističkih prometnica na ZG Geoportalu

Izvor: ZG Geoportal, <https://geoportal.zagreb.hr/>

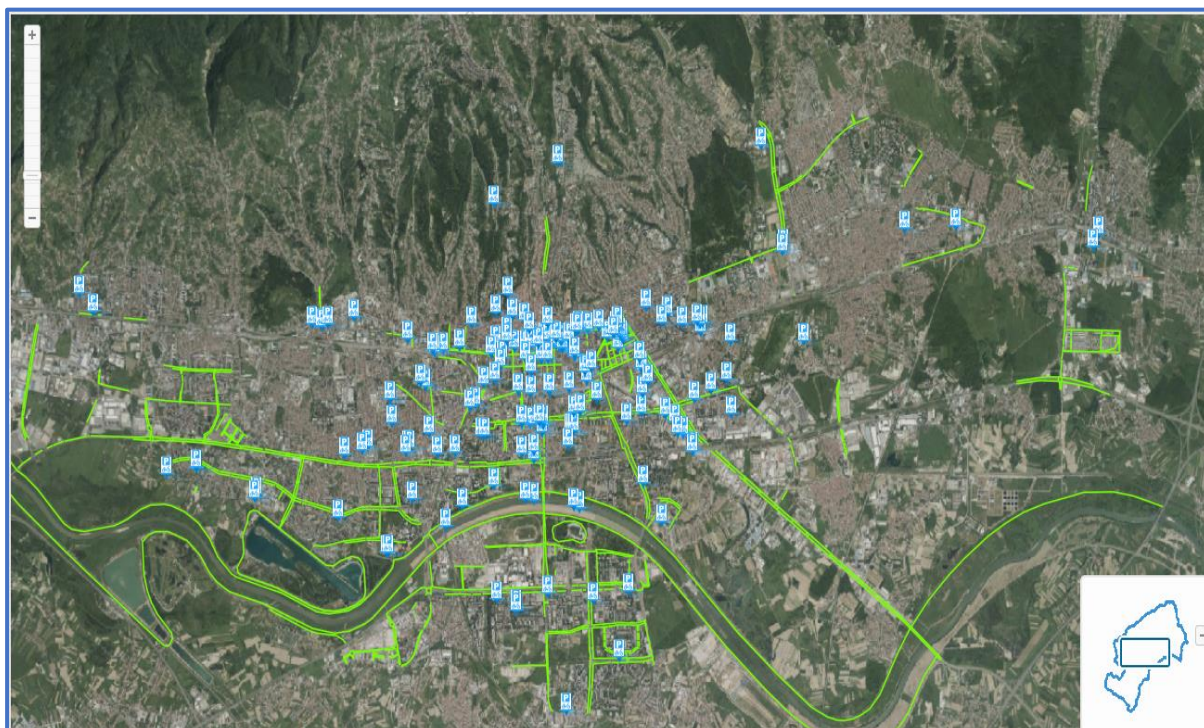
U tijeku je projekt „Greenway – državna biciklistička ruta br.2“ pa će se gradnjom biciklističke prometnice koja prati tok rijeke Save, od granice s Republikom Slovenijom do Lijevoog Dubrovčaka u dužini od 132 km, u narednom razdoblju znatno produžiti biciklistička staza. Izgradnja prometnice uključuje i dodatnu opremu – rasvjetu, punjače za e-bicikle (pedelece), odmorišta, parkirališta, infooznake i brojače prometa. Projektira se uređenje prilaza i spojeva na postojeću biciklističku i cestovnu infrastrukturu.

Prva prometnica za zajedničko prometovanje bicikala s ostalim vozilima (sharing) na kolniku, u dužini od 720 metara puštena je u promet 1. prosinca 2016., a u 2021. ukupna dužina takvih prometnica iznosi 54,14 km.

Do početka 2022. na području Grada Zagreba je postavljeno 1.515 stalaka na 230 lokacija za bicikle, što omogućuje parkiranje 3.030 bicikala. Na Google mapsu se nalazi popis svih lokacija za parkiranje bicikala, a od siječnja 2020. karti se može pristupiti i preko aplikacije za mobilne telefone MOJ ZAGREB.

Od 2021. parkirališna mjesta su vidljiva i u GIS programskom sustavu te su svima dostupna preko GEOPortal.

Slika 7. Prikaz javnih parkirališta za bicikle na GEOPortalu

Izvor: ZG Geoportal, <https://geoportal.zagreb.hr/>

Za razvoj biciklističkog prometa, osim infrastrukture, gotovo je jednako važna edukacija i promocija vožnje biciklima u svakodnevnom životu kako bi se mijenjale navike i uveli novi način prometovanja po gradu i očuvao okoliš. Grad Zagreb je nositelj sustavnog procesa edukacija i promocija, ali i suorganizator aktivnosti u kojima surađuje s mnogobrojnim institucijama, npr. s MUP-om, PUZ-om, osnovnim školama, dječjim vrtićima te nevladinim sektorom, udrugama građana i biciklističkim klubovima.

Sigurnost u prometu.

Na temelju Izvješća o stanju i kretanju sigurnosnih pokazatelja u radu Policijske uprave zagrebačke u 2022. su na području Grada Zagreba zabilježene 5.583 prometne nesreće, što je za 1,3% manje u odnosu na 2021. kada ih je zabilježeno 5.658. Smrtno je stradalo 16 osoba, što je za četiri osobe manje nego u 2021.

Na području Grada Zagreba tijekom 2022. zabilježene su 5.583 prometne nesreće, što je u odnosu na isto razdoblje u prošloj godini manje za 1.3%. Smrtno je stradalo 16 osoba, odnosno 4 osobe ili 20,0% manje. Bilježi se 1.993 ozlijeđene osobe (118 osoba ili 6,3% više u odnosu na 2021.), od čega su 353 bile teško ozlijeđene (16 osoba ili 4,3% manje u odnosu na 2021.) i 1.640 lakše ozlijeđene (134 osobe ili 8,9% više u donosu na 2021.) .

Dakle, na području Grada Zagreba dogodilo se 72,6 % svih nesreća s područja cijele PU zagrebačke (udio stradalih; smrtno 39,0%, ozlijeđenih 66,5%).⁸⁵

⁸⁵ MUP Policijska uprava Zagrebačka, Izvješće o stanju i kretanju sigurnosnih pokazatelja na području Grada Zagreba u 2022. godini, Zagreb 2023.

Tablica 24. Najugroženije prometnice u Gradu Zagrebu

Najugroženije prometnice	Nesreće		Poginulo		Ozlijeđeno	
	2021.	2022.	2021.	2022.	2021.	2022.
Slavonska avenija	234	214	1	2	99	90
Kneza Branimira	160	180	2		82	96
Ul. grada Vukovara	125	133			45	56
Ilica	157	124	1		70	40
Dubrava	110	118			52	65
Zagrebačka avenija	70	117	2		34	71
Av. Marina Držića	72	79		1	29	30
Av. V Holjevca	82	79		1	50	48
Selska cesta	84	79			40	33
Kršnjavoga - K. Mislava (zeleni val)	68	76		1	19	29
Maksimirska cesta	105	74			42	32
Savska cesta	58	71			25	38
K. Držislava - Klaićeva (zeleni val)	71	66			34	28
Avenija Dubrovnik	60	64			30	31
Zagrebačka cesta	60	51			29	30
Ribnjak - Gupčeva zvijezda	50	49			23	19
Horvaćanska	46	46			16	21
Zagrebačka cesta (Sesvete)	59	46			19	21
Ljubljanska avenija	20	33			14	12
Jadranska avenija	42	30			30	31
A1	44	57		3	22	24
A2	31	37		2	2	12
A3	189	186	4	2	88	92
A4	55	49	1	2	26	18
Ul. Grada Vukovara - Savska cesta	11	9			4	3
Kašinska - Trakošćanska (Sesvete)	6	12			3	4

Izvor: MUP Policijska uprava Zagrebačka, Izvješće o stanju i kretanju sigurnosnih pokazatelja na području Grada Zagreba u 2022. godini, Zagreb 2023.

4.3.6. Pješačka zona

Pješačka zona središta grada Zagreba sastoji se od pješačkih ulica, pješačkih prolaza i trgova. Analizom prostora koji su u potpunosti uređeni, pješačka zona prostire se na površini od oko 98.800 m² s duljinom pješačkih ulica od oko 3.933 metara (Tablica 27.) Najduža pješačka ulica je Tkalčićeva u duljini od 560 metara, odnosno 14,2% od ukupne duljine. Najveću površinu od pješačkih ulica ima Tkalčićeva s 14,0% od ukupne površine, a najmanju Dverce ulica s 0,3% od ukupne površine.

Tablica 25. Ukupna duljina pješačkih ulica

Naziv ulice	Duljina [m]	Površina [m ²]	Udio u ukupnoj duljini [%]	Udio u ukupnoj površini [%]
Varšavska ulica	130,0	1.877	3,3%	3,3%
Preradovićeve ulica	75,0	988	1,9%	1,7%
Ulica Nikole Tesle	150,0	1.641	3,8%	2,9%
Gajeve ulica	160,0	2.385	4,1%	4,2%
Bogovićeve ulica	150,0	2.143	3,8%	3,8%
Ulica Franje Petrića	78,0	1.068	2,0%	1,9%
Margaretska ulica	55,0	759	1,4%	1,3%
Ulica sv. Preobraženja	60,0	765	1,5%	1,4%
Praška ulica	90,0	1.250	2,3%	2,2%
Petrinjska ulica	80,0	1.260	2,0%	2,2%
Jurišićeva ulica	390,0	7.105	9,9%	12,6%
Draškovićeve ulica	210,0	4.045	5,3%	7,1%
Kurelčeva ulica	80,0	1.186	2,0%	2,1%
Bakačeva ulica	70,0	1.120	1,8%	2,0%
Splavnica ulica	30,0	446	0,8%	0,8%
Tkalčićeva ulica	560,0	7.930	14,2%	14,0%
Ulica Pavle Radića	310,0	3.098	7,9%	5,5%
Krvavi most	30,0	230	0,8%	0,4%
Skalinska ulica	75,0	499	1,9%	0,9%
Opatovina ulica	290,0	3.132	7,4%	5,5%
Ilica	310,0	7.441	7,9%	13,1%
Ulica Josipa Eugena Tomića	75,0	904	1,9%	1,6%
Strossmayerovo šetalište	370,0	3.946	9,4%	7,0%
Kamenita ulica	75,0	1.222	1,9%	2,2%
Dverce ulica	30,0	162	0,8%	0,3%
Ukupno	3.933,0	56.602	100,0%	100,0%

Izvor: Gradski ured za obnovu, izgradnju, prostorno uređenje, graditeljstvo i komunalne poslove, Grad Zagreb

Pješačka zona također sadržava i pješačke prolaze u duljini od oko 1000 metara.

Tablica 26. Ukupna duljina pješačkih prolaza

Naziv prolaza	Duljina [m]	Površina [m ²]	Udio u ukupnoj duljini [%]	Udio u ukupnoj površini [%]
Obrtnički prolaz	150,0	500	14,3%	9,7%
Prolaz sestara Baković	130,0	480	12,4%	9,4%
Oktogon	100,0	490	9,5%	9,6%
Maričev prolaz	80,0	320	7,6%	6,2%
Prolaz Harmica	30,0	300	2,9%	5,8%
Prolazi Petrićeva - Gajeve - Bogovićev	180,0	720	17,1%	14,0%
Prolaz Tkalčićeva - Radićeva	30,0	220	2,9%	4,3%
Tunel Grič	350,0	2.100	33,3%	40,9%
Ukupno	1.050,0	5.130	100,0%	100,0%

Izvor: Gradski ured za obnovu, izgradnju, prostorno uređenje, graditeljstvo i komunalne poslove, Grad Zagreb

U pješačkoj zoni nalaze se i četiri trga te dvije površine namijenjene pješačkom prometu. Tablica 27 prikazuje veličinu i udio pojedinih trgova i ostalih površina u odnosu na ukupne pješačke površine koje uključuju trgovi i ostale površine.

Početkom lipnja 2022. otvorena je nova pješačka zona u centru Zagreba u Staroj Vlaškoj ulici, između Draškovićeve i Palmotićeve (SGGZ br. 15/2022)⁸⁶. Radi oslobađanja što je više moguće javnog prostora za pješake i bicikliste te poticanja na korištenje javnog prijevoza, proširuju se pješačke zone u centru i drugim dijelovima grada. Nakon uspostavljanja pješačkih zona u Staroj Vlaškoj i Maloj Martićevoj, 16. rujna 2023. je uspostavljena nova pješačka zona u središtu grada na dijelu Masarykove ulice, od Gundulićeve do Tesline te na dijelu Preradovićeve, od raskrižja s Masarykovom i Teslinom do Berislavićeve ulice.

Tablica 27. Ukupna površina pješačkih trgova

Naziv trga/ostalih površina	Površina [m ²]	Udio u ukupnoj površini [%]
Trg Petra Preradovića	3.148	8,5%
Trg bana Josipa Jelačića	13.863	37,4%
Europski trg (U sastavu s Vlaškom ulicom i Ulicom Augusta Cesareca)	6.125	16,5%
Trg hrvatskih velikana	2.386	6,4%
Dolac	5.886	15,9%
Kaptol	5.708	15,4%
Ukupno	37.116	100,0%

Izvor: Gradski ured za obnovu, izgradnju, prostorno uređenje, graditeljstvo i komunalne poslove, Grad Zagreb

S obzirom na uređenje pješačke zone, može se zaključiti da je namijenjena za susretanje i druženje, kulturne priredbe i okupljanja pa stoga ima i funkciju prostora rasonode s ciljem veće socijalne svijesti o važnosti središnjeg gradskog prostora.

4.3.7. Promet u mirovanju

U Gradu Zagrebu postoji 10 javnih garaža s 3.326⁸⁷ parkirališnih mjesta kojima upravlja Zagrebački holding d.o.o., podružnica Zagrebparking. Najveći broj je u javnoj garaži Rebroy s 664 parkirališna mjesta. Osim ovih, postoji veći broj garaža u privatnom vlasništvu s ukupnim kapacitetom od oko 2.500 mjesta koja se u cijelosti ili djelomično koriste kao javna. Vremenskim ograničenjem trajanja i sustavnom kontrolom parkiranja značajno je smanjen broj ilegalno parkiranih vozila na pješačkim i zelenim površinama.

Tablica 28. Parkirališna mjesta u javnim garažama

Javna garaža	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
--------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

⁸⁶ Izvor: <https://www.zagreb.hr/prosirenje-prve-dionice-pjesacke-zone-stara-vlaska/179113>

⁸⁷ Izvor: Zagrebački Holding, Javne garaže podružnice Zagrebparking, <https://www.zagrebparking.hr/djelatnosti/javne-garaze/211>

Ukupno	2612	2 612	2849	2 849	2 849	3.326	3.326
Kvaternikov trg	354	354	354	354	354	354	354
Gorica	370	370	370	370	370	370	370
Petrinjska	134	134	134	134	134	134	134
Langov trg	305	305	305	305	305	305	305
Svetice	115	115	115	115	115	115	115
Jelkovec 1	205	205	205	205	205	205	205
Jelkovec 2	-	-	237	237	237	237	237
Tuškanac	465	465	465	465	465	465	465
Rebro	664	664	664	664	664	664	664
KB „Sveti Duh“	-	-	-	-	-	477	477

Izvor: Zagrebački Holding, Javne garaže podružnice Zagrebparking

Na području Grada Zagreba, sustav parkiranja obuhvaća velike dijelove gradskog područja s četiri parkirne zone i 10 javnih garaža, a njima upravlja Zagrebparking koji je dio Zagrebačkog holdinga. Osim toga, u gradu postoji nekoliko javnih garaža za parkiranje kojima upravljaju različite privatne tvrtke, a koje ovu zahtjevnju mrežu nadopunjuju svojim uslugama.

Sukladno Pravilniku o korištenju javnih parkirališta i javnih garaža (SGGZ 40/22), parkiranje na ulici podijeljeno je na 4 zone s ukupnim kapacitetom od 38.074 parkirnih mjesta. Kapacitet pojedinih područja za ulično parkiranje je:

Tablica 29. Parkirališna mjesta po zonama parkiranja

Zone parkiranja	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Ukupno	25 622	26 061	25 664	26 451	30 502	30 618	33 212	35 105	35 937	37 226	37 362	37 362	38.074
I. zona	6 595	6 195	6 262	6 276	7 540	7 649	7 656	7 683	7 668	7 977	7 977	7 977	9.136
I.1. zona	-	-	-	-	-	213	213	213	213	213	210	210	192
I.2. zona	-	-	-	-	-	-	-	225	225	225	225	225	225
II. zona	13 331	13 980	13 741	14 495	17 817	17 373	17 672	18 039	18 258	19 143	19 143	19 143	18.653
III. zona	4 246	4 436	4 211	4 230	2 620	2 626	4 531	5 719	5 847	5 942	5 942	5 942	6.002
IV.1. zona	1 450	1 450	1 450	1 450	1 660	1 410	1 410	1 410	1 410	1 410	1 410	1 410	1.554
IV.2. zona	-	-	-	-	865	1 347	1 730	1 816	2 316	2 316	2 455	2 455	2.312

Izvor: Zagrebački holding d.o.o. – podružnica Zagrebparking

Ukupni kapacitet javnih garaža je 8.257 parkirna mjesta. Javne garaže na području Grada Zagreba navedene su u Tablici broj 30.

Tablica 30. Javne garaže u Gradu Zagrebu

Naziv javne garaže	Lokacija	Kapacitet (PM)
Avenue Mall Zagreb	Avenija Dubrovnik 16, Zagreb	1.000
Branimir centar	Ulica Kneza Branimira 29, Zagreb	421
Centar Cvjetni	Varšavska ulica 6, Zagreb	320
Hypo centar	Slavonska avenija 6, Zagreb	726
Importanne centar	Trg Ante Starčević 7, Zagreb	500
Importanne Galleria	Iblerov trg 10, Zagreb	500

Garaža International	Miramarska ulica 24, Zagreb	444
Kaptol centar	Nova Ves 17, Zagreb	512
Kvaternikova	Kvaternikov trg bb, Zagreb	354
Langova	Langov trg bb, Zagreb	305
Petrinjska	Petrinjska ulica 59, Zagreb	134
Gorica	Martićeva ulica 69, Zagreb	370
Rebro – bolnica Rebro	Kišpatićeva ulica 12, Zagreb	664
Svetice	Budakova ulica bb, Zagreb	115
Point centar Vrbani	Rudeška ulica 169a, Zagreb	508
Tuškanac	Tuškanac bb, Zagreb	465
Jelkovec 1	144. brigade Hrvatske vojske 4, Sesvete	205
Jelkovec 2	144. brigade Hrvatske vojske 4, Sesvete	237
Sveti Duh	Ulica Sveti Duh 64	477
		8.257

Izvor: Zagrebački holding d.o.o. – podružnica Zagrebparking

Tablica 31. Godišnja popunjenost u javnim garažama kojima upravlja Zagreb parking 2017. - 2021.

NAZIV GARAŽE	KAPACITET GARAŽE (PM)	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
GORICA	370	87,7 %	97,5 %	99,6 %	89,2 %	105,3 %	121,52%
KVATERNIKOV TRG	354	86,5 %	100,0 %	102,1 %	114,6 %	132,0 %	139,78%
LANGOV TRG	305	72,4 %	73,2 %	78,7 %	50,8 %	55,8 %	72,74%
PETRINJSKA ULICA	134	101,2 %	106,7 %	117,3 %	73,2 %	80,5 %	100,77%
REBRO	664	77,2 %	80,2 %	82,0 %	80,6 %	94,5 %	101,06%
SVETICE	115	76,8 %	71,2 %	72,9 %	77,1 %	87,4 %	94,69%
TUŠKANAC	465	99,3 %	107,3 %	112,7 %	107,9 %	118,7 %	135,68%
JELKOVEC 1	205	88,5 %	88,9 %	93,0 %	118,8 %	128,1 %	131,83%
JELKOVEC 2	237	-	24,4 %	79,5 %	81,5 %	87,5 %	94,65%
SVETI DUH	477	-	-	-	-	107,5 %	96,39%

Izvor: Zagrebački holding d.o.o. – podružnica Zagrebparking

Parkirališta za kamione – vozači kamiona u Europi suočeni su s nedovoljnim brojem sigurnih parkirnih mjesta i stoga često parkiraju u nesigurnim zonama ili na nesigurnim mjestima izlažući sebe i druge sudionike u prometu potencijalnim krađama te riziku od nesreća jer se određeni broj nesreća može pripisati nepropisnom parkiranju kamiona. Hrvatska ima samo jedno certificirano sigurno i zaštićeno parkiralište i nalazi se na zapadnom dijelu Zagreba. Kako bi se poboljšali uvjeti rada za vozače kamiona te povećala sigurnost svih sudionika u prometu, potrebno je pokrenuti nove projekte, čime bi se doprinijelo većoj razini sigurnosti cestovnog prometa.

RAZVOJNI PROBLEMI

Javni putnički promet

- nedovoljna duljina tramvajskih linija sprječava bolji javni prijevoz putnika
 - nepostojanje centralne koordinacije semaforiziranih raskrižja i nepostojanje sustava inteligentnog upravljanja prometom
 - slaba cestovna povezanost pojedinih područja zagrebačke županije međusobno uzrokuje povećani tranzit na području Zagreba
 - slaba povezanost javnim prijevozom s gradovima i općinama na području susjednih županija
 - nepostojanje integriranog sustava javnog prijevoza grada i okolnih županija
 - pretežito zastarjela željeznička infrastruktura, sveukupan promet (uključujući teretni) prolazi središtem grada, nedovoljno učešće željeznice u prigradsko-gradskom promet, javni prijevoz putnika željeznicom nije u funkciji u južnom dijelu Zagreba unatoč postojanju željezničke infrastrukture
 - željezničko-cestovni prijelazi u razini predstavljaju sigurnosni problem
 - neodgovarajući tehnički parametri i održavanje određenih cesta predstavljaju problem i iz perspektive sigurnosti
 - smještaj autobusnog kolodvora u centru grada uzrokuje sporost u autobusnom tranzitu linija (međunarodnih, međuregionalnih i regionalnih) povećanje prometnog zagušenja u centru grada i povećanu emisiju štetnih plinova
 - spor javni prijevoz,
 - nedovoljno pristupačan javni prijevoz osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju
- djelomično razvijen biciklistički promet

Zračni promet

- neodgovarajuća povezanost putničkog terminala Zračne luke Zagreb sa središtem Zagreba
- neadekvatna opremljenost aerodroma Lučko
- Željezničko cestovni kontejnerski terminal na neodgovarajućoj lokaciji

Cestovni promet

- nedovoljna propusnost cestovne mreže i prometnog toka tramvajskog prometa kroz Grad Zagreb
- uska grla u motornom prometu, odnosno nedostatan kapacitet prometnica i prometnih raskrižja
- prevelik robni cestovni promet u odnosu na željeznički
- zastarjelost objekata i opreme željezničkih stajališta i kolodvora
- zastarjelost voznog parka i opreme prijevoznika u putničkom prijevozu
- nizak udio uporabe alternativnih goriva u sektoru prometa povećava zagađenja ispušnim plinovima
- zastarjelost objekta Autobusnog kolodvora

RAZVOJNE POTREBE

Javni putnički promet

- nastaviti s modernizacijom ZET-ovog voznog parka, gradnja nove remize
- širiti autobusne mreže te proširiti, dograditi i rekonstruirati tramvajske mreže
- modernizirati, rekonstruirati i graditi terminale i stajališta
- uvoditi integrirani sustav javnog prijevoza putnika na području Grada i okolnih županija
- oblikovati tarifne politike radi poticanja održivih oblika prometovanja
- modernizirati postojeće i nabaviti nove ekološko prihvatljiva vozila javnog prijevoza
- unaprijediti pješačke i cestovne komunikacije u zoni željezničkih pruga – prijelazi
- proširiti, dograditi i rekonstruirati željezničke mreže teretnog prometa
- izgraditi autobusni kolodvor za tranzitni promet (međunarodni i međuregionalni promet) izvan središta grada
- ulagati u razvoj – modernizaciju i digitalizaciju autobusnog kolodvora
- prioritzirati vozila javnog gradskog prijevoza u prometnoj mreži, izgraditi i rekonstruirati željeznička stajališta
- modernizirati i dograditi zagrebački željeznički čvor i putnički vozni park
- izraditi plan održive urbane mobilnosti

Zračni promet

- unaprijediti prometnu povezanost novog putničkog terminala Zračne luke Zagreb sa središtem Zagreba
- izgraditi uzletno-sletne staze i staze za vožnju od konstruktivnog kolnika i drugih kapaciteta za prihvat poslovnih, turističkih i sportskih letjelica na Aerodromu Lučko
- poboljšati aviopovezanost privlačenjem niskotarifnih kompanija (Low Budget)

Cestovni promet

- unaprijediti javni i biciklistički promet, posebno poboljšati dostupnost javnog putničkog prometa za osobe s invaliditetom, djecu s teškoćama u razvoju, starije osobe i dr.
- destimulirati korištenje automobila za dolazak u gradsko središte
- planirati i omogućiti daljnju izgradnju biciklističkih staza/traka i ostale biciklističke infrastrukture
- dovršiti i izgraditi biciklističke prometnice poput Greenwayja – državne biciklističke rute br. 2 i Biciklističke magistrale – Zagreb istok
- uvesti sustav javnih gradskih bicikala i druge modele zajedničke mobilnosti
- razviti infrastrukturu za ekološki prihvatljiva vozila javnog prijevoza
- izgraditi nedostajuće ulične spojeve, spoj na autocestu ZG – SI i mostove preko rijeke Save
- izgraditi i unaprijediti popratne sadržaje biciklističke infrastrukture

- nedostatan praćenje i prikupljanje podataka u prometnom sektoru kako bi se adekvatno reagiralo na nastale prometne probleme
- nedostatak pješačkih i biciklističkih prijelaza preko željezničke pruge ugrožava sigurnost

Promet u mirovanju

- nedovoljan broj parkirališnih mjesta a relativno visok stupanj motorizacije
- nedostatak sigurnih i zaštićenih parkirališta za kamione
- velik broj parkirališta u strogom centru Zagreba generira automobilski promet u sam centar te smanjuje raspoloživi prostor za bicikliste i pješake
- nepostojanje intermodalnog pristupa u organizaciji robnog prometa

- poboljšati sigurnost u prometu; podići razinu osiguranja željezničko-cestovnih prijelaza
- povećati kapacitete preopterećenih cestovnih prometnica
- denivelirati cestovna raskrižja
- urediti cestovni distributivni prsten oko središnjeg dijela Grada (izvan središnje mreže tramvajskog prometa)
- uvesti sustav automatskog upravljanja prometom s ciljem optimizacije protočnosti i povećanja sigurnosti u prometu
- modernizirati, rekonstruirati i graditi Park+Ride i Bike+Ride kapacitet
- uspostaviti dodatne pješačke zone
- uspostaviti sustav prikupljanja i obrade podataka o prometu
- uvesti zonu smirenog prometa unutar stambenih naselja

Promet u mirovanju

- ulagati u razvoj i izgradnju sigurnih parkirališta za kamione
- povezati cestovni i željeznički prijevoz uspostavom kontinentalnog intermodalnog terminala i povećati skladišne kapacitete izgradnjom prateće visokoregionalne skladišne hale
- izgraditi kapacitete za smještaj i parkiranje primarno izvan gradskog središta kako bi se smanjilo korištenje automobila za dolazak u gradsko središte
- izgraditi novi željezničko-cestovni kontejnerski terminal

5. OKOLIŠ

5.1. ZAŠTITA OKOLIŠA

5.1.1. Praćenje stanja okoliša i planiranje zaštite okoliša

Analiza stanja okoliša na području Grada Zagreba uključuje podatke o stanju i kvaliteti okoliša. Pristup u zaštiti, upravljanju i obnavljanju okoliša i ekosustava mora biti sustavan kako bi se održali i obnovili ekosustavi i njihove usluge uključivanjem zelene infrastrukture u prostorno planiranje.

U planiranju zaštite okoliša potrebno je utvrditi kvalitetu okoliša, stanje ekosustava i izloženost urbanog područja opasnostima te mjera za njihovo ublažavanje. Praćenje stanja okoliša povezano je s praćenjem kakvoće zraka, upravljanjem komunalnim i opasnim otpadom te kakvoćom pitke vode.

Uspostava Katastra emisija u okoliš (KEO) započeta je 1997. sustavnim prikupljanjem podataka o emisijama onečišćujućih tvari u zrak i vode te o količinama i tijeku otpada. Danas se prema važećim propisima podatci prikupljaju i prate putem Registra onečišćavanja okoliša (ROO) koji je dio cjelovitog Informacijskog sustava zaštite okoliša na nacionalnoj razini. ROO sadrži podatke o izvorima, vrsti, količini, načinu i mjestu ispuštanja, prijenosa i odlaganja onečišćujućih tvari i otpada u okoliš na temelju Zakona o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18), sukladno odredbama Pravilnika o

registru onečišćavanja okoliša (NN br. 3/22). Od 2012. uspostavljen je Preglednik u ROO koji sadrži javno dostupne podatke o ispuštanjima i/ili prijenosu onečišćujućih tvari u zrak, vodu i tlo i podatke o proizvedenom, sakupljenom i obrađenom otpadu.

Praćenje kvalitete zraka u Gradu Zagrebu provodi se od 1965. Od 1973. podatci iz tri (od sadašnjih šest) mjerne postaja u Gradu Zagrebu ulaze u okviru GEMS/AIR City AIR Quality Trends programa u Svjetsku bazu podataka Svjetske zdravstvene organizacije.

Danas se mjerenja obavljaju na 6 gradskih mjernih postaja za trajno praćenje kvalitete zraka, na 4 postaje u državnoj mreži i na 4 mjerne postaje za mjerenja tzv. posebne namjene. Obuhvat mjerenja onečišćujućih tvari čije se koncentracije prate na 6 gradskih postaja za trajno praćenje kvalitete zraka određeni su Programom mjerenja razine onečišćenosti zraka u Gradu Zagrebu (SGGZ 22/15).

Rezultati mjerenja dostavljaju se u Informacijski sustav zaštite zraka (ISZZ) koji vodi i uređuje nadležno ministarstvo. U okviru ISZZ-a dostupan je portal *Kvaliteta zraka u Republici Hrvatskoj* na kojem su dostupne informacije i izvorni podatci (u realnom vremenu) za onečišćujuće tvari čije se koncentracije u zraku na području Grada Zagreba mjere na automatskim mjernim postajama za trajno praćenje kvalitete zraka.

Na osnovi ocjene postojećeg stanja kvalitete zraka, od 2009. se redovito donose gradski propisi (odluke, planovi i programi) zaštite zraka: Odluka o određivanju lokacija mjernih postaja u gradskoj mreži za trajno praćenje kakvoće zraka (SGGZ 7/09); Program mjerenja razine onečišćenosti zraka na području Grada Zagreba (SGGZ 7/09); Program zaštite i poboljšanja kakvoće zraka u Gradu Zagrebu za razdoblje 2009.- 2012. (SGGZ 7/09); Cjeloviti sanacijski program smanjenja PM₁₀ čestica u zapadnom dijelu Grada Zagreba (SGGZ 18/10); Odluka o izradi sanacijskog programa za stacionarni izvor emisija u zrak: pogon elektrane – toplane (EL-TO) Zagreb, (SGGZ 18/10); Program zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama u Gradu Zagrebu (SGGZ 6/16).

U cilju postizanja I. kategorije kvalitete zraka spram dušikovih oksida (NO_x), lebdećih čestica PM₁₀ i PM_{2,5}, benzo(a)pirena u PM₁₀ i prizemnog ozona (O₃), u tijeku je provedba mjera zaštite zraka iz Akcijskog plana za poboljšanje kvalitete zraka na području Grada Zagreba (SGGZ 5/15) i Programa zaštite zraka (SGGZ 3/22).

Od 90-tih godina sustavno se prati kakvoća podzemnih voda na priljevnim područjima vodocrpilišta. Monitoring vode za ljudsku potrošnju iz sustava javne vodoopskrbe Grada Zagreba provodi Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar" prema programu kontinuirano tijekom cijele godine u svim gradskim četvrtima. Uz monitoring zdravstvene ispravnosti vode za ljudsku potrošnju u distribucijskoj mreži, provodi se jedanput godišnje i propisani monitoring sirove (neprerađene) vode izvorišta. Internu kontrolu kvalitete i zdravstvene ispravnosti vode za ljudsku potrošnju u sustavima javne vodoopskrbe provodi Služba kontrole kvalitete vode Vodoopskrbe i odvodnje d.o.o.

Povremenu degradaciju kakvoće podzemne vode uzrokuju poljoprivredne aktivnosti, odnosno primjena mineralnih i stajskih gnojiva te sredstava za zaštitu biljaka, propusna kanalizacijska mreža, divlja smetlišta, divlje šljunčare, industrijska postrojenja, obrtničke radionice, propusne septičke jame na područjima bez riješene javne odvodnje, aerodepozicija teških metala koja nastaje izgaranjem ispušnih automobilskih plinova ili od industrijske aktivnosti, soljenje cesta u zimskim uvjetima i neriješenih sustava odvodnje oborinskih voda te utjecaja zagađenih površinskih recipijenata.

Sukladno zakonskoj regulativi, na osnovi ocjene postojećeg stanja voda, redovito se donose gradski propisi (odluke, planovi i programi) koji reguliraju područje zaštite voda, npr. Odluka o zaštiti izvorišta Stara Loza, Sašnjak, Žitnjak, Petruševac, Zapruđe, Mala Mlaka (SGGZ 21/14 i 12/16; dalje u tekstu Odluka o zaštiti izvorišta) čiji je sastavni dio i Program mjera sanacije unutar zona sanitarne zaštite

izvorišta za postojeće građevine i postojeće djelatnosti, a koji je provedbeni dokument i donosi se na razdoblje od tri godine; Odluka o odvodnji otpadnih voda (SGGZ 23/16) i dr.

Grad Zagreb je 2018. izradio Stratešku kartu buke za treći krug izvještavanja Europskoj komisiji. Na temelju ulaznih podataka, rezultata i emisijskih modela glavnih izvora buke proračunatih u okviru izrade Strateške karte buke Grada Zagreba, gradonačelnik Grada Zagreba je iste godine usvojio Akcijski plan upravljanja bukom u Gradu Zagrebu do 2023. kojim su definirana prioritetna područja upravljanja bukom cestovnog i željezničkog prometa i industrijskih pogona i postrojenja, rokovi i nositelji provedbe mjera i aktivnosti koji se trebaju provesti radi smanjenja ukupne izloženosti stanovnika prekomjernim razinama buke. Oba dokumenta su javno dostupna na internetskoj stranici Grada Zagreba, a grafički prikazi su objavljeni i u georeferenciranom obliku na ZG Geoportalu u cjelini Strateška karta buke. U svrhu kontrole prekomjerne buke tijekom održavanja javnih manifestacija, Gradska Skupština Grada Zagreba je 2016. donijela Odluku o lokacijama i najvišim dopuštenim razinama buke tijekom održavanja manifestacija (SGGZ 12/16), a kojom su propisana ograničenja razina buke tijekom održavanja manifestacija i uvjeti pod kojima se one mogu održavati, regulirane su obveze organizatora manifestacija te način praćenja razina buke i nadzor nad njenom provedbom.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedostatak strateških dokumenata iz područja zaštite okoliša i održivog razvoja ▪ netransparentni ili nedostupni podatci o financiranju zaštite okoliša na području Grada Zagreba ▪ nedostatna financijska sredstva ▪ necjelovita provedba propisanih mjera zaštite okoliša ▪ nesustavno praćenje stanja pojedinih sastavnica okoliša, npr. tla, buke, bioraznolikosti ▪ nedovoljna suradnja ključnih institucija – upravnih tijela Grada Zagreba, pojedinih tijela državne uprave, trgovačkih društava i sl. ▪ nedovoljno razvijena svijest građana/javnosti o pitanjima i problematici zaštite okoliša, posebice otpada	▪ donijeti i provesti dokumente zaštite okoliša i održivog razvoja ▪ dosljedno provesti mjere zaštite okoliša i implementirati u druge gradske planove/programe i strateške dokumente ▪ kontinuirano pratiti i obrađivati podatke o okolišu što bi omogućilo stalan uvid u stanje i trendove u okolišu, olakšalo ocjenu učinkovitosti poduzetih mjera te ukazalo na probleme i potrebu zaštite okoliša ▪ jačati suradnju ključnih tijela na gradskoj i nacionalnoj razini u uspostavi koordiniranog sustava zaštite okoliša i praćenju stanja okoliša ▪ uspostaviti jedinstveni informacijski sustav o okolišu radi podizanja kvalitete izvještavanja

5.1.2. Vode

Grad Zagreb za potrebe vodoopskrbe crpljenje vode obavlja na 7 vodocrpilišta iz 30 zdenaca. Postoji i određeni broj individualnih zdenaca. Najznačajnija crpilišta su Mala Mlaka, Petruševac, Sašnjak i Strmec. Dnevno se crpi oko 310.000 kubnih metara vode. Ukupni kapacitet zdenaca u vodoopskrbnom sustavu Grada je oko 5.300 l/s, s time da se na administrativnom području Grada nalaze crpilišta kapaciteta od oko 4.500 l/s. Prema Planu upravljanja vodnim područjima za razdoblje 2016. – 2021. (NN 66/16; dalje u tekstu: Plan), administrativni obuhvat Grada Zagreba pruža se djelomično na 5 grupiranih vodnih tijela podzemne vode (volumen podzemne vode u jednom ili više vodonosnika) te na 42 vodna tijela površinskih voda koja uključuju izmijenjena umjetna i prirodna vodna tijela (jezero, rijeka, potok, kanal, dio rijeke ili kanala i sl.). Vodna tijela pripadaju vodnom području rijeke Dunav i području podsliva rijeke Save. Pregled navedenih grupiranih vodnih tijela podzemne vode s prikazom kemijskog i količinskog stanja je u tablici.

Tablica 32. Pregled vodnih tijela podzemne vode

Grupirano vodno tijelo podzemne vode	Kod tijela podzemnih voda	Kemijsko stanje	Količinsko stanje
Zagreb	CSGI_27	dobro	dobro
Sliv Sutle i Krapine	CSGI_24	dobro	dobro
Lekenik – Lužani	CSGI_28	dobro	dobro
Kupa	CSGI_31	dobro	dobro
Sliv Lonja – Ilova – Pakra	CSGI_25	dobro	dobro

Izvor: Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje

Grupirano tijelo podzemnih voda Zagreb, unutar kojeg se nalaze 23 osnovna tijela podzemnih voda, nalazi se u dobrom kemijskom i količinskom stanju. Od navedena 23 osnovna tijela podzemnih voda, samo jedno, a koje pokriva svega 2,6% površine ukupnog grupiranog tijela nije u zadovoljavajućem kemijskom stanju. Sva ostala osnovna tijela podzemnih voda su u dobrom kemijskom i količinskom stanju.

Voda se dorađuje samo na crpilištu Petruševac uređajem za uklanjanje mangana. Na crpilištu Sašnak je aktiviran uređaj za uklanjanje kloriranih ugljikovodika s tehnologijom filtriranja preko aktivnog ugljena. Koncentracija mangana do danas je pala ispod dopuštenih granica.

Zone sanitarne zaštite izvorišta (I., II., III.), s mjerama zaštite i sanacije, određene su spomenutom Odlukom o zaštiti izvorišta, sastavnim dijelom Programa mjera sanacije unutar zona sanitarne zaštite izvorišta za postojeće građevine i postojeće djelatnosti. Radi realizacije mjera i aktivnosti predviđenih Programom, na području II. i III. zone sanitarne zaštite provedeni su sanacijski zahvati na lokacijama onečišćenih otpadom, edukacija građana o ekonomičnoj potrošnji vode te o pravilnom postupanju s otpadom i štetnosti divljih odlagališta otpada te edukacija poljoprivrednih proizvođača o sigurnom rukovanju pesticidima i pravilnoj primjeni pesticida. Također, provedeni su i dodatni istražni radovi kao i mjere izgradnje i rekonstrukcije komunalne infrastrukture i toplinske mreže.

Nadalje, radi utvrđivanja potencijalnog utjecaja onečišćenja jezera Savica gudronom na podzemne vode priljevnog područja izvorišta Petruševac izvršeni su preliminarni istražni radovi, prikupljena je i analizirana sva dostupna postojeća dokumentacija, određen je prostorni položaj gudronskog otpada te je izmjerena prisutnost izvora ionizirajućeg zračenja. Također je provedena revitalizacija 5 zatečenih piezometara te je postavljano 7 novih, čime je uspostavljen sustav od 12 mjernih postaja za potrebe monitoringa. Provedenim analizama dobiveni su osnovni ulazni parametri postojećeg (nultog) stanja tla i podzemne vode. Nulto stanje podzemne vode ocijenjeno je zadovoljavajućim s preporukom nastavka sustavnog praćenja, naročito uzimajući u obzir piezometre na kojima su uočena odstupanja vrijednosti pojedinih parametara. Trenutno je u postupku nastavak vodoistražnih radova i sustavnog monitoringa kakvoće i razina podzemne vode, uključujući i analizu sastava gudronskog otpada. Rezultati analiza trebaju predložiti rješenja sanacije onečišćenja gudronom pokaže li se da je sanacija potrebna i moguća bez dodatne ugroze kakvoća podzemne vode priljevnog područja izvorišta Petruševac.

Zbog degradacije postojećeg korita rijeke Save na području Grada Zagreba, a koje se ogleda u izuzetno velikom produbljivanju dna rijeke, pojavili su se nepovoljni utjecaji na stanje vodnog režima površinskih i podzemnih voda i na uvjete zahvaćanja vode iz Save i podzemnih voda kao i na sustav obrane od poplava. Posljedice produbljivanja uzrokuju snižavanje vodnih razina, urušavanje obala i sl., a rezultat su nepovoljni utjecaji po okoliš (posebno sniženje vodnih razina podzemnih voda). Sniženje vodnih razina podzemnih voda dijelom uzrokuje i utjecaj suša za koje se, s obzirom na klimatske promjene, prognozira da će ih biti sve više.

Sustav zaštite od poplava se može podijeliti na sustav zaštite od velikih voda rijeke Save koji se sastoji od obostranih nasipa dužine 63 km te na oteretni kanal Sava – Odra kojim se rasterećuje dio velikih voda preko preljeva Jankomir i odvodi ih u retencijski prostor Odranskog polja i na sustav zaštite od poplave na bujičnim vodotocima obronaka Medvednice.

Regulacijske i zaštitne vodne građevine i građevine za melioracije grade se prema Višegodišnjem programu gradnje regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina i građevina za melioracije, sukladnom Strategiji upravljanja vodama i Planu upravljanja vodnim područjima, a kojeg izrađuju Hrvatske vode i donosi Vlada Republike Hrvatske.

S obzirom na donošenje paketa vodnih zakona u 2019. kojima je osiguran pravni okvir za provedbu cjelovite vodnocomunalne reforme, stvorena je osnova te se započelo s donošenjem novih ili s usklađivanjem postojećih vodnih provedbenih propisa s novim zakonodavnim okvirom te pratećim planskim dokumentima i metodologijama iz područja upravljanja vodama. Obvezujuća primjena načela kombiniranog pristupa za sva vodna tijela površinskih i podzemnih voda koja podrazumijeva smanjenje onečišćenja voda iz točkastih i raspršenih izvora izravno doprinosi postizanju ciljeva zaštite vodnog okoliša.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ potencijalno onečišćenje podzemnih voda ▪ produbljivanje dna rijeke Save i trend sniženja vodostaja ▪ nepročišćene tehnološke otpadne vode ispuštaju se u prirodne prijemnike na područjima na kojima nema sustava javne odvodnje. ▪ ne prate se mjere i rezultati koje gospodarstvo uvodi u cilju unaprjeđivanja tehnologija ▪ potencijalni utjecaj onečišćenja jezera Savica gudronom na podzemne vode priljevnog područja izvorišta Petruševac	▪ postići i očuvati dobro stanje vode ▪ provesti kontrolu i smanjiti onečišćenja voda iz točkastih i raspršenih izvora – primijeniti kombinirani pristup ▪ sanirati ili ukloniti izvor onečišćenja, pojačati nadzor ▪ dograditi CUPOVZ na III. stupanj pročišćavanja, poduzeti intervencije kojima će se stabilizirati riječno dno, podići vodostaj Save te time omogućiti bolju prihranu vodocrpilišta i jezera i povećati sigurnost nizvodne dionice Save od poplava ▪ nastaviti aktivnosti vezanih uz praćenje kakvoće vode namijenjene ljudskoj potrošnji – Monitoring ▪ zabraniti gradnju na područjima na kojima se ugrožava kakvoća voda izvorišta i podzemnih voda koje se koriste ili planiraju koristiti za vodoopskrbu ▪ zabraniti eksploatacije šljunka, sanirati postojeće aktivne i napuštene divlje šljunčare ▪ koristiti plin i/ili druge alternativne izvore kao energente za zagrijavanje na području Grada, a posebno na priljevnim područjima crpilišta ▪ nastaviti edukativne aktivnosti za građane i poljoprivredne proizvođače ▪ promovirati ponovnu upotrebu vode (water reuse) i korištenja vode iz sustava javne odvodnje (tap water) ▪ zamijeniti konvencionalnu poljoprivrednu proizvodnju ekološkom ▪ unaprijediti kvalitetu podataka što se dostavljaju u Registar onečišćavanja okoliša (ROO) ▪ izraditi i po potrebi provesti projekt sanacije onečišćenog jezera Savica onečišćenim gudronom ▪ donijeti novu odluku o zaštiti izvorišta pripadajući program mjera sanacije unutar zona sanitarne zaštite

izvorišta te donijeti novu odluku o odvodnji otpadnih voda

- dograditi CUPOVZ na III stupanj
- poduzeti intervencije kojima će se stabilizirati riječno dno, podignuti vodostaj Save te time omogućiti bolju prihranu vodocrpilišta i jezera te povećati sigurnost dionice Save od poplava

5.1.3. Zrak

Glavni izvori onečišćenja zraka na području Grada Zagreba su – nepokretni izvori: veliki uređaji za loženje; pogoni elektrane – toplane (EL – TO) i termoelektrane (TE – TO), male toplane, postrojenja za grijanje, pripremu pare i tople vode, mala kućna ložišta (osobito na kruta goriva i loživo ulje) te industrijska postrojenja – difuzni izvori koji onečišćujuće tvari unose u zrak bez određenog ispusta/dimnjaka (aktivna gradilišta, odlagalište otpada, GOK – otvoreni kanal) – pokretni izvori: cestovni promet motornih vozila.

Praćenje kvalitete zraka je kontinuirano i trenutno se obavlja na 14 mjernih postaja, od čega je 6 gradskih mjernih postaja za trajno praćenje kvalitete zraka, 4 postaja koje su dio državne mreže ili se koriste za njene potrebe i 4 postaja za mjerenja posebne namjene.

Rezultati mjerenja, ovisno o godini praćenja, ukazuju na II. kategoriju kvalitete zraka u pojedinim dijelovima Grada Zagreba u odnosu na izmjerene koncentracije dušikovih oksida (NO_x), lebdećih čestica PM_{10} , benzo(a)pirena u PM_{10} i prizemnog ozona (O_3), dok je u odnosu na sve druge onečišćujuće tvari zrak I. kategorije kvalitete.

Kao razlozi prekoračenja graničnih vrijednosti za NO_2 ističe se svakodnevna i intenzivna prometna aktivnost na avenijama i glavnim gradskim ulicama te lokalna industrija uključujući proizvodnju struje i sektor usluga, dok se za prekoračenja PM_{10} , i B(a)P u PM_{10} ističe izgaranje drva kao ogrjevnog goriva u malim kućnim ložištima tijekom sezone grijanja, izgaranje motornih goriva, posljedice od trošenja guma i kočnica vozila, abrazije cestovnih površina te građevinski radovi, pozadinsko onečišćenje i prirodni izvori ili prirodni događaji. Za prekoračenja prizemnog O_3 razlozi su povećano nastajanje u fotokemijskim reakcijama dušikovih oksida i hlapljivih organskih spojeva (HOS) u uvjetima pojačanog UV zračenja, velika migrabilnosti zračnim strujama te relativno dug životni vijek. Zbog toga je prisutnost povišenih koncentracija prizemnog ozona uglavnom posljedica njegovog dolaska iz drugih okolnih regija ili sinteze i razgradnje na područjima u uvjetima gdje postoje „svježije“ emisije kemijskih prekursora.

S obzirom na navedena prekoračenja na području Grada Zagreba, kontinuirano se provode mjere zaštite zraka čiji se izbor i obuhvat zasnivaju na obvezama iz nacionalnih propisa, gradskih dokumenata i pozitivne prakse drugih europskih gradova.

Radi poboljšanja kvalitete zraka provode se mjere utvrđene Programom zaštite zraka (SGGZ 3/22) i Akcijskim planom za poboljšanje kvalitete zraka na području Grada Zagreba (SGGZ 5/15). O provedbi mjera Programa zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama u Gradu Zagrebu (SGGZ 6/16) izrađeno je četverogodišnje Izvješće (SGGZ 29/21), a o provedbi mjera iz Akcijskog plana su izrađena godišnja Izvješća za 2015., 2016., 2017., 2018., 2019. i 2020. Navedeni dokumenti i izvješća objavljeni su na službenim stranicama Grada Zagreba: <https://eko.zagreb.hr/>; <https://eko.zagreb.hr/propisi-i-akti-grada-zagreba/247>.

Na učinkovitost poduzetih mjera ukazuju rezultati praćenja kvalitete zraka u razdoblju 2011. – 2019. koji potvrđuju trend opadanja godišnjih prosjeka NO_2 , PM_{10} i $\text{PM}_{2,5}$ za svaku mjernu postaju za trajno praćenje kvalitete zraka u okviru gradske mreže, kao i opadajući broj prekoračenja dnevnih ograničenja za PM_{10} . Takav trend smanjenja preduvjet je za održiv razvoj Grada Zagreba, zaštitu i unaprjeđenje

kvalitete okoliša i zdravlja njegovih građana. Također, tijekom pandemije COVID-19 za vrijeme lockdowna bio je jedan od specifičnih pozitivnih učinaka kada je uočeno je poboljšanje kvalitete zraka.

Među poslovnim aktivnostima u okviru tranzicije Hrvatske prema niskougličnom gospodarstvu, HEP provodi program e-Mobilnost. HEP je u sklopu projekta ELEN izveo više od 200 javnih i internih punionica električnih vozila u gradovima, na turističkim rutama i TEN-T koridoru i odmorštima na autocestama, od čega je na području Grada Zagreba dosad postavljeno 57 punionica, čije su lokacije i dostupnost vidljivi na <https://myhep.etrel.com/#/portal/locationmodal/230084>. Taj broj je nedostatan pa i nadalje treba ulagati u punionice na drugim lokacijama tako da razvojne potrebe i dalje postoji.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ emisije u zrak iz prometa ▪ emisije u zrak iz difuznih izvora ▪ nedostatna financijska sredstva i tehnički uvjeti potrebni za proširivanje, unaprjeđivanje i osuvremenjivanje gradske mreže ▪ nedosljedno uvažavanje planova, programa i mjera s područja zaštite okoliša prilikom planiranja i upravljanja prostorom	▪ osigurati provedbu mjera za smanjivanje ukupnih emisija iz sektora prometa s posebnim naglaskom na unaprjeđenje i poboljšanje sustava javnog gradskog prijevoza (autobusni, tramvajski, željeznički) ▪ unaprijediti regulacije cestovnog prometa i automatizacija sustava upravljanja prometom ▪ poticati obnovu voznih parkova nabavom novih vozila na električni ili drugi nefosilni pogon u javnom gradskom prijevozu ▪ poticati obnovu voznih parkova novim vozilima na ekološki prihvatljive pogone u javnom gradskom prijevozu ▪ planirati i omogućiti daljnju izgradnju biciklističkih staza i njihovo povezivanje u smislenu cjelinu ▪ planirati i poticati promet električnih vozila te dalje razvijati i širiti infrastrukturu potrebnu za njihovo korištenje (osobna vozila, željeznica kao vid JGP) ▪ omogućiti trening ekovožnje za vozače voznog parka u vlasništvu Grada Zagreba i podružnica ZH ▪ nastaviti s provedbom postojećih i donošenjem novih gradskih planova i programa zaštite zraka ▪ proširiti i osuvremeniti mreže gradskih mjernih postaja za trajno praćenje kvalitete zraka ▪ uvoditi i širiti postojeće pješačke zone bez prometa u užem gradskom području i drugim dijelovima grada ▪ održavati zelene površine u Gradu Zagrebu, sprječavati njihovo smanjivanje i planirati nove zelene površine ▪ prostorno, urbanistički i prometno planirati promet na način da se potiče oblik prijevoza robe i ljudi s manjom potrošnjom goriva i emisijama ▪ osigurati dostupnost informacija javnosti iz područja zaštite zraka

5.1.4. Otpad

Ostvarivanje strateških ciljeva višegodišnji je proces kojim se jamči jačanje sustava gospodarenja otpadom i njegovo funkcioniranje radi postupnog smanjenja pritiska na okoliš i ljudsko zdravlje, racionalno korištenja resursa i ostvarivanje održivosti uspostavom kružnog gospodarstva. Gospodarenje otpadom temelji se na poštivanju načela zaštite okoliša propisanih zakonom kojim se uređuje zaštita okoliša i pravna stečevina Europske unije, načelima međunarodnog prava zaštite okoliša te znanstvenih spoznaja, najbolje svjetske prakse i pravila struke.

Stoga, Gradska skupština Grada Zagreba na temelju članka 21. stavak 4. Zakona o održivom gospodarenju otpadom (NN br. 94/13, 73/17, 14/19 i 98/19) i članka 41. točke 6. Statuta Grada Zagreba (SGGZ 23/16 i 2/18) donijela je Plan gospodarenja otpadom Grada Zagreba 2018. – 2023. (SGGZ 13/18). Plan gospodarenja otpadom Grada Zagreba za razdoblje 2018. – 2023. usuglašen je s Planom gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. – 2022.

Vlada Republike Hrvatske donijela je 25. svibnja 2017. godine Odluku o implementaciji Plana gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. - 2022. godine. 3. siječnja 2022. stupila je na snagu Odluka o donošenju Izmjena Plana gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. – 2022.

Izmjenom Plana gospodarenja otpadom Republike Hrvatske definirani su novi ciljevi EU-a, zadani novim EU direktivama, a to su:

1. biootpad se mora odvojeno sakupljati i reciklirati na izvoru ili sakupiti odvojeno i ne miješati s drugim vrstama otpada do 31. prosinca 2023.
2. proširena odgovornost proizvođača proizvoda mora se uspostaviti za sav ambalažni otpad do 31. prosinca 2024.
3. odvojeno sakupljanje tekstilnog otpada mora se uspostaviti do 1. siječnja 2025.
4. odvojeno prikupljanje izdvojenih frakcija opasnog otpada koje proizvode kućanstva mora se uspostaviti do 1. siječnja 2025.
5. stvaranje otpada od hrane u primarnoj proizvodnji, u preradi i proizvodnji, u maloprodaji i drugoj distribuciji hrane, u restoranima i uslužnim objektima te u kućanstvima mora se smanjiti do 2030.
6. indikativni cilj smanjenja otpada od hrane određen je za cijelu EU i to 30% do 2025. i 50% do 2030.

Kako je propisano novim Zakonom o gospodarenju otpadom (NN br. 84/21), jedinica područne (regionalne) samouprave i Grad Zagreb dužni su donijeti plan gospodarenja otpadom do 1. siječnja 2024. S obzirom na predmetno razdoblje u kojem je donesen trenutno važeći Plan gospodarenja otpadom Grada Zagreba, u tijeku je priprema za izradu i donošenje Novog Plana gospodarenja otpadom Grada Zagreba koji će odrediti aktivnosti koje će se provoditi u idućem planskom razdoblju.

Donošenjem Zakona o gospodarenju otpadom hrvatsko zakonodavstvo preuzima niz akata Europske unije pa će se prilikom izrade Plana gospodarenja otpadom Grada Zagreba uzeti u obzir i odredbe toga Zakona, a posebno glede propisanog sadržaja Plana jedinice područne (regionalne) samouprave odnosno Grada Zagreba.

Radi cjelovitog sustava gospodarenja otpadom, Grad Zagreb je osnovao Zagrebački centar za gospodarenje otpadom d.o.o. Zagrebački centar za gospodarenje otpadom izrađuje studijsko-projektnu dokumentaciju za uspostavu Centra za gospodarenje otpadom Zagreb (CGO), a koja se sufinancira iz sredstava EU u iznosu od 85%.

Studijom su kao projektna područja, sukladno Odluci Vlade RH o implementaciji Plana gospodarenja otpadom RH, obuhvaćeni Grad Zagreb i Zagrebačka županija.

Isto tako, na temelju članka 66. stavak 1. i članka 68. stavak 2. toga Zakona te članka 41. točka 2. Statuta Grada Zagreba (SSGZ 23/16, 2/18, 23/18, 3/20, 3/21, 11/21 – pročišćeni tekst i 16/22), Gradska skupština Grada Zagreba donijela je Odluku o načinu pružanja javne usluge sakupljanja komunalnog otpada na području Grada Zagreba te izmjenu iste (SGGZ 7/22, 19/22).

Tom Odlukom što je stupila na snagu 1. listopada 2022., prvenstveno se potiče korisnike javne usluge na predaju otpada odvojeno po vrstama kako bi se smanjila količina miješanog komunalnog otpada,

udio biorazgradivog otpada u nastalom miješanom komunalnom otpadu te količina otpada koji se trenutno odlaže na odlagalištu.

Davatelj javne usluge prikupljanja miješanog komunalnog otpada iz kućanstva i drugih izvora, biootpada iz kućanstva, reciklabilnog komunalnog otpada, opasnog komunalnog otpada i glomaznog otpada iz kućanstva na lokaciji obračunskog mjesta korisnika usluge, odnosno mjesta primopredaje te usluge preuzimanja otpada u reciklažnom dvorištu i usluge prijevoza i predaje otpada ovlaštenoj osobi za obradu otpada je Zagrebački holding d.o.o. – Podružnica Čistoća.

Pored odvajanja na kućnom pragu, građani mogu odvojeni prikupljeni otpad odnijeti i u reciklažna dvorišta i mobilna reciklažna dvorišta, čije lokacije građani mogu saznati na mrežnim stranicama Grada Zagreba i Zagrebačkog holdinga d.o.o. – Podružnice Čistoća.

Na području Zagreba se nalazi oko 6.000 spremnika za odvojeno skupljanje otpada na javnim površinama, deset fiksnih reciklažnih i deset mobilnih reciklažnih dvorišta. Isto tako, na području Grada je podijeljeno preko 53.000 kućnih kompostera za prevenciju nastanka organskog otpada.

Adrese reciklažnih dvorišta:

- RD DUBRAVA, Osječka br. 25
- RD JAKUŠEVEC, Sajmišna cesta bb
- RD KAJERICA, Ulica Žarka Dolinara br. 5
- RD KLARA, Sisačka cesta br. 10
- RD PRILESJE, Prilesje 1c
- RD SESVETE, Jelkovečka bb
- RD SESVETE JELKOVEC, Ulica Borisa Ulricha 5
- RD ŠPANSKO, Ulica Dobriše Cesarića 2a
- RD TREŠNJEVKA SJEVER, Zagorska br. 3
- RD ŽITNJAK, Čulinečka cesta 275

Adrese mobilnih reciklažnih dvorišta:

- MRD BREZOVICA, Prigradska ulica III odvojak
- MRD BREZOVICA, Donjodragonoška cesta, iza kućnog broja 8C
- MRD GORNJA DUBRAVA, Ulica Klin
- MRD GORNJI GRAD – MEDVEŠČAK, raskrižje ulica Horvatovac i Ružičnjak
- MRD PODSLJEME, Bidrovečka cesta, kod kućnog broja 68
- MRD PODSLJEME, Prilaz Kraljičinom zdencu kod kućnog broja 4
- MRD PODSUSED – VRAPČE, Ulica Prigornica 2
- MRD PODSUSED – VRAPČE, Ulica Vučak, preko puta kućnog broja 16a
- MRD TREŠNJEVKA – JUG, Ulica Marice Barić 6
- MRD TRNJE, Ulica Frana Folnegovića, preko puta kućnog broja 10

Kako je ranije navedeno, Planom gospodarenja otpadom Grada Zagreba za razdoblje 2018. – 2023. godine određen je popis aktivnosti i projekata koji su od važnosti za njegovu provedbu, između ostalog i projekt izgradnje postrojenja za obradu biootpada te postrojenja za sortiranje odvojeno prikupljenog komunalnog otpada – sortirnica.

Idejna rješenja za postrojenja za obradu biootpada i građevinu za pretovar biootpada su izrađena te je na temelju toga izrađena i dokumentacija za ocjenu o potrebi procjene utjecaja zahvata na okoliš, a na koju se Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja pozitivno očitovalo te je ishodoeno Rješenje KLASA: 350-02/21-02/3; URBROJ: 531-06-02-01-01/21-4 od 6. srpnja 2021.

Također, izrađeni su i Idejni projekti te je 17. rujna 2021. ishođena lokacijska dozvola za postrojenje u Novskoj. Dana 24. svibnja 2022. predan je Zahtjev za utvrđivanje posebnih uvjeta i uvjeta priključenja za Građevinu za pretovar biootpada s područja Grada Zagreba na dijelu k.č.br. 139/2 k.o. Žitnjak, Grad Zagreb. Ishođenje lokacijske dozvole za pretovarnu stanicu očekuje se u zadnjem kvartalu 2022. Ukupna investicija procijenjena je na iznos od 4.645.298,29 eura, od čega se 80% sredstava očekuje iz nacionalnih izvora – Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

Izrađen je Idejni projekt Postrojenja za automatsko sortiranje odvojeno prikupljenog komunalnog otpada Grada Zagreba, s transformatorskim stanicama i sunčanom fotonaponskom elektranom. Na temelju Idejnog projekta, 14. rujna 2021. izdana je lokacijska dozvola, a 28. lipnja 2022. ishođena je građevinska dozvola. Procijenjena vrijednost izgradnje postrojenja za sortiranje odvojeno prikupljenog komunalnog otpada – Sortirnice iznosi 52.213.152,83 eura. Očekuje se sufinanciranje u iznosu od 13.272.280,84 eura iz financijskog mehanizma Nacionalnog plana oporavka i otpornosti, oko 21.236.649,35 eura iz sredstava Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

Uspostavljeni su dodatni kapaciteti za gospodarenje otpadom i unaprijeđen je sustav obrade glomaznog otpada i odvojeno sakupljenog biootpada na području Grada Zagreba, a na tom planu slijede i nove aktivnosti.

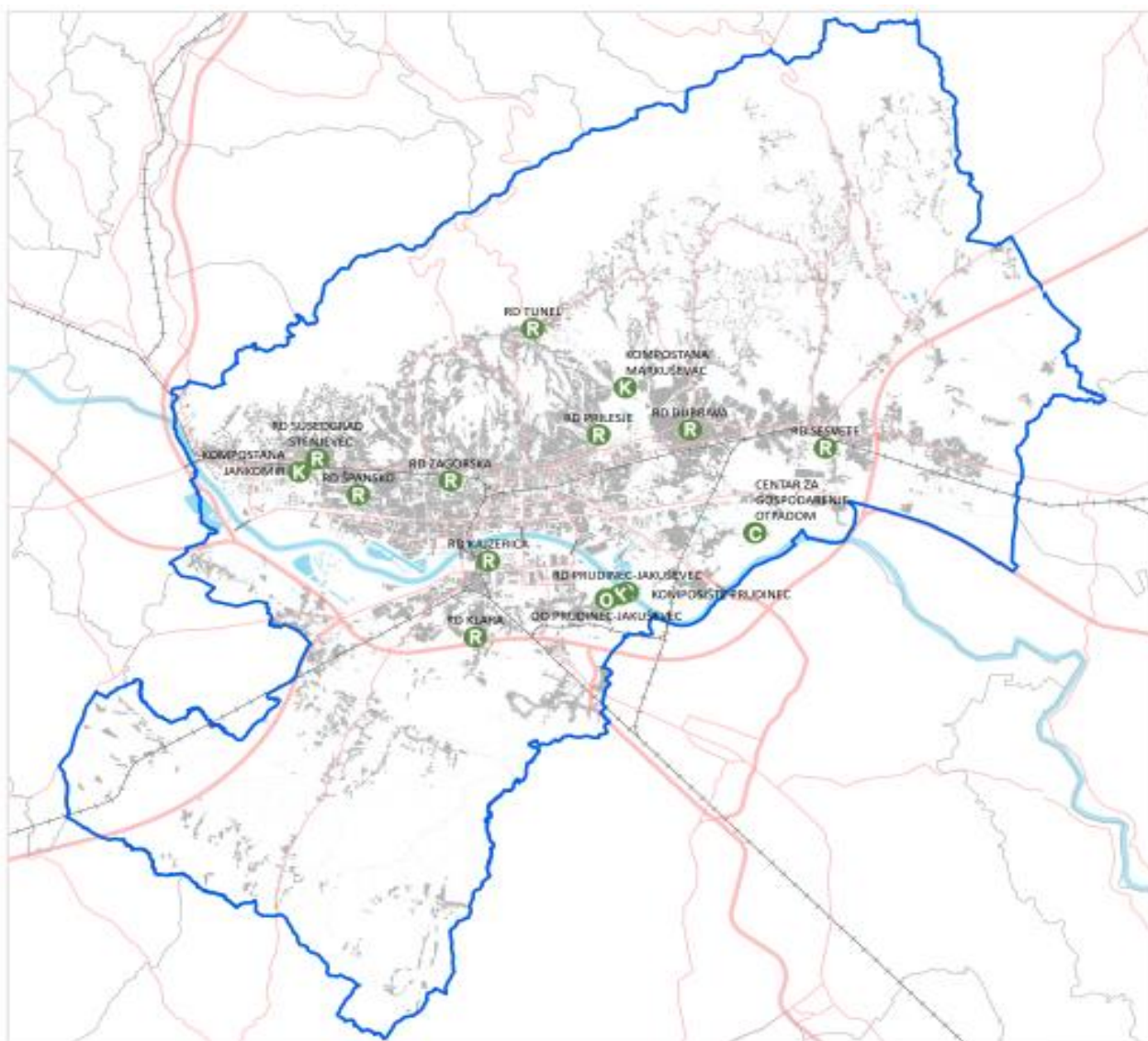
Kompostiranje u Gradu Zagrebu provodi se u dvije kompostane kojima upravlja Zagrebački holding d.o.o. – Podružnica Zrinjevac, a smještene su na lokacijama Markuševac i Prudinec.

Jedan od većih problema u gospodarenju otpadom u Gradu Zagrebu je nepropisno odloženi otpad, tj. „divlja odlagališta“ koja se redovno saniraju sukladno godišnjim planovima Zagrebačkog holdinga d.o.o. – Podružnice Čistoća. Saniraju se slijedom naloga komunalnog redarstva i inspekcije zaštite okoliša Državnog inspektorata. Najviše lokacija nalazi se u rubnim dijelovima Grada Zagreba gdje se dovozi otpad i iz drugih županija. Akcije saniranja „divljih odlagališta“ provode se kontinuirano od 2001.

Potres je u sektoru okoliša utjecao na značajno povećanje količine građevnog i glomaznog otpada, a golema šteta koja je nastala na građevinama u epicentralnom području te u središnjoj gradskoj zagrebačkoj jezgri sanirat će se dugi niz godina te će uvelike utjecati na dinamiku budućeg razvoja Grada Zagreba. Pandemija koronavirusa je u sektoru okoliša utjecala na povećanje količine infektivnog i ambalažnog otpada.

Da bi se sadašnji sustav gospodarenja otpadom u Gradu Zagrebu transformirao u održiv i zeleni sustav koji osigurava visok stupanj uporabe otpada te smanjenje negativnog utjecaja odlaganja otpada na okoliš, a ta se transformacija sagledava kroz zadovoljavanje najviših standarda zaštite okoliša prema postojećoj, ali i budućoj zakonskoj regulativi (uključujući uvažavanje direktiva EU-a) te tehničko-financijsku opravdanost investicija imajući u vidu sadašnju cijenu zbrinjavanja otpada, buduću cijenu usluga te količinu i strukturu otpada.

Slika 8. Lokacija za gospodarenje odpadom

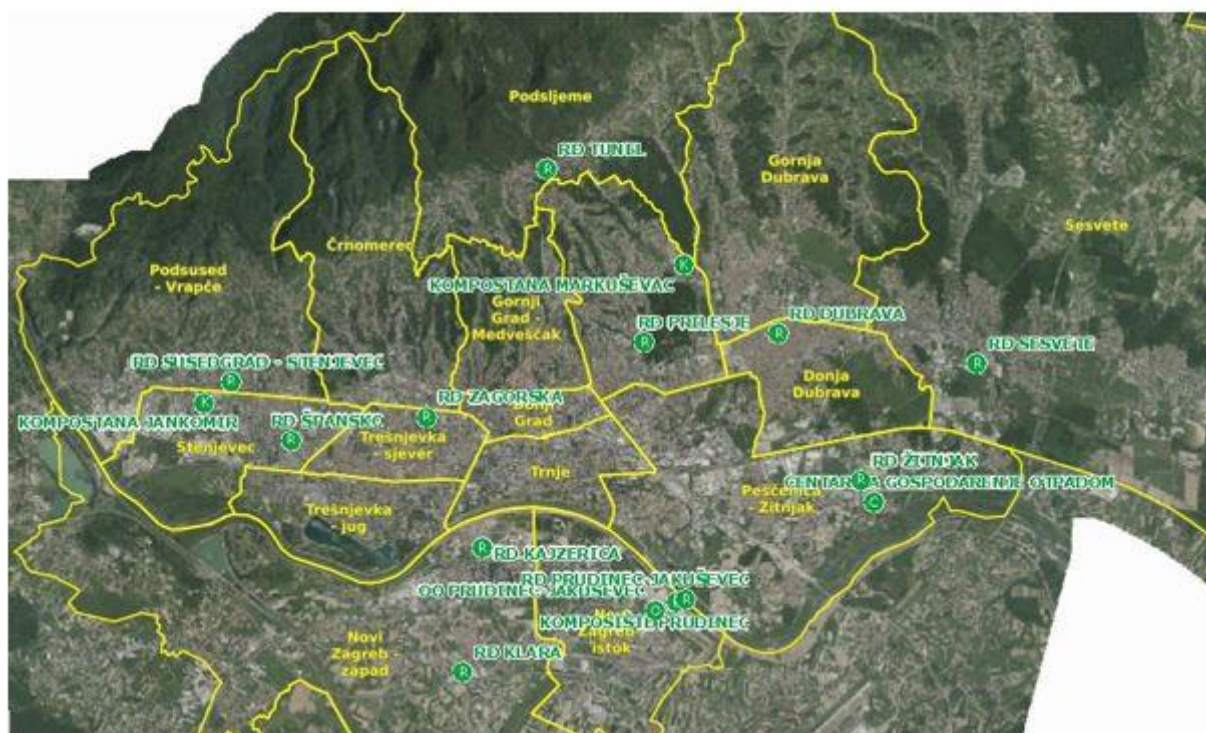

GOSPODARENJE OTPADOM

- C** CENTAR ZA GOSPODARENJE OTPADOM
- O** ODLAGALIŠTE OTPADA
- K** KOMPOSTIŠTE
- K** KOMPOSTANA
- R** RECIKLAŽNO DVORIŠTE

Izvor: Geoportal zagrebačke infrastrukture prostornih podataka (ZG Geoportal)

Slika 9. Lokacija za gospodarenje otpadom

GOSPODARENJE OTPADOM

- CENTAR ZA GOSPODARENJE OTPADOM
- ODLAGALIŠTE OTPADA
- KOMPOSTIŠTE
- KOMPOSTANA
- RECIKLAŽNO DVORIŠTE

Izvor: Geoportal zagrebačke infrastrukture prostornih podataka (ZG Geoportal)

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedovoljna provedba mjera za izbjegavanje stvaranja otpada i smanjivanja njegovih količina ▪ nepostojanje postrojenja za sortiranje i obradu odvojeno prikupljenih vrsta korisnog otpada ▪ nepropisno odložen otpad ▪ nerazumijevanje uloga i odgovornosti te nedovoljna suradnja ključnih dionika na području gospodarenja otpadom ▪ povećanje količine građevnog i glomaznog otpada kao posljedice šteta na objektima i infrastrukturi uzrokovanim potresom ▪ povećane količine infektivnog i ambalažnog otpada kao posljedica pandemije COVID-19	▪ uspostaviti cjeloviti sustav gospodarenja otpadom koji će uključivati sve elemente predviđene redom prvenstva u gospodarenju otpadom s dugoročnim ciljevima u skladu s gospodarskim mogućnostima ▪ izgraditi postrojenja za sortiranje odvojeno sakupljenog papira/kartona, metala, stakla, plastike i drva (sortirnica) ▪ izgraditi postrojenja za obradu odvojeno prikupljenog biootpada ▪ izgraditi centar za ponovnu uporabu za Grad Zagreb ▪ nastaviti gradnju reciklažnih dvorišta i postavljanje mobilnih reciklažnih dvorišta radi funkcioniranja sustava odvojenog sakupljanja otpada i u naseljima Grada Zagreba u kojima se ne nalaze reciklažna dvorišta

- uspostaviti reciklažno dvorište za građevni otpad
- izgraditi centar za gospodarenje otpadom
- nastaviti ulagati u suvremenu opremu (vozila za pojedine vrste otpada, spremnici)
- kontinuirano educirati korisnike usluga
- informatizirati sustav
- unaprijediti sustav odvojenog sakupljanja otpada i izbjegavanje nastanka otpada kao i ponovnu upotrebu uz ekonomsku održivost
- jačati komunikaciju (edukacija, informiranje, dijalog) u području gospodarenja otpadom i uključiti svakog pojedinca radi razvijanja osobne motivacije za odvojeno sakupljanje otpada

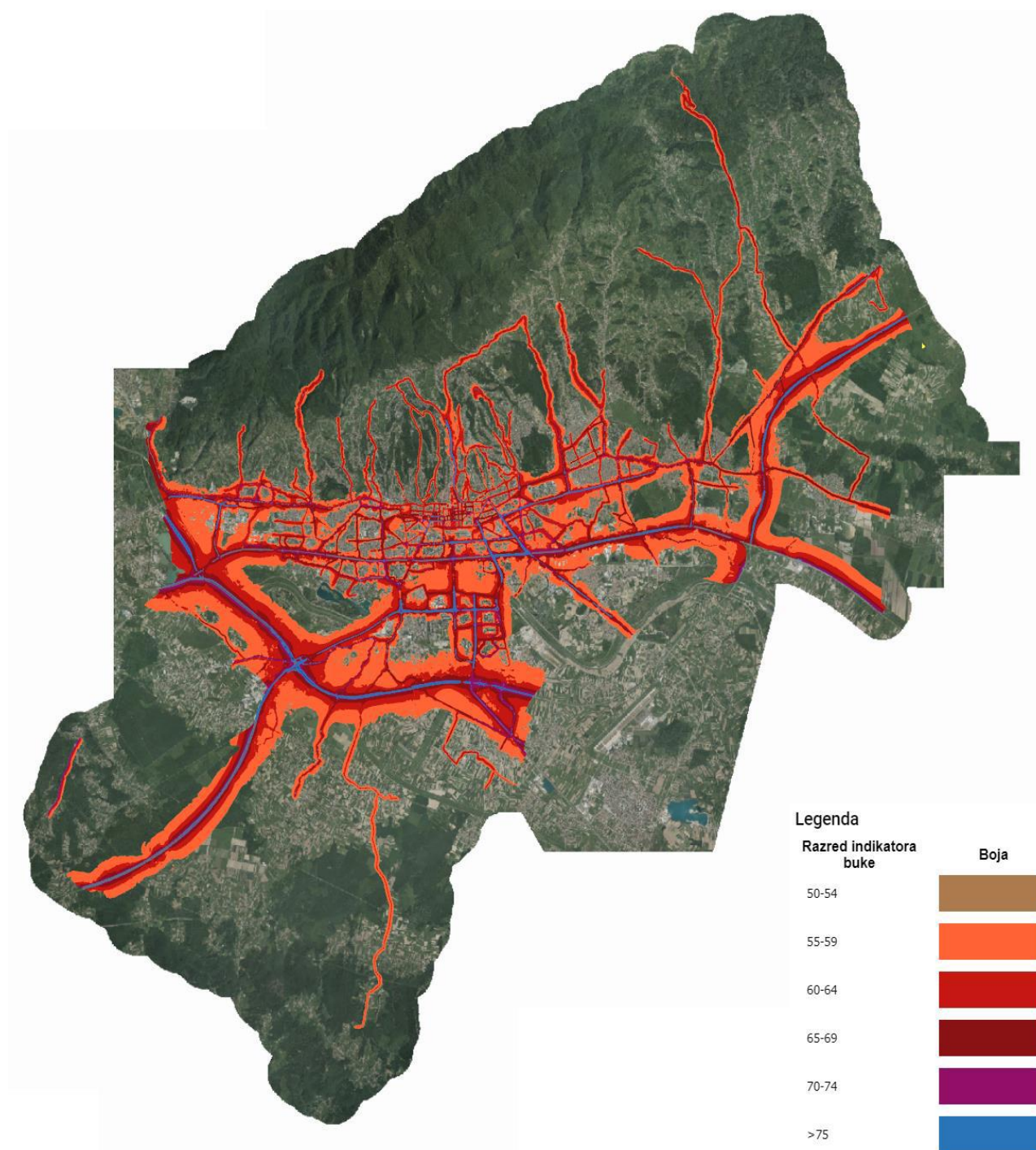
5.1.5. Buka

Danas se kao dominantni izvori buke na području Grada Zagreba navode: promet (cestovni, pružni), industrijska postrojenja, sadržaji za slobodno vrijeme (ugostiteljski objekti) te otvoreni i zatvoreni prostori namijenjeni održavanju javnih skupova, zabavnih i sportskih priredbi i drugih aktivnosti. Radi suzbijanja štetnih učinaka izloženosti buci okoliša Grad Zagreb, na temelju Zakona o zaštiti od buke (NN 30/09, 55/13, 153/13, 41/16, 114/18, 14/21) i Direktive 2002/49/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća od 25. lipnja 2002. procjeni i upravljanju bukom okoliša – Izjava Komisije u Odboru za mirenje o Direktivi o procjeni i upravljanju bukom okoliša (SL 189, 18.07.2002.), periodički izrađuje stratešku kartu buke i akcijski plan upravljanja bukom.

2018. je izrađena i na službenoj internetskoj stranici Grada Zagreba objavljena Strateška karta buke Grada Zagreba za treći krug izvještavanja Europskoj komisiji. Grafički prikaz Strateške karte buke Grada Zagreba, odnosno prikazi razreda indikatora buke po pojedinim izvorima buke i dobu dana su objavljeni na Geoportalu zagrebačke infrastrukture prostornih podataka Grada Zagreba (<https://geoportal.zagreb.hr/Karta>). Rezultati sumarne analize izloženosti stanovništva Grada Zagreba buci pokazuju da je 26,7% stanovnika izloženo prekomjernim razinama buke cestovnog prometa, 2,9% stanovnika željezničkog prometa, dok je prekomjernim razinama buke industrijskih pogona izložen statistički gotovo zanemariv broj stanovnika. Takvi podatci ne odudaraju značajno od drugih europskih gradova slične veličine, ali ukazuju na važnost kontinuiranog planiranja i održivog upravljanja prometom, propisivanja prostorno-planskih mjera upravljanja bukom i razmatranja tehničkih rješenja zaštite od buke na samom izvoru buke. U 2022. Grad je započeo izradu Strateške karte buke za četvrti krug izvještavanja Europskoj komisiji.

2018. je usvojen Akcijski plan upravljanja bukom u Gradu Zagrebu do 2023. (SGGZ br. 2/19), koji se temelji na ulaznim podacima, rezultatima i emisijskim modelima pojedinih glavnih izvora buke korištenim u izradi Strateške karte buke Grada Zagreba. Akcijskim planom su određena prioritetna područja rokovi, nositelji provedbe i aktivnosti za smanjenje broja stanovnika izloženih prekomjernoj buci cestovnog i željezničkog prometa te industrijskih pogona i postrojenja. Akcijskim planom su također analizirana područja koja se na temelju uobičajenih stručnih kriterija prostorno-planskom dokumentacijom mogu definirati kao tiha područja. Akcijski plan upravljanja bukom u Gradu Zagrebu do 2023. je objavljen na službenim internetskim stranicama Grada Zagreba, a grafički prikaz prioritetnih područja upravljanja bukom definiranih Akcijskim planom objavljen je na Geoportalu zagrebačke infrastrukture prostornih podataka Grada Zagreba (<https://geoportal.zagreb.hr/Karta>).

Slika 10. Karta buke cestovnog prometa na kojoj su prikazani razredi indikatora buke

Izvor: Geoportal zagrebačke infrastrukture prostornih podataka (ZG Geoportal)

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ prekomjerna razina buke na lokacijama uz glavne prometnice, tramvajske pruge, željezničku prugu te lokacije u neposrednoj blizini semafora ▪ buka od ugostiteljskih objekata, radionica u stambenim prostorima i uz njih, sportskih sadržaja ▪ nedovoljan broj mjerenja ▪ sustavne mjere zaštite od buke za različite izvore (cestovni, pružni i zračni promet, industrijska postrojenja) ▪ buka s javnih skupova i priredbi	▪ intenzivnije raditi na preventivnim mjerama zaštite od buke ▪ kvalitetno prostorno i prometno planirati; urbanistički planirati gradske zone namjene prostora i prometnica u odnosu na stambene objekte u skladu s propisanim najvišim dopuštenim razinama buke ▪ odrediti i zaštititi „tiha područja“ unutar naseljenog područja ▪ uključiti u sadržaj prostornih planova nižeg reda prikaz stanja imisije buke i odgovarajućih mjera zaštite od buke na području njihovog obuhvata ▪ sustavno planirati i upravljati svim vrstama prometa, upravljati bukom na mjestu imisije, prilikom izrade prometnih strategija i planova voditi računa o mjerama za smanjenje razina buke od prometa ▪ sustavno prikupljati podatke o cestovnom prometu (satni i dnevni promet te brzinu kretanja pojedine kategorije vozila tijekom razdoblja dana, večeri i noći ovisno o vrsti kolničke površine) ▪ uspostaviti sustav prikupljanja i razmjene podataka potrebnih za izradu strateških karata buke i akcijskih planova među nadležnim tijelima i službama ▪ inzistirati na izradi elaborata zaštite od buke i provedbi mjera zaštite od buke u graditeljstvu, industriji i cestogradnji, u skladu s posebnim propisima i aktima ▪ tijekom rekonstrukcija prometnica, ovisno o potrebi, provesti mjere zaštite od buke ▪ provoditi stalni inspekcijski nadzor i osigurati provedbu propisa ▪ uspostaviti sustav praćenja razina buke okoliša ▪ nastaviti redovito ažuriranje strateške karte buke i akcijskog plana ▪ objaviti strateške karte buke i akcijske planove na službenim stranicama Grada Zagreba radi informiranja javnosti ▪ uspostaviti sustav upravljanja bukom javnih priredbi; sustavno pratiti provedbu Odluke o lokacijama i najvišim dopuštenim razinama buke tijekom održavanja manifestacija

5.2. ENERGIJA I KLIMA

Ključni dokumenti u području energetske planiranja na državnoj razini su:

- Strategija energetskega razvoja Republike Hrvatske do 2030. s pogledom na 2050. godinu,
- Strategija niskougljičnog razvoja republike hrvatske do 2030. s pogledom na 2050. godinu,
- Integrirani nacionalni energetske i klimatske plan Republike Hrvatske (NECP)

5.2.1. Energetski sustavi

Ukupna potrošnja energije je u 2020. u Gradu Zagrebu iznosila 52,6 PJ⁸⁸. Najveći udjel u ukupnoj potrošnji energije u 2020. ima prirodni plin (56,7%), slijede naftni derivati (30,01%), električna energija (7,5%) i ogrjevno drvo (3,5%).

Proizvodnja energije.

U Zagrebu postoji nekoliko objekata za proizvodnju umreženih oblika energije kojima se opskrbljuju potrošači na cijelom području grada Zagreba te jedno postrojenje za pročišćavanje otpadnih voda:

- TE-TO Zagreb,
- EL-TO Zagreb,
- mTEO Jakuševac,
- Zagrebačke otpadne vode d.o.o.,
- solarne elektrane,
- javne i industrijske kotlovnice
- eksploatacijsko polje geotermalne vode „Geotermalno polje Zagreb“.

Ukupna neto proizvedena energija (električna i toplinska) u 2019. navedenih proizvodnih jedinica iznosila je 12.353 TJ. Najveći udio u netoproizvodnji ima TE-TO (66%) i EL-TO (26%) koji zajedno čine 92% proizvodnje energije u Gradu Zagrebu. Gledajući izlazne energente, od ukupne proizvodnje energije u Gradu Zagrebu 57% odnosi se na toplu vodu i paru, a 43% na električnu energiju⁸⁹.

U tijeku je izgradnja novog, 119,8 tisuća eura vrijednog kombi-kogeneracijskog bloka u Elektrani – toplani Zagreb (KKE EL-TO Zagreb). Planirani završetak radova je u 2024. KKE EL-TO će omogućiti dugoročno sigurnu opskrbu toplinskom energijom za 80.000 stanovnika zapadnog dijela Zagreba te opskrbu gospodarskih potrošača industrijskom parom. Očekivana prosječna godišnja proizvodnja KKE EL-TO Zagreb je 675 GWh električne energije, 450 GWh toplinske energije za centralni toplinski sustav Grada Zagreba te 160 GWh industrijske pare. Zahvaljujući znatno manjoj specifičnoj emisiji CO₂ koju će proizvoditi novi blok u odnosu na stari blok A, 187 grama umjesto 682 po proizvedenom kilovatsatu, uz prosječnu očekivanu proizvodnju, izbjeći će se emisija u približnom iznosu od oko 150.000 tona CO₂ godišnje. Također, u odnosu na sadašnje stanje na lokaciji, smanjit će se emisija onečišćujućih tvari u zrak: SO₂ za 95%, NOX za 57% i čestica za 84%.

⁸⁸ Izvor: Energetski institut Hrvoje Požar, „Energetska bilanca Grada Zagreba za 2020. s projekcijama s procjenama potrošnje za 2021. i 2022.“, srpanj 2021.

⁸⁹ Izvor: Energetski institut Hrvoje Požar, „Energetsko-klimatski razvojni okvir Grada Zagreba do 2030. s pogledom na 2050. godinu“, prosinac 2021.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ dominantnost fosilnih izvora energije (prirodni plin i naftni derivati) ▪ svega 1,1% primarne energije je i proizvedeno na području Grada Zagreba – gotovo sva energija koja se potroši u Gradu Zagrebu dobavlja se van granica Grada ▪ povećavaju se pritisci na okoliš i otežava ispunjavanje prihvaćenih ciljeva smanjivanja emisije i neposredne potrošnje	▪ dalje razvijati i povećavati energetske učinkovitost proizvodnih postrojenja na području Grad Zagreba (EL-TO & TE-TO), postupno uvoditi dekarbonizaciju proizvodnje električne energije zamjenom prirodnog plina s vodikom i biometanom ▪ razvijati centralizirane toplinske sustave iz obnovljivih izvora ▪ poticati daljnji razvoj centralnog toplinskog sustava Grada Zagreba ▪ primijeniti inovativne modele poticanja razvoja obnovljivih izvora energije, posebice modelom građanske energije radi razvoja projekata s većom participacijom stanovništva u vlasničkom, upravljačkom i prihodovnom pogledu ▪ poticati osnivanje energetske zadruga

Opskrba električnom energijom.

U 2022. ukupni gubici u distribucijskoj mreži su iznosili 1.199 GWh, što čini 7,13% ukupno preuzete električne energije. Prošlogodišnji gubici su iznosili 7,2%, što ukazuje na trend smanjenja gubitaka i u 2022. (prema godišnjem izvješću HEP ODS Elektre Zagreb za 2022.). Iznos gubitaka se smanjuje iz godine u godinu, čemu doprinose investicijski programi ugradnje energetske učinkovitih transformatora i programi prijelaza na pogonski napon 20 kV. Pouzdanost pogona prema pokazateljima broja zastoja (SAIFI) i trajanja zastoja (SAIDI) je nešto bolja od prosjeka za ukupnu hrvatsku elektrodistribucijsku mrežu (prema godišnjem izvješću HEP ODS za 2019.) čemu doprinosi gusta i dobro razvijena elektrodistribucijska mreža na području grada, a kroz koju je moguće vrlo brzo uspostaviti alternativno napajanje u slučaju zastoja. Mreža niskog napona na području grada je u pogonski zadovoljavajućem stanju, a aktivnosti pojačanog održavanja i pojačanja kapaciteta su usmjerene prema područjima na kojima su utvrđena preopterećenja ili veći padovi napona. Izgradnja i razvoj elektrodistribucijske mreže srednjeg i niskog napona su detaljno razrađeni studijom razvoja elektrodistribucijske mreže na području grada Zagreba do 2034. Studija je obradila ekonomske i demografske trendove i druge planove razvoja grada i preporučila aktivnosti HEP ODS radi pojačanja kapaciteta mreže, povećanja pouzdanosti pogona i povećanja učinkovitosti pogona (smanjenje gubitaka). Planovi razvoja prijenosne i elektrodistribucijske mreže za razdoblje 2020. – 2029. su javno dostupni dokumenti iz kojih su vidljive lokacije na kojima će se provoditi navedene aktivnosti.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ obnova dotrajalih dijelova mreže ▪ povećanje kapaciteta mreže na području povećanih zahtjeva za električnom energijom ▪ poboljšanje komunikacije s nadležnim službama grada zbog bržeg i lakšeg osiguranja koridora za prolaz energetskih KB vodova i osiguranja lokacija za nove TS 10(20)/0,4 kV ▪ poboljšanje komunikacije u području sustavnog usklađenja planova razvoja dijelova grada i planova razvoja elektro distribucijske mreže ▪ neadekvatno korištenje potencijala za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora	▪ podizati kvalitetu, sigurnost i pouzdanost opskrbe električnom energijom obnovom dotrajalih ili neodgovarajućih dijelova mreže ▪ promovirati energetska učinkovitost ▪ usuglasiti ciljeve i strategije razvoja grada u području tehničkih rješenja naprednih gradova (smart city), u području upravljanja potrošnjom i izgradnje OIE (obnovljivih izvora energije) te povezati navedeno s razvojem napredne elektroenergetske mreže smart grid ▪ u komunikaciji s nadležnim službama grada osigurati lokacije za interpolaciju i izgradnju novih TS 10(20)/0,4 kV i koridore za izgradnju energetskih KB vodova ▪ povećati kapacitet postojećih spojnih točaka i izgraditi nove planirane TS 110/10(20) kV dosljednom realizacijom planiranih investicija ▪ nastaviti s prelaskom na naponsku razinu od 20kV radi daljnjeg smanjenja gubitaka korištenjem vlastitih kapaciteta za razvoj projekata OIE, prvenstveno postaviti fotonaponske sustave na krovove

Opskrba toplinskom energijom.

Opskrbu toplinskom energijom na području Grada Zagreba obavlja na temelju izdane koncesije tvrtka HEP Toplinarstvo d.o.o. koja s pomoću toplinske mreže u duljini od 227.3 km opskrbljuje preko 100.000 krajnjih korisnika (97.251 kućanstava i 4.601 poslovnih korisnika)⁹⁰. S obzirom na starost cijevi toplinske mreže, česta su puknuća koja rezultiraju velikim gubicima. Radi revitalizacije najkritičnijih dijelova centralnog toplinskog sustava Grada Zagreba, u tijeku je provedba druge faze velikog EU – sufinanciranog projekta „Revitalizacija vrelovodne mreže radi smanjenja energetskih gubitaka i povećanja učinkovitosti sustava toplinarstva u Gradu Zagrebu“ kojim se žele zamijeniti kanalno položeni vrelovodi s beskanalno položenim predizoliranim vrelovodima na dijelovima trase postojeće vrelovodne mreže u duljini od 68.5 km. Ukupna vrijednost projekta je više od 92 milijuna eura, a vrijednost EU sufinanciranja koje se provodi preko mehanizma Integriranih teritorijalnih ulaganja Grada Zagreba je 56 milijuna eura.

Dovršetakom projekta će se smanjiti toplinski gubici za približno 28%, a gubici nadopune pogonske vode za približno 47% te broj hitnih intervencija na rekonstruiranim dionicama vrelovoda za 90%. Također, smanjenje gubitaka toplinske energije će rezultirati i smanjenjem potrebe za proizvodnjom toplinske energije te posljedično smanjenjem emisija onečišćujućih tvari u okoliš.⁹¹

Tijekom 2018. je izgrađeno 2.935 m distributivne mreže u Gradu Zagrebu, od čega se 2.870 m odnosi na nastavak izgradnje magistralnog vrelovoda za naselje Dubrava, čime će se dosadašnje kotlovnice, odnosno toplinski sustavi spojiti na Centralni toplinski sustav u Zagrebu. U 2019. intenzivno se radilo

⁹⁰ Izvor: HEP Toplinarstvo d.o.o.

⁹¹ <https://www.hep.hr/toplinarstvo/nastavljaju-se-radovi-na-revitalizaciji-zagrebacke-vrelovodne-mreze/1872>

na zamjeni razvodne vrelovodne mreže u Zagrebu te je nastavljeno provođenje kapitalnog investicijskog projekta spajanja naselja Dubrava na centralni toplinski sustav Grada Zagreba.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ dotrajali vrelovodi ▪ relativno veliki gubici energije ▪ ne postoje individualna mjerenja potrošnje ▪ toplinske podstanice su u vlasništvu krajnjih korisnika, što znatno otežava održavanje i daljnji razvoj sustava	▪ smanjiti energetske gubitke i povećati učinkovitost sustava toplinarstva u Gradu Zagrebu ▪ provesti dekarbonizaciju toplinarstva postupnom zamjenom prirodnog plina s vodikom, biometanom, korištenjem geotermalne energije, sunčeve energije, biomase te velikih dizalica topline ▪ znatno povećati ulaganja u sustave individualnog mjerenja i daljinskog očitavanja potrošnje ▪ riješiti problem vlasništva toplinskih podstanica radi sveobuhvatnog održavanja centralnog toplinskog sustava

Opskrba plinom.

Distribuciju prirodnog plina po području Grada Zagreba obavlja energetska subjekt Gradska plinara Zagreb d.o.o. na temelju dozvole za obavljanje energetske djelatnosti distribucije plina i Ugovora o koncesiji. Plinski distribucijski sustav sastoji se od plinovoda, redukcijskih stanica, mjerno-redukcijskih stanica, odorizacijskih stanica, blokadnih stanica, razdjelnih stanica, sustava katodne zaštite, sustava za daljinski nadzor, upravljanje i prikupljanje podataka, priključaka, plinomjera i druge mjerne opreme te sve druge opreme i građevina ugrađenih u distribucijski sustav radi osiguravanja sigurnog i pouzdanog pogona plinskog distribucijskog sustava i isporuke plina. Na području Grada Zagreba je izgrađeno je 3.144 km plinske mreže kroz koju se distribuira prirodni plin do 251.259 kućanstava i 16.935 poslovnih kupaca, ukupno 268.194 krajnjih kupaca (stanje na 31. prosinca 2019.). Prirodni plin koristi se za grijanje, pripremu potrošne tople vode, kuhanje, hlađenje, tehnološke potrebe, uključivo i proizvodnju električne energije, za pogon motornih vozila te gradsku rasvjetu. Problem neadekvatne strukturne sigurnosti objekata u centru Grada rezultirao je značajnim problemima za isporuku energije, posebno plina u potresom pogođenim dijelovima. Urušavanje dimnjaka, napuknuća/rušenja zidova su iznimno velik problem za osiguranje dostupnosti isporuke prirodnog plina. No, potres je otvorio i mogućnost i priliku da se u obnovi objekata vodi računa i o povećanju energetske učinkovitosti i integraciji obnovljivih izvora energije.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ dotrajali dijelovi plinskog distribucijskog sustava ▪ dijelovi grada koji nisu plinificirani zahtijevaju detaljnu analizu isplativosti prije donošenja odluke o plinifikaciji ▪ cijena plina koja se postupno izjednačava s ostalim konkurentskim energentima, uzrokuje smanjenje potražnje ▪ visoki troškovi implementacije i održavanja sustava daljinskog očitavanja koji trenutno nisu priznali od strane regulatora	▪ revitalizirati postojeći plinski distribucijski sustav temeljem kriterija tehnoeekonomske dotrajlosti ▪ razviti plinski distribucijski sustav na neplinificirana područja temeljem studija isplativosti kao održiva doprinosa kvaliteti života u gradu ▪ razviti plinski distribucijski sustav za potrebe distribucije okolišno neutralnih plinova ▪ podizati sigurnost, pouzdanost i učinkovitost rada plinskog distribucijskog sustava (smart grid) ▪ izgraditi infrastrukturu za alternativna goriva

▪ nedostatak financijskih sredstava utječe na brzinu razvoja distribucijskog sustava, kako na izgradnju novih dijelova, tako i na potrebne rekonstrukcije ▪ problematika dugoročnog poslovnog modela opskrbe plinom	▪ podizati kvalitetu sigurne, pouzdane i kontinuirane opskrbe plinom ▪ kontinuirano nastaviti s uvođenjem sustava daljinskog očitavanja i poboljšati sustav upravljanja potrošnjom ▪ implementirati suvremena informatička rješenja koja će omogućiti brzu obradu i razmjenu podataka sa svim tržišnim subjektima ▪ strateški reorganizirati i transformirati u energetska tvrtku s usklađenom vizijom za klimatski neutralnu Europu – okrenuti se obnovljivim izvorima energije s naglaskom na proizvodnju i korištenje zelenog vodika
--	--

Javna rasvjeta.

Grad Zagreb upravlja sustavom javne rasvjete koji se sastoji od 2.045 priključnih mjernih mjesta, od čega ih je 1.656 smješteno u samostojećim ormarićima javne rasvjete, a 389 je u trafostanicama. U sklopu priključnih mjernih mjesta nalaze se električna brojila u vlasništvu HEP Operatora distribucijskog sustava d.o.o. koji su tijekom 2019. registrirali potrošnju električne energije u iznosu od 74,83 GWh. Evidentiranih čeličnih stupova u vlasništvu Grada je 46.565 komada, betonskih 2.141, drvenih 691 i ostalih 151. Stupovi u vlasništvu HEP-a na kojima se nalazi javna rasvjeta je 58.156. Ukupno je na sustavu javne rasvjete evidentirano 120.985 svjetiljki, od čega se 112.175 svjetiljki nalazi na stupovima. Podzemnih kabela javne rasvjete je oko 1.230 km. Plinsku rasvjetu čini 246 rasvjetnih tijela u središnjem dijelu i povijesnoj jezgri Gornjeg grada i Kaptola gdje su se estetski dobro uklopili u ambijent povijesnih građevina.

Ukupna instalirana snaga iznosi oko 18 MW. Pokrivenost Zagreba javnom rasvjetom uglavnom je zadovoljavajuća uz potrebu stalnog ulaganja u sustav javne rasvjete na rubnim dijelovima grada.

Sustav javne rasvjete je potrebno održavati jer se zbog nove gradnje svake godine povećava. Radi usklađivanja postojeće javne rasvjete s novim Zakonom o zaštiti od svjetlosnog onečišćenja (NN 14/19), predviđa se ubrzanje procesa modernizacije postojeće javne rasvjete s rasvjetnim tijelima u LED tehnologiji, što će povećati troškove radova i materijala uz istodobno smanjenje utroška električne energije, što ne mora značiti da će se troškovi električne energije smanjiti jer ovise o jediničnoj cijeni istih.

Planirana je modernizacija većeg dijela sustava javne rasvjete Grada Zagreba provedbom mjera poboljšanja energetske učinkovitosti s pomoću modela energetske usluge (EPC – Energy Performance Contract).

Strateškim projektom Energetski učinkovita obnova i modernizacija javne rasvjete obuhvaćeno je oko 40% sustava javne rasvjete.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ znatni troškovi održavanja ▪ dijelom zastarjela i energetska neučinkovita rasvjeta ▪ nedovoljna pokrivenost u pojedinim dijelovima grada ▪ nedostaje sustav upravljanja i regulacije ▪ znatno svjetlosno onečišćenje	▪ izgraditi javnu rasvjetu u pojedinim dijelovima grada ▪ unaprijediti sustav upravljanja i regulacije ▪ nastaviti s modernizacijom i primjenom mjera energetske učinkovitosti u postojećem sustavu ▪ smanjiti svjetlosno onečišćenje

5.2.2. Obnovljivi izvori energije, ekološki prihvatljiva goriva i učinkovito gospodarenje energijom

Grad Zagreb pristupio je Sporazumu gradonačelnika za klimu i energiju 2016. i za nas predstavlja nastavak dugoročnog procesa i priključenje aktivnoj zajednici lokalnih sredina koje se obvezuju izvještavati o provedbi planova te unaprjeđenja svakodnevica građana primjenom novih aktivnosti i pridonnošenju održivoj budućnosti.

Krajem 2020., Europska unija obvezala se na još snažnije i ambicioznije ciljeve za 2030. s novim planom smanjenja emisija stakleničkih plinova od –55% i postavljanje temelja za doseganje klimatske neutralnosti 2050.

Grad Zagreb je u 2021. završio izradu Energetsko-klimatskog razvojnog okvira za 2030. s pogledom na 2050. u skladu s nadolazećim Europskim klimatskim zakonom i sveobuhvatnim smjernicama Zelenog plana za Europu. Izrađeni su detaljni scenariji smanjenja emisija stakleničkih plinova do 2030. i scenarij doseganje klimatske neutralnosti do 2050.

Geotermalni potencijal na području Grada Zagreba identificiran je u bušotinama iz druge polovine 20. stoljeća, što za potrebe istraživanja i eksploatacije ugljikovodika, što za potvrđivanje veličine i protočnih karakteristika utvrđenog geotermalnog ležišta. Podatci prikupljeni iz izrađenih bušotina služe kao osnova za projektiranje i planiranje geotermalnih projekata.

Geotermalno polje Zagreb nalazi se na jugozapadnom prilazu Zagrebu. Eksploatacija geotermalne vode na EP Zagreb odvija se kroz dva tehnološka sustava i jedan podsustav: tehnološki sustav na lokalitetu Mladost, tehnološki sustav na lokalitetu Blato (KBNZ) i tehnološki podsustav na lokalitetu Lučko. Voda se koristi za grijanje bazena i objekata u sklopu Športskog parka Mladost, skladišnih prostora objekta Kliničke bolnice Novi Zagreb te dogrijavanje poslovnih objekata unutar poslovne zone Lučko. Grijanje navedenih lokacija iskorištava 8,9% rezervi geotermalne vode. S obzirom da se koristi tek manji dio raspoložive energije, opravdano je razmotriti priključak na postojeći toplinski sustav. Zagrebačko geotermalno polje moglo bi se iskorištavati za grijanje objekata u jugozapadnom dijelu grada. Osim za grijanje, planirano je i korištenje geotermalnih izvora za potrebe zdravstvenog turizma. Na području Grada Zagreba nalazi se pet (5) potencijalnih prostora na kojima se tek trebaju provesti dodatne istražne aktivnosti radi utvrđivanja geotermalnog potencijala za eksploataciju geotermalne vode za energetske svrhe. Na zapadu grada se nalazi potencijal Podsused, u centru grada Šalata i Savica te na krajnjem istoku Sesvete i Laktec. Navedene radnje potrebno je planirati izvan granice obuhvata područja zaštićenog temeljem Zakona o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19) Značajni krajobraz Savica te osigurati da se radnje i aktivnosti kojima se mogu narušiti svojstva zbog kojih je to područje proglašeno zaštićenim ne provode.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ mali udio obnovljivih izvora energije ▪ nedovoljno diversificirani izvori energije ▪ nedostatna uporaba ekološko prihvatljivih goriva ▪ nedovoljna razina ekološke svijesti	▪ diversificirati izvore energije ▪ promicati korištenje čistih tehnologija ▪ promicati i poticati uporabe obnovljivih izvora energije, osobito geotermalne i sunčane energije koja je lokalno dostupna i iskoristiva ▪ promicati i poticati uporabe ekološko prihvatljivih goriva ▪ promicati i poticati primjenu mjera energetske učinkovitosti ▪ podizati razinu ekološke svijesti ▪ dalje razvijati i primjenjivati Energetski informacijski sustav Grada Zagreba u javnim zgradama u vlasništvu

	Grada Zagreba radi kontinuiranog praćenja proizvodnje, kvalitete opskrbe i energetske potrošnje ▪ educirati građane o prednostima instaliranja solarnih sustava, informirati i osigurati savjetovanje o dostupnim subvencijama ▪ postaviti solarne elektrane i toplinske kolektore na pogodnim objektima u gradskom vlasništvu
--	--

5.2.3. Sigurnost opskrbe energijom, problem energetske siromaštva i inflacije cijena energije

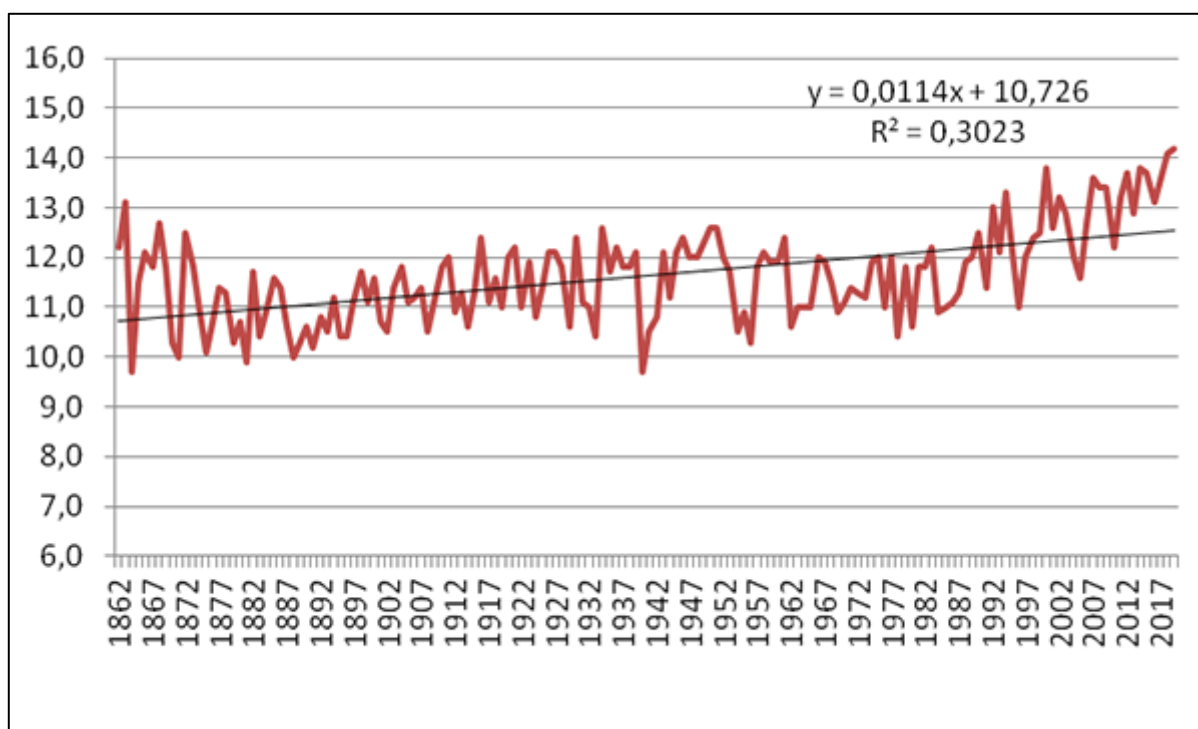
Nastavno na proglašenje globalne pandemije COVID-19 i prekida gotovo svih socijalnih i gospodarskih aktivnosti u proljeće 2020., cijene energenata dosegle su povijesno niske minimume u ljeto 2020. Brzim gospodarskim oporavkom i ponovnim „otvaranjem“ globalne ekonomije, cijene energije počele su nezaustavljiv rast pa je tako veleprodajna cijena plina u Europi dosegla povijesne maksimume krajem 2021. Ovakva razina izuzetne volatilnosti doprinijela je snažnom inflacijskom pritisku koji kontinuirano smanjuje ionako mali rast plaća i općeg dohotka. Kratkoročno, zemlje članice EU, regionalna te lokalna samouprava nemaju značajne mehanizme direktnih intervencija u ovu problematiku. Fokus većine mjera je na zaštiti visokorizičnih skupina od energetske siromaštva, određene porezne olakšice i odgode plaćanja. U kontekstu Zelenog plana za Europu, ova kriza treba biti još veći poticaj na daljnje (i puno veće) ulaganje u energetske učinkovitost, smanjenje energetske potrošnje i još snažnije okretanje ka obnovljivim izvorima energije.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ zanemariv udio obnovljivih izvora energije u energetske miks Grada Zagreba ▪ nedovoljno razrađen okvir na razini Grada Zagreba za direktnu intervenciju u problematiku energetske siromaštva na području Grada Zagreba	▪ značajnije se okrenuti dekarbonizaciji svih sektora s adekvatnim osiguranjem otpornosti energetske sustava ▪ stvoriti robusan i fleksibilan lokalni okvir za suzbijanje problema energetske siromaštva

5.2.4. Klimatske promjene

U Gradu Zagrebu već se osjete negativni učinci djelovanja klimatskih promjena. Za postaju Zagreb-Grič srednja godišnja temperatura zraka za 2019. iznosi 14,2 °C (zadnji dostupni podaci) zbog čega je 2019. najtoplija godina postaje Zagreb-Grič od početka meteoroloških motrenja, tj. od 1862. godine.

Graf 5. Srednja godišnja temperatura zraka za postaju Zagreb-Grič u razdoblju 1862. - 2019. godina.

Izvor: DHMZ, www.meteo.hr

Očit je daljnji pozitivan trend srednje godišnje temperature zraka (1,1 °C/100 god) za Zagreb – Grič. Navedeni graf ukazuje na činjenicu da temperatura zraka u Hrvatskoj i dalje prati trend globalnog zatopljenja s izvjesnim međugodišnjim kolebanjima⁹².

Tablica 33. Ocjena rizika izloženosti klimatskim promjenama

	Trenutni rizici	Predviđeni rizici		
Vrsta klimatskog ekstrema	Razina trenutnog rizika	Očekivana promjena intenziteta	Očekivana promjena učestalosti	Vremenski period
Ekstremna vrućina	Visoka	Povećanje	Povećanje	Trenutni rizik
Ekstremna hladnoća	Visoka	Povećanje	Povećanje	Trenutni rizik
Ekstremna vlažnost zraka	Umjerena	Povećanje	Povećanje	Trenutni rizik
Poplave	Niska	Povećanje	Povećanje	Rizik u dugoročnom periodu
Promjena razine more	Nema rizika	Bez promjene	Bez promjene	Nema rizika
Suše	Visoka	Povećanje	Povećanje	Trenutni rizik
Oluje	Visoka	Povećanje	Povećanje	Trenutni rizik
Klizišta	Visoka	Povećanje	Povećanje	Trenutni rizik
Požari u šumama	Niska	Povećanje	Bez promjene	Trenutni rizik

Izvor: Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje, Sektor za ekološku održivost

U pripremi Akcijskog plana energetske održivosti i prilagodbe klimatskim promjenama Grada Zagreba (SGGZ br. 13/19), napravljena je analiza klimatskih promjena, rizika i ranjivosti. Kvalitativna ocjena rizika izloženosti klimatskim promjenama prema uputi iz Obrasca za izvješćavanje Sporazuma

⁹² Izvor: DHMZ

gradonačelnika za energiju i klimu sadržavaju 34 predložene mjere za prilagodbu klimatskim promjenama u Akcijskom planu koje pokrivaju široki spektar aktivnosti, a njihova provedba osigurava transformaciju Grada Zagreba u robustan grad otporan na klimatske ekstreme, a kojih će biti sve više. Sveobuhvatna transformacija cijelih sektora (zgradarstva, prometa, energetske sustava, upravljanja vodama, prostorno-planskog planiranja, okoliša i bioraznolikosti, zdravstva, ...) nužna je za uspješnu pripremu Grada Zagreba za 21. stoljeće.

Predložene mjere grupirane su i međusobno povezane tako da pripremne/analitičke aktivnosti prethode provedbenim aktivnostima s obzirom da je nužna promjena cjelokupne paradigme klimatski-otpornog razvoja grada.

Osiguranje značajnih izvora za (su)financiranje predloženih aktivnosti su jedan od najvećih izazova. Bespovratna sredstva iz raznih izvora imaju svoje prednosti, no obično su ograničenog volumena i vezane su za obično kratke investicijske cikluse. Bespovratna sredstva obično ne pokrivaju cijeli trošak investicije, što znači da vlasnici projekta moraju osigurati financiranje iz drugih izvora što je samo po sebi proces koji zahtijeva vrijeme, trošak pripreme i ne garantira sigurnost dobivanja financiranja. Stoga je nužan razvoj holističkih modela razvoja projekata prilagodbe klimatskim promjenama koji će uzeti u obzir vlastite resurse/prihode ili generirati uštede na konzistentnoj razini, čime se može osigurati dugoročna održivost projekta. Nastavno na sveobuhvatne promjene međunarodnih tržišta, u narednom razdoblju se očekuje značajan fokus na osiguranje dostupnosti održivih izvora financiranja za ovakve aktivnosti.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ značajan udio sektora prometa u emisijama stakleničkih plinova ▪ velik udio energetskeg sektora u emisijama stakleničkih plinova ▪ značajan udio industrijskog sektora u emisiji stakleničkih plinova ▪ značajan udio sektora gospodarenja otpadom u emisijama stakleničkih plinova ▪ loša energetska svojstva u sektoru zgradarstva	▪ u svim sektorima smanjiti emisije CO₂ provedbom mjera energetske učinkovitosti ▪ koristiti obnovljive izvore energije i ekološko prihvatljivih goriva ▪ racionalno koristiti energiju ▪ provesti preventivne i zaštitne ciljeve i mjere za smanjenje emisije CO₂, podizati energetske učinkovitost u sektorima zgradarstva i prometa ▪ primijeniti nove IKT tehnologije u sustavu upravljanja energijom ▪ pretvoriti urbane četvrti u ekološki održiva područja ▪ uvrstiti klimatski aspekt u sustav prostornog planiranja (npr. kreirati koridor sa zelenim raslinjem za manje zagrijavanje ljeti, osigurati dovoljno razmaka među zgradama za bolju prozračnost ljeti i osunčanost zimi, zeleni krovovi i fasade, otvarati natkrivene potoke gdje je to moguće i izvedivo, novi retencijski prostori i dr.)

6. UPRAVLJANJE RAZVOJEM

Upravljanje razvojem kompleksno je multidisciplinarno područje koje uključuje sastavnice povezane s institucionalnim, društvenim, gospodarskim, prostornim i okolišnim problemima i potrebama specifičnima za svaki grad.

6.1. INSTITUCIONALNI OKVIR ZA UPRAVLJANJE RAZVOJEM

Grad Zagreb je kulturno, znanstveno, gospodarsko, političko i administrativno središte Republike Hrvatske u kojem se nalazi sjedište Hrvatskog Sabora, Ured predsjednika i Vlada Republike Hrvatske.

Glavni je grad Republike Hrvatske i ima posebnim zakonom utvrđen položaj županije zbog čega u okviru svog samoupravnog djelokruga obavlja poslove iz djelokruga grada i djelokruga županije. Grad Zagreb nadležan je i za poslove državne uprave iz djelokruga ureda državne uprave i druge povjerene poslove državne uprave utvrđene posebnim zakonima.

6.1.1. Tijela Grada Zagreba

Tijela Grada Zagreba su Gradska skupština – predstavničko tijelo i Gradonačelnik – izvršno tijelo.

U Gradskoj skupštini 47 gradskih zastupnika te gradonačelnika i njegova dva zamjenika biraju građani na neposrednim izborima.

Mjesnu samoupravu u Gradu Zagrebu čine gradske četvrti i mjesni odbori. Prvu, gornju razinu mjesne samouprave u Gradu Zagrebu čini 17 gradskih četvrti koje djeluju putem svojih tijela – vijeća gradskih četvrti i predsjednici vijeća. Građani s područja gradske četvrti biraju vijeće, a članovi vijeća, iz svojih redova, predsjednika vijeća. Na drugoj razini, u gradskim četvrtima, osnovano je 218 mjesnih odbora. Tijela mjesnog odbora su vijeće mjesnog odbora čije članove biraju svi građani s pravom glasa i prebivalištem na području mjesnog odbora te predsjednik vijeća mjesnog odbora kojega biraju članovi vijeća iz svojih redova. Gradske četvrti i mjesni odbori su pravne osobe. U ostvarivanju svoje uloge, gradske četvrti i mjesni odbori moraju uvažavati interese Grada kao cjeline. Poslove vezane uz rad mjesne samouprave koordinira Gradski ured za mjesnu samoupravu, promet, civilnu zaštitu i sigurnost.

Usluga građanima pruža jednako važan dionik u razvoja grada – sustav ustanova koje pokrivaju potrebe građana iz različitih područja nadležnosti grada. Za obavljanje društvenih i drugih djelatnosti u skladu sa zakonom, Grad Zagreb je osnovao 347 ustanova, a na neke od njih je prenio osnivačka prava, npr. na 20 zdravstvenih, 39 kulturnih i 60 predškolskih ustanova te 117 osnovnoškolskih ustanova i 66 srednjoškolskih, 14 učeničkih domova, 2 ustanove za obrazovanje odraslih, 18 za socijalnu skrb, 4 za zaštitu osoba s invaliditetom te 7 ostalih ustanova.⁹³

Važnu ulogu u razvoju Grada Zagreba ima Zagrebački holding d.o.o., trgovačko društvo u vlasništvu Grada Zagreba. Sastoji se od 12 podružnica, a vlasnik je 4 trgovačka društva, većinski je vlasnik jednog trgovačkog društva te ima osnivačka prava u jednoj ustanovi.

Zagrebački holding je zajednica povezanih društava i ustanova u Grupi Zagrebački holding (dalje u tekstu: Grupa), vodeće društvo u kreiranju poslovnih politika Zagrebački holding d.o.o. Temeljna zadaća Grupe je učinkovito i trajno obavljanje usluga od javnog interesa za Grad Zagreb, s maksimalnom zaštitom okoliša i interesa lokalne zajednice u kojoj djeluje. Na dan 31. prosinca 2021.. grupa je zapošljavala 5 025 radnika.

6.1.2. Gradska uprava

U skladu s Odlukom o ustrojstvu i djelokrugu gradskih upravnih tijela (SGGZ 17/21, 24/21), u Gradu Zagrebu je u 2022. ustrojeno 16 gradskih upravnih tijela, a Odlukom je utvrđen njihov djelokrug, nadležnost i druga pitanja važna za njihov rad. Gradska upravna tijela koja čine gradsku upravu u užem smislu, ustrojena kao uredi, službe i zavodi, obavljaju poslove iz samoupravnog djelokruga Grada Zagreba i poslove državne uprave što su utvrđeni posebnim zakonima.

Obavljanje komunalnih i gospodarskih djelatnosti povjereno je trgovačkim društvima, a obavljanje društvenih i/ili drugih djelatnosti javnim (gradskim) ustanovama koje čine gradsku upravu u širem smislu.

Gradska uprava u svojem je radu prvenstveno orijentirana na profesionalno, pouzdano, transparentno i učinkovito postupanje, utemeljeno na najboljoj nacionalnoj, europskoj i međunarodnoj praksi i naprednim standardima kvalitete pružanja usluga korisnicima. U svojem radu i postupanju, gradska

⁹³ <https://www.zagreb.hr/gradske-ustanove/40885>

uprava ostvarila je određenu razinu napretka u pojedinim aspektima poslovanja, a daljnje unaprjeđenje će se, između ostalog, postići i provedbom Plana razvoja Grada Zagreba.

Struktura ljudskih potencijala upravnih tijela i službe.

U upravnim tijelima (podatci od 31. prosinca 2021.) Grada Zagreba zaposleno je 3.166 djelatnika, od 1.1.2022. raspoređenih u 12 gradskih ureda, 1 gradski zavod, 1 službu i 2 stručne službe. Prema dobnoj strukturi službenika, službenici od 19 – 24 godine čine 0,9%, od 25 – 34 godine 16,0%, od 35 – 44 godine 27,0%, od 45 – 64 godine 30,2%, od 55 – 64 godine 24,9% te 65 i više godine 1,1%. Najveći udio službenika (54,23%) ima visoku stručnu spremu, dok nešto manji udio ima srednju stručnu spremu (34,68%), a 94,83% službenika je informatički pismeno.

6.1.3. Upravljanje i koordinacija upravnih tijela

Upravljanje i koordinacija radom gradskih upravnih tijela u provedbi poslova što su u djelokrugu Grada općenito te razmatranje najvažnijih pitanja od značaja za Grad na najvišoj razini, između ostalog i pitanja što se odnose na strateško planiranje razvoja Grada, strateške programe i projekte, obavlja Kolegij koji čine gradonačelnik, zamjenici gradonačelnika i svi pročelnici.

Gradonačelnik, predsjednik Gradske skupštine i predsjednici Vijeća gradskih četvrti čine koordinaciju. Koordinacija raspravlja o zajedničkim pitanjima važnim za gradske četvrti i Grad Zagreb, u pravilu nakon sjednica Gradske skupštine.

Priprema, predlaganje, izrada i provedba razvojnih inicijativa, odnosno projekata te strateških dokumenata i programa podrazumijeva uključenost i djelovanje svih mjerodavnih gradskih upravnih tijela, putem radnih tijela i/ili predstavnika. U odnosu na oba oblika, zamjećuje se niska razina i kvaliteta zajedničke interakcije i suradnje.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedovoljno učinkovito provođenje plana upravljanja ljudskim resursima ▪ nedovoljno razvijeni mehanizmi za komunikaciju i koordinaciju rada unutar i između upravnih tijela	▪ razviti mehanizme za unaprjeđivanje komunikacije i protoka informacija između i unutar upravnih tijela ▪ razviti sustav pokazatelja za mjerenje rezultata rada upravnih tijela i stupnja dostizanja postavljenih ciljeva na pojedinim tematskim područjima ▪ uvesti u praksu sustav nagrađivanja djelatnika ovisno o postignutim rezultatima

6.1.4. Strateško planiranje razvoja Grada

Politika regionalnog razvoja te sustavni proces strateškog planiranja razvoja u Republici Hrvatskoj na razini županija svoju osnovu nalazi u propisima o regionalnom razvoju i sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem i u Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. Strateško planiranje je sastavni dio proračunskih procesa, stoga i dio sveukupnog sustava proračunskog planiranja te u kontekstu proračunske politike, jedna od sastavnica financijskog upravljanja i kontrola odnosno osiguranja financijske odgovornosti.

Nadležno tijelo za strateško planiranje razvoja Grada Zagreba je Razvojna agencija Zagreb za koordinaciju i poticanje regionalnog razvoja (u daljnjem tekstu: Razvojna agencija Zagreb) koja u skladu s politikom regionalnog razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave, obavljaju poslove koji se odnose na koordinaciju i poticanje regionalnog razvoja. Razvojna agencija Zagreb osnovana je Odlukom o osnivanju javne ustanove "Razvojna agencija Zagreb za koordinaciju i poticanje regionalnog razvoja" (SGGZ br. 13/18 i 24/19) koju je Gradska skupština Grada Zagreba donijela 24. svibnja 2018.

Na 31. sjednici Gradske skupštine Grada Zagreba od 06. veljače 2020. e prihvaćen je prijedlog Zaključka o pokretanju postupka izrade Plana razvoja Grada Zagreba za razdoblje 2021. – 2027., čiji je nositelj i koordinator aktivnosti Razvojna agencija Zagreb.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ poznavanje procesa strateškog planiranja i akata strateškog planiranja još uvijek nije dostiglo zadovoljavajuću razinu ▪ ključni dionici svoje godišnje planove rada još nisu u potpunosti uskladili s aktima strateškog planiranja ▪ nedovoljno razvijeni mehanizmi za prikupljanje povratnih informacija o provedbi aktivnosti i mjera akata strateškog planiranja od ključnih dionika	▪ povećati razumijevanje procesa strateškog planiranja i značaja akata strateškog planiranja ▪ uskladiti godišnje planove rada ključnih dionika s aktima strateškog planiranja ▪ razvijati sustav prikupljanja povratnih informacija o provedbi aktivnosti i mjera Plana razvoja

6.1.5. Instrumenti u funkciji unaprjeđenja gradske uprave

Grad Zagreb kontinuirano radi na dizajnu i implementaciji novih poslovnih modela i procesa, na razvoju novih usluga radi povećanja učinkovitosti, dostupnosti i održivosti javnog servisa i povećanja sigurnosti i odgovornosti Grada te na transformaciji strategije u konkretne inovativne projekte za održiv urbani razvoj radi poboljšanja kvalitete života građana.

Radi obavljanja poslova na pravilan, etičan, ekonomičan i djelotvoran način u Gradu Zagrebu uspostavljen je sustav za upravljanje poslovnim procesima i sustav upravljanja promjenama. Teži postizanju izvrsnosti poslovanja Gradske uprave i pružanju boljih usluga građanima, poduzetnicima i institucijama implementacijom pametnih poslovnih modela, čime Grad Zagreb postaje pametan grad. Izgrađena je učinkovita organizacijska struktura utemeljena na upravljanju poslovnim procesima koja kontinuirano dizajnira i implementira nove poslovne modele i procese koristeći najbolju svjetsku praksu, znanja, metodologije i alate, koja osigurava da su zadaci, radne aktivnosti i ljudi organizirani na način da se operativni i strateški ciljevi što učinkovitije postignu. Učinkovito upravljanje poslovnim procesima pridonosi podizanju ukupne konkurentnosti Zagreba, podiže kvalitetu življenja i povećava zadovoljstvo građana.

Od 2012. Grad Zagreb proveo je niz projekata radi uspostave sustava za upravljanje poslovnim procesima koji su temelj za digitalizaciju usluga Grada Zagreba. Izgrađen je Repozitorij poslovnih procesa Grada Zagreba koji sadrži bazu znanja o poslovnoj tehnologiji Grada te koji je temelj za učinkovitu implementaciju informacijskih tehnologija i softverskih rješenja radi uspostave jedinstvenog informacijskog sustava usklađenog s potrebama korisnika. Definirani su svi poslovni modeli u vezi sa strategijom poslovnih procesa, provedena je strateška analiza i određena je pozicija Grada kroz definiranje ključnih usluga Grada (poslovnih područja) i korisnika za koje su namijenjeni te su definirani ključni faktori uspjeha (KSF) i ključni pokazatelji uspješnosti za ključne procese (KPI). Uspostavljen je i sustav kontrole odvijanja procesa u realnom vremenu radi praćenja internih i eksternih podataka o izvršavanju poslovnih procesa kojima se realiziraju usluge Grada. Digitalizacija usluga provodi se projektima e-Zagreb i Digitalni Zagreb radi osiguravanja preduvjeta za implementaciju servisa za pružanje e-usluga građanima, odnosno svim pravnim i fizičkim osobama korisnicima usluga. Fokus projekta je na digitalizaciji i automatizaciji poslovnih procesa.

Kako bi osigurao transformaciju strategije u konkretne inovativne projekte za održiv urbani razvoj radi poboljšanja kvalitete života građana, Grad Zagreb je implementirao sustav za upravljanje projektnim ciklusom. Donesen je Pravilnik o zaprimanju i vrednovanju inicijativa, odobrenju i uspostavi te provedbi i zatvaranju projekata u Gradu Zagrebu (SGGZ 13/12) radi uspostave i aktivnog promicanja svjetskih standarda i najbolje prakse u područjima izrade strateških inicijativa, pripremi i provedbi projekata, usklađivanja projekata sa strateškim okvirom, operativnim ciljevima i proračunom Grada Zagreba te

osiguravanja većeg stupnja uključivanja građana i poslovne zajednice u razvoj kvalitetnih, troškovno prihvatljivih i održivih usluga. U tijeku je standardizacija i digitalizacija poslovnog procesa Upravljanje projektnim ciklusom za projekte financirane iz Proračuna Grada Zagreba i projekte (su)financirane od strane EU.

Grad Zagreb kontinuirano radi na otvaranju Gradske uprave u razmjeni inicijativa i sustava komunikativnog pristupa planiranju koji se temelje na boljem razumijevanju potreba građana (akcije na zahtjev/inovacije potaknute potražnjom). Uvođenjem sustava za upravljanje korisničkim iskustvom nadograđuju se procesno-organizacijski kapaciteti i metodologija za dizajn i analizu unutarnjih, ali i vanjskih procesa, odnosno osigurava se interakcija s korisnicima u razvoju e-usluga od početne ideje do njezine isporuke (zajednički pristup razvoju), a time se povećava korištenje digitalnih tehnologija, ubrzavaju i unaprjeđuju poslovni procesi, potiče inovativnost i suradnja, donose bolje i prilagodljivije odluke, pružaju usluge s dodanom vrijednošću, uključuju nove resurse te poboljšava sigurnost i povećava učinkovitost. Željeni učinci usmjereni su na jačanje procesa izravne demokracije uvođenjem društvene integracije i uklanjanju prepreka te veće transparentnosti i odgovornosti donositelja odluka radi optimizacije zadovoljstva krajnjeg korisnika pruženom uslugom tako da se analiziraju dodirne točke koje korisnik ostvaruje s uslugom i pružateljem usluge pa se tako potiče razvoj korisnički orijentiranih usluga.

Rizici i upravljanje rizicima.

Gradska skupština donijela je 21. 3. 2019. Procjenu rizika od velikih nesreća Grada Zagreba na prijedlog Grada Zagreba. Izrađena je sukladno Zakonu o sustavu civilne zaštite (NN 82/15, 118/18, 31/20, 20/21, 114/22), Pravilniku o smjernicama za izradu procjena rizika od katastrofa i velikih nesreća za područje RH i JLP(R)S (NN 65/16), Procjeni rizika od katastrofa za RH i Smjernicama za izradu Procjene rizika od velikih nesreća na području Grada Zagreba. Sustavno upravljanje rizicima omogućuje donošenje kvalitetnijih odluka, bolje predviđanje potrebnih i optimiziranje raspoloživih sredstava, usredotočenost na prioritete te izbjegavanje mogućih rizika koji se mogu pojaviti u realizaciji postavljenih ciljeva. Prema Strategiji upravljanja rizicima Grada Zagreba, ciljevi sadržani u strateškim, operativnim ili financijskim planskim dokumentima polazna su osnova za utvrđivanje rizika na razini gradskih upravnih tijela i njihovih unutarnjih ustrojstvenih jedinica. Proces uspostave upravljanja rizicima u gradskim upravnim tijelima započeo je definiranjem ciljeva koji se žele ostvariti a, na temelju čega se utvrđuju i procjenjuju rizici te ustrojavaju registri rizika. U njima se, na temelju procjene rizika, planira provedba dodatnih mjera za njihovo ublažavanje te se sustavno prati provedba i učinkovitost planiranih mjera ublažavanja rizika utvrđenih u registru, a kako bi se pročelnicima osigurale potpune i pravovremene informacije potrebne za donošenje odluka o načinu upravljanja najznačajnijim rizicima koji ugrožavaju ostvarenje ključnih ciljeva. Registri rizika se ažuriraju najmanje jedanput godišnje, nakon podnošenja izvješća o provedenim mjerama za ublažavanje rizika u prethodnoj godini. O upravljanju rizicima izvješćuje se Ministarstvo financija u godišnjem izvješću o sustavu unutarnjih financijskih kontrola. U kolovozu 2022. Gradska skupština donijela je novu Procjenu rizika od velikih nesreća za područje Grada Zagreba. U ovoj novoj procjeni rizika određeno je 8 rizika:

1. potres
2. poplava
3. Industrijske nesreće
4. ekstremne temperature
5. epidemije i pandemije
6. nuklearna nesreća
7. klizišta
8. nesreće na odlagalištima otpada.

Procjena rizika temelji se na scenarijima za svaki pojedini rizik. Scenarijem je opisana svaka odabrana prijetnja te njezin nastanak i posljedice kako bi se na tom primjeru mogle planirati preventivne mjere, educirati stanovništvo, odnosno pripremati eventualni odgovor na veliku nesreću.

Unutarnja revizija i kontrola.

Cilj Sektora za unutarnju reviziju Gradskog ureda za unutarnju reviziju i kontrolnu je pružanje razumne razine sigurnosti čelnicima korisnika proračuna da je provedba upravljačkih i kontrolnih mehanizama odgovarajuća, ekonomična i dosljedna u odnosu na općepriznate standarde i nacionalno zakonodavstvo. Sektor za unutarnju reviziju Gradskog ureda za unutarnju reviziju i kontrolu obavlja poslove unutarnje revizije u gradskim upravnim tijelima, tijelima mjesne samouprave, vijećima i predstavnicima nacionalnih manjina i ustanovama čiji je Grad osnivač, u trgovačkim društvima u vlasništvu Grada, odnosno većinskom vlasništvu Grada i drugim pravnim osobama kojima je osnivač Grad, a koji su utvrđeni u Registru trgovačkih društava i drugih pravnih osoba, obveznika davanja izjave o fiskalnoj odgovornosti, osim u onim trgovačkim društvima koja su, sukladno propisima, obvezna uspostaviti unutarnju reviziju i suradnju s Državnim uredom za reviziju, Središnjom harmonizacijskom jedinicom Ministarstva financija i drugim nadležnim tijelima. Sektor za kontrolu Gradskog ureda za unutarnju reviziju i kontrolu provodi kontrolne aktivnosti na temelju naloga gradonačelnika, predstavki građana, upita gradskih zastupnika i Odbora Gradske skupštine, na zamolbu gradskih upravnih tijela te na temelju zahtjeva državnih institucija pri provedbi aktivnosti iz njihova djelokruga. U Sektoru za kontrolu obavljaju se poslovi koji se odnose na provođenje kontrola usmjerenih na osiguranje zakonitog, svrhovitog i pravodobnog prikupljanja i korištenja proračunskih sredstava i sredstava iz drugih izvora, ostvarivanje očekivanih rezultata te otkrivanje mogućih pogrešaka, odstupanja i nepravilnosti u gradskim upravnim tijelima, trgovačkim društvima u vlasništvu Grada, ustanovama kojima je Grad osnivač, tijelima mjesne samouprave, vijećima i predstavnicima nacionalnih manjina i drugim korisnicima proračunskih sredstava.

6.2. URBANA SIGURNOST / SIGURNOSNI POKAZATELJI

Zagreb je grad koji se dinamično i snažno razvija te iz godine u godinu poprima obilježja suvremenih europskih metropola, kako pozitivna tako i negativna, a što podrazumijeva i različite oblike kriminala. Tijekom 2017. i 2018. broj kaznenih djela bio je podjednak (12.788), dok je u 2019. zabilježen blagi porast u odnosu na 2017. i 2018. od 3,6%, zatim u 2020. ponovno blagi porast (7,3%), dok je u 2021. zabilježen pad kaznenih djela za 3,7%. Na području PU zagrebačke u 2022. je zabilježeno 13.409 kaznenih djela, kriminalitet je u padu za 381 djelo ili 2,8%, razriješenost je 62,3 % ili 1,3% više nego prošle godine, a naknadna otkrivenost je 48,7% ili 2,1% veća.

Tablica 34. Sigurnosni pokazatelji u Gradu Zagrebu

Godina	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Broj kaznenih djela	12.788	12.378	13.259	14.301	13.790	13.409
Stopa razriješenosti kaznenih djela	52,6 %	53,0 %	59,9 %	57,8 %	61,0 %	62,3 %
Broj prometnih nesreća	6.255	5.712	5.783	4.929	5.658	7.688
Broj ozlijeđenih u prometnim nesrećama	2.193	2.050	2.051	1.646	1.875	2.997

Izvor: Statistički ljetopis Grada Zagreba za 2021. godinu (str. 245) i Web stranica PU Zagrebačke (https://zagrebacka-policija.gov.hr/UserDocsImages/PU_ZG/slike/PUZ/2023/o%C5%BEujak/23-3/PU%20ZAGREBA%C4%8CKA%20-%20IZVJE%C5%A0%C4%86E%20-2022..pdf)

Trenutna razriješenost kaznenih djela dosegla je razinu od 62,3%, što govori da se policija dodatno aktivirala i da se stručno usavršila u kontekstu promjene zakonodavstva, tj. da je njezin rad sve kvalitetniji s obzirom na promjene u strukturi kriminaliteta, načinu i sofisticiranosti izvršenja kaznenih djela.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nerazvijen sustav opće prevencije kažnjivih ponašanja (teške krađe provaljivanjem u domove, drske krađe na ulici, razbojništva, vandalizam) te nizak stupanj kulture samozaštitnog ponašanja ▪ narušavanje javnog reda i mira te predstavljanje i pritužbe građana zbog prekomjerne razine buke na otvorenim i zatvorenim prostorima za javna okupljanja, zabavne, sportske i slične aktivnosti	▪ preuzeti socijalno-preventivnu ulogu koja se sve više temelji na suradnji policije i društvene zajednice, čime se jača ugled policije u javnosti i razina uspješnosti ▪ raditi na smanjenju svih pojava oblika kriminaliteta u društvu te na poboljšanju djelotvornosti njegovog otkrivanja ▪ poboljšati odnos broja počinjenih kaznenih djela i broja stanovnika ▪ prevenirati nepoželjno i kažnjivo ponašanje na mjestima javnog okupljanja sportskog karaktera ▪ uspostaviti sustav za pružanje pomoći i ukloniti posljedice katastrofa u lokalnom/regionalnom okruženju ▪ uspostaviti sustav informacijske sigurnosti

Zaštita i spašavanje.

Grad Zagreb osnovao je 2008. Ured za upravljanje u hitnim situacijama (od 1. 8. 2023. poslovi navedenog ureda su u ingerenciji Gradskog ureda za mjesnu samoupravu, promet, civilnu zaštitu i sigurnost), a koji se u svom radnom djelokrugu bavi poslovima koji se odnose na planiranje, razvoj, učinkovito funkcioniranje i financiranje sustava civilne zaštite, obrane, zaštite od požara, ublažavanje i uklanjanje posljedica prirodnih nepogoda i vatrogastva u izvršavanju prava, obveza i odgovornosti Gradske skupštine i gradonačelnika, izradu procjena, planova i drugih planskih akata, izradu općih, pojedinačnih i drugih akata u navedenim, odnosno pojedinim područjima, koordiniranje djelovanja operativnih snaga sustava civilne zaštite za provođenje mjera civilne zaštite, tajnost podataka, informacijsku sigurnost i nadzor nad informacijskom sigurnošću te na druge poslove koji su mu stavljeni u nadležnost.

U 2019. operativne snage civilne zaštite Grada Zagreba imale su ukupno 17.091 intervenciju, dok ih je u prethodnoj 2018. bilo 14.912 (<https://www.zagreb.hr/en/godisnji-podaci-o-intervencijama-snaga-civilne-zas/154618>).

Od ukupnog broja intervencija, 3.971 bila je vatrogasna. Javna vatrogasna postrojba Grada Zagreba obavila je 3.092 intervencije, što je 548 više u odnosu na 2018. Intervencije su se razlikovale po strukturi te ih je bilo najviše tehničkih (1510), zatim 1.163 intervencije gašenja požara te 419 ostalih. Dobrovoljna vatrogasna društva imala su 1.022 intervencije, od čega su samostalno odradili 879 intervencija, a ostatak se odnosi na ispomoć profesionalnim vatrogascima. Nastavni zavod za hitnu medicinu Grada Zagreba je imao 13.018 intervencija hitne medicinske pomoći, dok ih je u 2018. bila 12.041. Hrvatska gorska služba spašavanja – stanica Zagreb u ovom periodu je imala 102 intervencije na području Medvednice i Grada Zagreba, što je nešto manje nego prethodne godine kada su ih imali 129.

Ured za upravljanje u hitnim situacijama (od 1. 8. 2023. Gradski ured za mjesnu samoupravu, promet, civilnu zaštitu i sigurnost) je izradio skup dokumenata, npr. Procjenu rizika od velikih nesreća za područje Grada Zagreba (SGGZ br. 38/22), Procjenu ugroženosti od požara i tehnološke eksplozije za područje Grada Zagreba (SGGZ br. 9/19), Analizu stanja sustava civilne zaštite Grada Zagreba za 2019. (SGGZ br. 24/19), Plan djelovanja civilne zaštite Grada Zagreba (SGGZ br. 16/19), Plan razvoja sustava civilne zaštite Grada Zagreba za 2023. (SGGZ br. 36/2022) te ostale zakonom propisane dokumente.

Ured kontinuirano provodi edukaciju najmlađih građana i učenika te sustavno informira građane o događajima koji utječu na njihovu sigurnost, izrađuje i distribuira edukativne letke o načinu odgovora na identificirane rizike, izrađuje i distribuira plakate s prikazom zona za evakuaciju, zbrinjavanje i prihvrat stanovništva u slučaju razornog potresa, a koji se postavljaju na javnim mjestima.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ rizici i opasnosti Grada Zagreba su prirodne, tehničko-tehnološke, nuklearne i druge nesreće ▪ nedovoljno prepoznavanje važnosti i odgovornosti za preventivno djelovanje i adekvatno planiranje ▪ nedostatak ljudskih, financijskih i drugih resursa ▪ nedostatak informacija o novim pojavnim oblicima rizika.	▪ kontinuirano ulagati u edukaciju građana ▪ stručno usavršavati operativne snage Grada Zagreba ▪ ulagati u sredstva i opremu ▪ unaprijediti koordinaciju svih dionika sustava s naglaskom na rad u izvanrednim situacijama ▪ razviti bazu podataka potrebnih za pravovremenu identifikaciju rizika i planiranje ▪ razviti i održati alternativne sustave komunikacija ▪ povećati broj pripadnika općih postrojbi civilne zaštite

6.3. FINANCIJSKI IZVORI ZA RAZVOJNE PROJEKTE I ZA FUNKCIONIRANJE GRADA

U proračunu Grada Zagreba u 2023. planirano je 2,08 mlrd. eura prihoda i 2,02 mlrd. eura rashoda⁹⁴. Istodobno s prijedlogom proračuna za 2023., usvojene su i projekcije za 2024. i 2025.

Porezni prihodi (porez i prirez na dohodak) su najvažniji pojedinačni izvor prihoda s udjelom od 41,2%, slijede ih prihodi od pomoći i donacija s udjelom od 29,2%, prihodi od pristojbi i naknada s udjelom od 10,3%, uglavnom komunalni doprinosi i naknade te prihodi HZZO-a s 10% udjela. Prihodi od pristojbi i naknada koriste se isključivo za zakonom propisane namjene.

Prihodi od imovine – oko 2,8% ukupnih proračunskih prihoda potječu od korištenja imovine, dok 1,4% ukupnih proračunskih prihoda potječe od prihoda prodaje dugotrajne imovine. Ostali prihodi poslovanja uključuju razne pomoći, prihode od kazni i upravnih mjera i dr. Ukupni rashodi u 2023. planiraju se u iznosu od 2,02 mlrd. eura, od čega je 36,5% iznosa planirano za rashode za zaposlene, 27,7% iznosa planirano za materijalne rashode, te 16,7% za nabavu dugotrajne imovine. Za nabavu dugotrajne imovine planira se utrošiti oko 337,1 mil. eura najvećim dijelom za ulaganja u stambene i poslovne objekte, ceste, željeznice, plinovod, vodovod i kanalizaciju, postrojenja i opremu, prijevozna sredstva i dr.

Ukupni rashodi u 2023. planirani su u iznosu od 2,02 mlrd. eura, što je 185,3 mil. eura (10%) više ukupnih rashoda u odnosu na 2022. Najviše se povećavaju rashodi za dodatna ulaganja na građevinskim objektima (za 61,5 mil. eura ili 128%), rashodi za nabavu građevinskih objekata (za 54,2 mil. eura ili 45%), materijalni rashodi (za 50,6 mil. eura ili 10%) te rashodi za zaposlene (za 39,8 mil. eura ili 5,7%). Rashodi za zaposlene se najvećim dijelom povećavaju kod proračunskih korisnika kod kojih se sredstva za zaposlene gotovo u potpunosti osiguravaju u državnom proračunu ili preko HZZO-a. Od toga najveći dio će se realizirati prema Programu radova kapitalnih ulaganja u objekte za društvene djelatnosti i sanaciju i građenje objekata oštećenih u potresu u Gradu Zagrebu u 2023. i Programu radova na području prometa i komunalnog gospodarstva u Gradu Zagrebu u 2023. Subvencije su planirane u ukupnom iznosu od 132,9 mil. eura i u cijelosti se odnose na sredstva financirana iz proračuna Grada. Obuhvaćaju subvencije trgovačkim društvima, obrtnicima, poljoprivrednicima te malim i srednjim poduzetnicima. Najveći se dio subvencija planira za javni gradski prijevoz ZET-a (115,1 mil. eura), zakupninu dvorane Arena (7,6 mil. eura), zapošljavanje osoba s invaliditetom (3,7 mil. eura), poticanje razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva (1,5 mil. eura) te

⁹⁴ Izvor: Usvojeni Proračun Grada Zagreba za 2023. i projekcije za 2024. i 2025. godinu, kratki vodič; u proračunu su iskazani vlastiti i namjenski prihodi svih gradskih proračunskih korisnika, kao i rashodi koji se financiraju iz tih prihoda

Zagrebački inovacijski centar (1,1 mil. eura). U Uputama za izradu proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave za razdoblje 2023. – 2025. Ministarstvo financija propisuje potrebu uključivanja i sukcesivnog pokrića utvrđenog prenesenog manjka iz prethodnih godina u narednom razdoblju. Grad je 2021. ostvario ukupan proračunski manjak od 189,5 mil. eura (utvrđen u Godišnjem izvještaju o izvršenju gradskog proračuna za 2021.). Odlukom o sukcesivnom pokriću manjka iz prethodnih godina (SGGZ br. 39/22), propisan je način i dinamika pokrića manjka u razdoblju 2023. – 2025. iz prihoda poslovanja i prihoda od prodaje nefinancijske imovine. U planu za 2023. je uključeno pokriće od 42,5 mil. eura, a dodatno se projicira sukcesivno pokriće manjka od 41,8 mil. eura u 2024. i 4,9 mil. eura u 2025. Dodatno se predlaže sukcesivno pokriće preostalog iznosa iz prihoda poslovanja od prodaje nefinancijske imovine i to u iznosima 39,8 mil. eura u 2023. i 2024., a ostatak od 2,8 mil. eura u 2025. Uz direktan dug, Grad je potencijalno (kroz jamstva i garancije) izložen i indirektnom dugu od 3.416,5 mil. eura (19,8% ukupnih prihoda i primitaka planiranih u 2022.), od čega se najveći dio (300 mil. eura) odnosi na jamstvo za obveznice Zagrebačkog holdinga d.o.o. za refinanciranje duga iz 2007., a za koje je Grad dobio suglasnost Ministarstva financija.

Potres koji je pogodio Zagreb i okolicu 22. ožujka 2020. uzrokovao je velika infrastrukturna oštećenja i dodatan pritisak na funkcioniranje javnih službi. U širem epicentralnom području potres je izazvao velike materijalne štete na građevinama. Oštećeno je oko 26 000 zgrada u Gradu Zagrebu, Krapinsko-zagorskoj županiji i Zagrebačkoj županiji, od čega u Gradu Zagrebu 24.897. Ukupni troškovi potresa procijenjeni su na 11.3 mlrd. eura, od čega je 10.66 mlrd. eura vrijednost uništene fizičke imovine, a 640 mil. eura gubitaka. Vezano za zemljopisnu raspodjelu štete i gubitaka, najviše je pogođen Grad Zagreb s 10.9 mlrd. eura ili 96,8% ukupne štete i gubitaka.

Procjene štete i gubitaka grupirane su u pet glavnih sektora:

- stanovanje
- zdravstvo
- obrazovanje
- kultura i
- kulturna baština i poslovanje.

Troškovi oporavka najveći su u stambenom sektoru i čine više od polovine potrebe (52%), a slijede sektori kulture i kulturne baštine, zdravstveni i obrazovni. Zgrade koje su klasificirane kao kulturna baština bile su u svih pet sektora, a njihov postotak u svakom sektoru bio je značajan. Za obnovu potresom nastale velike materijalne štete, bit će potrebna dodatna financijska sredstva uz sredstva iz Fonda solidarnosti Europske unije.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ deficit gradskog proračuna ▪ slabi udio prihoda od imovine ▪ visoki udio rashoda za subvencije trgovačkim društvima ▪ visoki iznos izdanih jamstava Zagrebačkom holdingu d.o.o. te smanjena sposobnost Zagrebačkog holdinga d.o.o. da samostalno vraća dugove ▪ potrebna dodatna financijska sredstva za obnovu oštećenih zgrada, infrastrukture i opreme	▪ smanjiti deficit gradskog proračuna ▪ povećati prihode od gradske imovine ▪ smanjivati rashode za subvencije trgovačkim društvima ▪ poboljšati naplatu potraživanja ▪ zadržati što veću razinu investicija za gradnju potrebnih građevinskih objekata i druge vrste rashoda povezane s razvojnim projektima ▪ smanjiti razinu financijske izloženosti prema Zagrebačkom holdingu d.o.o., odnosno smanjiti rizike za eventualno dodatno financijsko opterećenje Grada zbog smanjene mogućnosti Zagrebačkog holdinga d.o.o. da vraća dospjela zaduženja ▪ znatnije koristiti sredstva iz EU fondova

6.4. REGIONALNA I MEĐUNARODNA SURADNJA

6.4.1. Regionalna suradnja i koordinacija

Regionalna suradnja i koordinacija je nužna za postizanje održivog regionalnog razvoja. Na području Grada Zagreba i okolice odvija se veliki broj interakcija te razmjene proizvoda i usluga. U tom smislu Grad Zagreb iz prostora dviju susjednih županija, Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije, dobiva dio potrebnih prirodnih resursa, hranu, radnu snagu koja dnevno migrira u Zagreb na posao, mlade koji dolaze na školovanje i sl. S druge strane, u susjednim županijama Grad Zagreb ostvaruje potrebu svojih stanovnika da borave u prirodi te da se rekreiraju ili da sekundarno, ali sve više i primarno stanuju te da se zapošljavaju, što pojačava intenzitet dnevnih migracija, proces suburbanizacije i poticanje rasta gradova i naselja.

Blizina, funkcionalna povezanost i mnogobrojni zajednički problemi naglašavaju, u prvom redu, nužnost suradnje na cjelokupnom „zagrebačkom prostoru“ u svim segmentima razvoja.

Kao najznačajnije teme i projekti od interesa za sve županije istaknute su:

- suradnja u planiranju prostora zbog pojačanog pritiska na okoliš i prirodne resurse uzrokovanim većom naseljenošću
- suradnja u planiranju poduzetničke i gospodarske infrastrukture
- suradnja u razvoju integriranog, održivog i modernog prometnog sustava i sustava vodoopskrbe
- projekt Međunarodna zračna luka Zagreb „Franjo Tuđman“ i njezina spoja, odnosno spoja grada Velike Gorice tračničkom vezom sa Zagrebom
- suradnja u svim budućim projektima vezanim uz uređivanje rijeke Save.

Jedan od primjera suradnje između Grada Zagreba i susjednih županija je Sporazum o integriranom prijevozu putnika i tarifno prijevozničkoj uniji između Grada Zagreba, Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije potpisan 4. lipnja 2012., a 2014. je osnovano društvo Integrirani promet zagrebačkog područja d.o.o. Osnivači su Grad Zagreb s udjelom od 60%, Zagrebačka županija s udjelom od 25% i Krapinsko-zagorska županija s udjelom od 15%. Cilj osnivanja Društva je priprema i realizacija projekata vezanih uz uspostavljanje novog modela organizacije javnog prijevoza putnika i upravljanje istim na geografskom području osnivača.

Regionalna suradnja ima za cilj unaprijediti životne uvjete na čitavom području. Strateškim planiranjem i provedbom projekata koji se odnose na zelena, pametna i inovativna rješenja, osigurat će se održiv regionalni razvoj.

Suradnja u okviru Udruge gradova.

Radi poticanja suradnje i promicanja zajedničkih interesa gradova, Grad Zagreb se 2002. pridružio Udruzi gradova koja je 2002. osnovana s ciljem jačanja i razvoja lokalne samouprave u Hrvatskoj. Udruga se zalaže za kvalitetniji, povoljniji i primjereniji pravni okvir lokalne samouprave te potiče suradnju između gradova, poglavito suradnju na zajedničkim projektima. Primarni ciljevi Udruge gradova odnose se na promicanje interesa lokalne samouprave u javnosti i decentralizaciju ovlasti i financija s razine središnje vlasti na gradove.

Udruga i Grad Zagreb surađuju na projektima i inicijativama koje se odnose na različita područja, npr. turizam, kultura, gospodarstvo, okoliš, obrazovanje i društveni razvoj. Grad Zagreb je jedan od najaktivnijih gradova u Udruzi.

Suradnja u okviru Hrvatske zajednice županija.

Zagreb kao glavni grad Republike Hrvatske, osim što je jedinica lokalne samouprave, ujedno ima status jedinice područne (regionalne) samouprave. Upravo zbog toga se 2015. pridružio ostalim jedinicama

područne (regionalne) samouprave – županijama u Hrvatsku zajednicu županija. Radi razmjene informacija i poduzimanja zajedničkih koraka prema tijelima državne uprave, sve članice Hrvatske zajednice županija svoje djelovanje usmjeruju na promicanje ustroja regionalne samouprave te poticanje i potporu ravnomjernom gospodarskom i društvenom razvitku svih županija.

Suradnja u okviru Urbane aglomeracije Zagreb.

Radi planiranja i usklađivanja održivog urbanog razvoja, sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14, 123/17 i 118/18), Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije donijelo je 8. ožujka 2016. Odluku o ustrojavanju Urbane aglomeracije Zagreb sa sjedištem u Gradu Zagrebu. Urbana aglomeracija Zagreb, uz Grad Zagreb obuhvaća 29 jedinica lokalne samouprave, od čega 10 gradova i 19 općina iz Zagrebačke županije i Krapinsko-zagorske županije. Strategija razvoja Urbane aglomeracije Zagreb za razdoblje do 2020. je donesena 21. prosinca 2017. godine (SGGZ 24/17), nakon čega je započela provedba strateškog dokumenta. Grad Zagreb je kao nositelj izrade strategije, koordinirao aktivnosti i dionike, osiguravao uključivanje i suradnju svih relevantnih dionika razvoja s područja aglomeracije, učinkovitu komunikaciju te efikasnu i pravovremenu razmjenu informacija radi praćenja provedbe, ali i procesa izrade novog akta strateškog planiranja.

Gradska skupština Grada Zagreba usvojila je na 7. sjednici, održanoj 27. siječnja 2022. Zaključak o pokretanju postupka izrade Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb za razdoblje do kraja 2027. (SGGZ 3/22). Obuhvat Urbane aglomeracije Zagreb ostao je nepromijenjen. Zaključak o pokretanju postupka izrade provedbenih akata Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb za razdoblje do kraja 2027. usvojen je na 8. sjednici Gradske skupštine Grada Zagreba od 24. veljače 2022. Grad Zagreb kao središte UAZ pokreće postupak izrade Akcijskoga plana za provedbu Strategije, Komunikacijske strategije i komunikacijskog akcijskog plana. Za izradu Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb i koordinaciju aktivnosti u postupku izrade zadužen je Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje, u suradnji s jedinicama lokalne samouprave u sastavu Urbane aglomeracije Zagreb i drugim dionicima razvoja.

Gradska skupština Grada Zagreba je 23. lipnja 2022. donijela Zaključak o donošenju Komunikacijske strategije i Komunikacijskog akcijskog plana Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb za razdoblje do 2027.

Urbana aglomeracija Zagreb (UAZ) najveća je aglomeracija u Republici Hrvatskoj i jedina koja obuhvaća područje triju županija. Formiranje UAZ rezultiralo je, između ostalog, i uspostavljanjem novih partnerstava u pripremi i provedbi programa i projekata. Radi daljnjeg planiranja razvoja šireg zagrebačkog prostora potrebno je i dalje jačati suradnju u okviru UAZ jer ovo područje, s obzirom na obuhvat i kapacitete, može apsorbirati značajan iznos EU sredstava.

Suradnja na području poljoprivredne proizvodnje i plasmana proizvoda.

Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje – Sektor za poljoprivredu, šumarstvo i lovstvo surađuje sa susjednim županijama na zajedničkim projektima koje se odnose na različite promotivno-prodajne manifestacije poljoprivrednih proizvoda, stvaranja robnih marki, odnosno zaštite poljoprivrednih proizvoda. Suradnja je najintenzivnija sa Zagrebačkom županijom u kojoj Grad Zagreb putem svojih mjera potpore ulaže u poljoprivredna gospodarstva sa sjedištem u Zagrebu, a koja proizvodnju ili preradu obavljaju na administrativnom području Zagrebačke županije. Suradnja s drugim županijama u sjeverozapadnoj regiji odnosi se i na razmjenu informacija i poduzimanje zajedničkih koraka prema tijelima državne uprave.

Regionalna koordinacija Sjeverozapadne/ Kontinentalne Hrvatske.

Razvojna agencija Zagreb kao imenovani regionalni koordinator i poticatelj regionalnog razvoja za Grad Zagreb, razvija suradnju s regionalnim koordinatorima preko Koordinacije regionalnih

koordinatora Sjeverozapadne Hrvatske. Međužupanijsko tijelo sjeverozapadnog dijela NUTS II regije Kontinentalna Hrvatska sastavljeno je od predstavnika razvojnih agencija te županija. U sastavu Koordinacije su Međimurska, Krapinsko-zagorska, Koprivničko-križevačka, Zagrebačka, Varaždinska i Karlovačka županija te Grad Zagreb. Teme od zajedničkog interesa regionalnih koordinatora su: priprema, provedba i praćenje provedbe akata strateškog planiranja, priprema i provedba projekata, osobito onih koji su sufinancirani iz EU fondova, praćenje i primjena regulative iz područja strateškog planiranja i upravljanja razvojem i regionalnim razvojem, sudjelovanje u provedbi programa nadležnog Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova EU i drugo.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
- ne postoji trajna koordinacija međužupanijske suradnje (izuzetak je koordinacija regionalnih koordinatora Sjeverozapadne Hrvatske) niti sustavni plan rada na razini upravnih tijela - nedostatak protoka informacija među upravnim tijelima vezano uz suradnju s drugim županijama te nepostojanje baza podataka o programima i suradnji s drugim županijama - izazovi u praćenju provedbe SRUAZ (prikupljanje podataka, raspoloživost podataka, definiranje pokazatelja) - usklađivanje strateškog akta Urbane aglomeracije Zagreb sa razvojnim planovima županija - koordiniranje i usklađivanje velikog broja jedinica lokalne samouprave u obuhvatu UAZ	- jačati suradnju nositelja razvoja o međuovisnosti Grada Zagreba i županija s kojima graniči - jačati međužupanijsku suradnju na zajedničkoj pripremi i provedbi projekata na razini partnerskih vijeća, upravnoj i operativnoj razini - izraditi prioritete suradnje ŽŽ i GZ i model zajedničkog upravljanja cjelokupnim „zagrebačkim prostorom“ - provoditi učinkovitu suradnju Grada Zagreba i susjednih županija na pripremi i realizaciji razvojnih projekata, inicijativa i aktivnosti koje se odnose na razvojne prioritete (suradnja u planiranju i programiranju) - zajednički planirati regionalni razvoj kroz izradu Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb (novi akt strateškog planiranja urbane aglomeracije)

6.4.2. Međunarodna suradnja

Grad Zagreb surađuje s nizom inozemnih gradova i udruga te s važnim međunarodnim institucijama. Sektor za međugradsku i međunarodnu suradnju i civilno društvo uz Sektor za kulturne djelatnosti i planiranje razvoja kulture Gradskog ureda za kulturu i civilno društvo djeluje kao koordinacijsko tijelo za međugradsku i međunarodnu suradnju Grada Zagreba. Također, međunarodnu suradnju ostvaruju i ostala gradska tijela u okviru svojih nadležnosti te kroz provođenje projekata sufinanciranih sredstvima EU.

Nadalje, zadaća Sektora za međugradsku i međunarodnu suradnju i civilno društvo odnosi se i na predstavljanje Grada u međunarodnim institucijama i organizacijama, suradnju sa stranim diplomatskim misijama u zemlji i s hrvatskim diplomatskim misijama u inozemstvu, uspostavljanje i održavanje suradnje s Hrvatima izvan Republike Hrvatske, hrvatskim iseljenicima i s njihovim udrugama te u razvojnoj suradnji i humanitarnoj pomoći inozemstvu. Na razini Europske unije značajna je suradnja s ostalim glavnim gradovima Europske unije kroz mehanizam suradnje putem sastanaka gradonačelnika glavnih gradova Europske unije i Europske komisije, a koji se u pravilu održavaju na godišnjoj razini. Potiču se novi i obnavljaju već uspostavljeni kontakti s gradovima prijateljima, a suradnja se širi i na gradove s kojima dosad nije bilo kontakata. U ostvarivanju suradnje posebna pozornost posvećuje se razmjeni iskustava u organizaciji i upravljanju gradom, razvoju gradskih tehnologija, održivoj mobilnosti, zaštiti okoliša, izgradnji informatičke infrastrukture, poticanju gospodarske i kulturne suradnje, korištenju razvojne i istraživačke pomoći iz fondova i programa Europske Unije, razvijanju suradnje i koordiniranju međunarodnih aktivnosti s državnim institucijama Republike Hrvatske radi bolje promocije Grada Zagreba i Republike Hrvatske.

Grad Zagreb je član mnogih međunarodnih organizacija i mreža, npr. Skupštine europskih regija (Assembly of European Regions – AER), Eurocities, Local Governments for Sustainability ICLEI, Metropolis, Covenant of Mayors, Energy Cities, ACR+, Međunarodne asocijacije gradova nosilaca

poruke mira, Unija povijesnih gradova, Foruma za urbanu sigurnost, CIVINET Slovenija – Hrvatska, Major Cities of Europe i druge.

6.5. RAZVOJNI SEKTORSKI DOKUMENTI

6.5.1. Razvojni sektorski planovi, programi, strategije

Grad Zagreb ima u provedbi ili izradi niz višegodišnjih strateških planova, programa i projekata za različita područja i sektore različite duljine trajanja. Samo dio strateških planova, programa i projekata se poklapa sa sedmogodišnjim proračunskim razdobljem EU, a što je razdoblje za izradu planova razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave. Strategije i programi nisu izrađeni na istovrstan način i njihova razrada nije ujednačena. Posebno se to odnosi na razradu mjera kao okvira za izradu konkretnih razvojnih projekata. Većina strategija i programa nije rađena po odgovarajućoj metodologiji, a faze provedbe i izvještavanja se kod većine postojećih dokumenata ne prate na zadovoljavajući način. Posebno je uočljiv nedostatak vrednovanja rezultata i razvojnih učinaka, kako onog ex ante (tijekom izrade) tako i onog ex post (poslije izrade). Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem (NN 123/17, 151/22) donesen je radi kvalitetnijeg formuliranja i provedbe javnih politika i projekata na svim razinama javne vlasti te je u narednom razdoblju nužno raditi na jačanju kapaciteta za razumijevanje i provedbu spomenutog Zakona.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ strategije i programi za pojedina područja često su sektorski fragmentarni bez dovoljne međusobne povezanosti ▪ nema jedinstvene metodologije izrade strategija i programa pa oni često ne mogu dati rješenja za razvojne probleme velike kompleksnosti ▪ neujednačena vremenska razdoblja trajanja strategija i programa, a onda i planiranih aktivnosti i njihove provedbe ▪ nedovoljno učinkovito praćenje provedbe strategija i programa ▪ nedostatan izvještavanje stručne i šire javnosti o provedbi strategija i programa ▪ nedovoljno uključivanje javnosti kroz partnerstvo u izradu i provedbu akata strateškog planiranja i strateških programa grada	▪ izraditi i osigurati primjenu jedinstvene metodologije izrade svih strateških razvojnih dokumenata ▪ uvesti učinkovito praćenje i izvještavanje o provedbi strategija i programa ▪ provoditi vrednovanje rezultata i učinaka provedenih aktivnosti koje su utvrđene strategijama i programima ▪ uspostaviti institucionalni okvir za provedbu strategija i programa ▪ razvijati partnerstvo u izradi i provedbi akata strateškog planiranja i strateških programa grada

6.5.2. Sustav planiranja i upravljanja glavnim razvojnim projektima

Razvojni projekti i kapitalne investicije koje su dio ukupnih razvojnih mjera radi ostvarivanja prioriteta i strateških ciljeva utvrđenih u strategiji regionalnog razvoja, trebali su biti sadržani u planovima razvojnih programa proračunskih korisnika Grada Zagreba. Izvještavanjem o provedbi prethodne Razvojne strategije ustanovljeno je da u planovima razvojnih programa razvojni projekti nisu jasno definirani, da se razlikuju od podataka o razvojnim projektima dobivenih od ključnih dionika i da postoje neujednačenosti u značaju razvojnih projekata proračunskih korisnika Grada⁹⁵.

⁹⁵ Izvor: Zakon o proračunu (NN 87/2008. – 15/2015.) definirao je plan razvojnih programa kao prikaz planiranih rashoda vezanih uz provođenje investicija i davanje kapitalnih pomoći i donacija, te je u tom smislu trebalo definirati kriterije koji bi omogućili ujednačeno definiranje razvojnih projekata u planovima razvojnih programa proračunskih korisnika Grada.

No, kako stupanjem na snagu novog Zakona o proračunu (NN br. 144/21) jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave nisu više u obvezi uz proračun donijeti plan razvojnih programa, već sukladno Zakonu o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske u obvezi su donijeti uz planove razvoja i provedbene programe. Dana 29. prosinca 2022. Grad Zagreb donosi „Provedbeni program Grada Zagreba za razdoblje od 2021. do 2025. godine“ kao kratkoročni akt strateškog planiranja, a čije trajanje prati mandat gradonačelnika. Provedbeni program Grada Zagreba osigurava provedbu posebnih ciljeva povezani s višegodišnjim proračunom Grada Zagreba. Kao takav, provedbeni program je spona između dugoročnih akata strateškog planiranja nacionalne razine, srednjoročnih akata strateškog planiranja nacionalne i područne (regionalne) razine i Proračuna Grada Zagreba, čime se osigurava koherentnost cjelokupnog sustava strateškog planiranja.

Projekti javno-privatnog partnerstva.

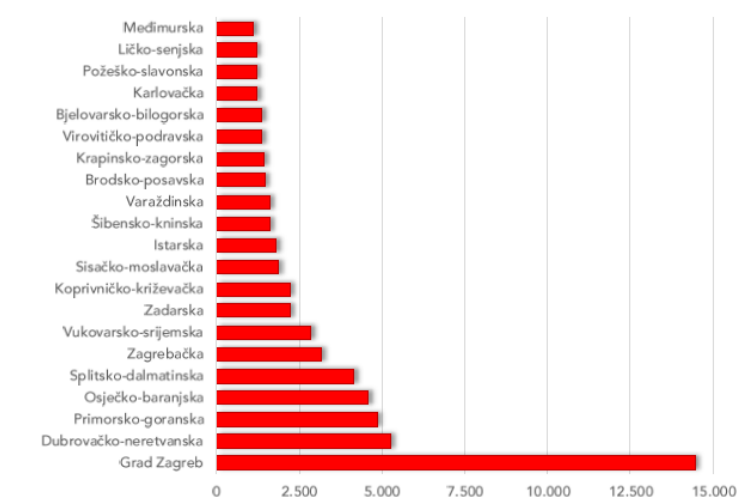
Obavljanje poslova u vezi pripreme i realizacije investicijskih projekata po modelu javno-privatnog partnerstva u nadležnosti je Gradskog ureda za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje. Investicijska politika Grada Zagreba predviđa izdvajanje znatnih sredstava za izgradnju objekata komunalne infrastrukture i opremu. Izvori financiranja investicijskih projekata su proračun, sredstva pravnih subjekata u vlasništvu Grada, međunarodno tržište kapitala, model javno-privatnog partnerstva, fondovi Europske unije i koncesije.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedefinirani kriteriji za određivanje razvojnih projekata ▪ potreba izdvajanja znatnih financijskih sredstava za izgradnju objekata komunalne infrastrukture i opremu ▪ niska razina pripremljenosti projekata	▪ utvrditi kriterije za određivanje razvojnih projekata ▪ uspostaviti učinkoviti sustav za korištenje javno-privatnog partnerstva (JPP) kao izvora financiranja investicijskih projekata ▪ raditi na pripremi projektne dokumentacije radi stvaranja kvalitetne zalihe projekata

6.5.3. Korištenje sredstava EU fondova i EU projekti Grada Zagreba

Prema podacima Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU (MRRFEU), ukupan je kumulativni iznos ugovorenih EU sredstava u razdoblju od 2017. do 2019. (zbroj sredstava ugovorenih po pojedinim županijama) iznosio 8,24 mlrd. eura, odnosno približno 77% iznosa koji je u financijskom razdoblju 2014.-2020. bilo na raspolaganju Hrvatskoj iz Europskih strukturnih i investicijskih (ESI) fondova. Najveći se iznos ugovorenih sredstava fondova EU od 1,9 mlrd. eura ili 24% se odnosio na Grad Zagreb.

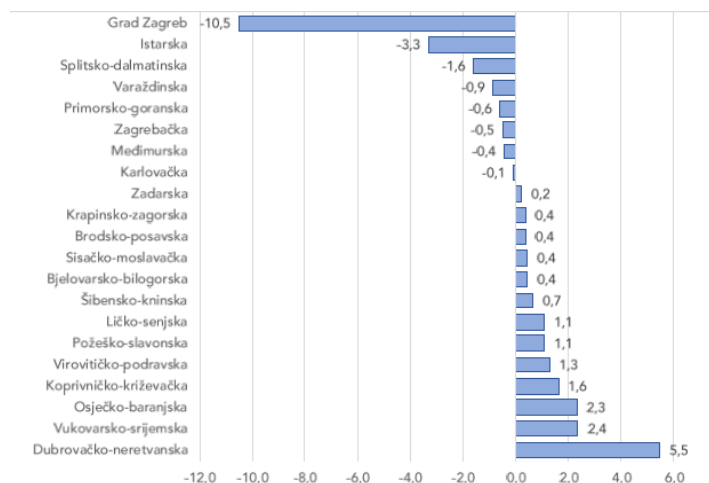
Graf 6. Iznos ugovorenih sredstava fondova EU, 2017. – 2019., mil. HRK

Izvor: HGK, Županije i fondovi EU-pregled i usporedba ugovorenih sredstava; lipanj 2020

Međutim, rangiranje županija po ukupnom iznosu ugovorenih EU sredstava ipak ne znači da je određena županija bolja ili lošija u korištenju EU fondova jer su županije različite gospodarske jakosti, strukture gospodarstva i broja stanovnika. Bolju informaciju o snazi distribucije sredstava po županijama daju podatci o razlici između udjela pojedine županije u nacionalnom BDP-u i njezina udjela u ukupnom iznosu ugovorenih sredstava iz europskih fondova.

Graf 7. Razlika između udjela županije u nacionalnom BDP-u (iz 2017. godine) i udjela u ugovorenosti fondova EU u razdoblju 2017. do 2019., postotni bodovi

Izvor: HGK, Županije i fondovi EU-pregled i usporedba ugovorenih sredstava; lipanj 2020

Iako gospodarstvo Grada Zagreba čini trećinu cjelokupnog hrvatskog BDP-a, a stanovništvo gotovo 20% ukupnog stanovništva Hrvatske, upravo je Grad Zagreb u navedenom periodu imao najveću negativnu razliku između udjela u nacionalnom BDP-u i udjela u ugovorenosti fondova EU, što znači da je ugovorio manje sredstava s obzirom na svoju relativnu gospodarsku snagu i na sebe „vezao“ tek 24% svih ugovorenih sredstava EU. Što se tiče vrijednosti ugovorenih sredstava, ona je iznosila samo 12%

gradskog BDP-a u promatrane tri godine što upućuje na činjenicu da dosadašnje povlačenje sredstava iz programa i fondova Europske unije nije zadovoljavajuće. Da bi se ubrzala dinamika korištenja sredstava u financijskoj perspektivi 2021. – 2027. potrebno je i dalje jačati administrativne i financijske kapacitete Gradske uprave te poticati međusektorsku i institucionalnu suradnju, kako na razini Grada, tako i na razini RH i EU.

EU projekti u Gradu Zagrebu.

Za poslove u vezi s aktivnostima usmjerenima na korištenje EU sredstava, uključujući podršku gradskim upravnim tijelima, trgovačkim društvima i ustanovama u vlasništvu Grada u pripremi i provedbi EU projekata, nadležna je Stručna služba Gradske uprave, Sektor za programe i projekte Europske unije. Također, Sektor za programe i projekte obavlja i poslove Posredničkog tijela Integriranih teritorijalnih ulaganja, kao tijelo unutar grada središta Urbane aglomeracije Zagreb.

Poslove regionalnog koordinatora u Gradu Zagrebu od 2018. obavlja Razvojna agencija Zagreb za koordinaciju i poticanje regionalnog razvoja, kao javna ustanova koja je, sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, zadužena za provedbu aktivnosti vezanih uz koordinaciju i poticanje regionalnog razvoja. Poslovi koje obavlja Razvojna agencija Zagreb, između ostalog, uključuju pripremu i provedbu strateških i razvojnih dokumenata te pružanje stručne pomoći javnopravnim tijelima i ustanovama s područja Grada Zagreba u pripremi i provedbi razvojnih projekata od interesa za razvoj Grada, a posebno projekata sufinanciranih sredstvima iz strukturnih i investicijskih fondova Europske unije.

U financijskoj perspektivi 2014. – 2020. Grad Zagreb je ukupno prijavio 274 projekta. Dominiraju prijave na projekte iz ESI fondova i to iz Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020. i Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020. čiji broj prijava u ukupno prijavljenim projektima čini udio od gotovo 58%. Slijede ih prijave projekata na programe Unije s udjelom od 36% te Europske teritorijalne suradnje s udjelom od 6%.

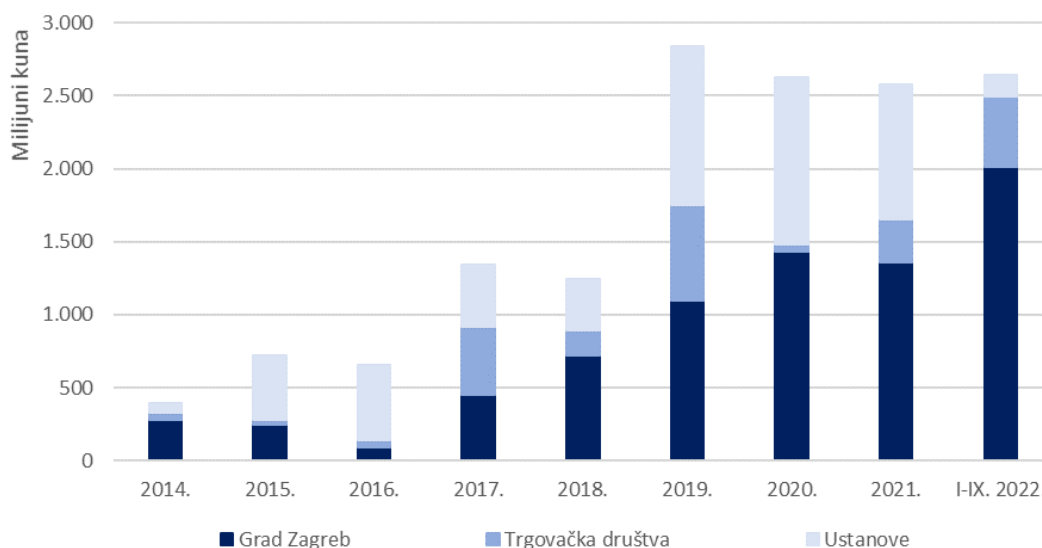
U razdoblju od 2021. do 23. listopada 2023., s obzirom na stanje nakon potresa, stavljen je fokus na podnošenje prijave projekata hitnih mjera sanacije šteta nastalih od potresa i cjelovitih obnova objekata znatno oštećenih u potresu. Pri tome je, na pozive financirane iz Fonda solidarnosti, Grad Zagreb ukupno podnio 159 projekata ukupne vrijednosti 235,25 mil. eura (pri čemu se 175,27 mil. eura financira sredstvima Fonda solidarnosti, dok se 59,98 mil. eura EUR financira iz drugih izvora). Istovremeno, pružena je sva potrebna podrška ustanovama i trgovačkim društvima u prijavi njihovih projekata pa su tako ustanove podnijele ukupno 39 projekata vrijednosti 54,33 mil. eura, dok su trgovačka društva ukupno podnijela 9 projekata ukupne vrijednosti 17,95 mil. eura. Kao posljedica nastanka štete od tzv. petrinjskog potresa, Grad Zagreb te trgovačka društva i ustanove ukupno su podnijele i 25 projekata (55,56 mil. eura).

U aktualnoj financijskoj perspektivi, osim iz Fonda solidarnosti EU, Grad Zagreb značajan dio prihoda planira ostvariti iz Mehanizma za oporavak i otpornost. Jednim dijelom se očekivani prihodi odnose na realizaciju projekata obnove kulturne i obrazovne infrastrukture koji su svoju provedbu započeli kroz Fond solidarnosti EU, a istu nastavljaju u okviru Nacionalnog Plana oporavka i otpornosti (NPOO) u onom dijelu koji se odnosi na radove dodatnog ojačanja konstrukcija i prilagodbe suvremenim uvjetima korištenja i sigurnosti. Puno značajnije prilike za Grad Zagreb u okviru NPOO-a vezane su uz područje obrazovanja gdje je cilj osigurati infrastrukturne i materijalne kapacitete za prelazak osnovnih škola u jednu smjenu i provedbu cjelodnevne škole te povećanje dostupnosti ranog i predškolskog obrazovanja na području Grada Zagreba. Pored obrazovanja, kroz NPOO se planira realizacija projekata u području turizma, kulture, unaprjeđenja javnog prijevoza putnika, energetske obnove.

Jedan dio kapitalnih projekata, Grad Zagreb sa svojim ustanovama i trgovačkim društvima, priprema prijavu u okviru Višegodišnjeg financijskog okvira (VFO), i to ponajprije u području javnog prijevoza

putnika gdje su u planu projekti proširenja i unaprjeđenja tramvajske mreže, cestovne povezanosti i izgradnju i opremanje biciklističke infrastrukture, revitalizacije zapuštenih područja, a jedan od važnijih strateških projekata za koji Grad planira osigurati financiranje iz EU fondova je projekt izgradnje nove Gradske knjižnice Grada Zagreba i društveno-kulturnog centra Paromlin.

Graf 8. Vrijednost proračuna prijavljenih projekata – ukupno

* Na grafu su prikazani projekti koji su prijavljeni u razdoblju od 2014. do I-IX 2022., a Grad Zagreb, trgovačko društvo i/ili ustanova sudjeluje kao nositelj ili partner

Izvor: Stručna služba Gradske uprave, Sektor za programe i projekte Europske unije

Promatrajući projekte iz razdoblja pretpristupnih fondova zajedno s ESI fondovima i EU programima, Grad Zagreb, trgovačka društva i ustanove zajedno su uspješno okončali 600 projekata ukupne vrijednosti 473,6 mil. ura. U tijeku je provedba 314 projekata ukupne vrijednosti oko 587,1 milijuna eura.⁹⁶

Jedan od ključnih problema u realizaciji EU projekata je nedostatak spremne projektno-tehničke dokumentacije, ali i neriješenost imovinsko-pravnih odnosa, a što je preduvjet za početak implementacije i/ili fizičke realizacije projekata. Stoga je potrebno intenzivnije raditi na rješavanju imovinsko-pravnih odnosa te na pravovremenoj i potpunoj pripremi projektno-tehničke dokumentacije za prijavu na natječaj u okviru programa 2021. – 2027. čime će se osigurati dostatan broj projekata spremnih za provedbu u ovoj financijskoj perspektivi.

Analiza odgovora na posljedice izazvane pandemijom i potresom.

Za saniranje štete nastale razornim potresom 22. ožujka 2020. Republici Hrvatskoj odobrena su iz Fonda solidarnosti Europske unije (FSEU) i Europskog parlamenta bespovratna sredstva u iznosu od 683.740.523,22 eura. Grad Zagreb je imenovan kao tijelo odgovorno za provedbu financijskog doprinosa iz Fonda solidarnosti čije zadaće obavlja Stručna služba Gradske uprave (Sektor za programe i projekte Europske unije) te je s nadležnim Nacionalnim koordinacijskim tijelom (Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine) zadužen za uspostavu sustava provedbe i izrade potrebnih akata. U postupcima dodjele bespovratnih financijskih sredstava iz Fonda solidarnosti Europske unije, Grad Zagreb sudjeluje u dvojakoj ulozi – kao Tijelo odgovorno za provedbu financijskog

⁹⁶ Izvor: Stručna služba Gradske uprave, Sektor za programe i projekte Europske unije

doprinosu (TOPFD), odnosno tijelo u Sustavu upravljanja i kontrole (SUK) za Fond solidarnosti Europske unije (FSEU) te kao prijavitelj/korisnik na pozive za dodjelu bespovratnih financijskih sredstava u kojima je prema uvjetima poziva prihvatljivi prijavitelj. Grad Zagreb i Razvojna agencija Zagreb za koordinaciju i poticanje regionalnog razvoja su 04. veljače 2021. sklopili Sporazum o obavljanju delegiranih i s njima povezanih zadaća i aktivnosti raspodjele bespovratnih financijskih sredstava iz Fonda solidarnosti Europske unije odobrenih za financiranje sanacije šteta od potresa na području Grada Zagreba.

Grad Zagreb, trgovačka društva i ustanove sklopili su ugovore o dodjeli bespovratnih financijskih sredstava u okviru sljedećih Poziva:

Poziv na dodjelu bespovratnih financijskih sredstava za vraćanje u ispravno radno stanje infrastrukture i pogona u području obrazovanja oštećenih u potresu na području Grada Zagreba. Alokacija Poziva iznosi 86.269.825,47 eura. Sklopljeno je 114 Ugovora ukupne vrijednosti 123.154.495,69 eura. (ugovoreni iznos financiran iz Fonda solidarnosti EU pri tome bi iznosio 83.002.029,56 EUR, a iz ostalih izvora 40.152.466,13 eura).

Poziv na dodjelu bespovratnih financijskih sredstava za vraćanje u ispravno radno stanje infrastrukture i pogona u području prijevoza oštećenih u potresu na području Grada Zagreba te čišćenje područja pogođenih katastrofom. Alokacija Poziva iznosi 92.905.965,89 eura. Sklopljeno je 19 Ugovora ukupne vrijednosti 87.633.944,86 eura.

Poziv na dodjelu bespovratnih sredstava Vraćanje u ispravno radno stanje infrastrukture i pogona u području vodoopskrbe i upravljanja otpadnim vodama oštećenih u potresu na području Grada Zagreba. Alokacija Poziva iznosi 6.105.249,19 eura. Sklopljena su 2 Ugovora vrijednosti 6.984.773,75 eura od čega su ugovorena oba projektna prijedloga ukupne vrijednosti od 6.984.773,75 eura (ugovoreni iznos financiran iz Fonda solidarnosti EU pri tome bi iznosio 5.633.258,65 eura, a iz ostalih izvora 1.351.515,10 eura).

Na predmetnim pozivima u nadležnosti Grada Zagreba ukupno su ugovorena 154 projekta čije financiranje iz Fonda solidarnosti ukupno iznosi 181,7 milijuna eura. Od toga su Grad Zagreb, njegova trgovačka društva i ustanove ukupno ugovorili 143 projekta čije financiranje iz Fonda solidarnosti iznosi 176,3 mil. Eura, dok planirano financiranje iz ostalih izvora (NPOO i dr.) iznosi 41,5 milijuna eura.

Dodatno, Sektor za programe i projekte Europske unije pruža i stručnu podršku potencijalnim korisnicima (Gradskim upravnim tijelima, ustanovama, trgovačkim društvima), na pripremi prijave na predmetne pozive, uključujući i pozive koje su raspisala nadležna ministarstva kao TOPFD-i:

Poziv na dodjelu bespovratnih financijskih sredstava - Provedba mjera zaštite kulturne baštine oštećene u potresu 22. ožujka 2020. na području Grada Zagreba, Krapinsko-zagorske i Zagrebačke županije, objavljen 26. siječnja 2021. Ugovoreno je 27 projekata vrijednosti 43.458.554,43 eura Grada Zagreba i ustanova dok je Zagrebački holding prijavio/ugovorio 3 projekta ukupne vrijednosti 640.023,79 eura.

Poziv na dodjelu bespovratnih financijskih sredstava – Vraćanje u uporabljivo stanje infrastrukture u području zdravstva na području Grada Zagreba, Krapinsko-zagorske županije i Zagrebačke županije, objavljen 28. siječnja 2021. Ugovoreno je 26 projekata vrijednosti 52.576.650 eura (ugovoreni iznos financiran iz Fonda solidarnosti pri tome bi iznosio 17.255.608 eura, a iz ostalih izvora 35.321.042 eura, očekivano financiranje iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti).

Pružanje privremenog smještaja radi pokrivanja potreba stanovništva pogođenog potresom 22. ožujka 2020. na području Grada Zagreba, Krapinsko-zagorske županije i Zagrebačke županije, objavljen 1. travnja 2021. Ugovoreno su 3 projektna prijedloga vrijednosti 216.437,12 eura.

Poziv na dostavu projektnih prijedloga – Financiranje službi spašavanja za potrebe stanovništva pogođenog potresom od 22. ožujka 2020. na području Grada Zagreba, Krapinsko-zagorske i Zagrebačke županije FSEU.2021.MUP., objavljen 21. srpnja 2021. su ugovorena 4 projekta u vrijednosti 1.673.191,61 eura.

Poziv na dostavu projektnih prijedloga – Vraćanje u ispravno radno stanje infrastrukture i pogona u energetske sektoru za sanaciju šteta nastalih potresom od 22. ožujka 2020. na energetskej infrastrukturi i energetskim postrojenjima na području Grada Zagreba, Krapinsko-zagorske županije i Zagrebačke županije FSEU.2021.ENERGETIKA.MINGOR., objavljen 6. listopada 2021. Ugovoren je

projekt vrijednosti 60.029,65 eura.

Ujedno, Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine kao Nacionalno koordinacijsko tijelo za Fond solidarnosti EU je dana 22. 2. 2023. objavilo Poziv za Jednostavnu izravnu dodjelu bespovratnih financijskih sredstava iz FSEU. Sukladno nadležnosti, Tijela odgovorna za provedbu financijskog doprinosa (TOPFD) zaprimaju predmetne prijave, provjeravaju prihvatljivost prijavitelja, aktivnosti i troškova s navedenim u Uputama za prijavu na Jednostavnu izravnu dodjelu kao i ostalu potrebnu dokumentaciju te, u ovisnosti o rezultatima provjere, isplaćuju tražena sredstva Korisniku ili odbijaju zahtjev. Na Pozive jednostavne izravne dodjele Grad Zagreb kao nadležni TOPFD zaprimio je 61 prijavu ukupne vrijednosti 4.579.364,88 eura, od čega je na Poziv za područje prijevoza i čišćenja zaprimljena 21 prijava u vrijednosti od 737.304,78 eura. Iz područja obrazovanja zaprimljeno je 40 prijava u vrijednosti od 3.842.060,10 eura.

Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine kao nacionalno koordinacijsko tijelo je 13. lipnja 2023. donijelo uputu kojom su nadležna Tijela odgovorna za provedbu financijskih doprinosa, između kojih i Grad Zagreb, pozvana na sklapanje Dodataka Ugovorima o dodjeli bespovratnih financijskih sredstava za projekte koji se financiraju u okviru investicije C6.1. R1-I2 Obnova zgrada oštećenih u potresu s energetsom obnovom NPOO-a. Grad Zagreb će temeljem sklopljenih aneksa nastaviti financiranje iz NPOO na 8 projekata, ukupne vrijednosti financiranja iz NPOO oko 39,5 mil. eura.

Zaključno s 30. rujnom 2023., Grad Zagreb s trgovačkim društvima i ustanovama ima 207 projekata što su financirani iz Fonda solidarnosti u vrijednosti od 236,1 milijun eura te 8 projekata u vrijednosti od 40 milijuna eura što se financiraju iz NPOO.

Mehanizam Integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU mehanizam).

ITU mehanizam je u financijskoj perspektivi 2014.-2020. predstavljao novi mehanizam Europske unije koji je uveden s ciljem jačanja uloge gradova kao pokretača gospodarskog razvoja. U okviru Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. te Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020. za provedbu aktivnosti namijenjenih održivom urbanom razvoju u najvećim urbanim centrima u Republici Hrvatskoj, putem integriranih teritorijalnih ulaganja osigurano je 345,3 mil. eura. U financijskoj perspektivi 2014. – 2020. osam najvećih urbanih središta u Republici Hrvatskoj – Zagreb, Split, Rijeka, Osijek, Slavonski Brod, Zadar, Pula i Karlovac odabrani su kao područja za provedbu ITU mehanizma. Od ukupne alokacije za ITU gradove, raspoloživa sredstva za Urbanu aglomeraciju Zagreb iznosila su oko 129 mil. eura. U okviru ITU mehanizma za Urbanu aglomeraciju Zagreb objavljeno je 12 Javnih poziva iz OPKK-a i OPULP-a u iznosu od 124.541.786,17 eura, što čini oko 96% ukupno dodijeljene alokacije UA Zagreb, od čega je ukupno dodijeljeno 122.935.321,65 eura bespovratnih sredstava za sufinanciranje projekata, uključujući i EU projekte Grada Zagreba i njegovih ustanova kojima je dodijeljeno 34.502.607,77 eura.

U financijskoj perspektivi 2021. – 2027. ITU mehanizam planira koristiti 22 urbanih središta u Republici Hrvatskoj – Zagreb, Split, Rijeka, Osijek, Zadar, Slavonski Brod, Pula, Karlovac, Sisak, Varaždin, Šibenik, Dubrovnik, Bjelovar, Vinkovci, Koprivnica, Vukovar, Čakovec, Požega, Virovitica, Krapina, Gospić i Pazin. Dostupna alokacija u okviru Integriranog teritorijalnog programa (ITP) 2021. – 2027. iznosi oko 686,17 mil. eura.

U prosincu 2022. Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU objavljuje Poziv za utvrđivanje ispunjenosti preduvjeta za provedbu mehanizma integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU mehanizma) u financijskom razdoblju 2021. – 2027. Za prijavu na Poziv ispred Grada Zagreba zadužena je Stručna služba Gradske uprave, Sektor za programe i projekte Europske unije. Indikativna alokacija za Urbanu aglomeraciju Zagreb (UAZ) iznosi 80,5 mil. eura, od čega oko 70% ide Gradu Zagrebu kao središtu, a 30% ide na preostalih 29 članica UAZ.

Projekti koji će biti prihvatljivi za financiranje putem Integriranog teritorijalnog programa (ITP 2021. – 2027.) trebaju biti u skladu s prihvatljivim aktivnostima specifičnih ciljeva ITP-a kroz koje se provodi ITU mehanizam (SC 1.3 – Jačanje održivog rasta i konkurentnosti MSP ova i otvaranje radnih mjesta u njima, među ostalim i kroz produktivna ulaganja, 2.8 – Promicanje održive multimodalne gradske mobilnosti kao dijela prelaska na gospodarstvo s nultom neto stopom emisija ugljika. i 5.1 – Poticanje integriranog i uključivog društvenog i gospodarskog razvoja, razvoja u području okoliša, kulture, prirodne baštine, održivog turizma i sigurnosti u urbanim područjima).

Sredstva namijenjena Gradu Zagrebu usmjeriti će se na specifične ciljeve 2.8 i 5.1 kroz koje je moguće financirati, primjerice ekološki prihvatljiva vozila javnog prijevoza, biciklističku infrastrukturu, digitalizacija gradskog prometa, sanacija brownfield područja, ulaganja u modernizaciju i obnovu javne turističke infrastrukture, uključujući i sportsku infrastrukturu, ulaganja u fizičku obnovu, uređenje i sigurnost javnih prostora, ulaganje u centralizirane toplinske sustave.

Od projekata koji se pripremaju na području Grada Zagreba, za financiranje putem ITU mehanizma, kao strateški su prepoznati projekti: Greenway – državna biciklistička ruta br. 2, Modernizacija pješačkih pothodnika povezanih s javnim gradskim prijevozom na području Grada Zagreba – faza 2, Revitalizacija jezera Jarun, Izgradnje tržnice Vrapče, Revitalizacija zagrebačke Uspinjače, Revitalizacija vrelovodne mreže na području Grada Zagreba – 2.faza, Gastroedukativni centar izvrsnosti (Agri Food Hub) te Gradska knjižnica Grada Zagreba i društveno-kulturni centar na lokaciji Paromlin.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ neadekvatno planiranje i programiranje mogućnosti korištenja EU fondova u RH (neusklađenost prioriteta i ciljeva financiranja sa stvarnim potrebama područja) ▪ ograničenja u pozivima za dodjelu bespovratnih sredstava (primjerice, mogućnost prijave jednog projekta uz određene maksimalne vrijednosti projekta. odnosno bespovratnih sredstava uz jednaka pravila za grad veličine Zagreba, kao i grada manje veličine iz drugog kraja RH s vrlo različitim potrebama). ▪ premošćivanje financijskog jaza i osiguranje održive likvidnosti Grada uslijed sufinanciranja infrastrukturnih investicija tijekom provedbe, osobito vlastitog učešća, kao i potpora jamstvima i vlastitom financiranju investicija trgovačkih društava i ustanova u vlasništvu Grada sufinanciranih bespovratnim sredstvima Europske unije ▪ provedba EU projekata do kraja postojeće financijske perspektive i istodobna priprema EU projekata za buduću financijsku perspektivu s obzirom na postojeće resurse u zadanom vremenskom okviru ▪ dugotrajnost i složenost procesa rješavanja imovinsko-pravnih poslova, kao i osiguranje značajnih financijskih ulaganja u njihovu realizaciju	▪ planirati i programirati mogućnosti korištenja EU fondova u RH s određivanjem prioriteta i ciljeva financiranja sukladno stvarnim potrebama područja ▪ kontinuirano surađivati s nadležnim tijelima u sustavu upravljanja i kontrole EU fondova ▪ definirati Pozive za dodjelu bespovratnih sredstava uzimajući u obzir specifičnosti, kapacitete i potrebe svakog pojedinog područja ▪ unaprijediti strateške dokumente i uskladiti s operativnim programima financijske perspektive 2021.-2027. s jasno definiranim mjerama/projektima i mjerljivim pokazateljima za njihovo ostvarenje ▪ identificirati i provoditi zajedničke integrirane projekte s područja UAZ-a, sukladno potrebama i potencijalima UAZ-a udruživanjem zajedničkih kapaciteta za pripremu i provedbu EU projekta ▪ koristiti različite financijske instrumente za premošćivanje financijskog jaza i osiguranje održive likvidnosti Grada uz definiranje prioriteta ulaganja u pripremu i provedbu EU projekata uz kontinuirano praćenje njihovog izvršenja i financijskog učinka na proračun Grada tijekom pripreme i provedbe te po provedbi u osiguranju održivosti rezultata projekta ▪ kontinuirano jačati kapacitete i međusektorske timove angažirane na pripremi i provedbi EU projekata ▪ ubrzati proces rješavanja imovinsko-pravnih poslova

6.5.4. Strateške zone

S obzirom na specifičnosti Grada Zagreba kao administrativno-teritorijalne jedinice statusa županije, Planom razvoja se zasebno ne ističu posebna područja u smislu u kojem se ona javljaju u drugom

hrvatskim županijama (npr. potpomognuta područja, otoci, ruralna i urbana područja, granična područja i drugo, ovisno o posebnostima županije). Područja s atributima posebnosti, a za koja se mjerama utvrđuje poseban sklop planiranih prioriternih aktivnosti jesu Donji grad, Medvednica i Sava, te ruralni prostor Grada Zagreba. Ona nisu izdvojena kao posebna područja upravo zbog njihove integriranosti u ukupan prostor Grada i sudjelovanja u formiranju njegova identiteta. Ove strateške zone zahtijevaju integrirani pristup u aktivnostima, programima i projektima usmjerenima na revitalizaciju i aktiviranje razvojnih potencijala.

Donji grad.

Demografska kretanja pokazuju da središnji dio grada doživljava pad broja stanovnika, dok je istovremeno na području gradskih četvrti Sesvete i Stenjevec broj stanovnika u porastu, upućuju da je posebnu pažnju potrebno posvetiti urbanoj i demografskoj obnovi središta grada. Obnova povijesne jezgre, posebice blokovske strukture Donjega grada, od posebnog je značaja za identitet Grada i za uravnoteženi proces urbanog rasta. Donji grad nužno treba redefiniciju vlastitog identiteta i namjene te potrebnu zaštitu i obnovu graditeljskog nasljeđa.

Najizraženiji problemi Donjega grada su: propadanje pročelja gradskih poteza, izgrađenog tkiva i unutrašnjosti blokova, prostorno smanjenje zone trgovine i usluga s koncentracijom javnog i društvenog života, zasićenje prometom i parkiranjem, ali i neadekvatan odnos dijela populacije koji se ponajviše odražava u devastaciji pročelja grafitima. Uz navedene probleme, potencijalne zapreke za obnovu Donjega grada su: kompleksni vlasnički odnosi, depopulacija, promjene potrošačkih navika, mogući otpor stanovništva prema promjenama. Mogućnosti i smjernice za revitalizaciju trebaju se bazirati na prometnim rješenjima za bolji javni prijevoz, rasterećenju prometa smanjivanjem korištenja osobnih automobila, na rješavanju prometa u mirovanju za potrebe stanara. Važna je i sanacija/revitalizacija brownfield područja te rad na povećanju i konsolidaciji zona s centralnim obilježjima.

Nakon razornog potresa 22. ožujka 2020. koji je pogodio Grad Zagreb na vrhuncu krize zbog širenja zaraze koronavirusom, istaknuti problemi Donjeg grada su se intenzivirali. Oštećeno je oko 26 000 zgrada, od čega veći dio spada pod Donji grad, što je rezultiralo, pored već zapuštenih brojnih građevina, velikim oštećenjima povijesne jezgre Donjeg grada te pojačanim trendom iseljavanja građana iz centra grada nakon potresa. Stoga, prioritet u rješavanju problema Donjeg grada mora biti obnova objekata i infrastrukture oštećene potresom uz istovremeno očuvanje povijesne jezgre i kulturne baštine te istovremeno poticanje stanovanja u središtu grada.

Što se tiče javnih zgrada, prema podacima Gradskih ureda, od sveukupno 66 oštećenih objekata kulturne djelatnosti i 28 prostora Knjižnica grada Zagreba u nadležnosti Gradskog ureda za kulturu i civilno društvo, čak ih je 31 označeno žutom ili crvenom naljepnicom. Određeni broj najvećih gradskih kulturnih ustanova smještenih u zaštićenim kulturnim dobrima (Hrvatski prirodoslovni muzej, Arheološki muzej, Muzej za umjetnost i obrt, Umjetnički paviljon, Etnografski muzej, Muzej grada Zagreba) pretrpjelo je ozbiljna oštećenja te su izgledni višemilijunski iznosi potrebni za sanaciju. Domovi za starije pretrpjeli su oštećenja koja nisu dovela u pitanje uporabljivost objekata, ali su nužne sanacije. Od odgojno-obrazovnih objekata četiri su proglašena neuporabljivim (od čega dvije osnovne i dvije srednje škole), dok je ukupno 36 objekata dobilo žutu oznaku – privremeno neuporabljivo (od čega 11 vrtića, devet srednjih škola i 16 osnovnih škola).

Šteta nakon zagrebačkog potresa procijenjena je na 11,6 mlrd. eura, a potrebe za rekonstrukcijom i oporavkom na cijelom potresom pogođenom području iznose približno 17,469 mlrd. eura. Potrebe za rekonstrukcijom i oporavkom veće su od štete i gubitaka jer uključuju, kao prvo, primjenu pristupa izgradnji po principu „build back better“ (podizanje stupnja otpornosti kod obnove oštećene infrastrukture u svrhu smanjenja budućih rizika od potresa, uključivši funkcionalna poboljšanja i energetska učinkovitost) i, kao drugo, nastavak proizvodnje, pružanje usluga i pristup robama i uslugama.

U razdoblju od 30. listopada 2020. do 29. srpnja 2022. doneseno je nekoliko programa mjera obnova zgrada oštećenih potresom na području Grada Zagreba, Krapinsko-zagorske županije, Zagrebačke županije, Sisačko-moslavačke županije i Karlovačke županije.

Sukladno Zakonu o obnovi zgrada oštećenih potresom na području Grada Zagreba, Krapinsko-zagorske županije, Zagrebačke županije, Sisačko-moslavačke županije i Karlovačke županije (NN 21/23) donesen je novi Program mjera obnove zgrada oštećenih potresom na području Grada Zagreba, Krapinsko-zagorske županije, Zagrebačke županije, Sisačko-moslavačke županije i Karlovačke županije, te je Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba donio Odluku kojom je donesen Program cjelovite obnove povijesne urbane cjeline Grada Zagreba od 14. 2. 2023.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ zapuštenost brojnih građevina i velika oštećenja povijesne jezgre Donjeg grada nakon potresa ▪ ugroženost zelenih površina ▪ dotrajali sustav komunalne infrastrukture ▪ trend iseljavanja građana nakon potresa ▪ prostorno smanjenje zone trgovine i usluga ▪ prometna saturacija ▪ opterećenje javnih površina prometom u mirovanju ▪ zapuštenost građevinskog fonda ▪ nedostatak sportsko-rekreativnih sadržaja ▪ vandalizam ▪ niska razina uključenosti građana u prostorni razvoj	▪ obnoviti objekte i infrastrukturu oštećenu potresom uz istovremeno očuvanje povijesne jezgre i kulturne baštine ▪ očuvati zelene površine ▪ revitalizirati brownfield područja ▪ unaprijediti sustav komunalne infrastrukture ▪ unaprijediti sustav zelene infrastrukture Grada (analiza postojećih i potreba za novim) ▪ unaprijediti kvalitetu življenja (osnaživanje umjetnosti i kulture, unaprjeđenje sportske infrastrukture) ▪ promovirati i brendirati Grad Zagreb kao europsko kulturno središte i city break destinaciju ▪ poticati stanovanje u središtu grada ▪ proširiti zone s obilježjima socijalnog prostora grada ▪ poboljšati sustav gradskog prijevoza uz istovremeno promicanje nulte stope onečišćenja ▪ osigurati skladnu ravnotežu svih korisnika javnih prometnica (javni prijevoz, osobni automobil, pješaci i biciklisti) ▪ rješavati promet u mirovanju za stanare (blokovske garaže) ▪ uspostaviti partnerski odnos s poslovnim i civilnim sektorom u planiranju i provedbi obnove

Medvednica.

Sjeverno od Grada Zagreba nalazi se planina Medvednica na kojoj su u sklopu Parka prirode Medvednica očuvane izuzetne prirodne, krajobrazne i kulturno-povijesne vrijednosti. Od 17932,25 ha ukupne površine Parka prirode Medvednica, na teritoriju Grada Zagreba nalazi se 8.437,46 ha (udio u obuhvatu Grada Zagreba je 47,05%). Preostalih 9.494,78 ha rasprostire se u Zagrebačkoj i Krapinsko-zagorskoj županiji. Granicu na zagrebačkoj strani Parka u pravilu čini granica šume (ujedno i granica GUP-a grada Zagreba, osim na krajnjem sjeveroistočnom dijelu gdje je u Park prirode uključen šumski i ruralni krajobraz s naseljem Planina Gornja). Sa stajališta očuvanja biološke raznolikosti, u Parku prirode Medvednica obitava veliki broj zaštićenih, ugroženih i endemičnih vrsta i stoga predstavlja područje značajne biološke vrijednosti, sa zaštićenih 8 posebnih rezervata šumske

vegetacije. Medvednica je i od nacionalne važnosti i sastavni dio područja ekološke mreže. Sama činjenica postojanja Parka prirode unutar granica Grada te značaj usluga koje dolaze iz područja ekosustava Medvednice su brojne i uključuju opskrbu (hranom, drvnom masom, vodom, ljekovitim biljkama), zatim usluge regulacije (lokalna klima, regulacija poplava, kvaliteta zraka, skladištenje ugljičnog dioksida i onečišćujućih tvari, sprječavanje erozije, održavanje plodnosti tla, oprašivanje biljaka, biološka kontrola, pročišćavanje voda), kulturne, sportske i zdravstvene usluge (rekreacija te fizičko i psihičko zdravlje, estetsko uživanje, turizam) i ostale usluge, npr. osiguravanje staništa za vrste i očuvanja biološke raznolikosti, ali i potreba pokretanja niza kompleksnih aktivnosti za revitalizaciju niza vrijednih lokaliteta i građevina (Brestovac, Željezničar, Dom sindikata, Vila Rebar, Adolfovac) temeljni su razlozi tretiranja Medvednice posebnim područjem koje traži posebne razvojne programe.

Temeljni prostorni dokumenti kojima se uređuje prostor, odnosno dugoročno određuju smjernice zaštite i poseban režim uređivanja i održivog korištenja prostora na području Parka prirode Medvednica su: Prostorni plan Parka prirode Medvednica (NN 089/2014), Urbanistički plan uređenja državnog značaja "Vršna zona" Medvednica (NN 103/2017) i Urbanistički plan uređenja državnog značaja "Skijaški kompleks", Medvednica (NN 103/2017). Pravilnikom o zaštiti i očuvanju Parka prirode »Medvednica« (NN17/2021) su propisane mjere zaštite, očuvanja, unaprjeđenja, korištenja i upravljačke zone Parka prirode Medvednica.

Parkom prirode Medvednica upravlja Javna ustanova Park prirode Medvednica u nadležnosti Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja Republike Hrvatske. Osnivač Ustanove je Republika Hrvatska, a prava i dužnosti osnivača Ustanove obavlja Vlada RH. Djelatnost Ustanove uključuje zaštitu, održavanje i promicanje Parka prirode Medvednica radi zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanje neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara, nadziranje provođenja uvjeta i mjera zaštite prirode te sudjelovanje u prikupljanju podataka u svrhu praćenja stanja očuvanosti prirode (monitoring). Dokument na temelju kojeg Ustanova upravlja Parkom je desetogodišnji Plan upravljanja te godišnji programi zaštite, održavanja, očuvanja, korištenja i promicanja zaštićenog područja. Parku prirode Medvednica dodijeljena je u prosincu 2014. u Europskom parlamentu EUROPARC-ova Povelja za održivi turizam (Charter for Sustainable Tourism) te je uspješno obnovljena 2020. za razdoblje od 2020. do 2024. godine. Kao dio aktivnosti vezanih uz povelju osnovan je Forum dionika Parka prirode Medvednica te je izrađena nova petogodišnja Strategija razvoja održivog turizma u PPM za razdoblje od 2019. do 2023. godine, a koju članovi Foruma trebaju zajedno provesti.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedovoljno istražene sastavnice prirodne i kulturne baštine ▪ nedovoljno financijskih sredstava za edukaciju dionika i korisnika te za promociju Parka prirode Medvednica kao područja ekološke mreže ▪ niz vrijednih lokaliteta i građevina je izvan funkcije (Brestovac, Dom sindikata, Željezničar, Adolfovac, Vila Rebar) ▪ zapuštenost dijela objekata za posjećivanje ▪ zapuštenost dijela komunalne i prometne infrastrukture ▪ neriješeni imovinsko-pravni odnosi ▪ neadekvatno riješen promet (i nedostatak parkirnih mjesta) ▪ nedovoljno korištenje EU sredstava	▪ provoditi istraživanja svih prirodnih sastavnica i kulturne baštine u Parku ▪ provoditi redovite monitoringe vrsta i staništa u okviru područja ekološke mreže ▪ educirati dionike i korisnike Parka o važnosti zaštite prirode i područja ekološke mreže ▪ uspostaviti mjere sprječavanja zagađivanja ▪ dosljedno i razborito održavati i upravljati prirodnim energetskim resursima ▪ obnoviti derutne objekte, komunalnu i prometnu infrastrukturu korištenjem različitih programa i fondova EU te drugih izvora financiranja ▪ obnoviti cestovnu infrastrukturu do Centra za posjetitelje Medvedgrad i uvesti ZET-ove autobusne linije

▪ mnoštvo dionika na različitim razinama koji upravljaju infrastrukturom i općenito ▪ nelegalno odlaganje glomaznog otpada na prostoru Parka ▪ neintegrirana i nebrendirana turistička ponuda u PPM ▪ klimatske promjene – olujna nevremena i štete na vegetaciji, građevinama i infrastrukturi	▪ uspostaviti cjelogodišnji turizam nužan za ekonomsku stabilnost dionika u turizmu ▪ brendirati i integrirati PPM kao jednu turističku destinacije ▪ staviti naglasak na povećanje energetske učinkovitosti (transport, javna rasvjeta, zgradarstvo) ▪ utvrditi protok posjetitelja s kapacitetom nosivosti vršne zone ▪ poticati suradnju svih na području razvoja održivog turizma visoke kvalitete – razvoj djelovanja Foruma dionika PPM ▪ regionalno povezati turističke ponude u PPM

Sava.

Središnji smještaj rijeke Save unutar prostora Grada Zagreba, njezino značenje i uloga u prostornom razvoju Zagreba, kompleksnost problema vezanih uz uređivanje rijeke i kontaktnih prostora, nužnost usklađivanja sektorskih rješenja, negativni procesi vezani uz produbljivanje korita i snižavanje razine podzemnih voda te time i ugrožavanja vodoopskrbe, nedovršenost sustava zaštite od poplava, nekorištenje prisutnog energetskog potencijala rijeke, dugotrajnost faze planiranja i osobito realizacije, znatna materijalna sredstva, nameću potrebu tretiranja rijeke Save i njezina neposrednijeg okruženja posebnim područjem za koji su nužni i posebni programi razvoja.

Nadležno Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine pokrenulo je izradu stručne podloge za Državni plan prostornog razvoja pod nazivom Analiza zaštite, uređenja i korištenja rijeke Save i zaobalja od granice s Republikom Slovenijom do Siska.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ opadanje razine podzemnih voda i produbljivanje korita Save ▪ onečišćenje podzemnih voda ▪ pogoršanje kakvoće vode rijeke Save ▪ degradacija stanja Save na zagrebačkom području ▪ nedovršen i iscrpljen sustav obrane od poplava ▪ mali udio obnovljivih izvora energije ▪ nedostatno diversificirani izvori energije ▪ mali broj mostovnih prijelaza preko Save ▪ nedovoljno iskorišteni prirodni potencijali za razvoj turizma, sporta i rekreacije ▪ neusklađenost sektorskih pristupa uređenju Save i zaobalja ▪ nesanirane šljunčare i odlagališta otpada ▪ oštećenja nastala potresom na dijelu stambenih i drugih objekata te infrastrukturi	▪ razviti učinkovit način upravljanja prirodnim resursima Save ▪ ostvariti višenamjenske koristi ▪ očuvati vrijednost savskoga krajolika i neizgrađene prostore uz obale ▪ uključiti mehanizme zaštite i održivog korištenja obalnog pojasa Save u prostorne planove ▪ zaštititi podzemne vode i izvorišta ▪ poduzeti mjere za osiguravanje kvalitete voda ▪ poduzeti mjere za osiguravanje dovoljnih količina voda ▪ umiriti tok rijeke i postići stalno vodno lice ▪ ukloniti izvore zagađenja ▪ poticati korištenje obnovljivih izvora energije ▪ izgraditi mostove preko Save ▪ razviti plovnost II. kategorije na Savi kroz Zagreb ▪ valorizirati i razviti turističke, sportske i rekreacijske potencijale rijeke i zaobalja ▪ obnoviti objekte i infrastrukturu oštećenu potresom uz istovremeno očuvanje posebnog područja Save

Ruralni i suburban prostor.

Osnaživanje društvene i gospodarske infrastrukture te stvaranje kvalitetne podloge za život u naseljima ruralnog i suburbanog karaktera neke su od ključnih odrednica uravnoteženog razvoja koji se potiče i promiče Planom razvoja Grada Zagreba. Naglasak na navedeno prvenstveno treba staviti zbog prisutne snažne urbanizacije ruralnog i suburbanog prostora, često nepraćene potrebnom infrastrukturom, s tim u vezi krajobrazne osjetljivosti i mijenjanja krajobraznih obilježja, degradacije identiteta naselja u prostoru. Također erozije poljoprivrednog zemljišta kao temelja funkcionalnih vrijednosti ruralnog prostora. Konačno i raseljavanje ruralnih krajeva Grada te pojačanih dnevnih migracija prema centru Grada ili većim naseljima okruženih ruralnim i suburbanim prostorom i njihovim sadržajima. Posebice nakon potresa koji je pogodio Grad Zagreb i šire zagrebačko područje te u širem epicentralnom području izazvao velike materijalne štete na građevinama. U Gradu Zagrebu, Krapinsko-zagorskoj županiji i Zagrebačkoj županiji ukupno je oštećeno oko 26 000 zgrada te su ukupni troškovi potresa procijenjeni na 11.3 mlrd. eura.

Od ukupno 641,24 km² površine Grada Zagreba, približno dvije trećine nalazi se izvan građevinskih područja naselja grad Zagreb i Sesvete kao urbanih jezgri čiji je prostorni razvoj definiran generalnim urbanističkim planovima Ruralni i suburban prostor Grada Zagreba (izuzevši prostor Parka prirode Medvednica), u koji je smješteno 68 naselja, ima drugačiju ulogu i važnost od „klasičnog“ ruralnog prostora Hrvatske. To je prostor naselja u gradskim četvrtima Brezovica i Sesvete, zatim južno od granice naselja Zagreb u gradskim četvrtima Novi Zagreb istok i zapad, a tu se, po njihovom karakteru može uvrstiti i nekoliko zaselaka krajnjeg sjeverozapadnog dijela naselja Zagreb, a koja su danas njegov sastavni dio (ali izvan granica Generalnog urbanističkog plana grada Zagreba). Posebnost prostora temelji se na mreži relativno malih samostalnih naselja i njihovih zaselaka, s poljoprivrednom proizvodnjom kao tradicionalnom obliku gospodarstva. Neka od obilježja razvojnog potencijala te proizvodnje su blizina velikog i diversificiranog zagrebačkog tržišta. U težnji očuvanja prostora i poljoprivredne proizvodnje, nadležni ured podupire razvoj poljoprivrede potporama za razvoj primarne poljoprivredne proizvodnje te za razvoj prerade poljoprivrednih proizvoda i promociju poljoprivrednih proizvoda i gospodarstava. Usklađujući politiku prehrane Grada Zagreba s temeljnim odrednicama Milanskog pakta, a kojemu je Grad Zagreb potpisnik, u Uredu su razvijeni i dodatno se razvijaju programi Urbane prehrane te se daje težništvo na zelenu javnu nabavu hrane i u skoroj budućnosti kreiranju prehrambene strategije Grada Zagreba. Tim programima i njihovim mjerama se, između ostalog, nastojati spriječiti negativni utjecaj (sub)urbanizacije okoliša u ruralnom i suburbanom prostoru. Zaštitom prirodne i kulturne baštine te funkcionalnim vođenjem i korištenjem postojećeg poljoprivrednog zemljišta, radi uzgoja i proizvodnje hrane, pri tome skrbeći o zaštiti okoliša i bioraznolikosti, podići dodanu vrijednost i atraktivnost ruralnog i suburbanog krajobraza. Dodatno visokim standardima infrastrukture, dostupnosti, stanovanja i pratećih sadržaja visoke kakvoće primjerene sadašnjim potrebama, uz istodobno poštivanje graditeljske tradicije, učiniti prostor atraktivnim za život. Uspostava suradnje traži intenzivno komuniciranje s mjesnom samoupravom i svim dionicima razvoja, postojećim i potencijalnim te stanovništvom kako bi imali mogućnost iskazati svoje prijedloge.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ gubitak tradicionalnih obilježja naselja i prostora ▪ neodgovarajuća urbanizacija koja mijenja vizuru ruralnog prostora te stvara potencijalne konfliktnu situacije među starosjediocima i novim stanovnicima ▪ širenje građevinskih područja dovodi do smanjenja poljoprivrednih površina i promjena obilježja krajobraznih uzoraka,	▪ urediti naselja i stvoriti temelje za razvoj kvalitetne društveno/gospodarske podloge za život u naseljima ruralnog i suburbanog karaktera ▪ osiguravanje prostora za kvalitetno individualno stanovanje ▪ očuvati i revitalizirati kvalitetne estetske, kulturne, ekološke i gospodarske funkcije ruralnih i suburbanih prostora

▪ planirana područja nove gradnje uz povijesna sela s tipologijama stanovanja koja značajno odstupaju od mjerila prostora, ▪ planirana nova područja gospodarskih i industrijskih sadržaja, predložena nova prometna mreža, druga obilaznica Zagreba, autocesta i brze ceste s pratećim objektima, elektroenergetski objekti u zonama vrijednog poljoprivrednog zemljišta ▪ gubitak identiteta naselja i funkcije ruralnog ▪ nepostojanje prihvaćenih operativnih razvojnih programa i planova koji su usmjereni na jačanje urabano-rurlanih veza ▪ intenzifikacija poljoprivredne proizvodnje, okrupnjavanje poljoprivrednih parcela u nizinskom dijelu, a istovremeno zapuštanje poljoprivredne djelatnosti na brežuljkastim područjima, ▪ povećana potražnja za vikend-stanovanjem u kvalitetnom prirodnom okruženju rezultirala je izgradnjom vikendica u području pobrđa koje se dijelom, uz neadekvatne arhitektonske preinake, pretvaraju u objekte stalnog stanovanja, ▪ nedovoljno razvijena komunalna i prometna infrastruktura nekih dijelova prostora ▪ neusklađenost stvarnih potreba i mogućnosti s odredbama u prostorno-planskoj dokumentaciji	▪ ciljano revitalizirati postojeća sela uz očuvanje tipoloških značajki i poboljšati kakvoću životnog standarda ▪ spriječiti gubitak karakterističnog krajobraza te zaštititi prirodne i kulturne potencijale ▪ razviti programe i mjere za učinkovitiju zaštitu ruralne kulturne baštine, materijalne i nematerijalne ▪ osigurati preduvjete za unaprjeđivanje poljoprivredne djelatnosti daljnjim razvijanjem mjera potpora i specifičnih programa orijentiranih na zagrebačko tržište ▪ poticati razvoj komplementarnih aktivnosti temeljenih na prilagođenim vrijednostima i specifičnostima prostora kao temelja za nova i atraktivna (zelena) radna mjesta osobito za mlade ▪ poticati i razvijati inovativnu turističku ponudu ▪ finije strukturirati odredbe u prostorno-planskoj dokumentaciji temeljene na stvarnim potrebama i mogućnostima, vodeći računa o specifičnom karakteru i vrijednostima prostora ▪ jačati međusobne funkcionalne veze između suburbanih i ruralnih naselja susjednih jedinica lokalne i regionalne samouprave ▪ očuvati poljoprivredne površine u funkciji gradskog tržišta i poljoprivrede za vlastiti potrebe ▪ diversificirati obiteljska poljoprivredna gospodarstva u smjeru pružanja usluge rekreacije, turizma i izravne prodaje poljoprivrednih proizvoda ▪ poticati ekološku proizvodnju radi zdrave prehrane i jačanja sustava OPG-ova ▪ pružati podršku poljoprivrednim proizvođačima pri apliciranju projekata na EU natječaje ▪ za područja promijenjenih obilježja i degradiranih vrijednosti potrebno je uspostaviti novu krajobraznu strategiju upravljanja što je utemeljenu na afirmaciji i rehabilitaciji osnovnih karakterističnih krajobraznih obilježja.

II. SWOT ANALIZA

4.1. SWOT – Društvo (društvene djelatnosti, prava i participacija građana, upravljanje razvojem)

Snage (S)	Slabosti (W)
- obrazovano stanovništvo - Grad Zagreb – sveučilišni grad - povijesno i kulturno naslijeđe - raznovrsne kulturne, obrazovne, zdravstvene i znanstveno-istraživačke institucije - raznovrsnost kulturnih programa, kreativnost/inovativnost - dobra reputacija i umreženost unutar kulturnog sektora - trend produženja očekivanog trajanja života - razvijen sustav socijalne skrbi (novčane pomoći i usluge iznad zakonskog standarda) - raznovrsnost i brojnost organizacija civilnog društva - prepoznatljivost po postizanju vrhunskih sportskih rezultata	- nedostatak financijskih sredstava za izgradnju utvrđenih prostornih potreba društvenih djelatnosti i realizaciju planiranih programa - premalo građana uključenih u sportske aktivnosti - nedostatan broj, dotrajalogost i neravnomjerna raspodjela postojećih sportskih i rekreativnih objekata - nedovoljna tjelesna aktivnost građana, što predstavlja opasnost za zdravlje, funkcionalnu sposobnost i kvalitetu života - nedovoljni kapaciteti i dotrajalogost odgojno-obrazovnih ustanova - nedostatak stambenih zajednica - nedovoljna umreženost dionika sustava socijalne skrbi na lokalnoj razini - neadekvatna uključenost marginaliziranih skupina - nedostatak izvaninstitucijskih oblika skrbi za mlade koji izlaze iz alternativnih oblika skrbi te za beskućnike - smanjena dostupnost zdravstvenih i bolničkih kapaciteta, osobito u pojedinim zdravstvenim djelatnostima; dotrajalogost zdravstvenih objekata i opreme - stopa smrtnosti veća od EU prosjeka (kronične bolesti, ozljede, neke vrste raka i dr.) - nedostatni kapaciteti usluga u području palijativne skrbi - nedostatak smještajnih kapaciteta za starije osobe - nedostatni kapaciteti usluga u području rane intervencije - nedovoljna razina svijesti građana o potrebi uključivanja u sustave civilne zaštite - vandalizam / grafiti - nepostojanje kriterija vrednovanja rada, rezultata i razvojnih učinaka organizacija civilnog društva - nedovoljna povezanost gospodarstva i znanosti/istraživanja

	- nedovoljno razvijene metode razvoja publike kroz kulturne programe - nedovoljna iskorištenost informacijskih i komunikacijskih tehnologija za povećanje dostupnosti kulturnih sadržaja - nedovoljno razvijen sustav strateškog planiranja i monitoringa/evaluacije - nedovoljno razvijeni kapaciteti ljudskih potencijala i nedostatak iskustva unutar organizacija civilnog društva u povlačenju bespovratnih sredstava iz programa i fondova Europske unije - ovisnost razvojnih strategija, projekata i programa o političkim promjenama i političkoj volji u Gradu
Prilike (O)	Prijetnje (T)
- novi izvori financiranja - sredstva EU i/ili sredstva drugih nacionalnih i/ili međunarodnih izvora financiranja - europski programi cjeloživotnog obrazovanja i prekvalifikacije - organizacija međunarodnih sportskih i kulturnih događanja koja Zagreb pozicioniraju na međunarodnoj sceni - sudjelovanje u međunarodnim projektima (umrežavanje s institucijama i drugim akterima civilnog sektora na europskoj razini radi transfera znanja, iskustava i primjera dobre prakse) - umrežavanje i razmjena iskustava s gradovima unutar RH, EU i šire (partnerski programi) - pozicioniranje kao poveznica između EU i JI Europe - porast potražnje za kulturnim turizmom i (alternativnim) kulturnim sadržajima	- gubitak dijela proračunskih prihoda zbog promjena poreznih politika i smanjivanje ovlasti jedinica lokalne / regionalne samouprave - konkurencija drugih europskih gradova u apliciranju i korištenju sredstava EU fondova - ovisnost razvojnih strategija, projekata i programa o političkim promjenama i političkoj volji u državi - neusklađenost ponude i potražnje za radnom snagom, i prema opsegu, i prema kvalitativnoj strukturi - jačanje trenda odljeva stručnjaka - globalna i nacionalna gospodarska kriza te opća kriza vrijednosti - rizici od novih bolesti i razvoja pandemije - starenje stanovništva - potres i druge prirodne nepogode - emergentne i remergentne zarazne bolesti - nedovoljna umreženost dionika sustava socijalne skrbi na državnoj razini

4.2. SWOT – Gospodarstvo (gospodarske djelatnosti i infrastruktura, institucionalni okvir)

Snage (S)	Slabosti (W)
-----------	--------------

- najveća koncentracija gospodarskih subjekata i aktivnosti u Hrvatskoj - tržište s najvećom kupovnom snagom u Hrvatskoj - BDP po stanovniku prema standardu kupovne moći iznad prosjeka EU-27 - velik udio visokoobrazovanih u ukupnom stanovništvu - znanstveno-tehnološko središte - tradicija inovacija - tradicija obrtnika, obrtništva i Udruženja obrtnika – trend rasta djelatnosti informacije i komunikacije (IKT sektora) - trend rasta kulturnih i kreativnih industrija - raznovrsna ponuda specijaliziranih poslovnih usluga - razvijena suvremena poduzetnička infrastruktura - poticajne politike za razvoj malog i srednjeg poduzetništva i obrta i za samozapošljavanje - porast broja obrta i samostalnih djelatnosti - rastuće turističko središte i rast turističkog sektora u svim segmentima - porast broja OPG-ova - poticanje razvoja održivog sustava urbane prehrane	- premalo investicija u proizvodnju, brownfield i greenfield projekata - izvoz znatno manji od uvoza - pad BDP-a - nedovoljna digitalizacija uprave i javnih servisa - nedovoljna digitalizacija MSP i obrta - nedostatak stručnih radnika u pojedinim strukama - nedostatna ulaganja u istraživanje i razvoj, nove i zelene tehnologije, inovacije i ekoinovacije - nedostatna suradnja akademskog, poslovnog i javnog sektora u jačanju inovativnosti i konkurentnosti - nedostatna svijest o važnosti zelenog održivog gospodarstva - neiskorišteni potencijal gradske imovine - sporost u povlačenju sredstava fondova EU radi javnih investicija, odnosno implementacije razvojnih projekata - slaba percepcija o vrijednosti kulturne i prirodne baštine kao resursa za razvoj - nepostojanje strateškog razvojnog dokumenta za sektor turizma - nedostatna aviopovezanost - proizvodna i tržišna neorganiziranost poljoprivrednih proizvođača - neadekvatno građeni gospodarski objekti neotporni na potres
Prilike (O)	Prijetnje (T)
- pozicioniranje kao poveznica između EU i JI Europe - modernizacija i jačanje građevinskog sektora kroz obnovu grada od posljedica potresa - urbana obnova kao pokretač gospodarske obnove - mogućnost korištenja većeg iznosa EU sredstava u financijskom razdoblju 2021. do 2027., kako onih iz Višegodišnjeg financijskog okvira, tako i iz Mehanizma za oporavak i otpornost - mogućnost korištenja EU sredstava za provedbu zelene tranzicije i digitalne transformacije gospodarstva - mogućnost korištenja ESI fondova i drugih inozemnih financijskih izvora za razvoj malog i srednjeg poduzetništva	- nepredvidiv tijek i završetak epidemije COVID 19 /moguća pojava novih emergentnih bolesti - administrativne barijere u privlačenju investicija u poduzetništvo, stranih i domaćih - konkurencija drugih europskih gradova u tržišnom natjecanju - konkurencija jeftinije inozemne proizvodnje - konkurencija susjednih županija zbog nižih troškova poslovanja - privlačnost vanjskog okruženja za odljev radne snage - daljnje povećanje broja nezaposlenih - smanjenje broja zaposlenih u gospodarskim djelatnostima

- svjetski trendovi porasta potražnje za urbanim, kulturnim, kongresnim, zdravstvenim i agroturizmom - iskorištavanje geotermalne vode u energetske svrhe	- energetska kriza zbog zaoštavanja odnosa između Istoka i Zapada
--	---

4.3. SWOT – Prostor (prostorni resursi i upravljanje prostorom, komunalna i prometna infrastruktura)

Snage (S)	Slabosti (W)
- dobra pokrivenost urbanog gradskog područja komunalnom infrastrukturom - dobra prostorna pokrivenost sustavom javnog prijevoza - kvalitetna geoinformacijska infrastruktura gradske uprave (GIS, ZIPP) - graditeljska baština - zemljišta i druga imovina u vlasništvu Grada - kvalitetne parkovne i zelene površine oplemenjene sadržajima koji daju priliku za dugotrajan, čest i ispunjen boravak u njima - kontinuirana modernizacija i ulaganje u uslugu parkiranja u Zagrebu (100 novih parkirnih automata, novi sustav automatizacije javnih garaža, ePK portal za kupnju elektroničkih parkirališnih karata, mobilna aplikacija ZGPARK) - briga o zaštiti okoliša kroz postavljanje novih punionica za električna vozila i parkirališta za bicikle	- djelomična nepokrivenost rubnih gradskih područja komunalnom infrastrukturom - zastarjela mreža komunalne infrastrukture (veliki gubitci vode, troškovi održavanja) - infrastruktura otpadnih i oborinskih voda u velikom dijelu nije odvojena - dokumenti prostornog uređenja nisu utemeljeni na stvarnim potrebama građana (dimenzioniranje stambenih zona i sl.) - neusklađeni podatci katastra, zemljišne knjige i stanja na terenu - kompliciran i dugotrajan postupak utvrđivanja dokumenata prostornog uređenja - loše stanje pročelja - loše stanje unutrašnjosti donjogradskih blokova - napušteni i nedovršeni objekti - nedovoljna suradnja sa županijama u okruženju - nedovoljno korištenje željezničkog, Park&Ride i Bike & Ride prometa - niska prosječna brzina vožnje tramvaja - loša dostupnost kvalitetnog javnog prijevoza u pojedinim dijelovima grada (problem velike međusobne udaljenosti autobusnih stajališta ili nedovoljan broj dnevnih autobusnih linija)

	- nedovoljno održavanje graditeljske baštine, posebice povijesne gradske jezgre, dodatno oštećene u potresu 22. ožujka 2020. - nedovoljno održavanje graditeljske baštine objekata zaštićenih kao kulturno dobro – Mirogoj - nepostojanje integriranog sustava javnog putničkog prijevoza Zagreba i okolice - nerazvijena komunikacijska mreža optičkih kabela - poteškoće u rješavanju imovinsko-pravnih odnosa kod pripreme zemljišta za realizaciju projekata od gradskog interesa, prevelika gustoća izgradnje u pojedinim dijelovima grada, uz manjak zelenih i javnih površina - manjak broja gradskih stanova za najam - „preskočena“, nezadovoljavajuće urbanistički uređena gradska područja - slaba protočnost individualnog i javnog prometa - nedostatak uvođenja nove tehnologije u područje prometa - nedovoljna razvijenost i nekvalitetna biciklistička infrastruktura i loše održavanje željezničke infrastrukture - nepovezanost tarifnih sustava različitih prijevoznika javnog sustava koji prometuju na istim trasama te neusklađenost voznih redova - loša i neadekvatna opremljenost stanica sustava javnog prijevoza s narušenom sigurnosti putnika na stanicama javnog prijevoza - niža sigurnost na cesti u odnosu na susjedne države i prosjeka EU - prometni sustav kojim u velikoj mjeri dominira jedan prijevozni model je jako osjetljiv i neučinkovit te ne doprinosi održivom razvoju prostora - nekontrolirana urbanizacija i gradnja nauštrb zelenih površina
Prilike (O)	Prijetnje (T)
- geoprometni i geopolitički položaj kao resurs za razvoj - raznolikost prirodne osnove - povoljan geografski i prometni položaj u odnosu na srednju Europu - planovi za razvoj integriranoga javnog prijevoza Grada Zagreba i okolnih županija	- seizmički rizik - opasnost od ekstremnih vremenskih uvjeta (posljedica klimatskih promjena) i njihova učinka na infrastrukturu - gubitak identiteta povijesnih naselja - prenamjena šuma i poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu

- planovi održive urbane mobilnosti - poljoprivredni potencijal ruralnog prostora Grada - revitalizacija vrijednih građevina industrijske arhitekture i njihovo uključivanje u kulturnu i turističku ponudu grada putem EU fondova - obnova, modernizacija i održavanje stambenog fonda, s posebnim naglaskom na obnovu građevina oštećenih u potresu 22. ožujka 2020. na temelju posebnog propisa - korištenje sredstva EU i/ili sredstva drugih nacionalnih i/ili međunarodnih izvora financiranja - trend intenzivnog razvoja park&ride i bike&ride sustava u velikim aglomeracijama - primjena električnih vozila u uslužnim djelatnostima - ulaganjima u objekte na Sljemenu poticati boravak građana u prirodi - mogućnost istovremene integrirane gradnje cjelovite komunalne infrastrukture, uključujući i IKT infrastrukturu - visoki korisnički informacijski sustavi – ITS kako bi se bolje iskoristila postojeća infrastruktura - moderna tehnološka rješenja u prometnoj infrastrukturi - poticanje obrazovanja radi razvoja kompetencija povezanih s uvođenjem i korištenjem moderne tehnologije u prometu kako bi se pratili europski trendovi i zakonske regulative - uvođenje ekološki prihvatljivih vozila u prometovanju na području Master plana, osobito u javnom prometu (pr. E-bicikli, „car sharing“ sustav, električni automobili, električni romobili i sl.) kako bi se povećala energetska učinkovitost u prometnom sustavu	- pritisci za prenamjenu poljoprivrednog prostora - propadanje graditeljske baštine - širenje grada na neizgrađena područja bez urbanističke i ekonomske opravdanosti - ugroženost prirodnih resursa prenamjenom i eksploatacijom - nezadovoljavajuća koordinacija u planiranju i izgradnji prometne infrastrukture (problemi u realizaciji novoplaniranih HŽ stajališta Sopnica i Sesvetska Sela) - nedovoljna financijska sredstva iz različitih izvora financiranja - odgađanje planiranih ulaganja zbog slabije fiskalne situacije uzrokovane pandemijom COVID-19 i zbog novih prioriteta u sanaciji objekata oštećenih u potresu - pravovremeno neprovođenje imovinsko-pravnih postupaka kao preduvjeta za proširenje groblja – nemogućnost osiguranja novih grobnih mjesta za ukope - kompliciran i dugotrajan postupak utvrđivanja dokumenata prostornog uređenja - poteškoće u rješavanju imovinsko-pravnih odnosa u pripremi zemljišta za realizaciju projekata od gradskog interesa - smanjenje broja korisnika zbog tehnološkog smanjenja prijevoznika u sustavu javnog prijevoza - neadekvatna i zastarjela infrastruktura i vozni park željezničkog prometa - nepovezanost stanica željezničkog prometa sa stanicama autobusnog prometa, osobito u ruralnim područjima - nepostojanje razvijenog integriranog prometnog sustava - nepostojanje integriranog tarifnog sustava javnog prijevoza smanjuje potražnju i broj korisnika javnog prijevoza - visoke stope onečišćenja uzrokovane prometom smanjuju kvalitetu života i privlačnost grada
--	---

4.4. SWOT – Okoliš

Snage (S)	Slabosti (W)
- zastupljenost prirodnih i krajobraznih vrijednosti: Park prirode Medvednica, aluvijalna ravnica Save, Vukomeričke gorice, park-šume urbanog područja Grada - relativno dobri pokazatelji kvalitete pojedinih sastavnica okoliša - uspostavljen sustav zaštite i očuvanja prirodne i kulturne baštine - tradicija brige za okoliš - znatna izgrađenost pouzdanog i sigurnog plinskog distribucijskog sustava kao osnove za dugoročnu pretvorbu sustava za prijenos obnovljivih plinova	- divlja odlagališta otpada - necjelovit sustav gospodarenja otpadom - nedovoljan udio korištenja obnovljivih izvora energije - nedovoljna svijest javnosti o potrebi brige za okoliš - ugroženost podzemnih voda - nedovoljno energetske učinkovit građevinski fond - nedovoljno korištenje vrijednosti kulturne baštine i prirodnih resursa za održivi razvoj - nedovoljno iskorišteni geotermalni izvori - nedovoljno pridavanje važnosti konceptu kružnog gospodarstva - loša kvaliteta zraka - nespremnost za niskougljičnu tranziciju u sektoru grijanja – nespremnost na izgledno znatnije povećanje cijena energije u bližoj budućnosti - nedovoljna suradnja sa susjednim županijama u zaštiti okoliša i prirodnih vrijednosti
Prilike (O)	Prijetnje (T)
- znatna prostorna zastupljenost prirodnih i krajobraznih vrijednosti - raznovrsnost i očuvanost prirodnih resursa – savski vodonosnik, šume, poljoprivredno tlo - relativno dobri pokazatelji kvalitete okoliša u cjelini te s obzirom na njezine pojedine sastavnice - izuzetno povoljni uvjeti za iskorištavanje geotermalne energije akumulirane u podzemlju Panonskog bazena, a koji za čak 60% ima viši geotermalni gradijent od europskog prosjeka - maksimalno iskorištavanje mogućnosti financiranja zelenih aktivnosti putem ESI fondova i ostalih mehanizama Zelenog plana za Europu - trend rasta potražnje ekoloških poljoprivrednih proizvoda - rastuća globalna svijest o zaštiti okoliša i prirode	- ovisnost o uvozu energije - centralizacija upravljačkih funkcija na državnoj razini u većini sektora iz područja okoliša (šume, poljoprivredno zemljište, vode) - sve veći negativni utjecaj klimatskih promjena - negativni utjecaj slovenskih HE - problem skladištenja radioaktivnog otpada iz NE Krško - nedovoljna koordinacija ključnih aktera u pitanjima zaštite okoliša - česte izmjene propisa, planova i programa iz područja gospodarenja otpadom - manjak financijskih sredstava

- uključivanje u fondove potpore i proširivanje tržišta za ekološku proizvodnju, agroturizam, ruralni kulturni krajobraz i dr.	
--	--